

SODBA SODIŠČA PRVE STOPNJE (drugi razširjeni senat)

z dne 14. decembra 2005*

V zadevi T-210/01,

General Electric Company, s sedežem v Fairfieldu, Connecticut (Združene države Amerike), ki ga zastopajo N. Green, C. Booth, QC, J. Simor, K. Bacon, barristers, S. Baxter, solicitor, L. Vogel in J. Vogel, odvetnika, na začetku tudi M. Van Kerckhove, odvetnik, nato pa J. O'Leary, solicitor, z naslovom za vročanje v Luxembourg,

tožeča stranka,

proti

Komisiji Evropskih skupnosti, ki jo zastopajo R. Lyal, P. Hellström in F. Siredey-Garnier, zastopniki, z naslovom za vročanje v Luxembourg,

tožena stranka,

* Jezik postopka: angleščina.

ob intervenciji

Rolls-Royce plc, s sedežem v Londonu (Združeno kraljestvo), ki ga zastopa A. Renshaw, solicitor,

in

Rockwell Collins, Inc., s sedežem v Cedar Rapidsu, Iowa (Združene države Amerike), ki ga zastopajo T. Soames, J. Davies in A. Ryan, solicitors, ter P. D. Camesasca, odvetnik,

intervenienta,

katere predmet je predlog za razglasitev ničnosti Odločbe Komisije 2001/134/ES z dne 3. julija 2001 o razglasitvi koncentracije za nezdružljivo s skupnim trgom in Sporazumom EGP (zadeva COMP/M.2220 – General Electric/Honeywell, UL 2004, L 48, str. 1),

SODIŠČE PRVE STOPNJE
EVROPSKIH SKUPNOSTI (drugi razširjeni senat),

v sestavi J. Pirrung, predsednik, V. Tiili, sodnica, A. W. H. Meij, M. Vilaras in N. J. Forwood, sodniki,

sodni tajnik: J. Plingers, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 27. maja 2004

izreka naslednjo

Sodbo

Pravni okvir

- ¹ Uredba Sveta (EGS) št. 4064/89 z dne 21. decembra 1989 o nadzoru koncentracij podjetij (UL L 395, str. 1, popravki v UL 1990, L 257, str. 13), kakor je bila zadnjič spremenjena z Uredbo Sveta (ES) št. 1310/97 z dne 30. junija 1997 (UL L 180, str. 1, v nadaljevanju: Uredba št. 4064/89), kakor je bila spremenjena, v členu 2(2) in (3) določa:

„2. Koncentracija, ki ne ustvari ali krepi prevladujočega položaja, katerega posledica bi bila resno oviranje učinkovite konkurence na skupnem trgu ali na njegovem znatnem delu, se razglasi za združljivo s skupnim trgom.

3. Koncentracija, ki ustvari ali krepi prevladujoči položaj, katerega posledica bi bila resno oviranje učinkovite konkurence na skupnem trgu ali na njegovem znatnem delu, se razglasi za nezdržljivo s skupnim trgom.“

Dejansko stanje

- 2 General Electric Company (v nadaljevanju: GE ali tožeča stranka) je diverzificirano industrijsko podjetje, ki med drugim posluje na področju letalskih motorjev, gospodinjskih aparatov, informacijskih storitev, energetskega sistema, svetil, industrijskih sistemov, medicinske opreme, plastike, teledifuzije, finančnih storitev in prevoznih storitev.
- 3 Honeywell International Inc. je podjetje, ki med drugim posluje na trgih letalskih proizvodov in storitev, avtomobilskih proizvodov, elektronske opreme, posebnih kemikalij, visokozmogljivih polimerov, prevoznih in energetskega sistema ter nadzora stanovanjskih in industrijskih objektov.
- 4 Podjetji GE in Honeywell sta 22. oktobra 2000 sklenili sporazum, po katerem naj bi GE odkupilo celoten kapital podjetja Honeywell (v nadaljevanju: koncentracija), tako da bi to postalo odvisna družba v stoddostni lasti GE.
- 5 Komisija je 5. februarja 2001 uradno prejela priglasitev koncentracije v skladu s členom 4 Uredbe št. 4064/89.
- 6 Komisija je 1. marca 2001 glede na to, da je obstajala možnost, da koncentracija spada na področje uporabe Uredbe št. 4064/89, odločila, da uvede postopek po členu 6(1)(c) navedene uredbe in člena 57 Sporazuma o enotnem gospodarskem prostoru (EGP) (v nadaljevanju: odločba o uvedbi postopka).

- 7 GE in Honeywell sta 15. marca 2001 Komisiji skupaj predložili svoja stališča glede odločbe o uvedbi postopka.
- 8 Komisija je 8. maja 2001 GE poslala obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah (v nadaljevanju: OUMK), na katero je to odgovorilo 24. maja 2001.
- 9 29. in 30. maja 2001 je bilo pri Komisiji opravljeno zaslišanje podjetij GE in Honeywell.
- 10 GE in Honeywell sta 14. in 28. junija 2001 skupaj predlagali dva niza zavez, na podlagi katerih bi koncentracija postala za Komisijo sprejemljiva.
- 11 Komisija je 3. julija 2001 sprejela Odločbo 2004/134/ES (zadeva COMP/M.2220 – General Electric/Honeywell, UL 2004, L 48, str. 1), s katero je koncentracijo razglasila za nezdružljivo s skupnim trgom in Sporazumom EGP (v nadaljevanju: izpodbijana odločba).

Izpodbijana odločba

- 12 Izrek izpodbijane odločbe se glasi:

„Člen 1

Koncentracija, po kateri [GE] pridobi nadzor nad podjetjem Honeywell International Inc., se razglasi za nezdružljivo s skupnim trgom in Sporazumom EGP.

Člen 2

Ta odločba je naslovljena na

[GE]

[...]“

¹³ Obrazložitev izpodbijane odločbe je mogoče povzeti, kot je navedeno v nadaljevanju.

¹⁴ Po mnenju Komisije je GE že pred koncentracijo imelo prevladujoč položaj na svetovnem trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala oziroma velika regionalna letala (glej uvodne navedbe od 45 do 83 oziroma od 84 do 87 izpodbijane odločbe in uvodne navedbe od 107 do 229). Med dejavniki, ki so omogočili ugotovitev obstoja prevladujočega položaja tožeče stranke na tem trgu, so bili njen močan položaj na trgu v kombinaciji s komercialnimi vzvodi, ki jih predstavlja njena finančna moč in vertikalna integracija pri lizingu letal. Preiskava naj bi prav tako pokazala, da je bilo podjetje Honeywell že glavni dobavitelj letalskih in neletalskih proizvodov (uvodne navedbe od 241 do 275) ter reaktivnih motorjev za poslovna letala (uvodni navedbi 88 in 89) in zaganjalnikov za reaktivne motorje, zlasti za reaktivne motorje velikih komercialnih letal, saj so ti zaganjalniki ključni sestavni del pri izdelavi reaktivnih motorjev (uvodne navedbe od 331 do 340).

- 15 Kombinacija dejavnosti obeh družb naj bi povzročila nastanek ali okrepitev prevladujočega položaja na več trgih. Komisija je med drugim menila, da naj bi se prevladujoč položaj GE na svetovnem trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala okrepil zaradi „vertikalnih“ učinkov koncentracije kot posledice integracije dejavnosti GE kot proizvajalca teh reaktivnih motorjev in dejavnosti proizvodnje zaganjalnikov podjetja Honeywell za iste reaktivne motorje (uvodne navedbe od 419 do 427 izpodbijane odločbe). Prav tako je sklepala o nastanku prevladujočega položaja na različnih svetovnih trgih letalskih in neletalskih proizvodov, na katerih je Honeywell že pred koncentracijo imelo močan položaj zaradi dveh vrst „konglomeratnih“ učinkov. Po mnenju Komisije so bili ti učinki, prvič, posledica t. i. procesa „prerazporejanja tržnih deležev“ (share shifting), to je razširitvi finančne moči družbe GE Capital – družbe iz skupine tožeče stranke – na te trge, ter ekonomskih koristi zaradi dejavnosti nakupa in lizinga letal v glavnem s strani družbe GE Capital Aviation Services (GECAS) – prav tako družbe iz skupine tožeče stranke (uvodne navedbe od 342 do 348 in od 405 do 411). Komisija je, drugič, predvidela učinke zaradi prihodnjega ravnanja v obliki vezane prodaje – čiste, tehnične ali mešane – s strani združenega subjekta, ki bi vključevala reaktivne motorje nekdanjega GE na eni strani ter letalske in neletalske proizvode podjetja Honeywell na drugi strani (uvodne navedbe od 349 do 404). Komisija je presodila, da bi taka prihodnja vezana prodaja prav tako okrepila že prej obstoječi prevladujoči položaj GE na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala.
- 16 Poleg tega je Komisija zaključila, da bi prišlo do okrepitve že prej obstoječega prevladujočega položaja GE na svetovnem trgu reaktivnih motorjev za velika regionalna letala ter nastanek prevladujočega položaja združenega subjekta na svetovnem trgu reaktivnih motorjev za poslovna letala, zlasti zaradi „horizontalnega prekrivanja“ (horizontal overlap) GE in Honeywell, glede na to, da sta oba kot proizvajalca že pred koncentracijo delovala na teh dveh trgih (uvodne navedbe od 428 do 431 in od 435 do 437 izpodbijane odločbe). Prav tako je presodila, da bi zlasti zaradi horizontalnega prekrivanja med tema strankama priglašene koncentracije nastal prevladujoč položaj na svetovnem trgu majhnih ladijskih plinskih turbin (uvodne navedbe od 468 do 477).

- 17 Komisija je – glede na to, da je menila, da zaveze, ki sta jih predlagali stranki koncentracije, niso zadostne za odpravo konkurenčnih težav zaradi koncentracije (uvodne navedbe od 500 do 533 in od 546 do 563 izpodbijane odločbe) – v uvodni navedbi 567 izpodbijane odločbe zaključila, da bi koncentracija povzročila nastanek ali okrepitev več prevladujočih položajev, posledica tega pa bi bila, da bi bila učinkovita konkurenca na skupnem trgu bistveno ovirana in da bi bilo treba zato posel v skladu s členom 8(3) Uredbe št. 4064/89 razglasiti za nezdržljiv s skupnim trgom.

Postopek

- 18 Tožeča stranka je v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 12. septembra 2001 vložila to tožbo. Tudi Honeywell je istega dne vložila tožbo zoper izpodbijano odločbo (zadeva T-209/01).
- 19 Podjetja Rolls-Royce plc., Rockwell Collins Inc. (v nadaljevanju: Rockwell) in Thales SA so 11., 15. in 16. januarja 2002 v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje vložila predlog za intervencijo v podporo Komisiji.
- 20 Tožeča stranka je zaprosila za zaupno obravnavo določenih informacij iz njenih pisanj in pisanj Komisije v razmerju do intervenientov.

- 21 Predsednik prvega senata Sodišča prve stopnje je s sklepom z dne 26. junija 2002 dopustil intervencijo podjetij Rolls-Royce in Rockwell. Z istim sklepom je odobril zaupno obravnavo, ki jo je zahtevala tožeča stranka, s pridržkom glede stališč teh dveh intervenientov. Podjetju Thales je bilo v skladu s členom 116(6) Poslovnika Sodišča prve stopnje dopuščeno intervenirati med ustnim postopkom na podlagi poročila za obravnavo.
- 22 Glede na to, da je bila sestava senatov Sodišča prve stopnje z odločbo Sodišča prve stopnje z dne 13. septembra 2004 (UL C 251, str. 12) spremenjena, je bil sodnik poročevalec dodeljen drugemu senatu, ki mu je bila zato dodeljena tudi obravnavava zadeva.
- 23 Sodišče prve stopnje je na podlagi člena 14 Poslovnika in na predlog drugega senata ter po opredelitvi strank v skladu s členom 51 navedenega poslovnika odločilo, da zadevo dodeli razširjenemu senatu.
- 24 Thales je z dopisom, vloženem v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 2 februarja 2004, umaknil svojo intervencijo. Predsednik drugega razširjenega senata Sodišča prve stopnje se je po opredelitvi ostalih strank s sklepom z dne 23. marca 2004 uradno seznanil s tem umikom.
- 25 Tožeča stranka je z dopisom z dne 17. marca 2004 zaprosila za združitev obravnavane zadeve in zadeve T-209/01. Predsednik drugega razširjenega senata je odločitev o morebitni združitvi v skladu s členom 50 Poslovnika predložil v odločanje tej sestavi.

- 26 Sodišče prve stopnje je po poročilu sodnika poročevalca odločilo začeti ustni postopek in je v smislu ukrepov procesnega vodstva iz člena 64 Poslovnika strankam postavilo vprašanja. Prav tako je Komisijo pred obravnavo zaprosilo za predložitev določenih dokumentov. Stranke so ravnale v skladu s temi zaprosili.
- 27 Stranki sta na obravnavi 27. maja 2004 podali ustne navedbe in odgovore na vprašanja Sodišča prve stopnje. Na tej obravnavi je bil ustni postopek tudi zaključen.
- 28 Tožeča stranka je z dopisom z dne 8. junija 2004 v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje vložila zahtevo za ponovno odprtje ustnega postopka in dodatna stališča glede določenih vidikov zadeve, ki jim je bilo priloženih več novih dokumentov. Sodišče prve stopnje je s sklepom z dne 8. julija 2004 v skladu s členom 62 Poslovnika odredilo ponovno odprtje ustnega postopka.
- 29 Sodišče prve stopnje je po opredelitvi strank v skladu s členom 64 Poslovnika sprejelo ukrep procesnega vodstva, da se v spis vložijo dokumente in stališča, ki jih je tožeča stranka vložila 8. junija 2004. V spis so bila vložena tudi stališča Komisije in intervenientov glede relevantnosti navedenih listin.
- 30 Stranki sta na zaprosilo Sodišča prve stopnje predložili dodatna stališča in dokumente v zvezi z vprašanji, ki jih je tožeča stranka izpostavila v začetnih stališčih. Tudi te listine so bile vložene v spis.
- 31 Nato je bil ustni postopek 23. novembra 2004 ponovno zaključen.

Predlogi strank

32 Tožeča stranka predlaga Sodišču prve stopnje, naj:

- razglasi izpodbijano odločbo za nično;

- Komisiji naloži plačilo stroškov.

33 Komisija ob podpori podjetij Rolls-Royce in Rockwell predlaga Sodišču prve stopnje, naj:

- tožbo zavrne;

- tožeči stranki naloži plačilo stroškov.

Pravo

34 Tožeča stranka v pisanjih izpostavlja številna vprašanja v zvezi s področjem uporabe svoje tožbe, nadzora Sodišča prve stopnje in splošnih meril, ki jih je Komisija uporabila v izpodbijani odločbi. Ta vprašanja bodo obravnavana v uvodu.

- 35 Tožeča stranka nasprotuje ugotovitvi Komisije iz izpodbijane odločbe, ki je izhodišče za druge vidike analize konkurenčnosti, po kateri naj bi tožeča stranka pred koncentracijo imela prevladujoč položaj na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala. Ta vidik bo obravnavan najprej.
- 36 Tožeča stranka prav tako zavrača zaključke Komisije v zvezi z vertikalnim prekrivanjem, s konglomeratnimi učinki in horizontalnim prekrivanjem zaradi koncentracije. Ta vprašanja bodo obravnavana zaporedno na drugem, tretjem in četrtem mestu.
- 37 Končno, tožeča stranka se sklicuje na kršitve postopka, ki so vplivale na izpodbijano odločbo. Ti vidiki bodo obravnavani zadnji.

A – Uvodna vprašanja

1. Zaposilo za združitev

- 38 Treba je ugotoviti, da združitev dveh zadev z različnima tožečima strankama – brez poseganja v neodvisnost in avtonomijo njunih ločenih tožb – ne more spremeniti področja uporabe tožb, ki sta jih ločeno vložili (sodba Sodišča z dne 21. junija 2001 v združenih zadevah Moccia Irme in drugi proti Komisiji, od C-280/99 P do C-282/99 P, Recueil, str. I-4717, točke od 61 do 68, zlasti točka 66).

39 Sodišče meni, da obravnavane zadeve in zadeve T-209/01 ni treba združiti, še posebej glede na različno področje uporabe obeh tožb. To zahtevo tožeče stranke iz dopisa z dne 17. marca 2004 se torej zavrne.

2. Razmerje med različnimi stebri, na katerih temelji zaključek Komisije glede nezdružljivosti koncentracije s skupnim trgom

a) Trditve strank

40 Tožeča stranka opozarja na to, da je Komisija v odgovoru na tožbo poudarila, da se elementi njenega sklepanja iz izpodbijane odločbe medsebojno ujemajo, tako da presojanje vsakega posebej ne bi bilo smiselno. Tako naj v obravnavani zadevi ne bi bilo mogoče podobno uporabiti rešitve iz sodbe Sodišča prve stopnje z dne 22. oktobra 2002 v zadevi Schneider Electric proti Komisiji (T-310/01, Recueil, str. II-4071), po kateri napačna analiza določenih trgov s strani Komisije ne zadošča za utemeljitev razglasitve ničnosti odločbe, kolikor ta temelji tudi na analizi drugih trgov, ki pa se izkaže za utemeljeno. Tožeča stranka je glede tega na obravnavi poudarila, da Sodišče prve stopnje ne more nadomestiti presoje Komisije z svojo presojo koncentracije. Tako naj – če bi bilo razsojeno, da nekateri izmed razlogov iz izpodbijane odločbe niso utemeljeni, drugi pa so – ne bi bilo v pristojnosti sodišča Skupnosti, da presoja, ali utemeljeni elementi sklepanja zadoščajo za utemeljitev zaključka Komisije glede nezdružljivosti priglašene koncentracije s skupnim trgom.

41 Komisija opozarja na to, da izpodbijana odločba temelji na kombinaciji dejanskih in pravnih okoliščin, ki se dopolnjujejo ter vključujejo horizontalne učinke, vertikalne

učinke in konglomeratne učinke. Kljub temu pa Komisija poudarja, da bi vsak od teh dejavnikov samostojno utemeljil prepoved koncentracije.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

- ⁴² Najprej je treba opozoriti na to, da kadar določeni razlogi neke odločitve zadostujejo, da jo pravno utemeljijo, potem napake v zvezi z drugimi razlogi tega akta v nobenem primeru ne vplivajo na njegov izrek (glej po analogiji sodbo Sodišča z dne 12. julija 2001 v združenih zadevah Komisija in Francija proti TF1, C-302/99 P in C-308/99 P, Recueil, str. I-5603, točke od 26 do 29).
- ⁴³ Poleg tega je treba, kadar izrek odločbe Komisije temelji na več stebrih razlogovanja, med katerimi vsak od njih zadostuje za utemeljitev tega izreka, tak akt načeloma razglasiti za ničten samo, če vsak od teh stebrov ni zakonit. V takem primeru napaka ali druga nezakonitost, ki bi vplivala le na enega od stebrov razlogovanja, ne bi mogla zadostovati za utemeljitev razglasitve ničnosti sporne odločbe, saj taka napaka ni mogla odločilno vplivati na izrek, ki ga je sprejela institucija, ki je avtor te odločbe (glej po analogiji sodbo Sodišča prve stopnje z dne 14. maja 2002 v zadevi Graphischer Maschinenbau proti Komisiji, T-126/99, Recueil, str. II-2427, točke od 49 do 51 in navedena sodna praksa).
- ⁴⁴ To pravilo se še posebej uporablja v kontekstu odločb s področja nadzora nad koncentracijami (glej v tem smislu zgoraj v točki 40 navedeno sodbo Schneider Electric proti Komisiji, točke od 404 do 420).

45 V zvezi s tem je treba spomniti, da mora Komisija prepovedati koncentracijo, če ta izpolnjuje pogoje iz člena 2(3) Uredbe št. 4064/89. Iz člena 2(1)(a) navedene uredbe izhaja, da mora Komisija v okviru presoje koncentracije med drugim upoštevati potrebo, da se ohrani in razvije učinkovita konkurenca na skupnem trgu, med drugim glede na strukturo vseh zadevnih trgov. Tako mora Komisija vprašanje, ali določen posel ustvarja oziroma krepi enega ali več prevladujočih položajev, posledica česar bi bilo resno oviranje učinkovite konkurence, presoditi glede na obstoječe pogoje na vsakem od trgov, ki jih lahko zadeva priglašena koncentracija. Če ugotovi, da so navedena merila v zvezi z enim od zadevnih trgov izpolnjena, je treba koncentracijo razglasiti za nezdružljivo s skupnim trgom.

46 Komisija je v obravnavani zadevi v uvodni navedbi 567 izpodbijane odločbe pojasnila, da „je treba na podlagi vseh navedenih razlogov zaključiti, da bi predvidena koncentracija vodila v nastanek ali krepitev prevladujočega položaja na trgih [motorjev za velika komercialna letala], [motorjev za regionalna velika letala], [motorjev za poslovna letala], letalskih in neletalskih proizvodov ter majhnih plinskih turbin za plovila, posledica česar bi bilo resno oviranje konkurence na skupnem trgu“.

47 Treba je ugotoviti, da izpodbijana odločba ne ustvarja hierarhije med konkurenčnimi problemi, ugotovljenimi za vsak trg, ki jih je Komisija preučila in naštela v zaključku iz prejšnje točke. Nasprotno – in ob upoštevanju med drugim določb člena 2 Uredbe št. 4064/89 – pa je ta zaključek mogoče razumeti le tako, da bi priglašeni posel na vsakem od naštetih trgov vodil v nastanek ali krepitev prevladujočega položaja, posledica česar bi bilo resno oviranje učinkovite konkurence na skupnem trgu.

48 Ob upoštevanju navedenega je treba ugotoviti, da bi bilo treba izpodbijano odločbo razglasiti za nično samo, če bi bilo treba ugotoviti, da ne samo, da določeni njeni razlogi niso zakoniti, ampak tudi, da tudi tisti razlogi, ki so zakoniti, ne zadoščajo za utemeljitev nezdržljivosti priglašene koncentracije s skupnim trgom. Kljub temu pa ta ugotovitev ne zmanjšuje potrebe po preučitvi vprašanja, ali se določeni vidiki konkurenčnosti iz izpodbijane odločbe – kot v svojem odgovoru na tožbo navaja Komisija – medsebojno podpirajo, tako da bi jih bilo umetno presojati vsakega posebej.

3. *Predlagane zaveze*

49 Prvič, glede veljavnosti drugega niza zavez z dne 28. junija 2001 ni sporno, da sta stranki koncentracije 14. junija 2001 predložili prvi niz zavez (glej uvodne navedbe od 485 do 533 izpodbijane odločbe). Komisija navaja – ne da bi ji tožeča stranka glede tega nasprotovala –, da je bil navedeni dan zadnji mogoč dan za predložitev zavez v skladu s členom 18(2) Uredbe Komisije (ES) št. 447/98 z dne 1. marca 1998 o priglasitvah, rokih in zaslišanjih, predpisanih z Uredbo 4064/89 (UL L 61, str. 1). Vendar pa sta stranki koncentracije 28. junija 2001 predlagali drugi niz zavez (glej uvodne navedbe od 534 do 566 izpodbijane odločbe) in navedli, da te zaveze nadomeščajo tisti, ki sta ju predlagali 14. junija 2001.

50 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da edina razlika med obema nizoma zavez zadeva vedenjske zaveze v zvezi z GECAS in v strukturnih zavezah v zvezi s predvideno odsvojitvijo nekaterih dejavnosti podjetja Honeywell na različnih trgih letalskih in neletalskih proizvodov. Morebiten vpliv te razlike bo preučen spodaj, in sicer v okviru vsebinske presoje konglomeratnih učinkov.

- 51 Tožeča stranka je – potem ko je v svoji vlogi izpodbijala dejstvo, da Komisija ni hotela upoštevati vedenjskih zavez – na obravnavi prav tako opozorila na to, da je Komisija s to zavrnitvijo okužila ves upravni postopek in da je stranki koncentracije prikrajšala za možnost predlagati zaveze, ki bi lahko razrešile ostale probleme konkurenčnosti, ki izhajajo iz horizontalnega prekrivanja, ugotovljenega s strani Komisije. Glede na zelo široko področje uporabe tega očitka, ga je treba preučiti v okviru tega uvodnega poglavja.
- 52 Komisija je v zvezi s tem v OUMK z dne 8. maja 2001 v obravnavani zadevi jasno navedla ugotovitve o možnih kršitvah glede vseh protikonkurenčnih posledic združitve, zlasti tistih, ki zadevajo horizontalne in vertikalne učinke, ki izhajajo iz nje ter so bili kasneje upoštevani v izpodbijani odločbi (glej zlasti točke od 118 do 122, od 124 do 126, od 459 do 468, od 469 do 471, 473, 474, od 578 do 586 in od 612 do 633 navedenega OUMK). Treba je ugotoviti, da je tožeča stranka v odgovor na ugotovitve Komisije o možnih kršitvah iz OUMK med drugim 14. junija 2001 predlagala strukturne zaveze, ki jih je Komisija preučila in nato zavrnila, ker jih iz praktičnih razlogov ne bi bilo mogoče uresničiti. Tožeča stranka Sodišču prve stopnje ni predložila nobenih dokazov ali argumentov v pojasnilo, v kakšnem smislu zavrnitev teh zavez ni bila zakonita ali utemeljena (glej zlasti spodaj navedene točke 487, 555 in naslednje, 564 *in fine*, ter 610). Če so bile v zadevnih zavezah tehnične ali komercialne praznine, zaradi katerih je Komisija menila, da navedene obveznosti niso zadostne, da bi lahko v obravnavani zadevi odobrila koncentracijo, potem teh praznin ni mogoče pripisati Komisiji niti, natančneje, njeni morebitni zadržanosti do tega, da bi soglašala s potencialno učinkovitostjo drugih vedenjskih zavez. Stranki priglāsene koncentracije sta namreč morali predložiti z vseh vidikov popolne in učinkovite zaveze, in sicer načeloma pred 14. junijem 2001.
- 53 Tožeča stranka je v stališčih po ponovnem odprtju ustnega postopka popravila svoj odgovor na vprašanje z obravnave in priznala, da jo je Komisija 22. junija 2001 dejansko obvestila o razlogih, zaradi katerih je bilo treba njene zaveze, predložene 14. junija 2001, zavrniti. Nato pa je v njih navedla tudi, da je pri Komisiji dobila vtis, da je dovolj, da okrepi svojo zavezo v zvezi s prihodnjim ravnanjem GECAS in posel

bi bil razglašen za združljiv s skupnim trgom. V podporo tej trditvi je v pozni fazi postopka predložila obvestilo za javnost z dne 14. in 18. junija 2001 ter članek z dne 11. februarja 2002, ki povzemajo vsebino pogovora s članom Komisije, takrat pristojnim za konkurenco. Tožeča stranka Komisiji v bistvu očita, da ji je dala taka zagotovila, zaradi katerih je pri njej nastalo zaupanje v pravo.

54 Najprej je treba ugotoviti, da je ponovno odprtje ustnega postopka glede zavez zahtevala tožeča stranka in to samo zato, da bi lahko popravila dejansko napako, navedeno v prejšnji točki. Njena stališča so tako, kolikor se sklicuje na stike s Komisijo, prepozna in torej niso dopustna. Poleg tega pa je argumentacija v zvezi z zaupanjem v pravo, ki je bila prvič predstavljena na obravnavi, nov razlog in jo je treba v skladu s členom 48(2) Poslovnika zavriniti.

55 Kakor koli, na načelo varstva zaupanja v pravo pa se ima pravico sklicevati vsak posameznik, ki je v položaju, iz katerega izhaja, da je ravnanje upravnih organov Skupnosti pri njem povzročilo nastanek utemeljenega zaupanja (sodbi Sodišča z dne 11. marca 1987 v zadevi Van den Bergh en Jurgens proti Komisiji, 265/85, Recueil, str. 1155, točka 44, in z dne 26. junija 1990 v zadevi Sofrimport proti Komisiji, C-152/88, Recueil, str. I-2477, točka 26). V obravnavani zadevi stiki med tožečo stranko in službami Komisije, na katere se sklicuje tožeča stranka, in sicer glede možnosti, da se predloži drugi niz zavez, delno različen od prvega, potem ko je 14. junija 2001 predložila prvi niz zavez, niso mogli ustvariti takega upanja in tako tudi ne upravičenega pričakovanja.

56 Iz navedenega izhaja, da je treba zavriniti argumente tožeče stranke v zvezi z zavezami, ki jih je navedla na obravnavi v okviru ponovnega odprtja ustnega postopka.

4. *Dokazni standard in obseg nadzora sodišča Skupnosti*

a) Trditve strank

- 57 Tožeča stranka navaja, da konglomeratna vrsta koncentracije, kot je ta, priglašena v obravnavani zadevi, v nasprotju s horizontalnimi oziroma vertikalnimi koncentracijami zelo redko povzroči nastanek ali okrepitev prevladujočega položaja. Zato bi morala kakršna koli nasprotna argumentacija še posebej prepričljivo dokazati poseben mehanizem, ki bi vodil v omejevanje konkurence.
- 58 Tožeča stranka se v stališčih do intervencijskih vlog in na obravnavi v zvezi s tem opira na sodbo Sodišča prve stopnje z dne 25. oktobra 2002 v zadevi Tetra Laval proti Komisiji (T-5/02, Recueil, str. II-4381) ter poudarja, da zahteva dokazovanje konglomeratnih učinkov podrobno presojo, podprto s trdnimi dokazi, da upoštevanje prihodnjega ravnanja zahteva posebno previdnost in da mora biti Komisijina analiza učinkov, ki naj bi nastali po preteku določenega časa, še posebej verodostojna. Prav tako je opozorila na to, da mora po tej sodbi Komisija upoštevati odvračilni učinek, ki bi ga lahko imela za določeno podjetje prepoved zlorabe prevladujočega položaja iz člena 82 ES.
- 59 Po mnenju Komisije in intervenientov niti Uredba št. 4064/89 niti sodna praksa ne zahtevata višjega dokaznega standarda za konglomeratno vrsto koncentracije.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

Splošne ugotovitve

- ⁶⁰ Najprej je treba spomniti na to, da ima Komisija na ekonomskem področju določeno območje proste presoje za izvajanje materialnih določb Uredbe št. 4064/89, zlasti člena 2. Iz tega sledi, da je nadzor sodišča Skupnosti omejen na presojo resničnosti dejanskega stanja in neobstoja očitnih napak v presoji (sodba Sodišča z dne 31. marca 1998 v združenih zadevah Francija in drugi proti Komisiji, imenovana „Kali & Salz“, C-68/94 in C-30/95, Recueil, str. I-1375, točki 223 in 224, ter sodba z dne 15. februarja 2005 v zadevi Komisija proti Tetra Laval, C-12/03 P, ZOdl., str. I-987, točka 38).
- ⁶¹ Poleg tega Uredba št. 4064/89 ne vsebuje domneve glede združljivosti ali nezdružljivosti priglašene koncentracije s skupnim trgov. Ne gre šteti, da mora Komisija odobriti neko koncentracijo iz svoje pristojnosti, če ima določene dvome, ampak da se mora vedno aktivno opredeliti tako ali drugače (glej v tem smislu zgoraj v točki 58 navedeno sodbo Tetra Laval proti Komisiji, točka 120).
- ⁶² Glede nadzora sodišča Skupnosti je treba poudariti bistveno razliko med dejanskimi podatki in ugotovitvami, katerih morebitno nepravilnost lahko ugotovi sodišče glede na argumente in dokaze, ki so mu predloženi, ter ekonomsko presojo.
- ⁶³ Čeprav je treba Komisiji priznati določeno polje proste presoje za izvajanje materialnih določb Uredbe št. 4064/89, pa to ne pomeni, da sodišče Skupnosti ne more nadzirati pravne kvalifikacije ekonomskih podatkov s strani Komisije. Sodišče

Skupnosti mora namreč med drugim ne le preveriti pravilnost predloženih dokazov ter njihovo verodostojnost in skladnost, ampak tudi nadzirati, ali ti dokazi predstavljajo celoto relevantnih podatkov, ki jo je treba upoštevati pri presoji zapletenega položaja, ter ali so taki, da podpirajo zaključke, ki so bili izvedeni na njihovi podlagi (zgoraj v točki 60 navedena sodba Komisija proti Tetra Laval, točka 39).

64 Čeprav se ta načela uporabljajo za vsako ekonomsko presojo, pa je učinkovit sodni nadzor še toliko nujnejši takrat, kadar Komisija opravi prospektivno analizo razvoja na nekem trgu, ki ga lahko povzroči predvidena koncentracija. Prospektivno Analizo, kot so tiste, ki so potrebne na področju nadzora nad koncentracijami, je treba – kot je Sodišče opozorilo v svoji sodbi v zgoraj v točki 60 navedeni sodbi Komisija proti Tetra Laval (točki 42 in 43) – opraviti zelo pozorno, saj ne gre niti za analizo preteklih dogodkov, v zvezi s katerimi pogosto obstajajo številni dokazi, ki omogočajo razumeti razloge zanje, niti za analizo trenutnih dogodkov, ampak za predvidevanje dogodkov, ki se bodo bolj ali manj verjetno zgodili v prihodnosti, če se ne sprejme odločba o prepovedi predvidene koncentracije ali določitvi pogojev zanje (v tem smislu glej zgoraj v točki 58 navedeno sodbo Tetra Laval proti Komisiji, točka 155). Prospektivna analiza, ki pomeni preučitev vprašanja, v čem bi lahko koncentracija spremenila dejavnike, ki določajo stanje konkurence na nekem trgu, da bi se tako preverilo, ali bi to povzročilo resno oviranje učinkovite konkurence, zahteva predstavo o različnih verigah vzročnosti in upoštevanje tistih, katerih verjetnost je največja.

Obraznava konglomeratnih učinkov

65 Konglomeratna vrsta koncentracije je tista, ki ne povzroča niti horizontalnega prekrivanja dejavnosti strank koncentracije niti vertikalnega razmerja med tema strankama v ožjem smislu. Čeprav take koncentracije splošno nimajo protikonkurenčnih učinkov, pa imajo lahko kljub temu v določenih primerih take učinke (zgoraj v točki 58 navedena sodba Tetra Laval proti Komisiji, točka 142). Če Komisija

v okviru analize učinkov konglomeratne vrste koncentracije prospektivno ugotovi, da bi se zaradi konglomeratnih učinkov v sorazmerno bližnji prihodnosti po vsej verjetnosti ustvaril ali okreplil prevladujoč položaj, posledica katerega bi bilo resno oviranje učinkovite konkurence na zadevnem trgu zaradi posla, mora tako koncentracijo prepovedati (zgoraj v točki 58 navedena sodba Tetra Laval proti Komisiji, točka 153 in navedena sodna praksa).

- 66 V zvezi s tem – kot je Sodišče opozorilo že zgoraj v točki 60 navedeni sodbi Komisija proti Tetra Laval – povzroča konglomeratna vrsta koncentracij določene posebne probleme, zlasti kolikor lahko na eni strani analiza takega posla vključuje prospektivno analizo, ki zajema obdobje, ki sega daleč v prihodnost, na drugi strani pa lahko posebno ravnanje združenega subjekta vpliva na velik del učinkov te koncentracije. Tako je veriga vzročnosti po taki koncentraciji lahko slabo prepoznavna, negotova in težko ugotovljiva. V teh okoliščinah je še posebej pomembna kakovost dokazov, ki jih Komisija predloži za utemeljitev odločbe, ki neko koncentracijo razglša za nezdružljivo s skupnim trgom, ti dokazi pa morajo podpirati ugotovitve Komisije, po katerih bi bil brez sprejetja take odločbe verjeten scenarij ekonomskega razvoja dogodkov, na katerem temelji odločba (zgoraj v točki 60 navedena sodba Komisija proti Tetra Laval, točka 44, v tem smislu glej tudi zgoraj v točki 58 navedeno sodbo Tetra Laval proti Komisiji, točka 155).
- 67 Komisija je v obravnavani zadevi v izpodbijani odločbi ugotovila, da bi koncentracija povzročila, prvič, neposredno vertikalno integracijo med proizvodnjo zaganjalnikov in motorjev, drugič, konglomeratne učinke, in tretjič, horizontalno prekrivanje na določenih trgih.
- 68 Iz opisa konglomeratnih učinkov v izpodbijani odločbi v bistvu izhaja, da bi po mnenju Komisije koncentracija takoj ali v kratkem času zaradi teh učinkov spremenila pogoje konkurence na določenih trgih, prav tako pa bi zaradi moči in komercialnih možnosti, ki izhajajo iz že obstoječega prevladujočega položaja

na prvem trgu, povzročila nastanek ali okrepitev prevladujočega položaja na teh trgih (glej spodaj navedeno točko 325 in naslednje, ter spodaj navedeno točko 399 in naslednje). Vendar pa je treba ugotoviti, da bi te posledice izhajale iz koncentracije samo, če bi združeni subjekt po sklenitvi posla ravnal na določen način, za kar pa je Komisija menila, da je verjetno. Po mnenju Komisije gre pri tem ravnanju za predvidljivo razširitev določenih za konkurenco škodljivih komercialnih praks – ki jih je Komisija pred koncentracijo ugotovila pri eni ali drugi stranki koncentracije – na nove trge po koncentraciji.

- 69 V teh pogojih mora Komisija predložiti trdne dokaze v podporo zaključku, da bi združeni subjekt verjetno ravnal tako, kot je bilo pri njem ugotovljeno. Če takega ravnanja ni, potem kombinacija položajev obeh strank koncentracije na sosednjih, vendar ločenih, trgih ne bi mogla povzročiti nastanka ali okrepitve prevladujočih položajev, saj ti položaji ne bi komercialno vplivali drug na drugega.

Obravnavajo dejavnike, ki bi lahko združeni subjekt odvrnili od določenega ravnanja, predvidenega z izpodbijano odločbo

- 70 Sodišče prve stopnje je v zgoraj v točki 58 navedeni sodbi Tetra Laval proti Komisiji ugotovilo, da čeprav je treba upoštevati objektivne spodbude za protikonkurenčno ravnanje, ki jih ustvari združitev, mora Komisija prav tako preučiti, v kolikšnem obsegu bi bile navedene spodbude zmanjšane ali celo odstranjene zaradi zadevnega nezakonitega ravnanja, zlasti glede na prepoved zlorabe prevladujočega položaja po členu 82 ES, verjetnost njihovega odkritja, njihovega pregona s strani pristojnih organov – na ravni Skupnosti in tudi na nacionalni ravni – ter denarnih sankcij, ki bi bile lahko naložene (točka 159 sodbe). Tožeča stranka se v stališčih do intervencijskih vlog na to sodno prakso sklicuje, da bi podprla svojo argumentacijo,

po kateri se določene prakse, za katere je Komisija menila, da bi lahko vodile v nastanek ali okrepitev prevladujočih položajev, v resnici niso zgodile.

- 71 Sodišče je glede tega po pritožbi v zgoraj v točki 60 navedeni sodbi Komisija proti Tetra Laval (točke od 74 do 78) razsodilo, da je Sodišče prve stopnje utemeljeno menilo, da je treba verjetnost nastanka določenega prihodnjega ravnanja preučiti v celoti, to je z upoštevanjem spodbud za nastanek takega ravnanja in tudi dejavnikov, ki zmanjšujejo ali celo odstranjujejo take spodbude, vključno z morebitno nezakonitostjo takih ravnanj.
- 72 Vendar pa je prav tako razsodilo, da bi bilo v nasprotju s preventivnim namenom Uredbe št. 4064/89, če bi od Komisije zahtevali, da za vsako predlagano koncentracijo preuči, v kolikšnem obsegu bi se spodbude za nastanek protikonkurenčnega ravnanja zmanjšale ali celo odpravile zaradi nezakonitosti zadevnih ravnanj, verjetnosti njihovega odkritja, njihovega pregona s strani pristojnih organov – na ravni Skupnosti in tudi na nacionalni ravni – ter sankcij, ki bi lahko iz tega izhajale. Zato je razsodilo, da je Sodišče prve stopnje storilo pravno napako, kolikor je zavrnilo zaključke Komisije glede zadevnega protikonkurenčnega ravnanja novega subjekta v navedeni zadevi (zgoraj v točki 60 navedena sodba Komisija proti Tetra Laval, točki 76 in 77).
- 73 Iz navedenega izhaja, da mora Komisija načeloma kot dejavnik, ki zmanjšuje ali celo odstranjuje spodbude za to, da neko podjetje ravna na določen način, upoštevati morebitno nezakonitost in torej sankcioniranost nekega ravnanja. Nasprotno pa taka presoja ne zahteva podrobne in izčrpane preučitve pravne ureditve v različnih pravnih redih, ki bi se lahko uporabila, ter represivne politike v slednjih, saj bi bila analiza, s katero bi se želelo ugotoviti verjetnost nastanka kršitve in se prepričati, da bo slednja sankcionirana v več pravnih redih, preveč špekulativna.

- 74 Tako mora Komisija – kolikor lahko, ne da bi vodila posebno in podrobno preiskavo glede tega, identificira nezakonitost zadevnega ravnanja v smislu člena 82 ES ali drugih določb prava Skupnosti, ki jih je pristojna izvajati – to ugotoviti in upoštevati za presojo verjetnosti nastanka takega ravnanja s strani združenega subjekta (v tem smislu glej zgoraj v točki 60 navedeno sodbo Komisija proti Tetra Laval, točka 74).
- 75 V zvezi s tem, čeprav se Komisija lahko opira na sumarno analizo nezakonitosti zadevnih ravnanj in stopnje verjetnosti, s katero se bodo zgodila, in sicer na podlagi podatkov, s katerimi razpolaga v trenutku sprejetja odločbe s področja nadzora nad koncentracijami, mora kljub temu v okviru svoje presoje identificirati ravnanja, ki jih predvideva in, odvisno od primera, oceniti ter upoštevati odvrtačilni učinek, ki bi ga lahko imela njihova morebitna očitna ali zelo verjetna protipravnost glede na pravo Skupnosti.
- 76 Tako je treba v nadaljevanju te sodbe preučiti, ali je Komisija prospektivno analizo verjetnosti konglomeratnih učinkov oprla na dovolj trdne dokaze, ob upoštevanju zgoraj navedenih načel.

5. *Nedokazanost resnega oviranja učinkovite konkurence*

a) Trditve strank

- 77 Tožeča stranka navaja, da mora Komisija po členu 2(2) in (3) Uredbe št. 4064/89, če želi koncentracijo prepovedati, dokazati, prvič, da ta koncentracija ustvarja ali krepí prevladujoč položaj, in drugič, da ta prevladujoč položaj resno ovira učinkovito

konkurenco na skupnem trgu. Kumulativnost teh meril naj bi potrjevalo gradivo iz postopka sprejemanja Uredbe št. 4064/89 (travaux préparatoires), iz katerega izhaja, da je bilo drugo od navedenih meril vneseno na predlog Ekonomsko-socialnega odbora in na zahtevo francoske vlade. Kumulativnost naj bi potrdilo tudi Sodišče prve stopnje, zlasti v sodbi z dne 19. maja 1993 v zadevi Air France proti Komisiji (T-2/93, Recueil, str. II-323, točka 79) in zgoraj v točki 58 navedeni sodbi Tetra Laval proti Komisiji.

- 78 Komisija mora dokazati izpolnjevanje obeh meril. Komisija naj bi morala še posebej dokazati, da bi do protikonkurenčnih učinkov prišlo z veliko verjetnostjo, in ne le, da bi lahko nastali, te učinke mora ovrednotiti in dokazati, da izhajajo iz koncentracije, ne pa le iz že prej obstoječih tržnih razmer. Ta zahteva je še posebej pomembna, če je – kot v obravnavani zadevi – koncentracija konglomeratne vrste, za katero velja, da ima redko protikonkurenčne učinke.
- 79 Komisija po mnenju tožeče stranke v izpodbijani odločbi ni preučila vprašanja, ali bi koncentracija povzročila resno oviro za učinkovito konkurenco. Glede vsakega od trgov, v zvezi s katerimi je Komisija menila, da bi prišlo do nastanka ali okrepitve prevladujočega položaja, naj bi namreč z nejasnimi in neovrednotenimi navedbami ugotovila le izrinjanje konkurentov na teh trgih ter negativen vpliv na konkurenco.
- 80 Tožeča stranka navaja, da se drugi pogoj iz člena 2 Uredbe št. 4064/89 v izpodbijani odločbi omenja samo v splošnem zaključku iz uvodne navedbe 567. Očitno naj bi bilo, da se je Komisija zadovoljila s tem, da je domnevala, da bi domnevni nastanek ali domnevna okrepitev prevladujočih položajev na zadevnih trgih samodejno povzročila protikonkurenčne učinke, ki jih zahteva drugi pogoj iz člena 2 navedene uredbe.

- 81 Poleg tega naj Komisija ne bi mogla trditi, da naj bi bil drugi pogoj implicitno izpolnjen v okviru presoje nastanka ali okrepitve prevladujočih položajev. Ne bi bilo dovolj „reciklirati“ dejanskega stanja, uporabljenega za dokazovanje prevladujočega položaja, in ga brez dodatnih analiz uporabiti za utemeljitev zaključka glede resnega oviranja. Neizogibna posledica take napake v analizi naj bi bila razglasitev ničnosti izpodbijane odločbe. Tožeča stranka navaja, da mora izpodbijana odločba zadoščati. Zato ni mogoče upoštevati dokazov, ki so jih po izdaji te odločbe predložili Komisija in intervenienti.
- 82 Sicer pa naj bi bil neobstoj obrazložitve uporabe drugega merila iz člena 2 Uredbe št. 4064/89 očitna kršitev dolžnosti obrazložitve, kolikor tožeči stranki ne omogoča seznanitve z razlogi, na podlagi katerih je Komisija menila, da je koncentracija *de facto* resna ovira za učinkovito konkurenco.
- 83 Komisija priznava, da je v teoriji sporno, ali člen 2 Uredbe št. 4064/89 vsebuje enojni ali dvojni test, vendar pa navaja tudi, da to ni preveč pomembno. Meni, da se je treba osredotočiti na pogoj nastanka ali okrepitve prevladujočega položaja in oviranje konkurence obravnavati kot njegovo posledico. Kakor koli, Komisija in Rockwell – če gre za dvojni test – menita, da so bili verjetni učinki koncentracije v obravnavani preučeni poglobljeno in podrobno.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

- 84 Iz sedaj že ustaljene sodne prakse Sodišča prve stopnje izhaja, da vsebuje člen 2(2) in (3) Uredbe št. 4064/89 dva kumulativna pogoja, ki, prvič, zadevata nastanek ali okrepitev prevladujočega položaja, in drugič, resno oviranje konkurence na skupnem trgu (v tem smislu glej zgoraj v točki 77 navedeno sodbo Air France proti Komisiji,

točka 79, sodbo Sodišča prve stopnje z dne 27. novembra 1997 v zadevi Kaysersberg proti Komisiji, T-290/94, Recueil, str. II-2137, točka 156, in zgoraj v točki 58 navedeno sodbo Tetra Laval proti Komisiji, točka 146). Zato je koncentracijo mogoče prepovedati le, če sta oba pogoja iz člena 2(3) izpolnjena.

85 V zvezi s tem je treba spomniti, da prevladujoč položaj iz člena 2(2) in (3) Uredbe št. 4064/89 zadeva ekonomski položaj enega podjetja ali več teh, ki jim daje moč preprečevati ohranjanje učinkovite konkurence na zadevnem trgu, s tem da jim daje možnost precej neodvisnega ravnanja glede na njihove konkurente, stranke in, končno, potrošnike (sodba Sodišča prve stopnje z dne 25. marca 1999 v zadevi Gencor proti Komisiji, T-102/96, Recueil, str. II-753, točka 200).

86 Treba je opozoriti na to, da je Sodišče v kontekstu zlorabe prevladujočega položaja v smislu člena 82 ES menilo, da dejstvo, da podjetje s prevladujočim položajem tak položaj okrepi do te mere, da bi taka prevlada resno ovirala konkurenco, to je da dovoljuje obstoj le podjetjem, ki so glede ravnanja odvisna od prevladujočega podjetja, lahko predstavlja zlorabo prevladujočega položaja (sodba Sodišča z dne 21. februarja 1973 v zadevi Europemballage in Continental Can proti Komisiji, 6/72, Recueil, str. 215, točka 26). Iz te sodne prakse izhaja, da lahko okrepitev prevladujočega položaja resno ovira konkurenco, in sicer do te mere, da pomeni zlorabo tega položaja.

87 Tako okrepitev ali nastanek prevladujočega položaja v smislu člena 2(3) Uredbe št. 4064/89 lahko *a fortiori* v določenih primerih predstavlja dokaz za resno oviro za učinkovito konkurenco. Ta ugotovitev pa nikakor ne pomeni, da je drugi pogoj

iz člena 2 Uredbe št. 4064/89 vsebovan v prvem, ampak izključno to, da lahko iz iste dejanske analize določenega trga izhaja, da sta oba pogoja izpolnjena.

88 Okoliščine, na katere se lahko sklicuje Komisija pri ugotavljanju, ali konkurenti nekega podjetja niso bili svobodni v svojem poslovanju do te mere, da je mogoče sklepati o nastanku ali okrepitvi prevladujočega položaja tega podjetja, so pogosto enake tistim, ki so pomembne za presojo, ali je posledica tega nastanka oziroma okrepitve resno oviranje učinkovite konkurence na skupnem trgu. Posledica okoliščine, ki pomembno vpliva na svobodo odločanja konkurentov o njihovi komercialni politiki na avtonomen način, je lahko namreč prav tako oviranje učinkovite konkurence.

89 Iz tega sledi, da kolikor iz uvodnih navedb neke odločbe, ki ugotavlja nezdružljivost neke priglašene koncentracije s skupnim trgom – tudi tistih, v kateri se uradno analizira nastanek ali okrepitev prevladujočega položaja –, izhaja, da bo tak posel povzročil precejšnje protikonkurenčne učinke, za tako odločbo ni mogoče šteti, da ni zakonita samo zato, ker Komisija svojega opisa teh zadev ni izrecno in posebej povezala z drugim pogojem iz člena 2 Uredbe št. 4064/89, in to ne glede na to, ali se zakonitost odločbe obravnava v zvezi z dolžnostjo obrazložitve iz člena 253 ES ali vsebinsko. Nasprotni pristop bi pomenil, da bi Komisiji naložili izključno uradno dolžnost, da dvakrat navede iste uvodne navedbe, najprej pri analizi nastanka ali okrepitve prevladujočega položaja na določenem trgu, nato pa še v zvezi z resnim oviranjem konkurence na skupnem trgu.

90 Komisija je v obravnavani zadevi v uvodni navedbi 567 izpodbijane odločbe izrecno navedla, da bi „z vseh navedenih razlogov“ predvidena koncentracija vodila v nastanek ali okrepitev prevladujočega položaja na več različnih trgih, posledica česar

bi bilo resno oviranje učinkovite konkurence na skupnem trgu (glej zgoraj v točki 46 navedeno polno navedbo). V nasprotju s tem, kar glede tega trdi tožeča stranka, in v skladu s stališčem Komisije pred Sodiščem prve stopnje, zlasti na obravnavi, iz tega splošnega zaključka izhaja, da sta oba pogoja iz člena 2 Uredbe št. 4064/89 v razmerju do vsakega od izrecno navedenih trgov izpolnjena in ne že zaradi kumulativnega učinka ugotovitev v zvezi z vsemi trgi (glej zgoraj navedeno točko 47).

- 91 Kakor koli, Komisija je v določenih delih izpodbijane odločbe izrecno ugotovila, da bi nastanek ali okrepitev prevladujočega položaja združenega subjekta na določenih trgih resno oviral konkurenco. Natančneje, konkretne ugotovitve iz izpodbijane odločbe glede takojšnjega učinka koncentracije na trg reaktivnih motorjev za velika regionalna letala zadostujejo za dokaz, da bi bila posledica okrepitve prevladujočega položaja tožeče stranke na tem trgu resno oviranje učinkovite konkurence na skupnem trgu (glej uvodno navedbo 428 in naslednje izpodbijane odločbe).

B – Predhodni obstoj prevladujočega položaja na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala

1. Uvod

- 92 Komisija je v izpodbijani odločbi ugotovila, da je tožeča stranka pred koncentracijo imela prevladujoč položaj na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala, kar tožeča stranka izpodbija. Komisija ta zaključek v bistvu opira na velikost tržnega deleža tožeče stranke, ki je bil v ta namen kumuliran s tržnim deležem skupnega vlaganja CFMI, pri katerem sodeluje skupaj s Snecma (uvodne navedbe od 45 do 83 izpodbijane odločbe), na komercialne koristi iz vertikalne integracije proizvodnje

motorjev za velika komercialna letala s finančno močjo GE Capital ter z dejavnostjo nakupa in lizinga letal GECAS (uvodne navedbe od 107 do 145), na analizi konkurenčnega položaja na trgu (uvodne navedbe od 163 do 170), ter končno, na neobstoj konkurenčnega in komercialnega pritiska s strani konkurentov in strank tožeče stranke (uvodne navedbe od 173 do 228). Predhodni obstoj prevladujočega položaja tožeče stranke je pomemben element Komisijine analize, saj je od njega odvisnih več delov njenega razlogovanja v izpodbijani odločbi, zlasti delov, navedenih v naslednji točki.

- 93 Prvič, po mnenju Komisije naj bi vertikalno prekrivanje, ki izhaja iz prevzema dejavnosti proizvodnje zaganjalnikov podjetja Honeywell s strani tožeče stranke, povzročilo okrepitev predhodno obstoječega prevladujočega položaja tožeče stranke na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala. Drugič, analiza Komisije v zvezi z nastankom prevladujočega položaja na različnih trgih letalskih in neletalskih proizvodov zaradi vpliva, ki ga ima lahko tožeča stranka glede na komercialno moč svojih odvisnih družb, je odvisna od obstoja njenega prevladujočega položaja na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala. Tretjič, možnost vezane prodaje, ki naj bi po mnenju Komisije v prihodnje obstajala, je odvisna od navedenega prevladujočega položaja, posledica te pa bi bila okrepitev tega prevladujočega položaja.
- 94 Izpodbijano odločbo je torej treba ločeno preizkusiti glede utemeljenosti obstoja prevladujočega položaja tožeče stranke na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala (v tem poglavju) in glede utemeljenosti v prejšnji točki navedenih treh delov izpodbijane odločbe (v nadaljevanju sodbe).

2. *Trditve strank*

- 95 Po mnenju tožeče stranke je Komisija napačno zaključila, da je imelo GE pred koncentracijo prevladujoč položaj na trgu motorjev za velika komercialna letala

(to je letal z več kot 100 sedeži, z doletom več kot 2000 navtičnih milj in ceno nad 35 milijonov ameriških dolarjev (USD)). GE opozarja na to, da prevladujoč položaj izhaja iz moči nekega podjetja, ki mu omogoča neodvisno ravnanje na trgu. Položaj na zadevnem trgu, kot izhaja iz zadnjih odločb Komisije s področja letalstva, kaže na to, da GE ne more ravnati neodvisno in da njegovi glavni konkurenti, zlasti Rolls-Royce in Pratt&Whitney (v nadaljevanju: P&W), niso v nevarnosti, da bodo izrinjeni s trga. Celotna analiza Komisije naj bi se podrla zaradi neobstoja predhodno obstoječega prevladujočega položaja GE.

96 Tožeča stranka glede dejstvo, da je Komisija v izpodbijani odločbi uporabila številke tržnih deležev, najprej navaja, da so tržni deleži le delno uporabni za presojo prevladujočega položaja na trgu, ki je odvisen od razpisov. Trg letalskih motorjev je, kot izhaja iz prakse Komisije na področju letalstva, trg razpisov, na katerem ponudniki konkurirajo za sklenitev občasnih pogodb velike vrednosti. Proizvajalci letal naj bi za vsako novo letalsko platformo izbrali enega ali več motorjev, razvitih posebej za to platformo. Zato naj bi bil vsak konkurent, ki ima neki proizvod, ki ga lahko ponudi, kljub preteklim uspehom močno spodbujen h kandidiranju pri naslednjem razpisu. Tako pretekli tržni deleži ne izražajo pravilno trenutne ravni konkurence na trgu, kot to ponazarja nedavna zgodovina te industrije. Tožeča stranka zavrača analizo, po kateri naj bi 50-odstotni tržni delež za reaktivne motorje, ki poganjajo velika komercialna letala, zadoščal za dokaz prevladujočega položaja.

97 Drugič, izračun tržnih deležev tožeče stranke v izpodbijani odločbi naj bi bil umeten, saj se je Komisija samovoljno odločila nekatera merila za tržne deleže uporabiti, drugih pa ne. Natančneje, Komisija in Rolls-Royce naj bi storila napako, ko sta se oprla na številke v zvezi z motorji letal, ki so trenutno v proizvodnji, saj naj bi taka

opredelitev ne samo izključevala motorje P&W za letala, ki se ne proizvajajo več, ampak tudi naročila za motorje letal, ki še ne letijo, s tem da je ta dejavnik za analizo konkurence na trgu najpomembnejši.

- 98 Tožeča stranka prav tako navaja, da je Komisija njene tržne deleže, ki so sorazmerno majhni, napačno seštelala s tržnimi deleži skupnega vlaganja CFMI („50/50 joint venture“, uvodna navedba 15 izpodbijane odločbe; glej tudi uvodni navedbi 45 in 46), ki sta ga ustanovila skupaj tožeča stranka in francosko podjetje Snecma. Poleg tega naj bi bil domnevni velik tržni delež GE, kot to ugotavlja ameriško pravosodno ministrstvo, v bistvu posledica tega, da je CFMI izključni dobavitelj motorjev za samo eno letalo – Boeing B737 –, ki je bilo komercialno najuspešnejše v zgodovini letalstva. Komisija naj bi torej storila napako, s tem ko je tožeči stranki pripisala vse prihodnje prihodke iz tega tržnega deleža. Poleg tega naj Komisija ne bi mogla pravilno uskladiti tržnega deleža CFMI s svojo teorijo mešanih vezanih prodaj, saj naj Snecma ne bi imelo nobenega interesa za odobritev cenovne politike, ki bi dajala prednost proizvodom podjetja Honeywell. Končno, ta pristop naj bi bil v nasprotju s pristopom, ki ga je Komisija imela v Odločbi 2000/182/ES z dne 14. septembra 1999 o postopku na podlagi člena 81 Pogodbe ES (zadeva IV/36.213/F2 – GEAE/P&W, UL 2000, L 58, str. 16, v nadaljevanju: odločba Engine Alliance), v kateri je tožečo stranko in CFMI obravnavala kot ločeni podjetji.

- 99 Tretjič in zadnjič, Komisija naj bi glede tržnih deležev precenjevala pomen historičnih tržnih deležev in naj bi napačno menila, da ti deleži tožeči stranki omogočajo prihodnji razvoj na njihovi podlagi. V zvezi s tem tožeča stranka zavrača Komisijino teorijo, po kateri se flote letalskih družb standardizirajo, letalske družbe pa so zato nagnjene k nakupu motorjev pri samo enem proizvajalcu motorjev, da bi zmanjšale stroške vzdrževanja motorjev za svoja letala. GE navaja, da je učinek standardizacije celo v okviru ene vrste motorjev omejen in da poleg tega uspeh motorja CFM56, s katerim je opremljen Boeing B737, ne pomeni nobene prednosti pred opremljanjem z motorji vrste CF6 ali GE90. Odgovori letalskih družb Komisiji naj bi potrjevali, da je standardizacija pri opremljanju z motorji drugoten dejavnik.

- 100 Poleg tega tožeča stranka Komisiji očita – v zvezi s presojo, po kateri naj bi tožeča stranka na zadevnem trgu lahko ravnala neodvisno –, da ni navedla nobene pomembne spremembe v letalski industriji, ki bi lahko utemeljila, zakaj so njeni zaključki iz izpodbijane odločbe v neposrednem nasprotju z zaključki iz odločbe Engine Alliance iz leta 1999. Tožeča stranka je tako že desetletja ena izmed 500 najmočnejših družb (Fortune 500), GECAS pa od leta 1996 preračunljivo in preferencialno nabavlja letala, ne da bi bila konkurenca zaradi tega marginalizirana.
- 101 Izpodbijana odločba naj bi vsebovala številne primere, ki kažejo na to, da tožeča stranka ni mogla ravnati neodvisno. Komisija naj bi priznala, da je pogosto mogoče izbirati med motorji za platforme velikih komercialnih letal, kar strankam omogoča koristi iz naslova konkurence. Tožeča stranka je tako morala pristati na precejšnje popuste zaradi pridobitve naročila v zvezi z opremljanjem letala Boeing B777X, saj je bil njen reaktivni motor za klasično različico te platforme manj konkurenčen kot reaktivni motor podjetij P&W in Rolls-Royce. Tožeča stranka je morala pri neki letalski družbi enako storiti tudi glede letal Airbus A330, da bi s tem nadomestila manjši tehnični ugled enega od svojih motorjev v razmerju do motorjev konkurentov, in je morala zato razviti nov motor. Ti popusti, ki so jih dajali vsi, naj bi dokazovali obstoj učinkovite konkurence. Tožeča stranka se v zvezi s tem sklicuje na sodbo Sodišča z dne 13. februarja 1979 v zadevi Hoffmann-La Roche proti Komisiji (85/76, Recueil, str. 461, točka 71).
- 102 Tožeča stranka poleg tega izpodbija navedbe Komisije, po katerih je že pred koncentracijo imela finančno moč, ki ji je omogočala ponujati popuste in tako povzročiti izrinjenje konkurentov. Komisija naj ne bi dokazala, v čem naj bi popusti izražali prevladujoč položaj ali povzročali oslabitev oziroma izrinjenje konkurentov.
- 103 Glede domnevne vloge GECAS na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala naj Komisijina teorija „prerazporejanja tržnih deležev“, ki se je pojavila pozno v postopku, ne bi bila verjetna glede na majhen tržni delež GECAS (manj kot 10 %).

Tožeča stranka v zvezi s tem poudarja, da je neko drugo podjetje, ILFC, veliko večji kupec velikih komercialnih letal kot GECAS. Komisija naj ne bi upoštevala tega, da druga lizinska podjetja nadomeščajo preferenco za GECAS z motorji GE in CFMI ter tako upoštevajo želje uporabnikov. Podjetje Rolls-Royce naj, s tem ko je navedlo, da ne more „reproducirati“ GECAS, ne bi odgovorilo na argument, po katerem so Rolls-Royce in drugi konkurenti kljub obstoju GECAS še vedno konkurenčni.

104 Ta neobičajna teorija nima opore v dejanskem stanju. Komisija in Rolls-Royce naj bi napačno menila, da je GECAS „launch customer“, ter da naj bi bila domnevna naročila za dajanje na trg s strani GECAS odločilna pri odločitvi proizvajalcev letal za motorje GE. Ta zaključek naj ne bi upošteval pričanj proizvajalcev letal (Bombardier, Embraer, BAe, Airbus, Fairchild Dornier in Boeing).

105 Edini dejanski dokaz, ki ga je Komisiji predložila, temelji na ugotovitvi, da se je prodaja motorjev GE lizinskim podjetjem po nastanku GECAS povečala za 60 %, medtem ko se je prodaja teh motorjev letalskim družbam zmanjšala le za 10 %. Ta ugotovitev pa ne more dokazati spremembe skupnega tržnega deleža GE na teh trgih in še manj vlogo, ki jo je pri tem imela GECAS.

106 Komisija naj bi prav tako ravnala v nasprotju z zaključki iz odločbe Engine Alliance, po katerih sta bili podjetji P&W in Rolls-Royce upoštevna konkurenta, ki sta lahko razvijala nove motorje. Tožeča stranka opozarja na to, da je odločba Engine Alliance vsebovala poglobljeno raziskavo trga motorjev za velika komercialna letala in da Komisija ni nikoli navedla razlogov, zakaj je odstopila od presoje v navedeni odločbi. Komisija naj bi tako zanemarila zahtevo iz zgoraj v točki 86 navedene sodbe

Europemballage in Continental Can proti Komisiji, po kateri mora pravno zadostno utemeljiti, da preostali konkurenti ne morejo predstavljati zadostne protiuteži ugotovitvi prevladujočega položaja.

- 107 Komisijina analiza konkurenčne okoliščine na trgu naj bi bila prav tako v nasprotju z nekaterimi nedavnimi odločbami s področja letalske industrije, to je z Odločbo Komisije 2001/417/ES z dne 1. decembra 1999 o nezdružljivosti koncentracije s skupnim trgom in delovanjem Sporazuma EGP (zadeva COMP/M.1601 – AlliedSignal proti Honeywell, UL 2001, L 152, str. 1, v nadaljevanju: odločba AlliedSignal proti Honeywell) ter Odločbo z dne 11. maja 2000 o nezdružljivosti koncentracije s skupnim trgom (zadeva COMP/M.1745 – EADS, v nadaljevanju: odločba EADS), v katerih je Komisija ugotovila, da imajo proizvajalci letal in tudi letalske družbe veliko kupno moč. Medsebojna odvisnost ponudnikov in kupcev naj bi slednjim dajala dejansko izravnalno moč, ki je pomemben konkurenčni dejavnik. Komisija je imela poleg tega na voljo druge dokaze skupnega vlaganja P&W in Rolls-Royce, zlasti izjave Airbus in IAE, ki potrjujejo obstoj take kupne moči. V zvezi s tem naj bi bilo pomembno dejstvo, da proizvajalci letal koncentraciji niso nasprotovali.
- 108 Komisija naj poleg tega ne bi predložila nobenega podatka ali dokaza, ki bi dokazoval, kako, zakaj in kdaj Rolls-Royce, P&W in IAE ne bi mogla več zagotavljati učinkovite trenutne ali prihodnje konkurence. Upoštevnost in vitalnost teh treh podjetij je glavni dejavnik intenzivnosti konkurence na trgu letalskih motorjev. Tožeča stranka naj bi v odgovor na OUMK predložila poročilo strokovnjakov, ki dokazuje, da niti GE, niti P&W, niti Rolls-Royce niso mogla ravnati neodvisno drugo od drugega. Rolls-Royce je navedlo samo to, da nima finančne moči tožeče stranke, ne pa, da njegova finančna moč ali dostop do kapitala ni zadostna, njegovo finančno stanje pa je dobro, kot je to potrdil profesor Shapiro, eden od strokovnjakov. V zvezi z argumentom Rolls-Royce glede [...] ¹ naj bi bil ta podatek znak dobrega zdravja.

1 – Zaupni podatki so izpuščeni.

- 109 Edini ekonomski dokaz, ki podpira Komisijino teorijo glede nesposobnosti Rolls-Royce in P&W za učinkovito prihodnje konkuriranje GE, naj bi bil ekonomski model profesorja Choija, ki ga je prek svetovalnega podjetja Frontier Economics naročilo Rolls-Royce (v nadaljevanju: model Choi), ki pa ga je Komisija opustila. Komisija naj poleg tega ne bi zavračala analiz konkurenčnih strokovnjakov, ki so prišli do nasprotnih zaključkov. Sicer pa naj niti Rolls-Royce niti P&W v upravnem postopku ne bi navajali, da bi po koncentraciji zapustili trg.
- 110 Komisija opozarja na opredelitev prevladujočega položaja v sodni praksi in meni, da je utemeljeno zaključila, da je tak položaj na zadevnem trgu obstajal že pred koncentracijo. V tem jo podpira Rolls-Royce.
- 111 Komisija opozarja na to, da je GE daleč največji dobavitelj reaktivnih motorjev in ima najvišjo rast na trgu. GE naj bi glede na naročila to prednost še povečalo.
- 112 Poleg tega naj dejstvo, da je velik del velikost tržnega deleža GE posledica le ene platforme – B737 –, ne bi zmanjšalo relevantnosti ocene tržne moči GE.
- 113 Po mnenju Komisije in Rolls-Royce obstoj popustov pri nakupih določenih motorjev ni znak za prednosti konkurence, saj nakupna cena ne predstavlja celotnih stroškov motorjev, vključno z vzdrževanjem. Natančneje, primer B777X ni primer zdrave konkurence, ampak nasprotno ponazarja komercialna sredstva, s katerimi razpolaga GE, zlasti zaradi moči GE Capital in GECAS glede na konkurentne.

3. *Presoja Sodišča prve stopnje*

a) Uvodne ugotovitve

- ¹¹⁴ Najprej je treba spomniti, da se glede na ustaljeno sodno prakso prevladujoč položaj kaže v tem, da ima zadevno podjetje tako ekonomsko moč, zaradi katere lahko ovira ohranjanje učinkovite konkurence na zadevnem trgu, in sicer tako, da lahko v veliki meri ravna neodvisno od svojih konkurentov, strank in končno potrošnikov (glej na primer sodbo Sodišča z dne 9. novembra 1983 v zadevi Michelin proti Komisiji, 322/81, Recueil, str. 3461, točka 30, in sodbo Sodišča prve stopnje z dne 23. oktobra 2003 v zadevi Van den Bergh Foods proti Komisiji, T-65/98, Recueil, str. II-4653, točka 154). Že v izhodišču je treba opozoriti na to, da Komisiji za dokazovanje obstoja prevladujočega položaja ni treba dokazati, da bodo konkurenti nekega podjetja izrinjeni s trga, čeprav dolgoročno.
- ¹¹⁵ Poleg tega pa, čeprav se lahko pomen tržnih deležev razlikuje glede na trg, so zelo veliki tržni deleži, razen v izjemnih okoliščinah, dokaz za obstoj prevladujočega položaja (zgoraj v točki 110 navedena sodba Hoffmann-La Roche proti Komisiji, točka 41, in sodba Sodišča prve stopnje z dne 28. aprila 1999 v zadevi Endemol proti Komisiji, T-221/95, Recueil, str. II-1299, točka 134). Sodišče je v sodbi z dne 3. julija 1991 v zadevi AKZO proti Komisiji (C-62/86, Recueil, str. I-3359, točka 60) razsodilo, da gre za tak primer, kadar je tržni delež 50-odstoten.
- ¹¹⁶ Poleg tega in kot navaja tožeča stranka, iz zgoraj v točki 110 navedene sodbe Hoffmann-La Roche proti Komisiji (točka 71) izhaja, da to, da je neko podjetje prisiljeno znižati cene pod pritiskom znižanj pri konkurentih, na splošno ni združljivo z neodvisnim ravnanjem, ki je značilno za prevladujoč položaj.

- 117 Vendar pa obstoj konkurence, čeprav živahne, na nekem trgu ne pomeni, da na tem trgu ni prevladujočega položaja, saj je bistvena značilnost navedenega položaja sposobnost v zvezi z lastno tržno strategijo ravnati brez upoštevanja te konkurence in tako brez škodljivih posledic zaradi takega ravnanja (zgoraj v točki 110 navedena sodba Hoffmann-La Roche proti Komisiji, točka 70, in sodba Sodišča z dne 14. februarja 1978 v zadevi United Brands proti Komisiji, 27/76, Recueil, str. 207). Tako je morebiten obstoj konkurence na trgu sicer res med pomembnimi okoliščinami za presojo obstoja prevladujočega položaja, vendar pa ni odločilna okoliščina v zvezi s tem.
- 118 Če Komisija na podlagi priglasitve koncentracije in spisa v zvezi s to zadevo odloči o združljivosti koncentracije s skupnim trgov, potem tožeča stranka nima pravice dvomiti v te ugotovitve zato, ker se razlikujejo od ugotovitev iz neke predhodne druge zadeve, obravnavane na podlagi priglasitve in drugega spisa, čeprav sta zadevna trga v obeh zadevah podobna, celo enaka. Tako ni pomembna argumentacija tožeče stranke v obravnavani zadevi, kolikor se ta sklicuje na analize Komisije v njenih predhodnih odločbah, zlasti v odločbi Engine Alliance.
- 119 Gospodarski subjekti niso upravičeni – pa čeprav pod domnevo, da bi te očitke lahko drugače kvalificirali kot očitke v zvezi s kršitvijo načela varstva upravičenega pričakovanja – zaupati v nadaljevanje predhodne prakse odločanja, ki se lahko spremeni (v tem smislu glej sodbi Sodišča prve stopnje z dne 14. maja 1998 v zadevi Mayr-Melnhof proti Komisiji, T-347/94, Recueil, str. II-1751, točka 368, in z dne 30. septembra 2003 v zadevi Michelin proti Komisiji, T-203/01, Recueil, str. II-4071, točki 254 in 255 ter 292 in 293). *A fortiori* pa se na tako zaupanje za izpodbijanje ugotovitev ali presoje v nekem postopku ne morejo sklicevati na podlagi ugotovitev ali presoje le v okviru ene predhodne zadeve.

- 120 Kakor koli, niti Komisija niti *a fortiori* Sodišče prve stopnje v obravnavani zadevi nista vezana na dejanske ugotovitve in ekonomsko presojo iz odločbe Engine Alliance. Sodišče prve stopnje lahko v tem postopku razglasi izpodbijano odločbo za nično le, če ima napake ta in ne odločba Engine Alliance, celo če je analiza v obeh zadeva različna in ta razlika ni objektivno utemeljena.
- 121 Poleg tega je treba pri presoji zakonitosti Komisijine analize v zvezi z obstojem prevladujočega položaja ločevati med materialno resničnostjo ugotovljenega dejanskega stanja in njegovo pravno kvalifikacijo, ki izhaja iz pooblastila za prosto presojo Komisije, ter tudi spomniti, da ima Komisija določeno območje proste presoje pri vprašanju, ali lahko glede na pravilno ugotovljeno dejansko stanje sklepa o obstoju prevladujočega položaja nekega podjetja na določenem trgu (glej zgoraj navedeno točko 60 in naslednje).
- 122 Komisija je svoj zaključek v zvezi s predhodno obstoječim prevladujočim položajem GE na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala v obravnavani zadevi utemeljila najprej glede na tržni delež (glej uvodne navedbe od 38 do 83 izpodbijane odločbe), nato pa glede na določeno število drugih dejavnikov (uvodne navedbe od 107 do 229 izpodbijane odločbe). Tožeča stranka ne nasprotuje Komisijini opredelitvi svetovnega trga za reaktivne motorje za ta letala iz izpodbijane odločbe (glej uvodno navedbo 10 izpodbijane odločbe in zgoraj navedeno točko 95). Nasprotno pa navaja, da je Komisija napačno menila, da je imela pred koncentracijo prevladujoč položaj na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala.
- 123 Treba je torej – ob upoštevanju argumentov tožeče stranke v zvezi s to teorijo – preučiti dokaze, ki jih je Komisija v izpodbijani odločbi upoštevala v podporo zaključku glede obstoja zadevnega prevladujočega položaja. Najprej bodo analizirani

dejavniki v zvezi s tržnim deležem tožeče stranke, nato dejavniki v zvezi z vertikalno integracijo tožeče stranke, končno pa tudi tisti v zvezi s stanjem konkurence na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala.

b) Tržni deleži

- 124 Komisija v uvodni navedbi 41 izpodbijane odločbe navaja razloge, na podlagi katerih „so vgrajeni motorji in neizpolnjena naročila za letala, ki so še v proizvodnji, najustreznejše merilo za merjenje ter razlago položaja konkurentov v sektorju“. Poleg tega trdi, da bi bilo treba tožečo stranko in CFMI za komercialne namene in tudi za namene konkurence namene šteti za en subjekt ter da je treba v takih okoliščinah pri presoji prevladujočega položaja GE ves tržni delež CFMI pripisati GE (uvodni navedbi 65 in 66 izpodbijane odločbe).
- 125 Tako Komisija v uvodni navedbi 70 izpodbijane odločbe navaja, da tržni delež GE/CFMI pri vgrajenih motorjih za velika komercialna letala, ki so še v proizvodnji, znaša 51 % za ozkotrupna letala, 54 % za širokotrupna letala in 52,5 % skupaj, medtem ko znaša tržni delež P&W 26,5 %, Rolls-Royce/IAE pa 21 %. Poleg tega v uvodnih navedbah od 74 do 76 izpodbijane odločbe navaja, da je potekal razvoj vgrajenih motorjev v zadnjih petih letih v korist GE. Glede neizpoljenih naročil za letala, ki so še v proizvodnji, pa Komisija v uvodni navedbi 77 izpodbijane odločbe navaja preglednico, iz katere izhaja, da je imela tožeča stranka 65-odstotni tržni delež glede na to merilo.
- 126 V nadaljevanju je treba torej preučiti, ali je Komisija v okoliščinah obravnavane zadeve lahko utemeljeno tržni delež CFMI pripisala tožeči stranki, nato pa ali so bile utemeljene tudi druge ugotovitve v zvezi s tržnim deležem in tudi iz tega izvedeni zaključki.

Pripisovanje tržnega deleža CFMI tožeči stranki

— Uvod

- 127 Tožeča stranka Komisiji očita, da je njen tržni delež prištela tržnemu deležu CFMI (glej uvodne navedbe od 46 do 66 izpodbijane odločbe).
- 128 Tožeča stranka navaja, da je njen tržni delež znašal le [...] %, delež CFMI pa [...] % (številke temeljijo na neizpolnjenih naročilih leta 2000), ter da če bi mu Komisija pripisala polovico tržnega deleža skupnega vlaganja in ne vsega tržnega deleža tega – kot je to storila za skupno vlaganje njenih konkurentov Rolls-Royce in P&W –, bi njen tržni delež znašal [...] %, kar precej pod pragom 40 %.
- 129 Glede na to, da je Komisija v uvodnih navedbah 65 in 66 izpodbijane odločbe zaključila, da bi bilo treba tožečo stranko in CFMI „za komercialne namene in tudi za namene konkurence šteti za en subjekt“ ter da je bilo treba torej pri presoji prevladujočega položaja na zadevnih trgih GE tržni delež CFMI pripisati GE, je treba na eni strani preučiti, ali ugotovitve Komisije v zvezi z notranjo organizacijo skupnega vlaganja utemeljujejo zaključek, da sta ti podjetji „za komercialne namene“ en sam subjekt, na drugi strani pa, ali ugotovitve v zvezi z ravnanjem GE, CFMI in Snecma na trgu utemeljujejo zaključek, da sta GE in CFMI „za namene konkurence“ en subjekt.

130 V tem kontekstu je treba ugotoviti, da je vprašanje pravilnosti navedb iz izpodbijane odločbe v zvezi z delovanjem skupnega vlaganja CFMI, razmerja med njegovimi delničarji in njegovega ravnanja na trgu dejansko vprašanje, medtem ko ima Komisija glede vprašanja, ali je tržni delež CFMI treba pripisati tožeči stranki, pooblastilo za prosto presojo.

— Analiza notranje organizacije CFMI

131 Komisija navaja, da način organiziranosti skupnega vlaganja glede tehnološke in finančne ločenosti (uvodne navedbe od 53 do 55 izpodbijane odločbe) ter prodaje in distribucije motorjev CFMI (uvodni navedbi 57 in 58), kaže na prevladujočo vlogo GE v skupnem vlaganju.

132 Tožeča stranka izpodbija to analizo in natančneje navaja, da Komisijina teorija iz uvodne navedbe 82 izpodbijane odločbe glede verjetnosti, da bi bil dobiček CFMI reinvestiran v razvoj novih motorjev, ne ustreza dejanskemu stanju, zlasti ker CFMI sredstev ne zadržuje za vlaganje v razvoj prihodnjih motorjev, ampak svoj dobiček, nasprotno, enakomerno deli med GE in Snecma.

133 Komisija ne nasprotuje tej trditvi tožeče stranke glede dejanskega stanja, ki jo je ta navedla pred Sodiščem prve stopnje, in treba je ugotoviti, da je v zvezi s tem v izpodbijani odločbi napravila dejansko napako. Ta napaka je v obravnavanem kontekstu pomembna, saj poudarja medsebojno odvisnost GE in Snecma v okviru njunega skupnega vlaganja CFMI, medtem ko Komisija poudarja pretežen vpliv

tožeče stranke. Glede na to, da se dobiček CFMI deli med delničarje, je sposobnost razvoja CFMI nujno odvisna od volje teh.

- 134 Prav tako je treba ugotoviti, da Komisija v uvodni navedbi 56 izpodbijane odločbe priznava, da je predsednik in hkrati generalni direktor CFMI v praksi vedno prišel iz podjetja Snecma. Iz opisa teh vidikov delovanja CFMI v izpodbijani odločbi izhaja, da čeprav dejanska udeležba vsakega od partnerjev ne izraža natančno razmerja 50/50 pri delitvi deležev na vseh področjih, je to podjetje resnično skupno podjetje in ne nekakšna kvaziodvisna družba tožeče stranke.
- 135 Komisija je v zvezi s tem v izpodbijani odločbi utemeljeno ugotovila, da je komercialno sodelovanje tožeče stranke in Snecma v okviru CFMI zelo tesno ter da enako velja za komercialno sodelovanje tožeče stranke in CFMI, zlasti glede trženja motorjev CFMI (uvodni navedbi 57 in 58 izpodbijane odločbe). Za Snecma bi bilo zelo težko ohranjati prisotnost na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala na drug način kot prek njegove udeležbe v skupnem vlaganju CFMI. Poleg tega iz analize delovanja CFMI v izpodbijani odločbi izhaja, da je bilo kakršno koli zvišanje tržnega deleža CFMI vedno v komercialnem interesu GE in Snecma, česar tožeča stranka pred Sodiščem prve stopnje ne izpodbija. Tako dejansko napako iz zgoraj navedene točke 133 ter ugotovitev v zvezi z identiteto predsednika in hkrati generalnega direktorja CFMI v precejšnji meri relativizira siceršnja visoka stopnja komercialne integracije med CFMI in njenima delničarjema.
- 136 Vendar pa, glede na to, da ima Snecma, ki je neodvisno podjetje v razmerju do tožeče stranke, kot drugi delničar CFMI prav tako pomembno vlogo pri vodenju CFMI in prejema del njegovega dobička, CFMI ostaja zunaj skupine GE in zanj ni mogoče šteti, da popolnoma pripada podjetju tožeče stranke. Ob upoštevanju navedenega je treba ugotoviti, da je Komisija, s tem ko je štela, da to skupaj s tožečo

stranko komercialno predstavlja en subjekt, v določeni meri pretirano ocenila vlogo tožeče stranke v okviru skupnega vlaganja CFMI.

— Analiza konkurenčnega položaja GE, CFMI in Snecma

- 137 Komisija je v izpodbijani odločbi navedla – ne da bi ji tožeča stranka v tem nasprotovala –, da Snecma niti trenutno niti v prihodnje ne prodaja reaktivnih motorjev za velika komercialna letala neodvisno od CFMI ter da si reaktivni motorji CFMI in GE med seboj niso konkurenčni (uvodne navedbe od 50 do 52 in od 59 do 61 izpodbijane odločbe).
- 138 Komisija poleg tega v uvodni navedbi 64 ugotavlja – tožeča stranka pa tega v obravnavani zadevi ne izpodbija –, da GECAS, odvisna družba GE, pri izvajanju svoje politike preferencialnih nabav „GE-only“, ki je podrobno analizirana v spodaj navedeni točki 191 in naslednjih, kolikor je mogoče kupuje izključno reaktivne motorje GE in CFMI (uvodna navedba 121 in naslednje izpodbijane odločbe, zlasti uvodna navedba 132). To, da GECAS obravnava motorje CFMI enako kot motorje GE, dodatno okrepi Komisijino teorijo.
- 139 Končno, Komisija opozarja na to – ne da bi ji v tem nasprotovala tožeča stranka –, da je ta v svojih letnih poročilih od leta 1995 naprej prištevala svoj tržni delež k deležu CFMI in da to počnejo tudi vodilni finančni analitiki (uvodna navedba 65 izpodbijane odločbe ter opombi 22 in 23 v izpodbijani odločbi).
- 140 Komisija je na podlagi teh dejanskih ugotovitev, ki v tem postopku niso bile izpodbijane, utemeljeno zaključila, ne da bi s tem storila očitno napako, da sta se tožeča stranka ter CFMI na trgu do svojih konkurentov in strank obnašala kot en subjekt.

— Povzetek in zaključek glede pripisovanja tržnega deleža CFMI tožeči stranki

- 141 Najprej je treba spomniti na to, da je služilo pripisovanje tržnega deleža CFMI tožeči stranki na eni strani in primarno presoji morebitnega obstoja prevladujočega položaja na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala, na drugi strani in dodatno pa presoji drugih vidikov koncentracije, kot so na primer konglomeratni učinki.
- 142 To pripisovanje – kolikor je namenjeno presoji prevladujočega položaja – sodi v okvir analize, s katero se je želelo opredeliti konkurenčna razmerja na trgu in ne komercialnih razmerij med obravnavanimi podjetji v kakšnem drugem smislu.
- 143 Treba je ugotoviti, da je v okviru tega zaključek Komisije, po katerem sta CFMI in tožeča stranka z vidika konkurence en subjekt (glej zgoraj navedeno točko 129), bistvenega pomena. Nasprotno pa je natančen značaj notranjih razmerij med delničarji CFMI in stopnja njihove komercialne integracije drugotnega pomena pri splošni shemi tega dela izpodbijane odločbe, še toliko bolj, ker je ugotovitev Komisije glede visoke stopnje integracije med tožečo stranko in CFMI v bistvu pravilna.
- 144 Poleg tega bi metodologija za izračun tržnega deleža, ki jo je predlagala tožeča stranka in ki pomeni, da se polovico tržnega deleža CFMI, to je [...] % trga, ne pripiše GE, dajala napačen vtis o položaju GE na trgu. Nasprotno pa dejstvo, da je Komisija GE pripisala tržni delež CFMI zato, ker v nasprotju z njegovim partnerjem Snecma

tudi to neodvisno proizvaja reaktivne motorje za velika komercialna letala, izraža konkurenčno realnost trga, ki je bila v izpodbijani odločbi pravilno ugotovljena.

145 Poleg tega pa je pristop Komisije glede pripisovanja tržnega deleža skupnega vlaganja, kolikor je tržni delež skupnega vlaganja IAE, v katerem sta udeležena konkurenta tožeče stranke Rolls-Royce in P&W, obravnavala podobno, s tem ko je polovico tržnega deleža IAE pripisala vsakemu od teh dveh podjetij, saj sta edini med delničarji IAE, ki neodvisno opravljata dejavnost proizvodnje reaktivnih motorjev na trgu (uvodna navedba 67 izpodbijane odločbe), skladen in se ne zdi očitno napačen.

146 V takih okoliščinah niti zgoraj navedena dejanska napaka v zvezi z obravnavo dobička CFMI (zgoraj navedena točka 133) niti sorazmerno pretirana vloga tožeče stranke pri vodenju skupnega vlaganja CFMI (zgoraj navedena točka 134), obravnavani skupaj ali ločeno, ne moreta vzbuditi dvoma v navedbo Komisije, da je treba tožečo stranko in CFMI šteti za en subjekt. Zato ob upoštevanju vsega navedenega ni dokazano, da je Komisija, s tem ko se je odločila – glede vgrajenih motorjev in tudi neizpoljenih naročil – za širšo presojo obstoja prevladujočega položaja tožeče stranke na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala tržni delež CFMI pripisati tožeči stranki, storila očitno napako v presoji okoliščin obravnavane zadeve.

147 Nasprotno pa – kolikor to pripisovanje tržnih deležev zadeva druge vidike zadeve – tožeča stranka utemeljeno ugotavlja, da Snecma ni imelo interesa, da se finančno žrtvuje za to, da bi združenemu podjetju omogočilo trženje letalskih in neletalskih proizvodov Honeywell. Ta argument je treba upoštevati v okviru presoje tistih delov izpodbijane odločbe, ki zadevajo navedene druge vidike zadeve, zlasti dele v zvezi s konglomeratnimi učinki. Komisija mora namreč – kolikor ta okoliščina, na katero

se sklicuje tožeča stranka, vpliva na ekonomsko in konkurenčno analizo teh drugih vidikov zadeve – to okoliščino upoštevati (glej zlasti analizo „učinka Cournot“ v uvodni navedbi 374 in naslednjih izpodbijane odločbe).

Tržni deleži, na katere se Komisija opira pri presoji moči proizvajalcev na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala

— Ugotovitve v zvezi z značajem trga reaktivnih motorjev za velika komercialna letala

¹⁴⁸ Tožeča stranka navaja, da sklicevanje na njen tržni delež v izpodbijani odločbi, da bi se s tem dokazalo obstoj njenega prevladujočega položaja na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala, zaradi značaja trga ni primerno, saj gre za trg razpisov.

¹⁴⁹ Treba je namreč ugotoviti, da so tržni deleži na določen dan za analizo trga, kot je trg reaktivnih motorjev za velika komercialna letala, manj pomembni kot tržni deleži na trgu običajnih potrošnih proizvodov. Komisija pred Sodiščem prve stopnje priznava – ne da bi uradno priznala, da je trg reaktivnih motorjev za velika komercialna letala „trg razpisov“ –, da je za ta trg značilno sklepanje omejenega števila pogodb velike vrednosti. Na tem trgu dejstvo, da je neko podjetje uspelo na zadnjem razpisu, ne pomeni nujno tega, da eden od njegovih konkurentov ne bi

mogel uspeti na naslednjem. Določen konkurent bi lahko, če ima konkurenčen proizvod in če drugih dejavniki niso pretežno v prid prve družbe, vedno uspel na pomembnem razpisu in tako naenkrat precej povečal svoj tržni delež.

150 Vendar pa ta ugotovitev ne utemeljuje zaključka, da tržni deleži nimajo skoraj nobene vrednosti pri presoji moči različnih proizvajalcev na takem trgu, zlasti kolikor so ti tržni deleži sorazmerno stabilni ali kažejo na težnjo krepitve položaja posameznega podjetja. Komisija je v obravnavani zadevi iz številke iz izpodbijane odločbe, povzetih zgoraj v točki 125, utemeljeno sklepala, da GE v petih letih pred dnevom sprejetja izpodbijane odločbe „ni samo uspelo ohraniti svojega položaja prvega dobavitelja, ampak je izkazovalo tudi najvišjo stopnjo rasti svojega tržnega deleža“ (uvodna navedba 74 izpodbijane odločbe).

151 Tudi na trgu razpisov je dejstvo, da proizvajalec ohranja ali celo krepí svoj tržni delež v več zaporednih letih, kazalnik moči na trgu. Neizogibno namreč pride do tega, da razlike med tržnim deležem določenega proizvajalca in tržnim deležem njegovih konkurentov ni več mogoče pripisati omejenemu številu razpisov, ki predstavljajo povpraševanje na trgu. Tako je rastoča težnja, ki jo predstavlja nedavno povečanje tržnega deleža GE, še posebej prepričljiv element v okviru Komisijine analize, ki ji torej ni mogoče očitati, da je storila očitno napako pri presoji.

— Ugotovitve v zvezi s poprodajnimi trgi (aftermarkets)

152 Komisija je ugotovila, da se vlaganja proizvajalcem reaktivnih motorjev vedno bolj povrnejo zaradi poprodajnih storitev in prodaje nadomestnih delov, ne pa zaradi

dobička, ki ga dosežejo z začetno prodajo reaktivnega motorja (uvodne navedbe od 72 do 82 in od 90 do 106 izpodbijane odločbe). Ta dejanska ugotovitev Komisije – v katero tožeča stranka ni podvomila in ki celo temelji na trditvah strank (uvodni navedbi 39 in 95) – zadošča za dokaz, da je pomen trenutnega prihodka proizvajalca reaktivnih motorjev v veliki meri odvisen od njegovih preteklih prodaj.

- 153 Tožeča stranka utemeljeno navaja, da so njeni prihodki, glede na to, da se pomemben del tržnega deleža, ki se ji ga pripisuje, nanaša na prodajo reaktivnih motorjev CFMI, manjši, kot če bi bilo mogoče to prodajo neposredno pripisati njej (glej zgoraj navedeno točko 147). Zato je ekonomska moč tožeče stranke zaradi njenega tržnega deleža, merjenega po vgrajenih reaktivnih motorjih, manjša, kot to izhaja iz številkih tržnega deleža, ki jih je Komisija upoštevala v izpodbijani odločbi. Vendar pa – kolikor je v interesu Snecma in tudi tožeče stranke, da zagotovi uspešnost CFMI v prihodnje – ne gre povsem zanemariti dela dobička CFMI, ki ga je prejelo Snecma. Končno, navedena argumentacija nima nobenega vpliva na pomembnost visokega tržnega deleža tožeče stranke glede neizpoljenih naročil, še posebej ob upoštevanju okoliščine iz zgoraj navedene točke 140, in sicer da sta CFMI in tožeča stranka konkurenčno en subjekt v razmerju do tretjih, konkurentov in strank.

- 154 Komisija poleg tega v uvodni navedbi 104 izpodbijane odločbe ugotavlja – ne da bi ji tožeča stranka glede tega nasprotovala –, da GE zagotavlja več poprodajnih storitev za reaktivne motorje na proizvode svojih konkurentov, kot jih zagotavljajo ti. Ta okoliščina je, ob upoštevanju zgoraj navedenih prihodkov od poprodajnih storitev, pomembna, saj iz nje izhaja, da tržni delež GE za vgrajene reaktivne motorje v določeni meri podcenjuje njegovo moč na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala glede poprodajnih storitev.

— Ugotovitve v zvezi s „standardizacijo“ na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala

- 155 Komisija prav tako navaja institut „standardizacije“ (commonality), po katerem letalska družba privarčuje, s tem ko vsa letala v svoji floti opremi z enakimi reaktivnimi motorji ali vsaj reaktivnimi motorji iste serije (uvodna navedba 41 in od 146 do 162 izpodbijane odločbe). V zvezi s tem navaja, da „se koristi [standardizacije] reaktivnih motorjev za neko letalsko družbo kažejo na različnih ravneh njenih dejavnosti in so tako gotovo dejavnik, ki ga letalske družbe upoštevajo pri naročanju letal“ (uvodna navedba 161 izpodbijane odločbe).
- 156 Treba je opozoriti na to, da te koristi poudarjajo prednost, ki jo ima za prodajo večjega števila motorjev v prihodnje proizvajalec teh motorjev zato, ker je prisoten na velikem številu platform ali na platformah, ki dosegajo veliko prodajo. Velikost te prednosti za nekega proizvajalca motorjev je nujno odvisna od vgrajenih motorjev, predvsem v letalih, ki so še v proizvodnji. Standardizacija je torej še posebej pomemben dejavnik pri Komisijini analizi, ki utemeljuje uporabo števil v zvezi s tržnim deležem tožeče stranke za dokazovanje njene komercialne moči. Kljub temu pa tožeča stranka dvomi v prednosti zaradi standardizacije (zgoraj navedena točka 99).
- 157 Komisija je v okviru analize vloge GECAS v uvodni navedbi 135 izpodbijane odločbe navedla del letnega poročila GE za leto 1999, ki se glasi: „Dosegli smo [GECAS] pomemben napredek v zvezi s svojimi zavezami za pomoč strankam, da dosežejo svoje cilje v smislu flote in bilance. GECAS je na primer pomagala družbi China Eastern, eni največjih kitajskih letalskih družb, zmanjšati njene kratkoročne kapacitete, [standardizirati] njeno floto z ozkotrupnimi letali Airbus, opremljenimi z reaktivnimi motorji CFM[I], in pridobiti devize.“ Ta primer je relevanten in pomemben kazalnik dejanskih pozitivnih učinkov standardizacije reaktivnih

motorjev. Za tožečo stranko se v tem poročilu zdi, da je kot samoumevno sprejela dejstvo, da standardizacija letalske flote pomeni določene ekonomske prednosti z vidika posamezne letalske družbe.

158 V nasprotju s tem, kar trdi tožeča stranka, pa večina odgovorov letalskih družb glede tega vprašanja ni v nasprotju s Komisijino teorijo (zgoraj navedena točka 99, *in fine*).

159 Lufthansa v zvezi s tem navaja, da je vpliv standardizacije v njenem primeru zanemarljiv, saj vzdrževanje njenih motorjev zagotavljajo tretje osebe, opozarja pa na to, da je standardizacija flote operativno pomembna. United Airlines neposredno navaja, da je standardizacija med drugim pomemben element pri izbiri motorja, Alitalia pa priznava, da lahko nakup enakih reaktivnih motorjev zmanjša skupne povprečne stroške zaradi manjših stroškov vzdrževanja, čeprav lahko tudi iz različne flote izhajajo določene prednosti. US Airways navaja, da poskuša s standardizacijo svoje flote, vendar pa je v preteklosti motorje izbirala glede na druge dejavnike, zato je njena flota trenutno le delno standardizirana in torej trenutno ne vpliva pomembno na njeno izbiro motorjev. Po mnenju družbe Iberia splošno ni mogoče trditi, da je standardizacija odločilna, saj če je izbira motorjev ekonomsko, tehnično, finančno in z vidika presoje tveganj jasna, potem standardizacija ni pomemben dejavnik. Nasprotno pa priznava prednosti, ki izhajajo iz standardizacije opreme, če se ostali dejavniki izenačijo. Končno, odgovor družbe British Airways iz priloge k vlogi se nanaša izključno na letalske proizvode, vendar pa splošno potrjuje stališče, da standardizacija opreme omogoča varčevanje. Tako iz celote odgovorov, na katere se sklicuje tožeča stranka, ne izhaja, da standardizacija reaktivnih motorjev v okviru neke flote nima nobenega vpliva na izbiro motorjev posamezne letalske družbe.

- 160 Poleg tega je treba opozoriti na to, da je Komisija v izpodbijani odločbi, še posebej v uvodnih navedbah 154 in 155, navedla več konkretnih primerov, v katerih so letalske družbe izrecno dale prednost določenemu reaktivnemu motorju pred nekim drugim in to zato, ker so prvega že uporabljale v svoji floti. Ni bilo zatrjevano, še manj pa dokazano, da teh primerov ni, zato je treba zaključiti, da podpirajo Komisijino teorijo.
- 161 Treba je poudariti, da Komisija v izpodbijani odločbi ni trdila, da je standardizacija vedno odločilna pri izbiri motorja, saj v uvodni navedbi 148 navaja, da „čeprav je standardizacija motorjev le eden od tistih dejavnikov, ki jih upravljavci letal upoštevajo pri nakupu letala, je preiskava Komisije pokazala, da ima organizacija dejavnosti vzdrževanja letalskih družb pomembno vlogo pri odločitvah o nakupu reaktivnih motorjev“. Komisija v tem smislu ni storila dejanske napake, s tem ko je menila, da obstajajo prednosti zaradi standardizacije flote, vsaj v okviru iste družine motorjev, te prednosti pa lahko načeloma dajejo prednost nakupu motorjev, ki jih letalske družbe že uporabljajo v svoji floti, pred tistimi, ki jih še niso kupile. Prav tako, s tem ko je presodila, da tudi ta pojav prispeva k prevladujočemu položaju GE, ni storila očitne napake v presoji.

— Izračun tržnega deleža, na kateri se Komisija opira pri presoji moči tožeče stranke na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala

- 162 Komisija je iz analize tržnega deleža tožeče stranke glede vgrajenih motorjev izključila letala, ki niso več v proizvodnji, in sicer zato, ker „za dobavitelje reaktivnih motorjev predstavljajo manjši vir prihodkov kot letala, ki so še v proizvodnji“ (uvodna navedba 42 izpodbijane odločbe). Natančneje, ugotavlja – ne da bi ji tožeča stranka v tem smislu nasprotovala –, da so starejši reaktivni motorji preprostejši kot

sodobni reaktivni motorji, da torej prinašajo manj prihodkov iz naslova poprodajnih storitev in da postopoma izginjajo iz flote letalskih družb. Glede na to razlago je treba ugotoviti, da Komisija, s tem ko ni upoštevala tega dela vgrajenih motorjev za presajo trenutne moči različnih proizvajalcev na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala, prav tako ni storila očitne napake pri presoji.

- 163 Tožeča stranka glede številka za neizpolnjena naročila opozarja na to, da Komisija za velika komercialna letala ni upoštevala neizpoljenih naročil za letala, ki še niso operativna, medtem ko je ta del upoštevala pri velikih regionalnih letalih (uvodna navedba 85 izpodbijane odločbe). Tožeča stranka v zvezi s tem napotuje na preglednico iz priloge 8 k vlogi („GE's and Honeywell's slides presentation at oral hearing“, datoteka 8/14, zavihek 3, preglednica na deveti strani, z naslovom „Backlog of Engine Sales for Aircraft not Yet in Service“), po kateri neizpolnjena naročila za letala, ki še niso operativna, kaže na 38-odstotni tržni delež GE, 21-odstotni tržni delež P&W in 40-odstotni tržni delež Rolls-Royce.
- 164 Najprej je treba glede dejstva – na katero opozarja tožeča stranka –, da je Komisija številke v zvezi z neizpolnjenimi naročili za letala, ki še niso operativna, uporabila za presajo tržne okoliščine motorjev za velika regionalna letala, opozoriti na to, da tožeča stranka ni nasprotovala njihovi uporabi v ta namen, tako da ni treba presoditi o primernosti njihove uporabe v zvezi s tem trgom (spodaj navedena točka 540). Mogoče pa je upoštevanje teh številka glede trga reaktivnih motorjev za velika regionalna letala utemeljiti s hitro rastjo navedenega trga (navedeno spodaj v točki 552), kar pa ne velja za trg reaktivnih motorjev za velika komercialna letala, in sicer iz razlogov, navedenih spodaj v točki 165 in naslednjih. Tako v različni obravnavi neizpoljenih naročil za letala, ki še niso operativna na obeh trgih, ni mogoče zaznati nasprotja v Komisijinem pristopu, še manj pa njene očitne napake v presoji.

- 165 Iz navedb obeh glavnih strank na obravnavi izhaja, da številke iz zgoraj v točki 163 navedene preglednice in tiste iz preglednice iz uvodne navedbe 77 izpodbijane odločbe v zvezi z neizpolnjenimi naročili za motorje, ki opremljajo velika komercialna letala, ki so še v proizvodnji, zadevajo skupno število reaktivnih motorjev. Zato je treba ugotoviti, da je število reaktivnih motorjev, ki so bili predmet naročil za letala, ki še niso operativna, po preglednici, ki jo je predložila tožeča stranka (936 naročenih reaktivnih motorjev), zelo majhno v primerjavi s številom naročil za reaktivne motorje za letala, ki so še v proizvodnji (5466 naročenih reaktivnih motorjev). Tako dejstvo, da ima Rolls-Royce nekaj več naročil za letala, ki še niso operativna, kot tožeča stranka, le obrobno vpliva na konkurenčno razmerje med njima, če se upošteva celotno število naročil.
- 166 Če se združi zgoraj v točki 163 navedeno preglednico in tisto iz uvodne navedbe 77 izpodbijane odločbe, ima tožeča stranka 60,9-odstotni tržni delež za neizpolnjena naročila ($3542 + 360 = 3902$ naročenih reaktivnih motorjev), P&W 17-odstotni delež ($887 + 200 = 1087$ naročenih reaktivnih motorjev) in Rolls-Royce 22,1-odstotni delež ($1037 + 376 = 1413$ naročenih reaktivnih motorjev).
- 167 Treba je ugotoviti, da so številke, ki izhajajo iz združitve teh dveh preglednic dovolj blizu tistim, ki jih Komisija navaja v uvodni navedbi 77 izpodbijane odločbe za zaključek, da obrobna razlika med številkami ni vplivala na zaključek Komisije, po katerem je tržni delež tožeče stranke v smislu naročenih reaktivnih motorjev kazal na prevladujoč položaj.
- 168 Poleg tega je Komisija na obravnavi v odgovor na pisno vprašanje Sodišča prve stopnje navedla, da številke za letala, ki še niso operativna, ne izražajo reprezentativno in verodostojno konkurenčnega položaja na trgu. V zvezi s tem je treba namreč ugotoviti, da kar zadeva platformo iz več virov (multi-source platform) – to je veliko komercialno letalo, glede katerega je proizvajalec letal potrdil dva ali več različnih motorjev, s tem da je končni izbor motorjev opravila letalska družba –,

ki še ni operativna, se lahko začasni tržni deleži različnih proizvajalcev motorjev za to platformo kasneje precej spremenijo, če je ta v zgodnji fazi trženja. Velika komercialna letala so v nasprotju s poslovnimi in z velikimi regionalnimi letali, ki so vedno iz enega vira – to je da je za vsako platformo potrjen le en reaktivni motor –, lahko iz enega vira ali več teh.

169 Komisija je v zvezi s tem opozorila na to, da je tržni delež P&W iz preglednice iz zgoraj navedene točke 163, na katerega se tožeča stranka sklicuje v zvezi z motorji, s katerimi so opremljeni A318-100, to je 69 % (200 naročil od 290), danes le [...] %, medtem ko je tržni delež tožeče stranke od takrat presegel [...] %. Poleg tega Komisija navaja, da je tržni delež Rolls-Royce iz preglednice, to je [...] % pri naročilih za A380, ne ustreza kasnejši spremembi na trgu, saj naj bi imela tožeča stranka marca 2004 [...] -odstotni tržni delež naročil za to letalo. Treba je ugotoviti, da čeprav številke nimajo neposrednega vpliva na njeno analizo v izpodbijani odločbi, saj se nanašajo na obdobje po sprejetju te, pa podpirajo argumentacijo Komisije, po kateri ni bilo primerno, da bi upoštevala pretekla naročila za velika komercialna letala, ki še niso bila operativna.

170 Tožeča stranka v odgovor na to argumentacijo ni nasprotovala verodostojnosti teh primerov. Navedla je le, da je [...] za A318-100 [...], kar naj bi pojasnilo zmanjšanje tržnega deleža te družbe za zadevno platformo, in da je Komisija glede tega navedla selektivne številke, še posebej glede na to, da „se je tržni delež Rolls-Royce marca 2004 povečal s/z [...] % na [...] %“. Tožeča stranka ni pojasnila, na katere motorje se nanaša številka [...] %, na katero se sklicuje. Domneva, da se – kot se zdi glede na okoliščine – nanaša na naročila za motorje za letala, ki na dan obravnave še niso v proizvodnji, pa ne zmanjša pomena Komisijine teorije, kolikor iz primerov, navedenih na obravnavi z njene strani, izhaja, da številke v zvezi s tržnim deležem proizvajalca motorjev za opremo neke platforme iz več virov načeloma niso sorazmerno zanesljive v tem smislu, da se lahko kasneje zelo spremenijo.

- 171 Glede [...] za A318-100 pa ta argumentacija, ki jo navaja tožeča stranka, s primeri krepki Komisijino teorijo, po kateri lahko številke, ki temeljijo na preteklih naročilih za letala iz več virov, ki še niso na trgu, dajo napačen vtis glede končnega razmerja moči med proizvajalci motorjev na tem trgu. Tako je treba ob upoštevanju namena, zaradi katerega se je Komisija sklicevala na zadevne primere – to je za pojasnitev tega, zakaj ni upoštevala preteklih naročil za prihodnje platforme –, zaključiti, da protiargumenti tožeče stranke ne zmanjšajo utemeljenosti razlogovanja iz prejšnje točke.
- 172 Ob upoštevanju vsega navedenega Komisijina analiza ni nepravilna, ker v izpodbijani odločbi ni upoštevala preteklih naročil za letala, ki še niso bila operativna, in torej glede tega, s tem ko je te številke izključila iz svojih izračunov, ni storila očitne napake pri presoji.

— Obravnava letala Boeing 737

- 173 Tožeča stranka se opira tudi na argument, ki je povezan konkretno z letalom B737 družbe Boeing. Velik del tržnega deleža GE naj bi bilo – kot naj bi ugotovilo ameriško ministrstvo za pravosodje – v bistvu mogoče pripisati temu, da je CFMI izključni opremljevalec z motorji samo enega letala, to je druge in tretje generacije B737, ki naj bi bil najuspešnejše letalo v zgodovini civilnega letalstva.
- 174 Argumentacija tožeče stranke glede tega v bistvu ponavlja splošno navedbo, ki je bila obravnavana zgoraj, in sicer da tržni deleži niso pomembni za presojo konkurenčne okoliščine na trgu razpisov. Neposredni in posredni učinki komercialnega uspeha na takem trgu iz vseh zgoraj navedenih razlogov ter še posebej ob upoštevanju tega,

da imajo vgrajeni reaktivni motorji nekega proizvajalca vpliv na njegove trenutne in prihodnje prihodke, kljub precejšnjem preteku časa še vedno obstajajo.

- 175 To, da je GE z motorji opremljal B737, je torej mogoče v obravnavani zadevi šteti za pomembno, saj povečuje tržni delež tožeče stranke in ji še danes omogoča koristi zaradi pritoka dodatnih prihodkov ter pozitivnih komercialnih učinkov, ki izhajajo iz tega, da ima neki obstoječ proizvajalec motorjev za določeno platformo prednost zaradi standardizacije flote letalskih družb.
- 176 Tožeča stranka je na obravnavi navedla, da je profesor Vives – ekonomist, ki ga je za svetovanje svojim uslužbencem med upravnim postopkom najela Komisija – v nekem elektronskem sporočilu Komisije z dne 26. aprila 2004 v odgovor na pisno vprašanje Sodišča prve stopnje navedel, da je to, da je tožeča stranka uspela na razpisih za opremo B737 „bolj naključje (ki pa ima ogromen učinek) kot primer inercije tržnega deleža“ [„more a case of luck (with tremendous impact) than a case of market share inertia“]. Profesor Vives ni imel nobenega posebnega statusa v okviru upravnega postopka in to, da je izrazil svoje stališče, ki ga je mogoče šteti za nezdržljivo s končnim stališčem Komisije v izpodbijani odločbi, ne more zmanjšati utemeljenosti te. Nasprotno, to kaže, da je bila Komisija pripravljena prisluhniti različnim stališčem.
- 177 Kakor koli, Komisija v izpodbijani odločbi ne trdi, da je imela tožeča stranka prevladujoč položaj ob pridobitvi zadevnega naročila v začetku osemdesetih in devetdesetih let. Kar je pomembno v obravnavani zadevi je to, da ima ta pretekli komercialne uspeh posledice za današnji konkurenčni položaj tožeče stranke, kot je bil opisan zgoraj.

- 178 Čeprav uspeh tožeče stranke pri javnem razpisu za opremljanje B737 „izkrivlja“ številke v zvezi s tržnim deležem različnih proizvajalcev motorjev v tem smislu, da zelo povečuje tržni delež tožeče stranke, pa je Komisija lahko upravičeno menila, da lahko znatni tržni delež te, ki je delno rezultat navedenega uspeha, spremeni konkurenčen položaj na trgu v korist tožeče stranke. Nasprotno pa bi to, da bi Komisija zanemarila dejstvo, da je razpis, na katerem je tožeča stranka uspela, predstavljal največji komercialni uspeh na zadevnem trgu, gotovo lahko izkrivilo njeno analizo v zvezi s tem.
- 179 Dejstvo, da je ameriško ministrstvo za pravosodje očitno menilo, da je prodajo motorjev, ki jo je mogoče pripisati prodaji B737, primerno izključiti iz presoje moči tožeče stranke v tem sektorju, na kar se sklicuje tožeča stranka, za obravnavi postopek ni pomembno. V zvezi s tem to, da pristojni organi ene ali več tretjih držav neko vprašanje presojajo na določen način v okviru svojih postopkov, ne zadošča za zmanjšanje utemeljenosti drugačne presoje s strani pristojnih organov Skupnosti. Dejavniki in argumenti, navedeni v okviru upravnega postopka Skupnosti, ter tudi veljavna pravna pravila niso nujno enaki kot tista, ki jih upoštevajo organi zadevnih tretjih držav, zato se lahko presoja enih in drugih razlikuje. Če posamezna stranka meni, da je razlogovanje, na katerem temelji določen zaključek organov tretje države, še posebej pomemben in prenosljiv v postopek Skupnosti, se lahko nanj vedno vsebinsko sklicuje, tako kot je tožeča stranka storila v obravnavani zadevi, vendar pa dokazna vrednost takega razlogovanja ne more biti odločilna.
- 180 Ob upoštevanju navedenega Komisija, s tem ko je upoštevala prodajo motorjev za B737, ni storila očitne napake v presoji.

Zaključek glede tržnih deležev

- 181 Ob upoštevanju navedene analize je treba zaključiti, da je dejansko stanje, ki ga je Komisija upoštevala pri analizi tržnega deleža tožeče stranke, v bistvu dokazano.

Komisija, s tem ko je zaključila, da lahko tržni delež tožeče stranke v okoliščinah obravnavane zadeve kaže na obstoj prevladujočega položaja te na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala pred koncentracijo, ni storila očitne napake v presoji. Poleg tega je treba opozoriti na to, da je Komisija v izpodbijani odločbi svoj zaključek glede predhodnega obstoja prevladujočega položaja tožeče stranke oprla na druge dejavnike, ki bodo preučeni v nadaljevanju.

c) Vertikalna integracija – GE Capital in GECAS

Uvod

¹⁸² Komisija se je v izpodbijani odločbi pri analizi položaja GE na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala za ugotovitev obstoja prevladujočega položaja oprla tudi na ekonomsko ter komercialno moč dveh odvisnih družb GE, to je družb GE Capital in GECAS. Komisija je v uvodnih navedbah od 107 do 120 navedla razloge, na podlagi katerih je menila, da finančna moč GE Capital krepi prevladujoč položaj tožeče stranke, v uvodnih navedbah od 121 do 139 pa razloge, na podlagi katerih je menila, da obstoj in komercialna politika GECAS prav tako prispeva k temu. Nato je Komisija v uvodnih navedbah od 140 do 145 navedla, da za konkurente tožeče stranke ne bi bilo mogoče ustvariti primerljive moči, kot je moč GECAS. Končno, Komisija v uvodnih navedbah od 163 do 172, pod naslovom „Prevladujoči položaj GE“, navaja tudi številne primere in druge dejavnike v zvezi z vplivom družb GE Capital in GECAS.

¹⁸³ Tožeča stranka kritizira to analizo, s tem da navaja zlasti to, da ni običajna, zlasti kolikor glede GECAS temelji na domnevnem izvrševanju tržne moči kot kupca

primeru subjekta, katerega delež nakupov je manjši od 10 % (zgoraj navedeni točki 103 in 104). Komisijina teorija naj ne bi temeljila na ekonomski analizi, ki bi jo lahko podprla. Tožeča stranka navaja, da kolikor Komisija navaja nekatere primere v podporo svoji teoriji, dejavnosti njenih odvisnih družb za promocijo njenih motorjev kažejo na obstoj ostre konkurence.

184 Treba je spomniti na to, da obstoj določene stopnje konkurence na posameznem trgu ni nezdržljiv z obstojem prevladujočega položaja na tem trgu (glej zgoraj v točki 101 navedeno sodbo Hoffmann-La Roche proti Komisiji, točki 39 in 70, ter zgoraj v točki 117 navedeno sodbo United Brands proti Komisiji, točka 113). Komisija je v obravnavani zadevi namreč ugotovila, da med različnimi proizvajalci motorjev za velika komercialna letala obstaja konkurenčno razmerje. Vendar pa je ugotovila tudi, da je imela tožeča stranka po zaslugi svojih odvisnih družb v nasprotju s svojimi konkurenti na razpolago sredstva, ki so ji omogočala izvrševati prevlado v konkretnih primerih s pridobivanjem naročil, če jih sicer ne bi nujno pridobila samo na podlagi konkurence na področju tehnike in cen. Tako obstoj konkurenčnih ponudb, na katere se sklicuje tožeča stranka, ni nezdržljiv s Komisijino teorijo o pomembnosti teh drugih sredstev za izvrševanje vpliva.

185 Poleg tega pa obstoj GE Capital in to, da ima skupina GE zato najvišjo oceno kreditne sposobnosti „AAA“ (uvodna navedba 142 izpodbijane odločbe), nista okoliščini, ki bi kazali na prevladujoč položaj tožeče stranke na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala. Tožeča stranka v zvezi s tem utemeljeno navaja, da pravo konkurence ne sankcionira podjetij samo zaradi njihove velikosti ali njihovih finančnih sredstev.

186 Podobno okoliščina, da je GECAS aktivna na področju nakupov, financiranja in lizinga velikih komercialnih letal, ni škodljiva za konkurenco. Dejstvo, da je neko

podjetje prek ene svojih odvisnih družb, v obravnavani zadevi GECAS, ena glavnih strank svojih strank, v obravnavani zadevi Boeing in Airbus, takemu podjetju ne daje take tržne moči, ki bi pomenila prevladujoči položaj.

187 Vendar pa je treba opozoriti na to, da Komisija v izpodbijani odločbi ne navaja ekonomske teorije, po kateri ima kupec reaktivnih motorjev, ki ima od 8- do 10-odstotni delež vseh nakupov, samo zato ekonomsko moč, ki mu daje možnost izriniti enega ali drugega proizvajalca teh motorjev s trga. Prav tako ne trdi, da dejstvo, da je eden od proizvajalcev reaktivnih motorjev za velika komercialna letala finančno močnejši od svojih konkurentov, pomeni, da lahko te izrine niti da združeni učinek teh okoliščin pripelje do tega, če sta kupec in proizvajalec letal iz iste skupine družb.

188 Nasprotno, Komisija je analizi predhodnega prevladujočega položaja tožeče stranke navedla, da ta „strateško“ izkorišča ekonomsko moč svojih odvisnih družb za povečanje svoje obstoječe moči na trgu reaktivnih motorjev, in sicer zaradi obsega svoje prodaje na trgu. Iz izpodbijane odločbe izhaja, da je ta dejanska ugotovitev za velika komercialna letala utemeljena, in sicer ne na podlagi ekonomske analize vprašanja, ali je tako ravnanje učinkovito in objektivno v komercialnem interesu tožeče stranke, ampak na podlagi dejanskih podatkov, zbranih med upravnim postopkom, ki kažejo na to, da tako ravnanje obstaja ter da v praksi daje prednost prodaji motorjev tožeče stranke v razmerju do motorjev njenih konkurentov.

189 Komisija je iz ugotovitve obstoja takega strateškega ravnanja sklepala, da vertikalna integracija tožeče stranke z njenima odvisnima družbama GE Capital in GECAS prispeva k njenemu predhodnemu prevladujočemu položaju na trgu reaktivnih motorjev, zlasti pa na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala (uvodna navedba 107 in naslednje oziroma 121 in naslednje izpodbijane odločbe).

- 190 Sodišče prve stopnje mora v obravnavanih okoliščinah preveriti, ali je Komisija, s tem ko je ugotovila obstoj zgoraj opisanega strateškega ravnanja, storila dejanske napake, poleg tega pa tudi, ali je, s tem ko je zaključila, da tako ravnanje prispeva k predhodnemu prevladujočemu položaju tožeče stranke na trgu velikih komercialnih letal, storila očitno napako v presoji. Ugotovitve v zvezi s tema vprašanjema so najprej, zlasti glede navedenih primerov, neločljivo povezane in bodo zato v nadaljevanju presojane skupaj v okviru presoje, prvič, komercialnega vpliva GECAS, drugič, finančne moči GE Capital, tretjič, ugotovitev v zvezi z vplivanjem GECAS in GE Capital na stranke GE, ter četrtič, ugotovitev v zvezi s številkami glede sprememb tržnega deleža tožeče stranke po nastanku GECAS v njeni skupini.

Komercialni vpliv GECAS

— Politika družbe GECAS „GE-only“

- 191 Gotovo je, da vodi GECAS nakupno politiko „GE-only“, kar pomeni izključno nabavo letal, ki jih je opremilo GE. Edina izjema od te politike je nakup osmih B757 (od 1040 letal, glej uvodni navedbi 122 in 132 izpodbijane odločbe), to je letala, za katero GE ne ponuja nobenega motorja. Zato flota GECAS vključuje več kot 99 % letal, ki jih poganjajo motorji tožeče stranke oziroma skupnega vlaganja CFMI.
- 192 Tožeča stranka meni, da Komisija ne more šteti, da ta okoliščina prispeva k njenemu prevladujočemu položaju. Tožeča stranka v zvezi s tem napotuje na svojo vlogo, še posebej na poročilo Lexecon v prilogi k njej, po katerem je za lizinski podjetje, ki je integrirano s proizvajalcem motorjev, logično, da kupuje od tega, saj bi drugačna

izbira lahko dajala vtis, da znotraj skupine ni zaupanja v njegove reaktivne motorje, določeni stroški nakupa so manjši, prav tako pa bi bilo za tako lizinško podjetje težko pridobiti ugodne pogoje pri neposrednih konkurentih družbe iz njegove skupine.

193 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da Komisiji za dokaz utemeljenosti teorije glede vpliva ravnanja GECAS na trg velikih komercialnih letal ni treba izpodbijati logičnosti ravnanja GECAS niti dokazati, da je namen tožeče stranke v tem, da je hotela z nastopom na trgu lizinga spodbuditi prodajo svojih motorjev. Če je namreč dokazano, da izključna nakupna politika GECAS spodbuja prodajo motorjev tožeče stranke na trgu, ta ugotovitev zadošča za to, da lahko Komisija utemeljeno zaključi, da ta dejavnik prispeva k prevladujočemu položaju tožeče stranke. Iz tega sledi, da argumentacija glede domnevno logičnega ravnanja GECAS v obravnavani zadevi ni pomembna.

194 Kakor koli pa argumenti, navedeni zgoraj v točki 192, niso prav prepričljivi, saj to, da se je GECAS omejila samo na transakcije v zvezi z motorji tožeče stranke, nujno pomeni določen komercialni strošek. To, da kateri koli kupec prostovoljno in načeloma ter ne glede na komercialna merila omeji svoje dobaviteljske vire, mu namreč že v osnovi povzroča določene stroške, razen če so proizvodi, ki jih kupuje, izjemoma konsistentno boljši in cenejši od alternativnih proizvodov. Nasprotno pa domnevne negativne posledice tega, da bi GECAS sprejela nevtralno nakupno politiko, na katero se sklicuje tožeča stranka, niso gotove in jasne, predvsem kolikor v bistvu temeljijo na komercialnih stališčih, ki naj bi jih imeli tretji subjekti, če bi se GECAS odločila za tako politiko.

195 Če se torej ti argumenti zanemarijo, potem komercialna politika GE do GECAS, če bi bila pravilna teorija tožeče stranke, da preferencialna politika družbe GECAS ne povečuje skupne prodaje reaktivnih motorjev GE, ne bi imela nobenega smisla. Tako rekoč absolutni značaj te preferencialne politike glede motorjev GE, česar GECAS ne skriva, je namreč močan kazalnik strateškega značaja te politike.

— Komercialni položaj GECAS

196 Tožeča stranka navaja, da je ILFC veliko večji kupec velikih komercialnih letal kot GECAS. Natančneje, navaja da je imelo ILFC 1. marca 2001 skoraj dvakrat tolikšno število naročil za velika komercialna letala kot GECAS, to je 529 proti 268 družbe GECAS. Komisija pa nasprotno v izpodbijani odločbi navaja, da je GECAS največji svetovni kupec letal in da je dvakrat večja od ILFC glede števila letal v svoji floti, saj ima skupno 1040 letal proti [od 400 do 500] letal podjetja ILFC. Komisija prav tako navaja skupne številke za vsa letala na reaktivni pogon, po katerih je bilo konec leta 2000 naročil družbe GECAS 796, medtem ko je bilo naročil podjetja ILFC 535. Glede teh števil je treba opozoriti na to, da se nanašajo na velika regionalna letala in velika komercialna letala, kar pojasnjuje razliko glede na številke, ki jih je navedla tožeča stranka.

197 To, da je ILFC po drugih merilih večje od GECAS, ob upoštevanju velikosti flote te, ne pomeni, da je Komisija, s tem ko je menila, da je GECAS največja lizinška družba, storila dejansko napako ali očitno napako v presoji, niti s tem ko je menila, da je bila GECAS v letih pred koncentracijo največji svetovni kupec letal.

198 Dodati je treba, da pravilnost razlogovanja Komisije ni odvisna od tega, ali je bil pravilen nakupni delež velikih komercialnih letal in zato motorjev, ki jih poganjajo, s strani GECAS 10-odstoten, kot v uvodni navedbi 122 izpodbijane odločbe navaja Komisija, ali od 7- do 8-odstoten, kot navaja tožeča stranka. Razlika med temi številkami namreč ne vpliva bistveno na analizo Komisije analizo. Kar je pomembno v obravnavanih okoliščinah, je vprašanje, ali je GECAS zaradi svoje dejavnosti nakupov in lizinga letal lahko dejansko bistveno vplivala na izbiro motorjev s strani proizvajalcev letal in letalskih družb.

199 V zvezi s tem je to, da je imela tožeča stranka od 7- do 10-odstoten tržni delež, ki ji je bil po zaslugi preferencialnih nakupov GECAS praktično zagotovljen, nezanemarljiva prednost zanjo. Ob domnevi, da so bili preferencialni nakupi GECAS v praksi vsaj v določeni meri izravnani z nakupi s strani drugih lizing podjetij, je namreč tožeča stranka v nasprotju s svojimi konkurenti lahko z visoko stopnjo gotovosti predvidela določen del svoje prodaje, medtem ko so morebitni izravnalni nakupi drugih lizing podjetij z vidika drugih proizvajalcev motorjev do njihove uresničitve predstavljali v najboljšem primeru potencialno prodajo.

200 Poleg tega Komisija v uvodnih navedbah od 140 do 145 izpodbijane odločbe opozarja na to, da konkurenti tožeče stranke ne morejo replicirati lizingškega podjetja, ki bi bilo enakovredno GECAS, v uvodnih navedbah 209 in 210 pa navaja, da Pembroke – lizingško podjetje, v katerem je s 50 % udeleženo Rolls-Royce – ni primerljivo z GECAS in nima izključne nakupne politike v korist motorjev Rolls-Royce. Tožeča stranka ne izpodbija teh dejanskih ugotovitev, ampak navaja, da lahko konkurenti tožeči stranki konkurirajo ne glede na obstoj GECAS. Treba je zaključiti, da so zadevne uvodne navedbe pravilne in pomembne, saj ugotavljajo izključevanje ene od možnosti konkurentov tožeče stranke, da ji lahko konkurirajo.

Finančna moč GE Capital

- 201 Komisija je – ne da bi ji tožeča stranka nasprotovala – ugotovila, da ima od finančne moči GE Capital korist celotna skupina podjetij, katere del je, zlasti ker uživajo oceno kreditne sposobnosti „AAA“, ki jim omogoča lažji dostop do finančnih trgov kot njihovim konkurentom (glej uvodno navedbo 142 izpodbijane odločbe in opombo 32).
- 202 Sodišče prve stopnje mora torej to dejstvo upoštevati.

Ugotovitve v zvezi z vplivanjem GECAS in GE Capital na stranke tožeče stranke na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala

- 203 Komisija v razlogovanju analizira dve različni okoliščini, in sicer, prvič, tisto, v kateri proizvajalec letal izbere samo en motor za vgradnjo v novo platformo, in drugič, tisto, v kateri končni izbor motorja med različnimi potrjenimi motorji za neko platformo iz več virov opravi letalska družba. Po njenem mnenju je treba pri prvi okoliščini upoštevati vpliv odvisnih družb tožeče stranke na proizvajalca letal, medtem ko je v drugem primeru pomembnejši njun vpliv na letalske družbe.
- 204 Tožeča stranka v celoti zavrača tako razlogovanje in zlasti navaja, da po ekonomski teoriji ni mogoče, da bi kupec, ki predstavlja manj kot 10 % nakupov na določenem

trgu, lahko bistveno komercialno vplival na ta trg. Zato naj različni primeri in ugotovitve Komisije glede tega ne bi bili pomembni.

— Vpliv GE na proizvajalce motorjev zaradi moči njenih odvisnih družb

205 Komisija se glede vpliva GE Capital in GECAS na proizvajalce letal glede velikih komercialnih letal med drugim opira na primer, ki zadeva letalo družbe Boeing B777X (podaljšana različica B777). Komisija v uvodni navedbi 166 izpodbijane odločbe navaja, da je tožeča stranka to izključnost (ekskluzivnost) pridobila po zaslugi kombinacije dejavnikov, ki jim njeni konkurenti ne morejo konkurirati, pa čeprav so vsi tehnično sposobni dobavljati tak motor. V zvezi s tem se sklicuje na interne dokumente GE, ki naj bi potrjevali, da je kombinirana ponudba, ki je uspela na razpisu, vključevala [...]

206 Natančneje, dokumenta z dne 12. maja 1999 s številkami 120 CID 000168 oziroma 120 CID 000166 vsebujeta besedilo: „[...]“ in „[...]“

207 Tožeča stranka je na obravnavi priznala, da je GECAS „imela določeno vlogo“ pri izbiri reaktivnega motorja za to letalsko platformo, vendar pa navaja tudi, da pogodba, ki sta jo oktobra 1999 podpisali tožeča stranka in Boeing, ne izraža vsebine teh dokumentov, zlasti ker naročila GECAS niso bila obravnavana kot naročila za lansiranje in bi morala biti predmet nadaljnjih pogajanj. Kljub temu pa zadevna pogodba Sodišču prve stopnje ni bila predložena. Nasprotno pa je Komisija v odgovoru na tožbo navedla – ne da bi ji tožeča stranka glede tega nasprotovala –, da je Boeing julija 2000 najavila, da ima GECAS [...], kar je skladno z informacijami iz obeh zgoraj navedenih dokumentov.

- 208 Ob upoštevanju vsega navedenega je pravno zadostno dokazano, da se je GECAS pred lansiranjem letala B777X družbe Boeing zavezal, pa naj bo to pravno zavezujoče ali samo komercialno, da bo [...], in da je ta obveznost tožeči strani pomagala pri tem, da je sklenila pogodbo, s katero je postala izključni dobavitelj reaktivnih motorjev, s katerimi je bilo treba opremiti zadevno platformo.
- 209 Tožeča stranka je glede [...] na obravnavi navedla, da ni imela GE Capital nobene vloge pri pogajanjih o tem projektu [...]. To ni nezdržljivo s Komisijino teorijo, saj ta v izpodbijani odločbi ne trdi, da je GE Capital tista, ki je [...] Identiteta pravne osebe iz skupine GE, ki je [...], ni pomembna, saj ni sporno, da gre za [...]
- 210 Komisija v zvezi s tem primerom v uvodni navedbi 160 izpodbijane odločbe navaja tudi, da je GE „v resnici zastajalo za [Rolls-Royce], vendar pa je v smislu naročil za reaktivne motorje za klasično različico [B777] tesno sledil P&W“, vendar pa je to morebitno omejitev pri koristih od standardizacije nadomestilo, s tem da je pridobilo izključnost pri dobavi reaktivnih motorjev za B777X. Po mnenju Komisije dogodki, ki so vodili v to, da je Boeing za B777X izbrala motor tožeče stranke, kažejo na to, da je lahko tožeča stranka po zaslugi komercialnega prispevka svojih odvisnih družb uspela na tem razpisu in postala izključna dobaviteljica motorjev kljub pomanjkljivostim svojega proizvoda v določenem smislu, česar tožeča stranka ne zanika.
- 211 Tožeča stranka v zvezi s tem navaja, da je morala za opremljanje B777X pristati na velike popuste, saj je bil njen reaktivni motor manj konkurenčen kot motorja P&W in Rolls-Royce za klasično različico te platforme. Iz tega sklepa, da je konkurenca na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala ostra.

- 212 Kolikor tožeča stranka navaja, da je morala zagotoviti popuste, da bi uspela na javnem razpisu v zvezi z B777X, tega, da neki dobavitelj reaktivnih motorjev [...] (glej zgoraj navedeno točko 205), ni mogoče enačiti z zagotavljanjem popustov. Namreč, [...]
- 213 Treba je ugotoviti, da to, da je tožeča stranka lahko ponudila take komercialne pogoje, kot jih je v obravnavani zadevi za Boeing, kaže njeno neodvisnost v razmerju do njenih konkurentov v smislu sodne prakse, navedene zgoraj v točki 117. To, da ni mogla razviti motorja, ki bi bil objektivno enak motorjema njenih konkurentov, ji namreč ni preprečilo uspeha na razpisu. GE se je lahko v okviru razpisa, na katerem verjetno ne bi uspelo, če bi bili edini pomembni merili kakovost njegovega proizvoda in dobavna cena, odločilo, da je bilo treba to okoliščino popraviti z uporabo sredstev zunaj upoštevnega trga.
- 214 Iz tega sledi, da je tožeča stranka glede tega bistvenega vidika svoje komercialne politike lahko ravnala neodvisno. Komisija je torej v izpodbijani odločbi (glej zlasti uvodno navedbo 121 in naslednje, 162 in naslednje ter 229) zakonito ugotovila, da to, da se je tožeča stranka lahko tako žrtvovala – v nasprotju s konkurenti ali vsaj bolj kot oni –, kaže njeno komercialno neodvisnost. Različne komercialne možnosti, ki jih ima, jo namreč ščitijo pred takojšnjimi komercialnimi pritiski zaradi konkurence P&W in Rolls-Royce. Lahko si torej dovoli [...], ne da bi zaradi takega ravnanja trpela škodljive posledice.
- 215 V zvezi s tem je treba prav tako spomniti na to, da se zgoraj v točki 101 navedena sodba Hoffmann-La Roche proti Komisiji nanaša na trge proizvodov tekoče porabe, medtem ko se obravnavana zadeva nanaša na proizvode, ki se prodajajo v okviru občasnih razpisov, od katerih se vsak nanaša na prodajo visoke vrednosti in za katere so značilna daljša pogajanja. V teh okoliščinah nujno pride do finančnih koncesij

ponudnikov v taki ali drugačni obliki, saj je to sestavni del takega postopka pogajanj. Tako dejstvo, da je tožeča stranka ponudila popuste za to, da je uspela na določenih razpisih, v obravnavanih okoliščinah ni nezdržljivo z obstojem njenega prevladujočega položaja.

216 Ob upoštevanju zgoraj navedenega je treba ugotoviti, da je Komisija upravičeno lahko zaključila, ne da bi s tem storila očitno napako v presoji, da dejstvo, da je tožeča stranka na razpisu v zvezi z izključnim opremljanjem B777X z motorji uspela po zaslugi komercialnega prispevka svojih odvisnih družb, ne kaže na zdravo stanje konkurence, ampak na njeno tržno moč.

217 Tožeča stranka prav tako izpodbija navedbo Komisije, da je GECAS ravnala kot „launch customer“ ali „boost customer“ (uvodni navedbi 133 in 193 izpodbijane odločbe), zlasti za [...], ter navaja, da če GECAS ni ravnala v tem smislu, potem Komisijina teorija glede velikosti komercialnega vpliva GECAS ni pravilna. Tožeča stranka navaja, da pričanja [...] kot tudi [...] in [...] potrjujejo, da GECAS ni bila „launch customer“. Po mnenju tožeče stranke je „launch customer“ stranka, ki izvede prednaročilo, na katero se proizvajalec letal opre pri odločanju, ali bo začel proizvodnjo določenega letala. Po njenem mnenju naj liziških podjetij ne bi bilo mogoče splošno šteti za „launch customerje“. Komisija meni, da je ravnanje [...] glede tega „čudno“. Navaja, da je [...] najprej navedlo, da je imel vlogo „launch customerja“ za več letal [...] in [...], vendar pa se zdi, da je [...] kasneje spremenilo opredelitev tega pojma in je uradno ta status priznalo [...], v nasprotju z udeležbo pri lansiranju, samo za [...]

218 Najprej je treba ugotoviti, da sklicevanja na pojem „launch customer“ v izpodbijani odločbi v ničemer ne prispevajo k njenemu razlogovanju. Čeprav to, da GECAS kasneje naroči letala, lahko poveča število letal, ki jih poganjajo motorji GE, v flotah

letalskih družb, pa so taka kasnejša naročila prepozna za to, da bi lahko neposredno vplivala na izbiro s strani proizvajalcev letal. Proizvajalec nekega letala se glede tega, s katerim motorjem bo opremil letalo ali kateri motorji bodo na voljo na platformi, odloča ob začetnem lansiranju. Iz tega načeloma sledi, da lahko GECAS vpliva na izbiro motorja ali motorjev s strani proizvajalcev letal samo ob lansiranju platforme.

- 219 Kljub temu pa je treba opozoriti na to, da je to, ali je v zvezi z vlogo liziških podjetij na splošno in GECAS posebej v razmerju do proizvajalcev letal izraz „launch customer“ primeren in ali je izraz „boost customer“ uporaben ali ne, minimalno pomembno v širšem kontekstu razlogovanja Komisije. Kar je v zvezi s tem pomembno, je vprašanje, ali lahko GECAS vpliva na izbiro motorjev za opremljanje določenih platform s strani proizvajalcev letal. Iz zgoraj navedenega primera v zvezi z letalom B777X izhaja, da je ravnanje GECAS pomembno prispevalo k temu, da se je Boeing odločila za izključno opremljanje z motorjem tožeče stranke. Zato je treba zaključiti, da GECAS dejansko ima vpliv, ki ga je ugotovila Komisija, ne da bi bilo treba presoditi o tem, ali je bila po mnenju proizvajalcev letal „launch customer“ ali za „boost customer“.

— Vpliv GE na letalske družbe zaradi moči njenih odvisnih družb

- 220 Glede vpliva odvisnih družb tožeče stranke na letalske družbe Komisija navaja, da vpliv GECAS precej presega njen nakup približno 10 % velikih komercialnih letal, ki se prodajo po svetu, saj kupuje letala, ki jih poganjajo motorji GE, na preračunljiv način, to je preden obstaja končna stranka za ta letala (uvodna navedba 123

izpodbijane odločbe), tako da lahko „zaseje“ (seed) prodajo motorjev GE pri majhnih letalskih družbah, kar ustvarja, ohranja in krepi položaj GE, še posebej glede na zgornje ugotovitve v zvezi s standardizacijo (glej uvodno navedbo 125 izpodbijane odločbe).

- 221 Komisija se v zvezi s tem v uvodni navedbi 135 izpodbijane odločbe sklicuje na primer China Eastern, opisan zgoraj v točki 157 v kontekstu učinkov standardizacije. Iz odlomka letnega poročila GE za leto 1999, navedenega v navedeni uvodni navedbi, izhaja da je GECAS tej družbi pomagala na več načinov, vključno s standardizacijo njene flote „z ozkotrupnimi letali Airbus, opremljenimi z reaktivnimi motorji CFM [I]“. Taka standardizacija flote po zaslugi posega GECAS ustreza pojavu „sejanja“, ki ga opisuje Komisija, saj si GECAS prizadeva ustvariti okoliščino, v kateri standardizacija pretehta v korist prihodnjega nakupa motorjev tožeče stranke s strani določene letalske družbe. Zato zadevni odlomek podpira Komisijino teorijo glede obstoja tega pojava.
- 222 Komisija se je v uvodni navedbi 136 izpodbijane odločbe, natančneje v opombi 45 v zvezi z njo, sklicevala na primer v zvezi z [...], ki ga je podrobneje opisala v uvodni navedbi 192 iz tistega dela izpodbijane odločbe, ki je posvečen analizi P&W. Iz internega elektronskega sporočila tožeče stranke, navedenega v navedeni uvodni navedbi 192, izhaja med drugim to: „[...]“ Avtor zadevnega sporočila si je prav tako čestital, da je ta uspeh imel [...] Poleg tega je navedel, da „[...]“
- 223 Iz teh konkretnih primerov izhaja, da je tožeča stranka menila, da so liziške storitve, ki jih GECAS lahko ponudi letalskim družbam, v določenih primerih imele pomembno vlogo, s tem da so tožeči stranki omogočile pridobiti pogodbe za opremljanje letal določene letalske družbe.

224 Drugi element, na kateri se za zavrnitev navedbe tožeče stranke, da namen družbe GECAS ni bil tržiti motorje tožeče stranke, pred Sodiščem prve stopnje sklicuje Komisija, to je interni dokument GECAS št. 702 CID 000080, se glasi: „[...]“ Ta dokument namreč potrjuje obstoj takega strateškega cilja.

225 Komisija glede strateškega prispevka GE Capital v razmerju do letalskih družb v uvodni navedbi 117 izpodbijane odločbe navaja tudi članek, ki naj bi ga napisal takratni predsednik in hkrati generalni direktor tožeče stranke Jack Welch:

„In kaj je [GE] Capital prispevala k GE? Na eni strani dragocene stranke: [GE] Capital strankam oddelkov GE, kot so Aircraft, Power System in Automotive, ponuja financiranje, kar tem pomaga pri sklepanju velikih pogodb. Grožnja stečaja Continental Airlines leta 1993 je eden od najbolj opaznih primerov obstoja morebitne povezave. Posojila GE Capital so Continental Airlines pomagala pri ponovni vzpostavitvi letov. Kasneje je Continental izvedla veliko naročilo novih letal – večinoma opremljenih z reaktivnimi motorji GE. Svetovalec Tichy je povedal: ‚[GE] Capital je del ponudbe industrijskega dela GE, s katero se želi premagati konkurenco.‘“

226 Tožeča stranka glede navedb iz istega članka v odgovoru na tožbo ugotavlja, da je ta članek napisal novinar revije Fortune. Vendar pa Komisija v izpodbijani odločbi, opombah 37 in 38, navaja, ne da bi tožeča stranka temu nasprotovala, da je tožeča stranka sama objavila zadevni članek na svoji spletni strani. Iz te elektronske objave izhaja, da tožeča stranka ni nasprotovala in je celo podpirala v njem navedeno analizo.

227 Komisija nato v uvodnih navedbah od 118 do 120 izpodbijane odločbe navaja, da je Continental Airlines od finančne pomoči, opisane v zadevnem navedku, vedno ko je kupoval velika komercialna letala, pri katerih je bila taka izbira mogoča, izbral motorje tožeče stranke. Komisija iz tega sklepa, da se zdi, da je bila finančna pomoč GE Capital Continental Airlines pogojevana s tem, da ta pristane na preferencialno politiko glede reaktivnih motorjev tožeče stranke.

228 Tožeča stranka ne izpodbija dejanskega stanja v zvezi s temi primeri. Tako na primer ne komentira primera China Eastern, glede primera iz zgoraj navedene točke 222 pa navaja, da je v zadevnem elektronskem sporočilu navedeno tudi, da je bila komercialna akcija „zelo naporna“. Za primer Continental Airlines tožeča stranka navaja, da gre za osamljen primer, in trdi, da Komisija noče presoditi o pomenu ali vplivu prakse, ki jo opisuje. Treba je zaključiti, da ti argumenti ne zmanjšujejo utemeljenosti Komisijine teorije, saj je v izpodbijani odloči ustrezno pojasnila pomembnost teh primerov v zvezi z vlogo GECAS in GE Capital pri trženju motorjev tožeče stranke za velika komercialna letala pri letalskih družbah.

— Zaključek glede vpliva GE zaradi moči njenih odvisnih družb

229 Ob upoštevanju vsega navedenega in glede na konkretne primere, ki jih je predstavila Komisija, da bi prikazala vpliv GE zaradi komercialne moči njenih odvisnih družb, katere pravilnost in pomembnost v tem postopku ni bila zmanjšana, je treba zavriniti očitke tožeče stranke, po katerem takega vpliva ni bilo. Natančneje, njeni argumenti, ki temeljijo na neobičajnosti ugotovitev Komisije glede na ekonomsko teorijo, ne morejo prevladati nad trdnimi dokazi, ki jih je ta predložila.

Ugotovitve v zvezi s številkami glede spremembe tržnega deleža tožeče stranke, potem ko je GECAS začela s kupovanjem in z lizingom letal

- 230 Komisija je v uvodni navedbi 138 izpodbijane odločbe primerjala položaj tožeče stranke na trgu, preden je GECAS začela s preračunljivimi nakupi (od 1988 do 1995), s položajem po tem datumu (od 1996 do 2000). Ugotovila je, da čeprav je prodaja reaktivnih motorjev GE lizinškim podjetjem, vključno z GECAS, za več kot 20 odstotnih točk povečala tržni delež (to je za več kot 60 %), pa so se neposredni nakupi motorjev GE s strani letalskih družb zmanjšali za manj kot 5 točk (to je za manj kot 10 %). Komisija je iz tega zaključila, da nakupi drugih lizinških podjetij in letalskih družb niso izravnali preferencialnih nakupov GECAS, ter da je torej dejavnost te povzročila neto preusmeritev tržnega deleža v korist GE.
- 231 Tožeča stranka utemeljeno opozarja na to, da zgoraj navedeno razlogovanje ne pomeni primerljivosti velikosti tržnega deleža, ki ga predstavljajo nakupi lizinških podjetij, s tržnim deležem, ki ga predstavljajo neposredni nakupi letalskih družb. Iz tega namreč sledi, da Komisija s sklicevanjem na navedene podatke ni dokazala, da se je zaradi GECAS tržni delež tožeče stranke na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala skupno povečal.
- 232 Tožeča stranka poleg tega navaja, da številke, ki jih je predložila, zlasti tiste iz priloge k njeni tožbi, to je iz analize profesorja Nalebuffa (priloga 7.4), v zvezi z nakupi vseh lizinških podjetij, vključno z družbo GECAS, dokazujejo to, da pozitivnega učinka dejavnosti GECAS na prodajo tožeče stranke ni bilo, prav tako pa dokazujejo tudi resničen obstoj izravnave v korist nakupov motorjev drugih proizvajalcev motorjev, ki niso GE, s strani drugih lizinških podjetij, in sicer kot odziv na preferencialno politiko GECAS. Tožeča stranka se v zvezi s tem sklicuje na navedbo Komisije iz njene duplike, po kateri se je prodaja tožeče stranke zmanjšala na samo [...] %

namesto [...] %, in sicer po zaslugi nakupov s strani GECAS, s katero želi dokazati napačnost Komisijine teorije glede povečanja tržnega deleža tožeče stranke zaradi GECAS.

233 Treba je opozoriti na to, da se številke iz poročila profesorja Nalebuffa nanašajo samo na platforme iz več virov, pri katerih obstaja izbira med motorji CFMI/GE in drugimi motorji. Te številke torej izključujejo letala, za katera je potrjen le en motor, še posebej B737, ki ga poganja izključno motor tožeče stranke. Tako gre pri tem, ko tožeča stranka navaja, da se je njen tržni delež po mnenju Komisije zmanjšal, za navedbe zunaj konteksta, ki zadevajo le del trga reaktivnih motorjev za velika komercialna letala.

234 Poleg tega Komisija kritizira izbiro dejanskega stanja s strani profesorja Nalebuffa glede njegove obravnave statističnih podatkov, zlasti kolikor je domneval, da naj bi že opravljena izbira končnih uporabnikov za določeno število letal pomenila prihodnjo izbiro drugih letal, ki jih naročajo lizinska podjetja in za katera motorji še niso bili izbrani. Treba je namreč ugotoviti, da je bilo v številkah, ki jih je uporabil profesor Nalebuff, število naročil, pri katerih motor še ni bil izbran, v zadnjih nekaj letih še posebej veliko, kar ni izogibno, vendar pa to zelo zmanjša zanesljivost teh števil. Glede na to, da je profesor Nalebuff do zaključka, da so se druga lizinska podjetja odzvala na preferencialne nakupe s strani GECAS, prišel s primerjavo zadnjih treh let, to je 1998, 1999 in 2000, ter predhodnega obdobja od 1991 do 1997 velja to pomanjkanje zanesljivosti tudi za navedeni zaključek.

235 Treba je ugotoviti, da določeno povečanje deleža reaktivnih motorjev s strani konkurentov tožeče stranke, ki jih kupijo lizinska podjetja, ni izogibno, razen če je učinek prenosa tržnega deleža zaradi nakupov GECAS popoln v tem smislu, da vsak motor, ki ga proizvede tožeča stranka in kupi GECAS, predstavlja dodatno prodajo glede na tisto prodajo, ki bi bila dosežena, če GECAS ne bi bilo. Seveda obstaja povpraševanje po reaktivnih motorjih konkurentov tožeče stranke, zlasti ob

upoštevanju zgoraj navedenih prednosti standardizacije, saj so se nekatere letalske družbe za te reaktivne motorje odločile že v preteklosti. Glede na to, da ima GECAS pomemben tržni delež pri lizingu in načeloma ne kupuje reaktivnih motorjev, ki jih proizvajajo konkurenti tožeče stranke, bodo povpraševanje po drugih motorjih nujno zadovoljila druga lizinška podjetja.

²³⁶ Argumenta tožeče stranke, da se bodo druga lizinška podjetja zavestno odzvala na preferencialne nakupe GECAS zaradi trženja drugih reaktivnih motorjev, je lahko pomemben samo, če ta podjetja sama izbirajo motorje, s katerimi so opremljena letala. Komisija pa v izpodbijani odločbi glede nedavnih naročil ILFC ugotavlja, da ostaja izbira motorjev v večini primerov „odprta“, v nasprotju s politiko družbe GECAS „GE-only“, kar prihodnjim strankam ILFC, to je letalskim družbam, omogoča sodelovanje pri izbiri reaktivnih motorjev (uvodna navedba 137 izpodbijane odločbe). To dejansko okoliščino potrjujejo številke, ki jih je predložila tožeča stranka, in sicer v poročilu profesorja Nalebuffa.

²³⁷ Komisija je – kot je bilo ugotovljeno zgoraj – v izpodbijani odločbi ugotovila, da se je tržni delež tožeče stranke, merjen v smislu vgrajenih reaktivnih motorjev, od konca leta 1995 povečeval (uvodne navedbe od 74 do 76 izpodbijane odločbe ter priloga I). Kljub temu pa tožeča stranka ugotavlja, da povečanje števila vgrajenih motorjev tožeče stranke od leta 1995 ni mogoče pripisati GECAS, saj je mogoče od tega povečanja [...] motorjev le [...] motorjev mogoče pripisati naročilom GECAS. Komisija teh števil ne izpodbija, izpostavlja pa zapozneli učinek naročil po začetku dejavnosti GECAS glede vgrajenih motorjev, saj so ti merilo tržnega deleža, ki je odvisno od dejanske dobave letal z reaktivnimi motorji, ki jih poganjajo. Prav tako opozarja na to, da se je število vgrajenih motorjev tožeče stranke precej povečalo od leta 1999, to je odkar se je lahko občutilo učinek GECAS.

- 238 Treba je torej ugotoviti, da čeprav motorji, ki jih kupuje GECAS, prispevajo k povečanju vgrajenih motorjev tožeče stranke, na kar se sklicuje izpodbijana odločba, in čeprav se zdi, da se ta prispevek postopoma povečuje, pa je ostal minimalen. Kljub temu pa ta okoliščina ne dokazuje, da GECAS ni imela pomembnega vpliva na razmerje moči na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala. Dejansko – in zlasti ob upoštevanju ugotovitev iz prejšnje točke – pa je prezgodaj presojati o velikosti vpliva GECAS glede na številke v zvezi s spremembami števila vgrajenih reaktivnih motorjev. Zato čeprav iz izpodbijane odločbe izhaja, da je začetek nakupovanja GECAS sovpadal s povečanjem tržnega deleža tožeče stranke glede števila vgrajenih motorjev, Komisija v izpodbijani odločbi ni dokazala vzročne zveze med tema okoliščinama.
- 239 Na podlagi vsega navedenega je treba zaključiti, da Komisija ni dokazala, da se je zaradi nakupov GECAS tržni delež tožeče stranke na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala skupno povečal. Nasprotno pa tožeča stranka tudi ni dokazala, da GECAS ni imela nobenega pozitivnega vpliva na skupni tržni delež tožeče stranke niti da so se druga liziška podjetja odzvala na preferencialne nakupe GECAS s tem, da so sprejela nasprotno preferencialno politiko v korist motorjev njenih konkurentov.
- 240 Ob upoštevanju teh ugotovitev je treba zaključiti, da je zgornja statistična argumentacija strank brez zmagovalca. Pomanjkanje statistične podpore razlogovanju Komisije je treba upoštevati pri presoji pravilnosti tega kot celote. Vendar pa je treba prav tako upoštevati tudi to, da tudi nasprotna teorija tožeče stranke, po kateri dejavnost GECAS ni imela nobenega vpliva na trg, ni bila dokazana z zadevnimi številkami.

Zaključek glede vertikalne integracije

- 241 Komisija je na podlagi zgoraj navedenih dokazov lahko utemeljeno zaključila, da je tožeča stranka zaradi dejavnosti svojih odvisnih družb imela na voljo komercialna

sredstva, ki jih je, vsaj v določenih primerih, uporabila za to, da je uspela na razpisih, na katerih brez njihove dejavnosti verjetno ne bi uspela. GECAS in/ali GE Capital sta namreč v določenih primerih imeli odločilno vlogo pri izbiri motorjev s strani proizvajalcev letal ali letalskih družb. Poleg tega dokumenti, ki jih navaja Komisija, dokazujejo, da je imela tožeča stranka komercialno politiko, ki je vključevala uporabo te možnosti za povečanje svoje moči na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala.

- 242 To, da Komisija s sklicevanjem na statistične podatke v izpodbijani odločbi ni uspela dokazati, da je to, da je tožeča stranka uporabljala to moč, imelo pozitiven učinek na njen svetovni tržni delež na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala, ne zmanjšuje utemeljenosti njene teorije o komercialnem vplivu GECAS. Glede na to, da je Komisija za konkretne primere uspela dokazati, da je tožeča stranka namenoma uporabila komercialne možnosti iz naslova dejavnosti GECAS in finančno moč GE Capital za trženje svojih motorjev ter da je bila ta politika uspešna, je pravno zadostno dokazala svojo analizo glede tega, da uporaba teh komercialnih vzvodov prispeva k njenemu prevladujočemu položaju.

d) Konkurenčno stanje na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala

- 243 Tožeča stranka izpodbija navedbo Komisije, da je bila tožeča stranka sposobna izničiti vsakršno učinkovito konkurenco s strani P&W in Rolls-Royce na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala (uvodna navedba 163 izpodbijane odločbe in zgoraj navedena točka 109). Glede tega je dovolj ugotoviti, da Komisiji, da bi dokazala, da je bil položaj tožeče stranke prevladujoč, ni bilo treba dokazati, da bi bilo tako izničenje posledica prevladujočega položaja tožeče stranke na tem trgu (glej zgoraj navedeno točko 114). Čeprav bi bila namreč taka posledica najskrajnejši

primer obstoja takega položaja, pa ni nujno, da bi bila njegova posledica. Navedena argumentacija tožeče stranke, ki temelji na domnevni nedokazanosti takega izničenja, torej v obravnavanih okoliščinah ni pomembna.

244 Prav tako je treba ugotoviti, da je Komisija v izpodbijani odločbi v uvodni navedbi 164 navedla, da je tožeča stranka uspela svoje proizvode vgraditi v desetih od zadnjih dvanajstih platform, za katere so proizvajalci letal ponujali izključnost (ekskluzivnost). Komisija je v odgovoru na tožbo glede tega opozorila na to, da je tožeča stranka uspela na vseh razpisih za platforme, pri katerih je sodelovala. Tožeča stranka nasprotuje tej analizi in meni, da je, nasprotno, konkurenca na trgu ostra.

245 Tožeča stranka utemeljeno opozarja na to, da več od teh platform ni bilo platform za velika komercialna letala, ampak so bile platforme za velika ali majhna regionalna letala. Glede na to, da je Komisija za presojo obstoja prevladujočega položaja opredelila tri ločene trge, ki ustrezajo tem trem kategorijam letal, številka, na katero se sklicuje glede tega, ni pomembna za posamezen trg, med drugim tudi za trg velikih komercialnih letal.

246 Podobno se primer, na kateri se sklicuje tožeča stranka, da bi dokazala, da ni uspela na vseh razpisih glede izključnosti, na katerih je sodelovala, nanaša na majhno regionalno letalo ERJ-145. Ta primer je torej brez pomena za obravnavano zadevo, saj Komisija tega trga v izpodbijani odločbi ni analizirala.

247 Tožeča stranka je na obravnavi analizirala zadnje štiri razpise za opremljanje velikih komercialnih letal z motorji. Navaja, da je bil za letalo družbe Airbus A318 v začetku potrjen le en motor, to je motor P&W, kasneje pa je bil potrjen še motor CFMI. Po neuspešnih pogajanjih med GE in Airbus glede opremljanja z motorji A340 500-600,

je slednja izbrala motor Rolls-Royce. Za A380 sta potrjena motorja Rolls-Royce in Engine Alliance, tako da je tožeča stranka, končno, kljub ostri konkurenci Rolls-Royce uspela na razpisu za B777X. Tožeča stranka iz teh primerov sklepa, da če se jih upošteva kot celoto, nima prevladujočega položaja na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala.

- 248 Komisija je glede konkretnega primera v zvezi z opremljanjem z motorji A 340 500-600 v uvodni navedbi 170 izpodbijane odločbe preučila zadevni razpis in ugotovila, da [...] Tožeča stranka tega ne izpodbija, ampak navaja, da [...] Vendar pa [...] ta argumentacija ne zmanjšuje utemeljenosti Komisijinega zaključka, da ta primer kaže na prevladujoč položaj GE.
- 249 Splošno gledano štirje razpisi, ki jih je tožeča stranka navajala na obravnavi, ne dokazujejo očitne napake Komisije v presoji glede obstoja prevladujočega položaja tožeče stranke. Iz teh primerov res izhaja, da je obstajala konkurenca na trgu motorjev za velika komercialna letala. Vendar pa, kot je bilo navedeno zgoraj, obstoj konkurence na trgu ni nezdržljiv s tem, da ima eden od konkurentov na voljo taka sredstva, da v veliki meri ravna neodvisno od svojih konkurentov. Obstoj prevladujočega položaja namreč ni sinonim za monopol, zato dejstvo, da so konkurenti prevladujočega podjetja uspeli na nekaterih razpisih, ne zadošča za zmanjšanje utemeljenosti zaključka, da ima to prevladujoč položaj.
- 250 Podobno ugotovitve iz zgoraj navedenih točk 244 in 245 glede pomembnosti določenih navedb iz izpodbijane odločbe niso odločilne v razmerju do splošne zgradbe analize predhodnega prevladujočega položaja tožeče stranke na zadevnem

trgu. Zato ne zmanjšujejo utemeljenosti zaključka Komisije v zvezi z obstojem tega predhodnega prevladujočega položaja.

e) Neobstoj ali šibkost konkurenčnega in komercialnega pritiska

Pritisk konkurentov

- 251 Komisija glede konkurentov tožeče stranke na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala v izpodbijani odločbi ugotavlja, da se tržni delež P&W na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala postopoma zmanjšuje (uvodne navedbe od 174 do 195 izpodbijane odločbe) in da je Rolls-Royce, čeprav je tehnično gledano upošteven konkurent, vendar pa [...], ob upoštevanju njegove majhnosti v razmerju do tožeče stranke (uvodne navedbe od 196 do 223).
- 252 Tožeča stranka opozarja na to, da je Komisija v odločbi Engine Alliance menila, da sta P&W in Rolls-Royce resna ter upoštevna konkurenta tožeče stranke. V zvezi s tem je treba spomniti, da niti Komisija niti *a fortiori* Sodišče prve stopnje v obravnavani zadevi nista vezana na ugotovitve iz odločbe Engine Alliance (glej zgoraj navedeni točki 118 in 120 ter navedeno sodno prakso).
- 253 Treba je opozoriti na to, da razmerje moči med različnimi podjetji, ki si konkurirajo na nekem trgu, izhaja načeloma iz zapletene ekonomske presoje, v zvezi s katero ima Komisija določeno območje proste presoje (glej zlasti zgoraj navedeno točko 60 in naslednje ter navedeno sodno prakso).

254 Komisija v obravnavani zadevi ne zanika obstoja določene konkurence s strani P&W in Rolls-Royce na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala.

— Položaj P&W

255 Natančneje, glede P&W Komisija navaja dokumentarne dokaze in številke, iz katerih izhaja, da motorji, ki jih proizvaja ta proizvajalec motorjev, poganjajo v glavnem letala, ki niso več v proizvodnji, ter da se njen tržni delež zmanjšuje.

256 To sorazmerno zmanjševanje se še posebej kaže v tem, da je njegov tržni delež glede vgrajenih motorjev v letalih, ki niso več v proizvodnji, višji od tržnega deleža glede vgrajenih motorjev v letalih, ki so še v proizvodnji (uvodna navedba 81 izpodbijane odločbe). Poleg tega je njegov tržni delež za vgrajene motorje v letalih, ki so še v proizvodnji (26,5 %), višji od tržnega deleža za naročene motorje, ki znaša samo 16 %.

257 Komisija se med drugim sklicuje na trditve predsednika UTC, obvladujoče družbe P&W, z dne 22. septembra 1999, ki jih je eden od zaposlenih povzel v interni zabeležki in po katerih se trenutno več motorjev P&W umika iz uporabe kot motorjev drugih proizvajalcev ter po katerih je bila polovica od 450 „prizemljenih“ („parked“) letal leta 1999 opremljenih z motorji P&W (uvodna navedba 177 izpodbijane odločbe). Glede na letno poročilo UTC za leto 2000 so se prihodki P&W med letoma 1998 in 1999 zmanjšali za 202 milijona USD, to je za 3 %, kar izraža zmanjšanje dobav civilnih in vojaških motorjev ter zmanjšanje obsega komercialnih nadomestnih delov, kar je bilo deloma izravnano zlasti s povečanjem dejavnosti komercialne prenove in popravil (uvodna navedba 181). Komisija v uvodni navedbi 183 izpodbijane odločbe prav tako ugotavlja, da [...]

- 258 Komisija v uvodnih navedbah od 185 do 187 izpodbijane odločbe nadaljuje s tem, da se zdi, da [...]. Komisija iz tega sklepa, da bodo neodvisne dejavnosti P&W v prihodnje v glavnem osredotočene na druge trge motorjev, ki niso reaktivni motorji za velika komercialna letala.
- 259 Tožeča stranka neposredno ne nasprotuje dejanskemu stanju, kot ga v zvezi s tem ugotavlja Komisija, navaja pa, da P&W še naprej vlaga v izboljšanje svojih motorjev in da je sodelovala s tožečo stranko v Engine Alliance zaradi razvoja popolnoma novega motorja za opremljanje A380 in B747-400. Prav tako opozarja na to, da prodaja motorjev P&W, ki poganjajo A318, presega prodajo alternativnih motorjev CFMI za to platformo. Treba je ugotoviti, da te okoliščine, čeprav dejansko kažejo na to, da je P&W še naprej dejavno na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala, ne zmanjšujejo utemeljenosti Komisijine teorije.
- 260 Res je, kot s sklicevanjem na navedbo iz uvodne navedbe 192 izpodbijane odločbe [...] navaja tožeča stranka, da si s P&W na določenih trgih konkurirata, včasih celo ostro. Nasprotno pa trend in višina tržnega deleža P&W poudarjata omejenost te konkurence, spodaj navedeno dejstvo, da je tožeča stranka kljub temu in standardizaciji uspela na zadevnem razpisu, zlasti po zaslugi pojava GECAS, pa je zgovornejše od obstoja konkurence na tem trgu. Kot je navedel avtor elektronske pošte, navedene v uvodni navedbi 192 izpodbijane odločbe, „[...]“ in ta primer konkretno ponazarjata možnost soobstoja določene ravni konkurence ter prevladujoče moči enega od konkurentov na trgu.
- 261 Ob upoštevanju vsega navedenega je Komisija lahko v uvodni navedbi 194 utemeljeno zaključila, zlasti na podlagi številkih in dokumentarnih dokazov, na katere se izrecno sklicuje v izpodbijani odločbi, da P&W ni bilo več neposreden, neodvisen in pomemben konkurent GE v velikem delu trga reaktivnih motorjev za velika komercialna letala.

— Položaj podjetja Rolls-Royce

- 262 Komisija glede podjetja Rolls-Royce v izpodbijani odločbi navaja, da je na njegov konkurenčni položaj v razmerju do tožeče stranke vplival [...] (uvodna navedba 196 in naslednje).
- 263 Komisija se med drugim sklicuje na elektronsko pošto, ki jo je poslal predsednik GECAS in v kateri navaja [...] (uvodni navedbi 200 in 204 izpodbijane odločbe).
- 264 Komisija se prav tako sklicuje na interni dokument [...] (uvodna navedba 205).
- 265 [...] Rolls-Royce je moralo po mnenju Komisije imeti dostop do zunanjega financiranja za razvoj novih motorjev, in sicer prek programov delitve tveganja in prihodkov (Risk and Revenue Sharing Partner programmes, „RRSP“). V zvezi s tem se sklicuje na komentarje finančnih analitikov Schroder Salomon Smith Barney, iz katerih izhaja, da so ti programi za Rolls-Royce postali zelo pomembni. Glede na analizo Deutsche Bank je zaskrbljujoče, da rast čistega dobička podjetja Rolls-Royce pred obrestmi in davki v približno 60-odstotno izhaja iz programov RRSP, katerih predvidljivost je omejena, analiza pa kaže tudi, da bo pričakovana sprememba pritoka kapitala iz naslova navedenih programov pomenila rastoč pritisk na dolgoročno poslovanje podjetja Rolls-Royce, saj naj bi se prihodki po letu 2001 zmanjšali (uvodne navedbe od 201 do 203 izpodbijane odločbe).
- 266 Komisija navaja, da [...] (uvodne navedbe od 211 do 214).

- 267 Končno, Komisija v tem smislu navaja, da je tožeča stranka „obstoječi dobavitelj“ za veliko število letalskih družb, in sicer v tem smislu, da njegovi motorji predstavljajo več kot 60 % vgrajenih motorjev na letalih, ki so še v proizvodnji (uvodne navedbe od 215 do 217 izpodbijane odločbe). V uvodni navedbi 218 navedene odločbe je navedena navedba podjetja Rolls-Royce, iz katere izhaja, da [...]
- 268 Tožeča stranka navaja, da je Rolls-Royce tehnično zelo močan konkurent in opozarja na to, da je Komisija v odločbi Engine Alliance ugotovila, da „predvideva, da se bo njegov tržni delež povečal in da ima ustrezno sposobnost za razvoj novih motorjev iz različic, izvedenih iz obstoječih motorjev“. Tožeča stranka zlasti meni, da je absurdno sklicevati se na to, da [...], saj ta okoliščina v resnici izraža precejšen komercialni uspeh tega podjetja.
- 269 Ob upoštevanju vseh okoliščin v zvezi z njim iz izpodbijane odločbe in ob upoštevanju navedenih ugotovitev tožeče stranke je treba zaključiti, da je dejavnost proizvodnje motorjev za velika komercialna letala podjetja Rolls-Royce dejansko v dobrem komercialnem stanju in ni v neposrednih komercialnih ali finančnih težavah. Sicer pa je pravilno, da je [...] načeloma znak komercialnega uspeha in dokaz finančne stabilnosti.
- 270 Vendar pa Komisija v izpodbijani odločbi ni zanikala komercialnega uspeha podjetja Rolls-Royce. Natančneje, ni menila, da je [...] dejavnik komercialne šibkosti, kot to navaja tožeča stranka. Nasprotno, navedla je, da je to podjetje kljub svoji kakovosti [...] in ga zato v splošnem ni mogoče šteti za ustrezno protiutež na trgu velikih komercialnih letal, ki bi tožeči stranki preprečila precejšnje neodvisno ravnanje.

- 271 Komisija je namreč v izpodbijani odločbi ugotovila, da [...] (uvodne navedbe od 211 do 213 izpodbijane odločbe). Tožeča stranka v svojih vlogah ne izpodbija pravilnosti elementov, na katerih temelji ta analiza, saj navaja le, da [...] Vendar pa je treba zaključiti, da to razlogovanje podpira zaključek Komisije iz uvodne navedbe 214 izpodbijane odločbe, po katerem [...]
- 272 Glede finančnega položaj podjetja Rolls-Royce pa iz razlogovanja Komisije, navedenega zgoraj v točkah od 263 do 265, izhaja [...] in da bo imel način, s katerim financira najnovejše projekte, to je z uporabo RRSP, negativen vpliv na njegove prihodke v prihodnjih letih. Komisija se je v podporo temu delu svojega razlogovanja oprla na navedbe neodvisnih finančnih analitikov, ki se nanašajo prav na posledice, ki so podjetju Rolls-Royce nastale zaradi takega financiranja njegovih projektov. Nasprotno pa tožeča stranka navaja le, da je Rolls-Royce načeloma v dobrem komercialnem stanju, ne da bi pojasnila, v čem Komisijina analiza glede [...]podjetja Rolls-Royce ni pravilna.
- 273 Iz vsega navedenega izhaja, da Komisija ni storila očitne napake v presoji zato, ker je v uvodni navedbi 196 izpodbijane odločbe navedla, da „čeprav je Rolls-Royce zelo uspešen dobavitelj z vidika tehnike, pa ga torej ni mogoče šteti za verodostojnega ponudnika za vse motorje na vseh trgih, zlasti pa za pridobitev izključnih pogodb na področju reaktivnih motorjev“.

Pritisk kupcev

- 274 Končno, Komisija v izpodbijani odločbi navaja razloge, zaradi katerih s strani družb Boeing in Airbus, ki sta edini proizvajalki velikih komercialnih letal, niti s strani letalskih družb, ni izravnalne kupne moči (uvodne navedbe od 224 do 228).

- 275 Komisija v bistvu navaja, da je velik del letalskih družb odvisnih od tožeče stranke, saj ima ta položaj obstoječega dobavitelja za njihovo floto. Poleg tega navaja, da je povpraševanje letalskih družb, ki so končni porabniki motorjev, razdrobljeno, saj nobena družba posamično ne predstavlja več kot 5 % nakupov (uvodna navedba 226).
- 276 Komisija glede proizvajalcev letal navaja, da ima tožeča stranka prek svojih strank velik vpliv nanje, in sicer zaradi tržnega deleža pri vgrajenih motorjih v njihovi floti. V tem smislu opozarja na to, da lahko GECAS pri letalskih družbah „zaseje“ povpraševanje po letalih, ki jih poganjajo motorji tožeče stranke, ter da sta GE Capital in GECAS lahko celo neposredno vplivali na njihovo izbiro motorjev (uvodna navedba 228), česar tožeča stranka ne izpodbija.
- 277 Tožeča stranka ima v zvezi s tem dva očitka. Prvič, navaja, da je Komisija v odločbi Allied Signal/Honeywell ugotovila, da sta družbi Boeing in Airbus močna kupca, v isti odločbi in v odločbi EADS pa tudi, da imajo letalske družbe kot kupci precejšnjo moč. V zvezi s tem je dovolj opozoriti na to – kot je to storila Komisija –, da se je v zvezi z drugimi proizvodi moč kupcev iz zadevnih odločb nanašala na druge družbe in ne na tožečo stranko. Glede na to, da se Komisija v zvezi s tem opira na koristi tožeče stranke in na njen poseben položaj na trgih reaktivnih motorjev, ta argumentacija torej v obravnavani zadevi ni pomembna.
- 278 Drugič, tožeča stranka navaja, da niti Boeing niti Airbus nista nasprotovali koncentraciji. Neobstoj takega nasprotovanja ni pomemben za vprašanje, ali je imela tožeča stranka pred koncentracijo prevladujoč položaj. To nenasprotovanje bi bilo mogoče pojasniti z različnimi razlogi, zlasti s tem – kar je Komisija navedla na obravnavi –, da Boeing in Airbus nista imeli močnega interesa za zmanjšanje cen motorjev, kolikor so sorazmerno visoke cene prizadevale obe enako. Poleg tega,

če bi takemu nenasprotovanju pripisovali preveliko težo, bi to v bistvu pomenilo, da lahko stranke nekega podjetja prek nekakšnega zasebnega nadzora koncentracij odločajo o tem, ali ima njihov dobavitelj prevladujoč položaj na določenem trgu.

279 Zato je treba argumente tožeče stranke v zvezi s tem zavrniti. V teh okoliščinah in ob upoštevanju različnih zgornjih ugotovitev glede močnega položaja tožeče stranke na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala, Komisija, s tem ko je zaključila, da Boeing, Airbus in letalske družbe komercialno ne pritiskajo na tožečo stranko tako zelo, da bi to zmanjšalo utemeljenost zaključka glede obstoja prevladujočega položaja te, ni storila niti dejanske niti očitne napake v presoji.

f) Zaključek glede prevladujočega položaja

280 Komisija je lahko ob upoštevanju vsega navedenega – ne da bi s tem storila očitno napako v presoji – v uvodni navedbi 229 izpodbijane odločbe utemeljeno zaključila, da je imelo GE pred koncentracijo prevladujoč položaj na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala.

C – Vertikalno prekrivanje

1. *Trditve strank*

281 Tožeča stranka glede tistega stebra izpodbijane odločbe, ki se nanaša na vertikalno prekrivanje, ki naj bi nastalo zaradi združitve zaganjalnikov za reaktivne motorje

podjetja Honeywell in reaktivnih motorjev GE, meni, da je Komisija zanemarila dejstvo, da Honeywell svoje zaganjalnike dobavlja tudi proizvajalcem motorjev, ki so konkurenčni GE. Komisija naj ne bi predložila nobenega dokaza za to, da bi koncentracija vodila v izrinjenje konkurentov s strani subjekta, ki bi s koncentracijo nastal, še posebej ker zaganjalnik predstavlja le 0,2 % cene motorja.

282 Tožeča stranka je v vlogi v odgovor na stališča podjetij Rolls-Royce in Rockwell ter na obravnavi dodala, da bi Komisija morala upoštevati obveznosti združenega subjekta iz naslova člena 82 ES v skladu z zgoraj v točki 58 navedeno sodbo Tetra Laval proti Komisiji.

283 GE je za zaveze glede zaganjalnikov predlagalo odsvojitve Honeywellovih dejavnosti proizvodnje zaganjalnikov za letalske motorje. Očitki glede teh zavez v izpodbijani odločbi naj ne bi bili utemeljeni.

284 Komisija ob podpori podjetja Rolls-Royce opozarja na to, da je Honeywell glede na položaj na trgu edini neodvisni in upoštevni dobavitelj zaganjalnikov za velika komercialna letala ter da bi njegova vključitev v isto podjetje skupaj s prevladujočim dobaviteljem reaktivnih motorjev združenemu podjetju omogočala neodvisno ravnanje, ki prej ni bilo mogoče. Komisija prav tako opozarja na to, da je kritika tožeče stranke v zvezi z zavrnitvijo zavez glede tega trga le na ravni trditev.

285 Rolls-Royce med drugim navaja, da so zaganjalniki bistven sestavni del vsakega reaktivnega motorja in da bi lahko združeni subjekt po koncentraciji ta del pridobil pod ugodnejšimi pogoji. Za Rolls-Royce bi bilo finančno in tehnično težko, da bi odločilo za drugega dobavitelja in ne za Honeywell.

2. Presoja Sodišča prve stopnje

- 286 Komisija je v uvodnih navedbah od 331 do 340 izpodbijane odločbe opisala položaj podjetja Honeywell na različnih trgih določenega števila dodatkov in krmilnih naprav za reaktivne motorje. Natančneje, navedla je, da je imelo Honeywell [od 50- do 60]-odstotni tržni delež na trgu za enega od teh proizvodov, zaganjalnike motorjev, Hamilton Sundstrand, sestrsko družba P&W, pa je bila drugi proizvajalec z [od 40- do 50]-odstotnim tržnim deležem v smislu obsega proizvodnje (uvodni navedbi 337 in 338 izpodbijane odločbe).
- 287 Prav tako je treba spomniti na to, da Komisija v izpodbijani odločbi ni zaključila, da bi bila posledica koncentracije nastanek ali okrepitev prevladujočega položaja podjetja Honeywell na tem trgu.
- 288 Nasprotno, Komisija je v uvodni navedbi 419 izpodbijane odločbe zaključila, da „bo predvidena koncentracija, neodvisno od posledic vezane prodaje proizvodov, zaradi vertikalnega izrinjenja konkurenčnih proizvajalcev motorjev, ki izhaja iz vertikalnega razmerja med GE kot proizvajalcem motorjev ter Honeywell kot [dobaviteljem] zaganjalnikov GE in njegovim konkurentom, okrepila prevladujoč položaj GE na trgu reaktivnih motorjev [za velika komercialna letala]“. Po njenem mnenju „bo združeni subjekt po predvideni koncentraciji spodbujen k zadrževanju ali motenju dobav zaganjalnikov podjetja Honeywell konkurenčnim proizvajalcem motorjev, kar bo škodovalo dobavam, distribuciji, dobičkonosnosti in konkurenčnosti proizvajalcev motorjev, konkurenčnih GE. Podobno bo lahko združeni subjekt zvišal cene zaganjalnikov ali njihovih nadomestnih delov ter s tem povečal stroške konkurenčnih proizvajalcev motorjev in dodatno zmanjšal njihovo sposobnost konkuriranja navedenemu subjektu“ (uvodna navedba 420 izpodbijane odločbe).

289 Komisija je v nadaljevanju zavrnila različne argumente tožeče stranke, s katerimi je ta poskušala zmanjšati utemeljenost njene analize. Med drugim navaja, da Hamilton Sundstrand zdaj proizvaja zaganjalnike izključno za motorje P&W, in trdi, da nima komercialnega interesa za to, da bi svoje zaganjalnike prodajala drugim proizvajalcem motorjev, pa čeprav bi to pomenilo zvišanje cen (uvodni navedbi 338 in 421). Zato Komisija meni, da Hamilton Sundstrand ne gre šteti za konkurenta podjetja Honeywell (uvodna navedba 338). Komisija ugotavlja, da ni nobenega drugega konkurenta, ki bi lahko učinkovito konkurenčno pritiskal na Honeywell na trgu, in da so ovire za vstop na trg visoke, tako da možnost novega vstopa na trg dejansko tudi ni pritisk (uvodni navedbi 422 in 423).

290 Poleg tega je Komisija preučila navedbo iz upravnega postopka, da pogodbe, ki jih je sklepalo Honeywell, dejansko onemogočajo nevarnost, da to zavrne dobavo svojih zaganjalnikov določenim strankam, celo da se umakne s trga kot dobavitelj tretjim strankam. Zavrača učinkovitost te prisile, saj bi kljub tem pogodbenim določbam zavrnitev prodaje podjetja Honeywell povzročila motnje in velike stroške podjetju GE konkurenčnim proizvajalcem motorjev, še toliko bolj, ker „so te ostre pogodbene omejitve, ki omejujejo možnost ene ali druge stranke, da konkurente izrine brez utemeljenega razloga, značilne za najnovejše programe motorjev, medtem ko starejši takih določb ne vsebujejo“ (uvodna navedba 424).

291 Komisija prav tako zavrača argument, po katerem do zdaj ni bilo izrinjenja konkurentov s trga, kljub tržnemu deležu podjetja Honeywell glede zaganjalnikov zračnih turbin, saj v zvezi s tem ugotavlja, da so ti majhni motorji predmet izključnih pogodb, tako da je spodbuda za izrinjenje konkurentov s tega trga precej manjša kot tista, ki bi jo imel združeni subjekt glede platform za velika komercialna letala, za katere je lahko potrjenih več reaktivnih motorjev (uvodna navedba 425 izpodbijane odločbe). Končno, Komisija glede argumenta, da je mogoče zaganjalnike dobavljati tudi neposredno proizvajalcem letal in da bi bilo mogoče vsakršno zavrnitev dobave

proizvajalcem motorjev zaobiti, s tem da bi proizvajalci letal zaganjalnike neposredno naročali, navaja, da se večina zaganjalnikov za reaktivne motorje proda dobavitelju motorja, da se vgradijo v pakete motorjev, ki se dobavijo proizvajalcu motorja (uvodna navedba 426 izpodbijane odločbe).

292 Treba je ugotoviti, da tožeča stranka pred Sodiščem prve stopnje ni vzbudila dvoma v Komisijino zavrnitev argumentov iz upravnega postopka iz razlogov, navedenih v izpodbijani odločbi in povzetih v zgornjih točkah. Za ta postopek je torej treba te razloge obravnavati tako, da načeloma utemeljujejo to zavrnitev. Nasprotno pa je na Sodišču prve stopnje, da preuči argumente tožeče stranke iz zgoraj navedenih točk od 281 do 283.

293 Komisijina teorija o okrepitvi predhodno obstoječega prevladujočega položaja tožeče stranke na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala temelji zlasti na dejstvu, da bi bil združen subjekt po koncentraciji spodbujen k „zadrževanju ali motenju dobave zaganjalnikov podjetja Honeywell konkurenčnim proizvajalcem motorjev“ in da bi lahko zvišal cene. Prav tako je ob tem, ko je zavrnila argumente v zvezi s pogodbenim pritiskom, ki naj bi preprečevali zavrnitev prodaje s strani Honeywell, navedla da bi taka zavrnitev v praksi konkurenčnim proizvajalcem motorjev povzročila precejšnje motnje in stroške.

294 Gotovo je, da se dodatki in krmilne naprave za reaktivne motorje Honeywell, ki vključujejo zaganjalnike, uporabljajo v precejšnjem številu motorjev konkurentov, še posebej motorjev Rolls-Royce. Rolls-Royce bi bil ob upoštevanju komercialne politike glavnega konkurenta podjetja Honeywell (Hamilton Sundstrand), da se zaganjalnikov na trgu ne trži več, od takrat naprej odvisen od podjetja Honeywell, tako da [od 50- do 60]-odstotni tržni delež podjetja Honeywell ne izraža ustrezno obsega komercialnega vpliva tega na Rolls-Royce. Komisija je v uvodni navedbi 425

navedla tudi, da to, da je v nasprotju z letali, ki jih poganjajo zračne turbine, pogosto mogoče izbirati med motorji za velika komercialna letala, za proizvajalce motorjev pomeni posebno spodbudo, da svoje konkurente izrinejo v bližnji prihodnosti in da take spodbude ni na drugih področjih proizvodnje motorjev.

295 Učinki zadevne koncentracije v tem delu sodbe niso konglomeratni učinki, saj izhajajo iz neposrednega vertikalnega razmerja dobavitelja in stranke. Vendar pa iz zgornjega opisa in zlasti iz zgoraj navedene točke 293 izhaja, da je Komisijina teorija glede protikonkurenčnih učinkov koncentracije zaradi tega razmerja odvisna od prihodnjega ravnanja združenega podjetja, brez katerega ta vidik združitve ne bi imel nobene škodljive posledice. Komisija mora torej prepričljivo dokazati verjetnost tega ravnanja (glej po analogiji zgoraj v točki 58 navedeno sodbo Tetra Laval proti Komisiji ter točko 65 in naslednje).

296 V določenih primerih so lahko ti dokazi ekonomske študije, ki kažejo na verjetni razvoj stanja na trgu in na obstoj spodbude za združeno podjetje, da ravna na določen način. Kot navaja tožeča stranka, pa Komisija takih dokazov v obravnavani zadevi ni predložila.

297 Kljub temu pa je treba spomniti na to, da kolikor v pravu Skupnosti velja načelo proste presoje dokazov (v tem smislu glej sklepni predlog sodnika Vestendorfa v funkciji generalnega pravobranilca v zvezi s sodbo Sodišča prve stopnje z dne 24. oktobra 1991 v zadevi Rhône-Poulenc proti Komisiji, T-1/89, Recueil, str. II-867, 869 in 954 ter navedena sodna praksa), neobstoj takih dokazov ni odločilen. Natančneje, kadar je očitno, da se komercialni interes nekega podjetja odločilno nagiba k določenemu ravnanju, kot je uporaba možnosti motenja konkurenčnega

podjetja, takrat Komisija z zaključkom, da je verjetno, da bo združeni subjekt ravnal na predvideni način, ne stori očitne napake v presoji. V takem primeru lahko samo ekonomska in komercialna realnost obravnavane zadeve predstavlja prepričljiv dokaz, ki ga zahteva sodna praksa.

298 Komisija je v obravnavani zadevi ugotovila, prvič, da je ponudba na trgu zaganjalnikov zelo koncentrirana, kar pomeni, da so tožeča stranka in njeni konkurenti, zlasti Rolls-Royce, v veliki meri odvisni od Honeywell, in drugič, nastanek vertikalno integrirane komercialne strukture zaradi koncentracije, ki kombinira dejavnost proizvodnje bistvenega dela (zaganjalnika) z dejavnostjo proizvodnje končnega proizvoda, prodajanega na prodajnem trgu, na katerem že obstaja prevladujoč položaj. Glede na te tržne pogoje je Komisija zaključila, da bi komercialni interes združeno podjetje spodbudil k temu – če se v tej fazi zanemari morebitne pravne omejitve, ki bi lahko vplivale na to –, da svojo moč kot neizogibni ponudnik, v določenih primerih, sorazmerno zelo poceni dela, ki pa je bistven za delovanje reaktivnega motorja, uporabi za motenje proizvodnje reaktivnih motorjev svojih konkurentov.

299 Analiza Komisije v zvezi s tem je prepričljiva, čeprav brez ekonomskih študij, saj je jasno izkazala, da bi bilo predvideno ravnanje, ki bi združenemu subjektu omogočalo precejšnje škodovanje interesom njegovih konkurentov, v komercialnem interesu združenega subjekta. Med strankami namreč ni sporno, da predstavlja zaganjalnik le majhen del stroškov motorja, po mnenju tožeče stranke v njenih stališčih o intervencijah 0,2 %. Zato je dobiček, ki bi ga združeni subjekt lahko ustvaril s prodajo tega proizvoda podjetjema Rolls-Royce in P&W nujno minimalen glede na dobiček, ki bi ga lahko ustvaril s povečanjem tržnega deleža na trgu motorjev za velika komercialna letala na račun teh dveh podjetij.

- 300 Komisija je v zvezi s tem v izpodbijani odločbi v okviru analize možnosti, da Hamilton Sundstrand začne ponovno tržiti zaganjalnike na prostem trgu, natančneje navedla, da „pričakovanega dobička zaradi prodaje zaganjalnikov [podjetju Rolls-Royce] na nabavnem trgu ne bi mogla nadomestiti izguba dobička, s katero bi lahko bilo soočeno P&W na prodajnem trgu motorjev“ (uvodna navedba 338 izpodbijane odločbe; glej tudi uvodno navedbo 421).
- 301 Glede možnosti, da bi pravne omejitve pogodbenega značaja lahko preprečile ravnanje, ki ga je predvidela Komisija, je treba najprej opozoriti na to, da v tem postopku iz razlogov, navedenih zgoraj v točkah od 290 do 292, zlasti zaradi neizpodbijanja pred Sodiščem prve stopnje, ki je navedeno v zadnji od teh točk, ni dokazano, da bi lahko pogodbene določbe, s katerimi se želi prepovedati morebitno zavrnitev prodaje, preprečile za konkurente škodljivo ravnanje, ki ga je pri združenem subjektu predvidela Komisija.
- 302 Vendar pa tožeča stranka uveljavlja tudi argument, ki temelji na ugotovitvah Sodišča prve stopnje iz zgoraj v točki 58 navedeni sodbi Tetra Laval proti Komisiji, ki je bila izdana po vložitvi tožbe v obravnavani zadevi, in sicer da bi Komisija morala upoštevati obveznosti združenega subjekta iz naslova člena 82 ES (točke od 156 do 160 sodbe). Po njenem mnenju in ob domnevi, da je analiza komercialnega in konkurenčnega stanja na teh trgih pravilna, naj bi s strani Komisije predvideno ravnanje, po katerem bi združeni subjekt zavestno motil dejavnosti proizvodnje reaktivnih motorjev svojih konkurentov, očitno predstavljalo zlorabo predhodno obstoječega in s strani Komisije ugotovljenega prevladujočega položaja na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala. Glede na to, da Komisija ni preučila odvrtačilnega učinka, ki bi lahko v obravnavani zadevi izhajal iz morebitne uporabe člena 82 ES, naj bi bila njena analiza glede obstoja spodbude za to, da združeni subjekt ravna na predvideni način, izkrivljena.

303 V zvezi s tem je treba spomniti, da je Sodišče po pritožbi v zgoraj v točki 60 navedeni sodbi Komisija proti Tetra Laval (točke od 74 do 78) razsodilo, da je Sodišče prve stopnje v zgoraj v točki 58 navedeni sodbi Tetra Laval proti Komisiji utemeljeno zaključilo, da je treba verjetnost nastanka določenega prihodnjega ravnanja preučiti v celoti, to je ob upoštevanju spodbud za tako ravnanje in tudi dejavnikov, ki take spodbude zmanjšujejo ali odpravljajo, vključno z morebitno nezakonitostjo takega ravnanja. Vendar pa je Sodišče med drugim tudi razsodilo, da bi bilo to, da bi od Komisije zahtevali, naj za vsako koncentracijo preuči, v kolikšni meri bi bile spodbude za nastanek protikonkurenčnega ravnanja zmanjšane ali celo odpravljene zaradi nezakonitosti zadevnega ravnanja, verjetnost njegovega odkritja in pregona s strani pristojnih organov, v nasprotju s preventivnim namenom Uredbe št. 4064/89 (glej zgoraj navedeno točko 72 in naslednje).

304 Tako mora načeloma Komisija upoštevati morebitno nezakonitost in s tem podvrženost sankcioniranju v zvezi z določenim ravnanjem kot dejavnikom, ki lahko zmanjša ali celo odpravi spodbude za to, da neko podjetje ravna na določen način (zgoraj navedena točka 74). Nasprotno pa ji ni treba dokazati, da bo predvideno prihodnje ravnanje dejansko kršitev člena 82 ES ali ne, niti da bi lahko to kršitev, odvisno od primera, odkrili in sankcionirali, ter se lahko v zvezi s tem omeji le na sumarno analizo, oprto na dokaze, ki so na voljo.

305 Komisija je v obravnavani zadevi predvidela tako prihodnje ravnanje na trgu zaganjalnikov, katerega namen, in če bi bilo to učinkovito, učinek bi bil v okrepitvi prevladujočega položaja na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala z oslavitvijo konkurentov združenega podjetja na tem trgu. Zadevno ravnanje, to je motenje dobav zaganjalnikov ali celo zavrnitev prodaje tega dela in zvišanje cen, bi namreč na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala učinkovalo le, kolikor bi znatno škodilo dejavnosti proizvodnje reaktivnih motorjev konkurentov združenega subjekta.

306 V zvezi s tem je treba spomniti na to, da čeprav ima določeno podjetje prevladujoč položaj, mu to ne more onemogočiti pravice do varstva svojih komercialnih interesov, iz ustaljene sodne prakse pa izhaja, da je tako ravnanje zloraba, če je njegov posebni namen okrepiti tak prevladujoč položaj in ga zlorabiti (zgoraj v točki 117 navedena sodba United Brands proti Komisiji, točka 189, sodba Sodišča prve stopnje z dne 1. aprila 1993 v zadevi BPB Industries in British Gypsum proti Komisiji, T-65/89, Recueil, str. II-389, točka 117 in naslednje; glej tudi sodbo Sodišča prve stopnje z dne 8. oktobra 1996 v združenih zadevah Compagnie maritime belge transports in drugi proti Komisiji, od T-24/93 do T-26/93 in T-28/93, Recueil, str. II-1201, točka 149). Tako predstavlja na primer zavrnitev prodaje nekega bistvenega dela konkurentom s strani prevladujočega podjetja zlorabo tega položaja (v tem smislu glej sodbo Sodišča z dne 6. marca 1974 v združenih zadevah Istituto Chemioterapico Italiano in Commercial Solvents proti Komisiji, 6/73 in 7/73, Recueil, str. 223, točka 25).

307 Glede morebitnega zvišanja cen njegovih zaganjalnikov s strani združenega podjetja je treba opozoriti na to, da bi moralo biti tako zvišanje, da bi lahko imelo dejanski vpliv na konkurenčnost podjetja Rolls-Royce na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala, tako veliko, da bi jasno predstavljalo zlorabo. Morebitno 50-odstotno zvišanje cen zaganjalnikov brez jasne komercialne utemeljitve namreč predstavlja le 0,1-odstotno zvišanje cene reaktivnega motorja in zato nima praktično nobenega vpliva na trg reaktivnih motorjev. Poleg tega bi lahko zvišanje cen zaganjalnikov, če ne bi bilo diskriminatorno, negativno vplivalo na določene stranke združenega podjetja in tako škodljivo komercialno vplivalo nanj. Tako zvišanje bi lahko še posebej vplivalo na njegove odnose z letalskimi družbami, ki so stranke glede zaganjalnikov tako posredno kot kupci letal ter tudi neposredno na trgu poprodajnih storitev, hkrati pa so lahko tudi stranke združenega podjetja glede motorjev ter letalskih in neletalskih proizvodov. Nasprotno pa bi bil, če bi bilo tako zvišanje diskriminatorno glede na njegove konkurente, namen izrinjenja s trga zaradi takega zvišanja in torej značaj tega kot zlorabe očiten.

- 308 Podobno bi morebitno motenje dobav s strani združenega podjetja po koncentraciji negativno vplivalo na njegove stranke, če bi se izvajalo splošno, in bi bilo jasna zloraba, če bi se izvajalo diskriminatorno, zlasti v razmerju do podjetja Rolls-Royce.
- 309 Iz navedenega izhaja, da lahko ravnanje, ki ga predvideva Komisija, predstavlja zlorabo prevladujočega položaja. V obravnavani zadevi je tako, da bolj ko je Komisijina teorija glede učinkovitosti zadevnega ravnanja prepričljiva in bolj ko je obstoj komercialnih spodbud za njegov nastanek jasen, več je možnosti za to, da je to ravnanje protikonkurenčno. Prav najskrajnejše oblike ravnanja, ki jih je predvidela Komisija, so namreč tiste, ki so najučinkovitejše za škodovanje dejavnostim konkurentov ter so tudi najjasnejša in najočitnejša zloraba prevladujočega položaja združenega subjekta, zato je tudi najverjetneje, da bodo sankcionirane.
- 310 V zvezi s tem okoliščina, da je bila na določenem trgu (v obravnavani zadevi trgu zaganjalnikov) storjena zloraba, ne onemogoča zaključka, da je upoštevni trg za presojo obstoja prevladujočega položaja prodajni trg, povezan s tem (v obravnavani zadevi trg reaktivnih motorjev za velika komercialna letala), saj se želi z ravnanjem, ki ga je na prvem trgu predvidela Komisija, prav ohraniti ali okrepiti prevladujoč položaj na drugem trgu (v tem smislu glej zgoraj v točki 115 navedeno sodbo AKZO proti Komisiji, točke od 40 do 45, in sodbo Sodišča prve stopnje z dne 17. decembra 2003 v zadevi British Airways proti Komisiji, T-219/99, Recueil, str. II-5917, točke od 270 do 300).
- 311 Tako je imela Komisija, ob upoštevanju ugotovitve o obstoju prevladujočega položaja tožeče stranke na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala pred koncentracijo (glej zgoraj navedeno točko 280), v obravnavani zadevi nujno na voljo vse dokaze, potrebne za presojo, v kolikšni meri bi lahko ravnanje, ki ga je predvidela

na trgu zaganjalnikov, predstavljalo kršitev člena 82 ES in bilo kot tako sankcionirano, ne da bi morala voditi podrobno preiskavo v zvezi s tem. Torej je, s tem ko ni upoštevala odvračilnega učinka, ki bi ga lahko ta okoliščina imela za združeni subjekt, storila pravno napako.

- 312 Poleg tega je jasno, da bi lahko upoštevanje tega učinka dejansko vplivalo na presojo Komisije glede verjetnosti zadevnega ravnanja. V teh okoliščinah Sodišče prve stopnje ne more s svojo presojo nadomestiti presojo Komisije s tem, da bi poskušalo dokazati to, kaj bi ta storila, če bi upoštevala navedeni odvračilni učinek člena 82 ES. Tako ima Komisijina analiza tega vidika zadeve, kolikor ni upoštevala sicer pomembnega dokaza, to je odvračilnega učinka člena 82 ES očitno napako v presoji.

3. *Zaključek*

- 313 Treba je torej zaključiti, da tisti steber izpodbijane odločbe, ki zadeva okrepitev predhodno obstoječega prevladujočega položaja tožeče stranke na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala, ki izhaja iz vertikalnega prekrivanja med njeno dejavnostjo proizvodnje teh motorjev in Honeywellovo dejavnostjo proizvodnje zaganjalnikov za te motorje, ni pravno zadostno dokazan.

- 314 V tem postopku torej ni treba preučiti pravilnosti Komisijine zavrnitve obveznosti v zvezi z zaganjalniki, ki sta jo predlagali strani koncentracije.

D – Konglomeratni učinki

1. Finančna moč in vertikalna integracija

a) Trditve strank

³¹⁵ Glede tistega stebra izpodbijane odločbe, ki se nanaša na finančno moč in vertikalno integracijo, ki izhaja iz učinka GE Capital, finančne družbe GE, GECAS in GE Capital Corporate Aviation Groupa (GECCAG), podjetij za lizing letal GE, tožeča stranka navaja, da Komisija ni dokazala nastanka ali okrepitve prevladujočega položaja zaradi teh družb na katerem koli trgu reaktivnih motorjev ali na katerem koli trgu letalskih oziroma neletalskih proizvodov.

Finančna moč

³¹⁶ Glede GE Capital naj za navedbe Komisije glede protikonkurenčnih učinkov kombinacije domnevne finančne moči te družbe in Honeywell ne bi bilo nobene pravne, ekonomske ali dejanske podlage. Glede na neobičajnost te teorije z vidika ekonomske analize bi morala Komisija opraviti podrobno pravno in ekonomsko analizo.

³¹⁷ Komisija opozarja na objektivne dejavnike, navedene v uvodni navedbi 107 izpodbijane odločbe, ki potrjujejo prevladujoči položaj GE. Vendar pa navaja tudi, da GE ni kaznovala zaradi njegove velike tržne kapitalizacije, ampak je to finančno

moč upoštevala v okviru značilnosti letalske industrije. Glede na obseg in dolgoročnost naložb v tej industriji naj bi bila finančna sposobnost bistveni element konkurenčnosti. Finančna sposobnost GE naj ne bi bila primerljiva s finančno močjo njegovih konkurentov.

318 Ti objektivni dejavniki, ki so že pred koncentracijo GE omogočali prevladujoč položaj, saj je bilo mogoče to moč uporabiti v podporo njegovi komercialni in industrijski politiki na trgih letalskih motorjev, naj bi združenemu subjektu pomagali pri doseganju prevladujočega položaja na trgih različnih letalskih in neletalskih proizvodov.

319 Rockwell v zvezi s tem navaja, da ima GE Capital vlogo interne banke in tudi neposrednega financerja strank tožeče stranke. Rolls-Royce opozarja na to, da je Komisiji predložilo številne primere, v katerih je GE svojo finančno moč uporabilo za pridobitev izključnosti pri dobavi motorjev.

Vertikalna integracija

320 Tožeča stranka glede GECAS in GECCAG izpodbija utemeljenost Komisijine teorije glede „prerazporejanja tržnih deležev“ (share-shifting), po kateri sta ti družbi dajali prednost nakupu proizvodov Honeywell pred proizvodi njegovih konkurentov. Tudi ob domnevi, da je imela dejavnost GECAS tak učinek na trg reaktivnih motorjev pred koncentracijo, pa naj ne bi bilo dokazano, da bi tak učinek v korist Honeywell nastal po koncentraciji, še posebej na različnih trgih letalskih in neletalskih proizvodov. Tožeča stranka je v zvezi s tem na obravnavi navedla, da Komisija ni analizirala stanja na posameznem trgu, ampak se je omejila na splošne navedbe in zanemarila razlike med njimi.

- 321 Komisija pojasnjuje, da je GECAS z 10-odstotnim tržnim deležem največji kupec velikih komercialnih letal in da že prispeva k prevladujočemu položaju tožeče stranke na trgih reaktivnih motorjev za velika komercialna letala.
- 322 Komisija glede učinkov v zvezi s Honeywell zaradi vertikalne integracije napotuje na izpodbijano odločbo in navaja, tako kot Rockwell, da je verjetno, da bo GE svoje metode razširilo na proizvode podjetja Honeywell. Še posebej opozarja na to, da proizvode SFE (supplier-furnished equipment ali oprema, ki jo dobavljajo dobavitelji) izbirajo izključno proizvajalci letal in da zagotavljajo dolgoročni vir prihodka. Po mnenju Komisije in Rockwell bi Honeywell imelo takoj po koncentraciji korist od sposobnosti in spodbude GE Capital, da prek GECAS zagotovi izključnost za dobavo njegovih proizvodov.
- 323 Komisija ne navaja, da bi GECAS kupovala izključno letala Honeywell, ampak da bi bila GECAS uporabljena kot vzvod za spodbudo proizvajalcem letal in letalskim družbam, da izberejo Honeywell oziroma da mu zagotovijo izključnost. Komisija v zvezi s tem poudarja neuravnoteženo razmerje med združenim subjektom in njegovimi strankami, in sicer zaradi velikega deleža letal, ki jih bo dobavljal. Komisija in Rockwell navajata, da bodo konkurenti podjetja Honeywell postopoma marginalizirani in omejeni na to, da izkoristijo tržne niše, v katerih Honeywell ni prisotno.
- 324 Komisija glede GECCAG priznava, da to podjetje v preteklosti ni imelo interesa za izvajanje politike preračunljivih nakupov. Ta položaj naj bi se s prihodom Honeywell, velikega dobavitelja opreme in storitev za poslovna letala po koncentraciji, bistveno spremenil.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

Uvod

- 325 Najprej je treba opozoriti na to, da je Komisija iz razlogov, navedenih zgoraj v točki 182 in naslednjih, lahko utemeljeno zaključila, da so dejavnosti GECAS in komercialni vzvod, ki ga predstavlja moč tožeče stranke zaradi finančnega položaja GE Capital, prispevale k predhodno obstoječemu prevladujočemu položaju tožeče stranke na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala.
- 326 Nasprotno pa, kot utemeljeno navaja tožeča stranka, iz teh ugotovitev nujno ne izhaja, da bi združeni subjekt po koncentraciji na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala uporabil podobno prakso, kot je bila pretekla, in to s ciljem, da trži svoje letalske in neletalske proizvode na tak način, da bi na trgih teh proizvodov nastal ali se okreplil prevladujoč položaj.
- 327 V skladu s sodno prakso iz zgoraj v točki 58 navedene sodbe Tetra Laval proti Komisiji, ki jo je Sodišče potrdilo z zgoraj v točki 60 navedeno sodbo Komisija proti Tetra Laval, mora Komisija dokazati ne le to, da bi združeni subjekt svojo prakso na trgih letalskih in neletalskih proizvodov lahko prenesel, ampak tudi prepričljivo dokazati, da je verjetno, da bi združeni subjekt tako ravnal. Poleg tega mora Komisija tudi dokazati, da bi tako ravnanje v sorazmerno bližnji prihodnosti vsaj na določenih trgih zadevnih letalskih in neletalskih proizvodov povzročilo nastanek prevladujočega položaja (v tem smislu glej zgoraj v točki 58 navedeno sodbo Tetra Laval proti Komisiji, točke od 146 do 162, ki jo je Sodišče glede tega potrdilo z zgoraj v točki 60 navedeno sodbo Komisija proti Tetra Laval, točke od 37 do 45, ter zgoraj navedeno točko 60 in naslednje). Ta vidika analize, ki ju je morala izvesti Komisija, bosta zaporedno preučena v nadaljevanju.

Verjetnost prihodnjega ravnanja, ki ga je predvidela Komisija

328 Komisijina teorija glede „vertikalnega“ konglomeratnega učinkovanja zaradi procesa „prerazporejanja tržnih deležev“ se razlikuje glede na to, ali gre za letalske oziroma neletalske proizvode SFE-standard (standard supplier-furnished equipment, standardna oprema, ki jo dobavijo in ponudijo izključno dobavitelji) (uvodne navedbe od 342 do 348) ali za proizvode BFE (buyer-furnished equipment, oprema, ki jo dobavijo kupci) oziroma SFE-option (kupec izbira med dvema ali več ponujenimi SFE) (uvodne navedbe od 405 do 411 izpodbijane odločbe). Proizvode SFE-standard namreč proizvajalec letal dokončno izbere takrat, ko je letalo še v razvoju, medtem ko letalska družba končni izbor BFE in – vsaj med dvema predizbranimi proizvodoma – izbor SFE-option opravi takrat, ko izvede naročilo.

— Proizvodi SFE-standard

329 Komisija glede letalskih in neletalskih proizvodov SFE-standard – potem ko je opozorila na svoj zaključek glede sposobnosti tožeče stranke, da zagotovi izključnost svojih motorjev na platformah (uvodna navedba 343 izpodbijane odločbe) – navaja, da bi ta sposobnost po koncentraciji takoj koristila Honeywell. Komisija v zvezi s tem navaja, da so letalske družbe sorazmerno neopredeljene do izbora letalskih in neletalskih delov, tako da „bi bile prednosti druge ponudbe GE za proizvajalce letal manjše od tistih, ki bi lahko izhajale iz nakupa dodatnih letal s strani GECAS“ (uvodna navedba 344 izpodbijane odločbe).

330 Po izpodbijani odločbi „bo lahko združeni subjekt tržil izbor proizvodov SFE podjetja Honeywell, s tem da bo pri lansiranju novih platform izkoriščal svojo finančno moč in svojo vertikalno integracijo (prek na primer financiranja in/ali

naročil GECAS), kar bo konkurentom onemogočilo vgradnjo njihovih proizvodov v te nove platforme“ (uvodna navedba 344), poleg tega pa „bo Honeywell po koncentraciji lahko izkoristilo financiranje GE in njegovo sposobnost križnega subvencioniranja različnih segmentov dejavnosti“ (uvodna navedba 345). Komisija zato predvideva, da bodo konkurenti Honeywell z združitvijo zelo oslabljeni (uvodni navedbi 347 in 348) in da „bo s strani GE strateška uporaba dostopa družbe GECAS do trga in finančne moči družbe GE Capital za dajanje prednosti proizvodom podjetja Honeywell temu zagotovila položaj prevladujočega dobavitelja na trgih letalskih in neletalskih proizvodov SFE, kjer že ima močne položaje“ (uvodna navedba 346).

331 Komisija je tako v zgoraj navedenih uvodnih navedbah navedla, da bi združeno podjetje lahko vplivalo na izbiro delov SFE s strani proizvajalcev letal in jih spodbudilo k izbiri proizvodov Honeywell. Nasprotno pa opis procesa, po katerem bi komercialna moč odvisnih družb tožeče stranke po njenem mnenju povzročila prevladujoč položaj združenega subjekta, ne omogoča odgovora na vprašanje, iz katerih razlogov je bilo „strateško“ ravnanje združenega subjekta, ki naj bi povzročilo te posledice, predvidljivo z zadostno stopnjo verjetnosti.

332 Komisija pa je morala tako verjetnost dokazati s prepričljivimi dokazi. Glede na to, da je bilo treba pred koncentracijo dokazati, kakšno bi bilo ravnanje združenega subjekta po njej na trgih, kjer pred koncentracijo ni bilo nobene možnosti za tako ravnanje, kot ga predvideva Komisija, pa taki dokazi načeloma ne morejo biti sestavljeni samo iz dokazov v zvezi s preteklim ravnanjem. Iz tega sledi, da zgoraj potrjene Komisijine ugotovitve glede vloge GECAS in GE Capital na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala ne zadostujejo za zadostitev tej zahtevi, čeprav lahko prispevajo k tej.

- 333 Če se to upošteva, potem bi lahko prepričljive dokaze predstavljali ali dokumenti, ki potrjujejo trden namen posloводства tožeče stranke in/ali posloводства Honeywell, da po koncentraciji na trgih letalskih in neletalskih proizvodov komercialno izkoristijo moč GECAS in GE Capital tako, kot je bilo na zgoraj opisani način na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala, ali z ekonomsko analizo, ki bi pokazala, da bi bilo tako ravnanje v komercialnem interesu združenega subjekta. Glede na to, da Komisija ni predložila dokazov, ki bi lahko dokazali obstoj namena prenesti prakso GE z navedenega trga na trge letalskih in neletalskih proizvodov po koncentraciji, je treba preučiti, ali je v izpodbijani odločbi dokazano, da bi bil tak prenos v komercialnem interesu združenega subjekta.
- 334 Tožeča stranka glede tega navaja, da vztrajanje pri tem, da proizvajalci letal izberejo letalske in neletalske proizvode SFE nekdanjega podjetja Honeywell, ne bi bilo v komercialnem interesu združenega subjekta. Navaja, da obstaja velika razlika med cenami reaktivnih motorjev, ki jih tožeča stranka proizvaja za regionalna in velika komercialna letala na eni strani ter posameznega letalskega in neletalskega proizvoda na drugi strani. Zato navaja, da trženje letalskih in neletalskih proizvodov na ta način ne bi bilo v komercialnem interesu združenega subjekta.
- 335 Ekonomska analiza, ki jo je v izpodbijani odločbi upoštevala Komisija, priznava obstoj določene konkurence na trgu motorjev za velika komercialna letala. Komisija se je, natančneje, v okviru opisa razpisa glede opremljanja letala B777X družbe Boeing z motorji sklicevala na to, da je tožeča stranka lahko prek [...] vplivala na izbor motorja s strani Boeing (zgoraj navedena točka 205 in naslednje).
- 336 V teh okoliščinah je bilo za presojo predhodno obstoječega prevladujočega položaja tožeče stranke pomembno, da se je tožeča stranka lahko kratkoročno žrtvovala za to, da je uspela s svojim motorjem. Treba je opozoriti na to, da zadevno ravnanje tožeči

stranki povzročča ali lahko povzročča, vsaj kratkoročno, določene stroške, ki so pri B777X predstavljali [...] Taki stroški se lahko upravičijo s prihodnjimi prihodki, ki jih ustvarijo poprodajne storitve v zvezi z motorji.

337 V obravnavanih okoliščinah je za koncentracijo mogoče šteti, da potencialno vpliva na položaj na trgu letalskih in neletalskih proizvodov samo, kolikor bi združeni subjekt prepričal proizvajalce letal, da izberejo proizvode nekdanjega podjetja Honeywell v okoliščinah, v katerih jih brez takega komercialnega pritiska ne bi izbrali. Ob upoštevanju zgoraj navedene okoliščine, da je to, da je tožeča stranka pridobila izključnost glede opreme B777X z motorji, pomenilo določene komercialne „stroške“, ni mogoče izključiti tega, da je lahko proizvajalec letal, če bi združeni subjekt prav tako vztrajal pri izboru letalskih in neletalskih proizvodov SFE, lahko zahteval [...], česar pa Komisija ni preučila. Nobenega zagotovila ni, da bi se lahko ta strošek pokrilo z dodatnimi prihodnjimi prihodki. Kakor koli, Komisija ni mogla domnevati, da v tem hipotetičnem položaju ne bi bilo dodatnih stroškov za združeni subjekt.

338 Tako bi bil prenos zadevne prakse na trge letalskih in neletalskih proizvodov SFE-standard razumno komercialno obnašanje po koncentraciji samo, kolikor bi potencialni prihodki od tega za združeno podjetje nadomestili morebitne stroške. Komisija torej ni imela podlage za mnenje, da je bilo logično in ni bilo izogibno, da bi združeni subjekt to prakso prenesel na trge letalskih in neletalskih proizvodov.

339 Komisija tako brez ekonomskih študij, ki bi omogočile vsaj na podlagi razumnih ocen primerjati stroške in prihodke, v obravnavani zadevi ni dokazala tega, kakšne bi bile verjetne komercialne posledice takega prenosa prakse tožeče stranke. Izpodbijana odločba prav tako ne odgovarja na vprašanje, ali bi to, da bi združeni subjekt vztrajal pri izboru svojih proizvodov SFE, pomenilo dodaten komercialni

strošek niti na to, ali bi prihodki iz naslova izbora njegovih proizvodov s strani proizvajalcev letal nadomestili ta morebitni strošek. Brez teh podatkov v okoliščinah obravnavane zadeve ni mogoče presoditi, ali bi se združeni subjekt, če bi do koncentracije prišlo, odločil za prenos zadevne prakse na trg letalskih in neletalskih proizvodov SFE-standard.

- 340 Iz tega sledi, da Komisija ni prepričljivo in z zadostno verjetnostjo dokazala, da bi združeni subjekt uporabil komercialno moč GECAS in finančno moč skupine, ki izhaja iz položaja GE Capital, za prihodnje trženje letalskih in neletalskih proizvodov SFE podjetja Honeywell.

— Proizvodi BFE in SFE-option

- 341 Komisija glede letalskih in neletalskih proizvodov BFE in SFE-option meni, da „bo kombinacija Honeywell in finančne moči ter vertikalne integracije GE glede finančnih storitev, nakupa in lizinga letal ter poprodajnih storitev prispevala k že opisanemu učinku izrinjanja glede letalskih in neletalskih proizvodov SFE“ (uvodna navedba 405 izpodbijane odločbe). Navaja, da „bo GE spodbujeno tudi k pospešitvi trenutnega trenda pri proizvajalcih letal, da preoblikujejo proizvode BFE v proizvode SFE, saj bi lahko kasneje ciljalo na te proizvode in pridobilo izključnost, s tem da bi uporabilo celotno komercialno prakso, opisano v predhodnih uvodnih navedbah“ (uvodna navedba 408 izpodbijane odločbe).
- 342 Komisija navaja tudi, da „bo ponudba proizvodov BFE podjetja Honeywell uživala prednost sposobnosti GE Capital, da pri letalskih družbah pridobi izključnost za svoje proizvode (glej primer Continental Airlines), in sposobnosti GECAS, da svoj

položaj izkoristi za dajanje prednosti trženju proizvodov GE z razširitvijo svoje politike izključnosti v korist proizvodov GE na proizvode podjetja Honeywell“ (uvodna navedba 406 izpodbijane odločbe). Poleg tega „bi ponudba proizvodov in storitev GE pomenila tudi prednost za proizvode BFE podjetja Honeywell za izrinjanje konkurenčnih delov ob zamenjavah, posodobitvah in prilagoditvah po zaslugi sposobnosti GECAS, da daje prednost proizvodom GE v razmerju do letalskih družb“ (uvodna navedba 407 izpodbijane odločbe).

343 Komisija na podlagi tega razlogovanja zaključuje, da „bo s strani GE strateška uporaba dostopa družbe GECAS do trga in finančne moči družbe GE Capital podjetju Honeywell zagotovila položaj prevladujočega dobavitelja na trgih letalskih in neletalskih proizvodov BFE, kjer že ima močne položaje“, predvideva pa tudi, da bodo konkurenti postopno razmislili o tem, ali naj ostanejo aktivni na teh trgih (uvodna navedba 409 izpodbijane odločbe).

344 Za elemente razlogovanja iz zgoraj navedene točke 341 glede pomembnosti razlogovanja, navedenega v kontekstu analize stanja na trgih letalskih in neletalskih proizvodov SFE, za trge letalskih proizvodov BFE, je treba spomniti, da je bilo glede te analize zgoraj zaključeno, da ni zadostna. Kakor koli, glede na to, da so stranke v zvezi s proizvodi BFE in SFE-option letalske družbe, medtem ko so stranke v zvezi s proizvodi SFE-standard proizvajalci letal, v obeh primerih ni mogoče uporabiti enake logike. Glede možnosti, da združeni subjekt trži razširitev ponudbe proizvodov SFE, pomeni zavrnitev Komisijine teorije v zvezi s temi to, da ta okoliščina, čeprav je pravilna, ni pomembna.

345 Komisija je glede obrazložitve iz zgoraj navedene točke 342 glede trgov proizvodov BFE in SFE-option utemeljeno predvidela, da bi GECAS po koncentraciji dajala močno prednost proizvodom nekdanjega podjetja Honeywell, saj bi ti družbi od takrat naprej pripadali isti skupini. Tožeča stranka utemeljeno navaja, da to dajanje prednosti ne bi moglo biti absolutno, saj Honeywell ne proizvaja vseh letalskih in

neletalskih proizvodov BFE in SFE-option, ki so potrebni za določeno letalo, tako da nobeno letalo ne more biti izdelano izključno iz proizvodov podjetja Honeywell. Vendar pa ta argumentacija ne zmanjša utemeljenosti Komisijine teorije, saj za preferencialno politiko GECAS za namen učinkovitosti ni treba, da je absolutna v smislu, ki ga navaja tožeča stranka, kolikor GECAS sistematično izbira proizvode nekdanjega podjetja Honeywell, kadar koli obstaja možnost za to.

346 Nasprotno, Komisija v uvodni navedbi 396 izpodbijane odločbe navaja, da sta stranki koncentracije med upravnim postopkom potrdili, da predvidena koncentracija ne bi bistveno spremenila ravnanja GECAS glede nakupov, saj [...] zaradi sporazuma [...] Komisija v uvodni navedbi 397 izpodbijane odločbe zavrača to argumentacijo tožeče stranke, saj koncentracija „internalizira“ zadevni sporazum in torej v nasprotju z njim povzroča strukturno spremembo na trgu. Poleg tega ugotavlja, da sporazum [...] Prav tako navaja, da [...] (uvodna navedba 396).

347 Treba je opozoriti, da čeprav so argumenti Komisije delni odgovor na argumente strank koncentracije glede tega, obstoj zadevne pogodbe kljub temu precej oslabi Komisijino teorijo glede proizvodov BFE. Če je jasno, da bi bilo po združitvi ustvarjeno malo dodatne prodaje proizvodov BFE in SFE-option, ki bi jo bilo mogoče pripisati preferencialni politiki GECAS, je treba zaključiti, da bi imela koncentracija – kakršen koli že je pravni ali komercialni razlog za ta pojav – le zanemarljiv vpliv na zadevne trge.

348 Brez [...] bi bilo mogoče v obravnavani zadevi domnevati, kot navaja Rockwell v svoji intervencijski vlogi, da bi prevzem Honeywell s strani tožeče stranke zaradi naravnega prenosa s strani družbe GECAS dajanja prednosti proizvodom,

proizvedenim v skupini tožeče stranke, samodejno vodil v povečanje tržnega deleža podjetja Honeywell za približno 5 % za določen proizvod BFE tam, kjer je bil njegov tržni delež za ta proizvod že 50-odstoten, saj je tržni delež družbe GECAS pri nakupih letal približno 10-odstoten.

349 Vendar pa obstoj pogodbe [...]

350 Komisija v izpodbijani odločbi torej ni presodila, v kolikšni meri [...] Ta opustitev slabi prepričljivost njenega razlogovanja glede teh proizvodov, vključno glede možnosti, da GECAS proizvode BFE in SFE-option nekdanjega podjetja Honeywell „zaseje“ pri letalskih družbah.

351 Komisija poleg tega v uvodni navedbi 410 izpodbijane odločbe glede proizvodov BFE priznava preferenčno politiko strank in učinke standardizacije. Meni, da ta okoliščina v obravnavani ni pomembna, saj „omejene dobičkovne marže letalskim družbam ne omogočajo zavrnitve komercialnih ponudb, ki predstavljajo kratkoročne prihranke“, in da je za te letalske družbe „kratkoročno znižanje stroškov pomembnejše od možnosti dolgoročnega zmanjšanja konkurence“. Komisija ni predložila nobenega dokaza v podporo svoji navedbi glede finančne ranljivosti letalskih družb. Poleg tega tudi ni predložila konkretnih dokazov, ki bi podprli njeno presojo, da so preference in znižanje stroškov, ki izhajajo iz standardizacije delov BFE v okviru flote določene letalske družbe, manj pomembni dejavniki za določanje cene proizvodov BFE kot „kratkoročni prihranki“, ki jih predstavljajo pogoji nakupa ali lizinga, ki jih bo po njeni teoriji ponudila GECAS. Brez ekonomske presoje ali vsaj ocene koristi, ki jo predstavljajo ti pogoji, ni mogoče presojati o utemeljenosti takšne teorije.

352 Tako kot pri proizvodih SFE-standard tudi tu Komisijina teorija temelji na misli, da bo GECAS letalskim družbam ponudila ugodne pogoje in jih tako spodbudila k temu, da bodo sprejele letala, opremljena s proizvodi BFE združenega subjekta, ki jih ne bi izbrale, če bi lahko same izbirale. Treba je ugotoviti, da je lahko ustvarjanje take spodbude določen „strošek“ za združeni subjekt, saj bo letalska družba načeloma sprejela opremo ali, odvisno od primera, letalo, ki ga je že kupila GECAS in je tako opremljeno, samo če bo celotna ponudba združenega subjekta dovolj zanimiva in bo taka izbira v njenem komercialnem interesu.

353 Glede na to, da je namreč Komisija priznala, da obstajajo preference letalskih družb za določene proizvode, bi moral združeni subjekt v tem primeru preseči oviro, ki jo pri neki letalski družbi predstavljajo njene preference za proizvode drugega proizvajalca letalskih in neletalskih proizvodov. Mogoče je, da je bil zadevni strošek zanemarljiv glede na prihodke združenega subjekta od prodaje zadevnih delov BFE, v tem primeru je bila ta praksa razumno komercialno ravnanje združenega subjekta, Komisija pa je morala to vprašanje preučiti ob upoštevanju okoliščin zadeve.

Nastanek prihodnjih prevladujočih položajev na trgih letalskih in neletalskih proizvodov

354 Tudi če bi bila Komisija pravno zadostno dokazala – kar pa na podlagi zgoraj navedene analize ne velja –, da bi združeni subjekt uporabil moč svojih odvisnih družb na trgih letalskih in neletalskih proizvodov, je morala dokazati tudi to, da bi to povzročilo nastanek prevladujočega položaja na zadevnih trgih. Komisijina teorija iz izpodbijane odločbe je namreč v tem, da je bilo Honeywell pred združitvijo vodilno podjetje (leader) na teh trgih, ne da bi bilo hkrati v prevladujočem položaju, da pa bi koncentracija okrepila njegov položaj na tak način, da bi bilo po združitvi v prevladujočem položaju (uvodne navedbe od 241 do 243 in 341 izpodbijane

odločbe). V zvezi s tem je treba opozoriti na to, da je Komisija v izpodbijani odločbi zaključila, da je obstajal za vsak letalski in neletalski proizvod ločen trg (uvodna navedba 242 in opomba 89) ter da je prav tako za vsak od letalskih proizvodov razlikovala med trgom proizvodov za velika komercialna letala ter trgom proizvodov za regionalna in poslovna letala (uvodna navedba 231).

355 Ugotoviti je treba, da Komisijina analiza moči odvisnih družb združenega subjekta ne upošteva razlik med dejavnostmi tožeče stranke in dejavnostmi njenih odvisnih družb v zvezi z vsako kategorijo letal. Komisija je v izpodbijani odločbi ugotovila, da je bilo GE pred koncentracijo v prevladujočem položaju na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala in za velika regionalna letala ter bilo prisotno tudi na trgu reaktivnih motorjev za poslovna letala, GECAS pa je preračunljivo kupovala velika komercialna in regionalna letala. Izpodbijana odločba pa ne vsebuje nobene informacije glede njunih morebitnih dejavnosti na trgu majhnih regionalnih letal. Druga odvisna družba tožeče stranke, GECCAG, ki ni preračunljivo kupovala letal, pa je bil dejavna kot kupec na trgu poslovnih letal.

356 Tako bi bil na primer vpliv, ki bi ga lahko GECAS imela na trgih letalskih proizvodov za regionalna in poslovna letala precej manjši, zato ker je letala načeloma kupovala le v enem od treh zadevnih sektorjev, to je v sektorju velikih regionalnih letal. Komisija zato, ker ni upoštevala različnih dejavnikov v zvezi z razlikami med obravnavanimi trgi in razlogov, ki bi te dejavnike, odvisno od primera, spremenili po koncentraciji, ni pravno zadostno dokazala, da bi na teh trgih nastali prevladujoči položaji.

357 Poleg tega je treba opozoriti na to, da Komisija, čeprav je v uvodni navedbi 239 izpodbijane odločbe ugotovila razliko med proizvodi SFE-standard, ki jih dokončno

izbere proizvajalec letal, in proizvodi SFE-option, ki jih potrdi proizvajalec letal, končni izbor med dvema ali celo tremi mogočimi proizvodi pa opravi letalska družba, v izpodbijani odločbi ni navedla, kateri letalski proizvodi SFE, preučeni v izpodbijani odločbi, spadajo v vsako od teh dveh kategorij. Kot je bilo ugotovljeno zgoraj, se Komisijina analiza procesa, prek katerega bi lahko učinkoval vpliv odvisnih družb tožeče stranke, precej razlikuje glede na to, ali končni izbor letalskega proizvoda opravi proizvajalec letal ali letalska družba (glej zgoraj navedeno točko 328). Zato iz izpodbijane odločbe ni jasno, kateri del Komisijine analize se nanaša na vsakega od trgov proizvodov SFE.

358 Komisija podobno v izpodbijani odločbi ni navedla, kateri preučeni neletalski proizvodi se prodajajo kot SFE, SFE-option oziroma BFE. Tako ob branju izpodbijane odločbe zopet ni mogoče določiti, kateri del Komisijine analize se nanaša na trg določenega proizvoda.

359 Komisija in Rockwell Collins sta v odgovor na pisno vprašanje Sodišča prve stopnje za vsak od zadevnih letalskih in neletalskih proizvodov navedla, ali sodi v kategorijo proizvodov SFE-standard ali v kategorijo proizvodov SFE-option oziroma za neletalske proizvode, ali sodi v kategorijo proizvodov BFE. Vendar pa bi to, da bi Sodišče prve stopnje ta odgovora upoštevalo in proizvode razporedilo v zgoraj navedene tri kategorije za določitev identitete stranke, ki opravi končni izbor proizvoda in tako kateri del Komisijine analize se za to uporablja, presegalo razlago izpodbijane odločbe in bi predstavljalo nadomestitev obrazložitve s strani sodišča.

360 Kakor koli, iz odgovorov Komisije in Rockwell Collins iz zgoraj navedene točke 359 izhaja, da ni vedno jasno, v katero kategorijo proizvodov (SFE-standard, SFE-option, BFE) je treba uvrstiti posamezni proizvod, saj se ta odgovora glede določenih proizvodov razlikujeta. Iz teh odgovorov tudi izhaja, da so nekateri letalski in predvsem neletalski proizvodi mešani proizvodi, tako da se včasih tržijo kot SFE-standard, včasih pa kot SFE-option, namreč glede na zadevno platformo. Zato

informacije glede kategorizacije posameznih proizvodov, ki jih v odločbi ni, niso nujno splošno znane informacije, celo za strokovnjake iz aeronavtične industrije.

- 361 Poleg tega je treba opozoriti na to, da je Komisija vsakega od zadevnih letalskih in neletalskih trgov v uvodnih navedbah od 245 do 275 izpodbijane odločbe zelo na kratko analizirala. V bistvu je za vsak proizvod opisala njegov značaj, identiteto različnih proizvajalcev proizvoda in, pri letalskih proizvodih, njihov tržni delež na obeh trgih, določenih glede na velikost letala, opremljenega s posameznim proizvodom.
- 362 Treba je ugotoviti, da niti na podlagi konkretnih opisov iz izpodbijane odločbe glede vsakega trga pred koncentracijo niti splošnih opisov, analiziranih zgoraj, glede izvajanja komercialne moči odvisnih družb tožeče stranke na trgih SFE-standard ter na trgih SFE-option in BFE ni mogoče določiti, kakšen bi bil verjeten vpliv tega vidika koncentracije na vsakega od zadevnih trgov. Iz izpodbijane odločbe namreč izhaja, da je konkurenčno stanje na vsakem od trgov drugačno, položaj in celo identiteta konkurentov v obravnavani zadevi pa se razlikujeta glede na zadevni trg.
- 363 Tako Komisija ni pravno zadostno dokazala, da bi praksa, ki jo predvideva izpodbijana odločba, pa čeprav bi se izvajala, povzročila nastanek prevladujočega položaja na enem ali drugem trgu, še manj pa na vseh.

Zaključek

- 364 Iz navedenega izhaja, da Komisija ni dokazala z zadostno stopnjo verjetnosti, da bi združen subjekt po koncentraciji svojo prakso, ki jo je Komisija ugotovila na trgu

reaktivnih motorjev za velika komercialna letala, in sicer izkoriščanje finančne moči skupine GE zaradi GE Capital in komercialnega vzvoda, ki ga predstavljajo nakupi letal s strani GECAS, za spodbujanje prodaje svojih proizvodov, prenesel na trge letalskih in neletalskih proizvodov. Prav tako ni ustrezno dokazala, da bi ta praksa, čeprav bi se izvajala, verjetno povzročila nastanek prevladujočih položajev na različnih zadevnih letalskih in neletalskih trgih. Zato je Komisija, s tem ko je zaključila, da bi finančna moč in vertikalna integracija združenega subjekta vodila v nastanek ali okrepitev prevladujočih položajev na trgih letalskih in neletalskih proizvodov, storila očitno napako v presoji.

³⁶⁵ Ob upoštevanju navedenega ni treba preučiti, kako je Komisija obravnavala zaveze glede tega vidika zadeve, zlasti zavezo v zvezi s prihodnjim ravnanjem GECAS.

2. *Vezana prodaja*

a) Trditve strank

Uvodne ugotovitve

³⁶⁶ Tožeča stranka glede tistega stebra razlogovanja Komisije, ki se nanaša na sposobnost in spodbudo združenega subjekta, da izvaja vezano prodajo, navaja, da ne temelji na dejanskih dokazih niti na kakršnem koli ekonomskem modelu.

- 367 Po njenem mnenju je treba zlasti z vidika njihovih učinkov razlikovati med različnimi vrstami vezane prodaje, to je med „mešano vezano prodajo“ (mixed bundling), „čisto vezano prodajo“ (pure bundling) in „tehnično vezano prodajo“ (technical bundling).
- 368 Čista in tehnična vezana prodaja, ki ju izvaja določeno prevladujoče podjetje, sta po mnenju tožeče stranke v splošnem protikonkurenčni, saj navedeno podjetje veže nakup proizvodov ali storitev na nekem trgu, na katerem je močno (vezoči trg), na nakup proizvodov ali storitev na nekem drugem trgu (vezani trg) iz izključno komercialnih razlogov, vendar brez finančnega nadomestila, ali iz tehničnih razlogov.
- 369 Nasprotno pa naj bi se mešana vezana prodaja, pri kateri se ponuja paket proizvodov po nižji ceni, v splošnem štela za koristno za konkurenco. Tožeča stranka pojasnjuje, da je lahko mešana vezana prodaja izjemoma protikonkurenčna samo, kadar povzroča izrinjenje ali trajno marginalizacijo konkurentov. Za dokazovanje takih učinkov pa naj bi bilo treba opraviti podrobno ekonomsko analizo.
- 370 Komisija je po mnenju tožeče stranke v odgovoru na tožbo navedla novo teorijo o konglomeratnih učinkih, to je „učinek vzvoda“ (leveraging), kar naj bi omogočilo strateško uporabo moči na določenem trgu na tak način, da se konkurenti izrine z nekega drugega trga. Tudi če bi bilo mogoče to teorijo povezati z ugotovitvami iz izpodbijane odločbe, pa naj se nanjo pred Sodiščem prve stopnje ne bi bilo mogoče opirati, saj je ni v OUMK.
- 371 Nasprotno pa naj teorija v zvezi z vezano prodajo, ki je v OUMK in ki temelji na modelu Choi, ne bi izhajala iz učinka vzvoda. Podobno naj izpodbijana odločba

ne bi, vsaj ne na ustrezen način, obravnavala možnosti obstoja učinka vzvoda, nasprotno pa se opira na analizo predvidenih protikonkurenčnih učinkov, ki jo je mogoče pojasniti samo v smislu modela Choi, kljub domnevni opustitvi slednjega.

- 372 Poleg tega politika predatorskih cen v izpodbijani odločbi ni omenjena, Komisija pa ni dokazala, da bi bilo GE spodbujano, naj izvaja tako politiko. Komisija naj prav tako ne bi pojasnila pomembnosti tega, da se je v izpodbijani odločbi sklicevala na domnevne protikonkurenčne učinke zaradi navzkrižnega subvencioniranja.
- 373 Komisija, Rolls-Royce in Rockwell navajajo, da izpodbijana odločba vsebuje prepričljive dokaze o obstoju vezane prodaje in novih možnosti združenega subjekta glede tega.
- 374 Komisija navaja glavne značilnosti zadevnih trgov, ki so jo vodile do zaključka, da bo združen subjekt spodbujen in sposoben izrinjati konkurenco. Med temi značilnostmi so, med drugim, tržni deleži strank koncentracije, komplementarnost letalskih motorjev ter letalskih in neletalskih proizvodov, velike ovire za dostop do zadevnih trgov, veliki stroški za raziskave in razvoj, dolga obdobja za doseganje dobičkonosnosti in neobstoj izravnalne moči strank ali upoštevnega komercialnega pritiska konkurentov.
- 375 Kombiniranje velike ponudbe komplementarnih proizvodov naj bi združenemu subjektu omogočilo zagotavljanje diskriminatornih popustov strankam prek navzkrižnih subvencij, s čimer naj bi se dajalo prednost nakupu celotne ponudbe. Čeprav ima kratkoročno tako ravnanje ugodne učinke na cene, pa vodi v srednjeročno in dolgoročno izrinjenje konkurentov.

- 376 Komisija navaja, da je skozi ves postopek menila, da bo združeni subjekt v nasprotju s svojimi konkurenti sposoben in bo spodbujen k izvajanju vezane prodaje s ponujanjem popustov na proizvode GE in Honeywell, ki so del skupne ponudbe. Ta analiza naj ne bi bila nova, saj je bila ta problematika v središču razprav že pred priglasitvijo koncentracije. Komisija in Rolls-Royce poudarjata, da je bila teorija o učinku vzvoda predstavljena že v izpodbijani odločbi (uvodna navedba 415).
- 377 Komisija vztraja tudi pri tem, da vezana prodaja povzroča le začasno znižanje cen za določene kombinacije proizvodov, zlasti ker naj iz koncentracije ne bi izhajala nobena večja učinkovitost. V končni fazi naj bi tako ravnanje vsebinsko izrinilo konkurenco na številnih trgih.
- 378 Izpodbijana odločba naj bi jasno navedla različne oblike vezane prodaje. Združeni subjekt naj bi bil sposoben izkoristiti svojo tržno moč, svojo finančno moč in svojo ponudbo komplementarnih proizvodov, zlasti prek navzkrižnega subvencioniranja.

Obstoj čiste ali tehnične vezane prodaje

- 379 Po mnenju tožeče stranke se Komisija, čeprav na začetku svoje analize v izpodbijani odločbi omenja čisto in tehnično vezano prodajo, v nadaljevanju nikjer več ne sklicuje na čisto vezano prodajo, tehnično vezano prodajo pa omenja le dvakrat, ne da bi predložila dejanske ali ekonomske dokaze glede njunega obstoja.

- 380 Glede koncepta motorja MEE (More Electrical Engine) pa naj ta v OUMK ne bi obstajal in naj bi bil zelo hipotetičen. Primer podjetja Rockwell v zvezi z letalskim sistemom Primus Epic naj ne bi zadeval koncentracije in naj v izpodbijani odločbi ne bi bil upoštevan.
- 381 Komisija ponavlja, da bo združeni subjekt lahko pogojeval prodajo letalskih in neletalskih proizvodov podjetja Honeywell s prodajo motorjev GE ter obratno in tako izvajal čisto vezano prodajo. Komisija v zvezi s tem poudarja, da naj bi koncentracija povzročila koncentracijo brez primere na strani ponudbe, in se v zvezi s tem sklicuje na EGPWS (Enhanced Ground Proximity Warning System, napreden sistem opozarjanja na bližino zemlje) podjetja Honeywell. Rockwell navaja primera proizvodov za to, da bi pokazalo na sposobnost integracije in uporabo zaprtih vmesnikov s strani podjetja Honeywell. Tudi Rockwell se sklicuje na sistem Primus Epic kot primer vezane prodaje s strani Honeywell.
- 382 Komisija opozarja na to, da po izpodbijani odločbi še ni prišlo do izrecne integracije letalskih motorjev in drugih sistemov. Koncept MEE naj bi kazal na sposobnost integracije podjetja Honeywell in pomen tega kot neodvisnega ponudnika za razvoj tega koncepta.

Mešana vezana prodaja

- 383 Po mnenju tožeče stranke naj bi to, da se mešana vezana prodaja splošno šteje za koristno za konkurenco, zavezovalo Komisijo k temu, da dokaže, da bi združeni subjekt tako prakso dejansko izvedel in da bi ta praksa dejansko povzročila izrinjenje ali marginalizacijo konkurentov. Izpodbijana odločba pa ne dokazuje niti enega niti drugega.

- 384 Tožeča stranka poudarja, da Komisija izrecno navaja, da se za zaključek, da bi vezana prodaja, ki bi jo lahko ponudil združeni subjekt, izrinila konkurente s trgov motorjev ter letalskih in neletalskih proizvodov, ni bilo treba opreti na en ali drugi predloženi model (uvodna navedba 352 izpodbijane odločbe). Komisija naj bi se še posebej odrekla sklicevanju na model Choi. GE navaja, da je Komisija, s tem ko je navedla, da za podporo njenih zaključkov ni bil potreben noben ekonomski model, zanemarila dokaze tega, ki temeljijo na delu profesorjev Nalebuffa, Reya in Shapira, kljub utemeljenosti teh.
- 385 Tožeča stranka poudarja, da stališča intervenientov o nestrateski vezani prodaji niso v skladu s stališčem Komisije, ki je domnevno zavrnila statični model Choi. *Ex post* utemeljitev izpodbijane odločbe s teorijo strateskega ravnanja bi bilo treba zavreči kot nedopustno, saj je ni bilo v OUMK, ki izključno temelji na modelu Choi (zgoraj v točki 40 navedena sodba Schneider Electric proti Komisiji). Poleg tega naj Komisija brez zlorabe ne bi mogla kombinirati tržnih deležev CFMI s teorijo o mešani vezani prodaji, saj naj Snecma ne bi imelo interesa odobravati tako cenovno politiko, ki daje prednost proizvodom Honeywell.
- 386 Kakor koli, ključni elementi učinka vzvoda naj ne bi bili dokazani, pa naj gre za mešano vezano prodajo ali alternativne teorije glede navzkrižnega subvencioniranja ali predatorskih cen. Komisija naj namreč upoštevni trgov ne bi analizirala niti naj ne bi upoštevala tega, da vrednost motorjev precej presega vrednost letalskih in neletalskih proizvodov ter da mešana vezana prodaja ni mogoča, če že obstaja pogodba med ponudnikom in proizvajalcem letal, ki slednjega zavezuje k temu, da določen proizvod kupuje po nespremenljivi ceni.
- 387 Podobno naj ne bi bilo nobene jasne navedbe glede nastanka konglomeratnih učinkov v sorazmerno bližnji prihodnosti. Komisija naj v zvezi s tem tudi nikjer ne bi upoštevala odvratilnega učinka člena 82 ES.

- 388 Tožeča stranka v zvezi s tem v odgovoru na intervencijske vloge navaja, da tudi če bi dopustili Komisijino teorijo v zvezi s strateškim ravnanjem (učinek vzvoda), Komisija ni upoštevala nobenega od pogojev iz zgoraj v točki 58 navedene sodbe Tetra Laval proti Komisiji.
- 389 Edini primer mešane vezane prodaje motorjev z drugimi deli v izpodbijani odločbi (uvodna navedba 368) je ponudba podjetja Honeywell v zvezi z določeno platformo. Komisija pa v tem primeru ni omenila popustov. Poleg tega naj bi ta proizvajalec zavrnil ponudbo podjetja Honeywell glede dodatnih sistemov, kar naj bi kazalo na to, da lahko proizvajalci letal kombinirajo različne ponudnike.
- 390 Komisija opozarja na to, da so bili ekonomski modeli, ki so ji bili predloženi, sporni. Komisija je poleg svoje analize ocenila tudi model Choi in ga predstavila v OUMK, da bi tako omogočila podlago za razpravo. Na ta model se ni mogla opreti, saj je vseboval zaupne finančne informacije, ki jih ni mogla razkriti strankam koncentracije. Sama ni niti sprejela niti zavrnila modela Choi, bil je samo vzet kot podlaga za identifikacijo spodbud h kratkoročni optimizaciji dobička. Njena dejanska presoja pa se razlikuje od tega modela, saj ta ne upošteva strateškega namena združenega subjekta niti predhodne prevlade. To neupoštevanje strateškega ravnanja je sicer skupno modeloma Choi in Nalebuff, ki ponujata le statičen pogled. Ta modela naj bi preučevala vprašanje, ali mešana prodaja kratkoročno poveča dobiček nekega podjetja in zmanjša dobiček njegovih konkurentov, tako da je prvo podjetje spodbujeno k takemu ravnanju.
- 391 Komisija meni, da bi bila dinamično gledano vezana prodaja prav tako privlačna za združeni subjekt, čeprav na račun kratkoročno manjšega dobička. Komisija in Rockwell navajata, da bi lahko združeni subjekt ob upoštevanju vrednosti motorjev imel nedosegljivo sposobnost navzkrižnega subvencioniranja, kar je oblika

strateškega ravnanja. Komisija poleg tega navaja, da bi bil združeni subjekt dejansko sposoben in spodbujen k predatorskim cenam. Meni, da je bilo tako ravnanje v izpodbijani odločbi navedeno v uvodni navedbi 369.

392 Komisija navaja, da je v izpodbijani odločbi preučila, ali značilnosti sektorja omogočajo izvajanje in dobičkonosnost izključevalnih ravnanj, kot je vezana prodaja. Te značilnosti naj bi kazale na to, da bi GE lahko razširilo svoj prevladujoči položaj glede motorjev na vodilni položaj podjetja Honeywell glede poslovnih letal ter letalskih in neletalskih proizvodov. Komisija naj se ne bi nikoli oddaljila od te uveljavljene ekonomske teorije.

393 Komisija meni, da je v izpodbijani odločbi, zlasti v uvodnih navedbah od 359 do 386, odgovorila na očitke iz poročila Shapiro, še posebej s sklicevanjem na pretekle primere. Tako naj bi v polni meri analizirala stališča strank.

394 Rolls-Royce meni, da teorija o vezani prodaji ni nova in da jo je Komisija že uporabila. Rolls-Royce, kljub pomanjkanju jasnosti kritike GE glede upoštevanega ekonomskega modela, navaja, da poročilo Frontier Economics kaže ali na to, da se Komisija strinja z modeloma Choi in Nalebuff, ali da sta ta modela skladna med seboj oziroma da se je Komisija oprla na zadostne empirične dokaze.

395 Komisija poleg tega navaja, da je v polni meri upoštevala odločbo AlliedSignal/Honeywell, vendar pa da zaključkov iz navedene odločbe ni mogoče preprosto prenesti v obravnavano zadevo. Za obravnavano zadevo naj bi bila značilna moč GE in paleta ponudbe zadevnih proizvodov.

- 396 Rolls-Royce meni, da je trend k vezani prodaji v sektorju jasen ter da bi koncentracija ustvarila nove priložnosti in spodbude glede tega.
- 397 Komisija glede neobstoja vzročne zveze med očitanimi ravnanji in koncentracijo poudarja, da koncentracija krepi učinek teh ravnanj zaradi palete pridobljenih proizvodov in moči GE. Združeni subjekt naj bi po zaslugi prevladujočega položaja na trgu reaktivnih motorjev lahko to moč razširil na trge komplementarnih proizvodov podjetja Honeywell, kjer še ni prevladujoč, in tako izrinil svoje konkurente. Značilnosti trga naj bi tako izrinjenje vsaj delno omogočile.
- 398 Komisija poleg tega opozarja na številne primere vezane prodaje, navedene v izpodbijani odločbi.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

Uvodne ugotovitve

- 399 Komisija je v izpodbijani odločbi v bistvu navedla, da bi lahko združeni subjekt po koncentraciji, v nasprotju s svojimi konkurenti, strankam ponudil pakete proizvodov (packages) za velika komercialna letala, velika regionalna letala in poslovna letala, vključno z reaktivnimi motorji ter tudi letalskimi in neletalskimi proizvodi. Prav tako je zaključila, da bi bilo tako ravnanje očitno v komercialnem interesu združenega subjekta in bi torej verjetno nastalo po koncentraciji (uvodne navedbe od 350

do 404, od 412 do 416, od 432 do 434, 443 in 444 ter od 445 do 458). Zato naj bi nastal prevladujoč položaj nekdanjega podjetja Honeywell na trgih letalskih in neletalskih proizvodov, prevladujoči položaji GE pa bi se okrepili, zlasti na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala (uvodna navedba 458 izpodbijane odločbe).

400 Komisijina teorija temelji na tem, da so reaktivni motorji ter letalski in neletalski proizvodi komplementarni proizvodi, saj so vsi nujno potrebni za proizvodnjo letal. Končna stranka, to je letalski prevoznik, mora torej vse te proizvode neposredno ali posredno kupiti pri njihovem proizvajalcu. Komisija je v izpodbijani odločbi zaključila, da so stranke za vse te proizvode v bistvu iste in da je njihovo prodajo torej mogoče vezati. Komisija prav tako ugotavlja, da je skupina tožeče stranke finančno zelo močna, tako glede na svoje glavne konkurente na trgih reaktivnih motorjev kot tudi glede na tiste na trgih letalskih in neletalskih proizvodov (glede slednjih glej uvodne navedbe od 302 do 304, 323 in 324 izpodbijane odločbe; glej tudi uvodno navedbo 398 in naslednje). Združeni subjekt bi torej lahko zmanjšal svojo dobičkovno maržo za letalske in neletalske proizvode za povečanje svojega tržnega deleža in doseganje večjega dobička v prihodnosti.

401 Najprej je treba ugotoviti, da je predvideno prihodnje ravnanje združenega subjekta bistveni del analize vezane prodaje, ki jo je v obravnavani zadevi opravila Komisija. Iz okoliščine, da tožeča stranka pred koncentracijo ni bila prisotna na trgih letalskih in neletalskih proizvodov, v kombinaciji z dejstvom, da Honeywell pred koncentracijo ni bilo prisotno na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala, namreč izhaja, da koncentracija ne bi imela nobenega horizontalnega protikonkurenčnega učinka na navedene trge. Tako koncentracija načeloma ne bi bila imela nobenega učinka na te trge.

402 Poleg tega je treba, kolikor Komisija v uvodnih navedbah 443 in 444 izpodbijane odločbe predvideva, da bi imela vezana prodaja vpliv na trg reaktivnih motorjev za poslovna letala, opozoriti na to, da je tržni delež tožeče stranke na tem trgu pred koncentracijo znašal le od [10 do 20] % v smislu vgrajenih motorjev, medtem ko je tržni delež podjetja Honeywell znašal od [40 do 50] % ter samo od [0 do 10] % v smislu vgrajenih motorjev na letalih, ki so bili še v proizvodnji, v primerjavi z od [40- do 50]-odstotnim tržnim deležem podjetja Honeywell (uvodna navedba 88 izpodbijane odločbe). V teh razmerah je treba, čeprav bi bilo dokazano, da bi združeno podjetje po koncentraciji izvajalo vezano prodajo motorjev ter letalskih in neletalskih proizvodov, zaključiti, da ne bi bilo nobene vzročne zveze med koncentracijo in tako ponudbo, razen v zelo malo primerih, v katerih bi šlo za proizvode nekdanjega podjetja GE. Poleg tega iz izpodbijane odločbe ne izhaja, da katera koli stranka koncentracije proizvaja motorje, s katerimi so opremljena majhna regionalna letala. Iz tega sledi, da bi morebitna vezana prodaja, ki bi se lahko izvajala s strani združenega subjekta na trgu regionalnih letal, v vsakem primeru zadevala samo velika regionalna letala.

403 Komisija je v izpodbijani odločbi zaključila, da je vsak letalski proizvod, ki opremlja vsa regionalna in poslovna letala, trg zase, prav tako pa obstaja samo en trg tudi za vsak neletalski proizvod, ki opremlja vsa letala, vključno z velikimi komercialnimi letali. Tako kar zadeva trg vsakega od različnih letalskih proizvodov, s katerimi so opremljena poslovna in regionalna letala, ni mogoče slediti njenemu razlogovanju glede nastanka prevladujočih položajev na trgih različnih letalskih proizvodov zaradi vezane prodaje. Vezana prodaja, ki se jo pripisuje koncentraciji, čeprav bi se dejansko izvajala po koncentraciji, bi lahko vplivala le na del teh trgov, to je tisti del, ki ga predstavljajo velika regionalna letala. Podobno, vendar v manjši meri, je razlogovanje Komisije oslABLjeno glede neletalskih proizvodov, pri katerih je Komisija opredelila samostojen trg za vsak posamezen proizvod, ne glede na velikost in druge značilnosti opremljenega letala.

404 Zato bi bilo Komisijini teoriji o vezani prodaji načeloma mogoče slediti pri sektorju velikih komercialnih letal, za katera je opredelila ločene trge glede reaktivnih motorjev in glede vsakega letalskega proizvoda.

405 Glede morebitnega vpliva koncentracije na trga reaktivnih motorjev za velika komercialna letala in velika regionalna letala ter trge letalskih in neletalskih proizvodov je treba preučiti, ali je Komisija dokazala, da bi bil združeni subjekt ne le sposoben izvajati vezano prodajo, opisano v izpodbujani odločbi, ampak tudi, in to na podlagi prepričljivih dokazov, da bi po koncentraciji verjetno izvajal tako prakso, tako da bi v sorazmerno bližnji prihodnosti na enem ali več zadevnih trgih nastal prevladujoč položaj (zgoraj v točki 58 navedena sodba Tatra Laval proti Komisiji, točke od 146 do 162).

406 Prav tako je treba, kot utemeljeno navaja tožeča stranka, razlikovati med tremi zadevami, in sicer čisto vezano prodajo (pure bundling), to je vezano prodajo prek izključno komercialne obveznosti nakupa dveh ali več proizvodov skupaj, tehnično vezano prodajo (technical bundling), to je prodajo, ki je vezana zaradi tehnične integracije proizvodov, in mešano vezano prodajo (mixed bundling), to je prodajo več proizvodov skupaj pod ugodnejšimi pogoji, kot so tisti za ločen nakup proizvodov. Komisijina analiza v zvezi z vsako od teh treh vrst vezane prodaje bo obravnavana spodaj, pod tremi ločenimi naslovi. Vendar pa je treba najprej preučiti določene praktične omejitve, ki vplivajo na celotno razlogovanje Komisije o vezani prodaji in izhajajo iz izpodbijane odločbe.

Splošno o vezani prodaji

407 Glede Komisijine analize vezane prodaje obstaja praktična težava, saj končna stranka za različne reaktivne motorje ter letalske in neletalske proizvode ni vedno ista.

- 408 Če motor izbere izključno proizvajalec letal, tako da je platforma iz enega vira (sole source platform), potem je ta v bistvu stranka proizvajalca motorja, tako pa je tudi glede letalskih in neletalskih proizvodov SFE-standard. V takem primeru je edina izbira letalske družbe v zvezi s tem, logično, samo kupiti letalo ali ne kupiti letala.
- 409 Nasprotno pa, če proizvajalec letal potrdi več reaktivnih motorjev za svojo platformo, kar pomeni da gre za platformo iz več virov (multi-source platform), letalska družba izbira motor med tistimi, ki so na voljo, enako pa stori tudi pri letalskih in neletalskih proizvodih BFE in SFE-option. Iz navedenega izhaja, da je vezana prodaja za proizvajalce letal logično mogoča le med reaktivnimi motorji GE in proizvodi podjetja Honeywell SFE-standard na platformah „iz enega vira“, za letalske družbe pa med reaktivnimi motorji GE in proizvodi podjetja Honeywell BFE/SFE-option na platformah „iz več virov“.
- 410 Te ugotovitve načeloma izključujejo možnost čiste vezane prodaje v primerih, ki niso navedeni zgoraj, in sicer jo izključujejo, če stranka, ki izbira zadevni motor, in stranka, ki izbira letalski ali neletalski proizvod, nista ista oseba.
- 411 Poleg tega izpodbijana odločba glede trženja letalskih in neletalskih proizvodov SFE-standard za platforme iz več virov prek mešane vezane prodaje ne vsebuje analize težave iz zgoraj navedene točke 408. Komisija v uvodni navedbi 349 izpodbijane odločbe navaja samo to, da „bo komplementarnost ponudb proizvodov GE in podjetja Honeywell, povezana z njunima obstoječim tržnima položajema, združenemu subjektu omogočila in ga v skladu z ekonomsko logiko spodbudila

k vezani prodaji ali navzkrižnemu subvencioniranju vse prodaje proizvodov obema kategorijama strank“, sicer pa napotuje na svojo analizo proizvodov SFE-option in BFE v uvodni navedbi 350 in naslednjih.

- 412 Glede dejstva, da bo lahko združeni subjekt tržil proizvode BFE in SFE-option prek mešane vezane prodaje za platforme iz enega vira, prav tako obstajajo določene težave, saj bo moral v razmerju do proizvajalca letal svoj motor načeloma ponuditi po nespremenljivi ceni, ne glede na odločitev letalskih družb za letalske in neletalske proizvode BFE.
- 413 Čeprav iz uvodne navedbe 391 izpodbijane odločbe izhaja, da vnaprejšnja določitev cene za določen motor ne pomeni nujno, da ne obstaja možnost mešane vezane prodaje, pa ta dejavnik znatno zmanjša možnost za mešano vezano prodajo, ki vključuje ta motor, in jo torej združeni subjekt težje izvede.
- 414 Poleg tega sta stranki koncentracije med upravnim postopkom navedli, da obstajajo tudi praktične težave zaradi tega, ker se motorji za določeno platformo načeloma izbirajo med postopkom zasnove novega letala, to je prej kot letalski in neletalski proizvodi, tudi SFE (glej uvodno navedbo 371 izpodbijane odločbe). Komisija v odgovor na to kritiko v izpodbijani odločbi navaja primere, v katerih so bili motorji in letalski proizvodi izbrani bolj ali manj sočasno (uvodna navedba 372), ter zaključuje, da „torej ni mogoče trditi, da postopka izbire sistemov ni mogoče prilagoditi urniku, ki omogoča [vezano prodajo]“ (uvodna navedba 373).

- 415 Iz navedenih ugotovitev, ki jih je Komisija navedla v izpodbijani odločbi, tožeča stranka pa jih pred Sodiščem prve stopnje ni izpodbijala, izhaja, da vezana prodaja ni nemogoča zaradi urnika izbire različnih proizvodov. Vendar pa iz tega tudi izhaja, da zadevna komercialna praksa po naravi ne sodi v okvir običajnega načina delovanja (*modus operandi*) zadevnih trgov, kar pomeni dodatno komercialno prizadevanje določenega podjetja, ki bi želelo tako prakso uveljaviti v razmerju do strank.
- 416 Čeprav te praktične težave ne onemogočajo vezane prodaje, pa tudi ne povečujejo težavnosti njenega izvajanja in tako pomenijo, da je ta manj verjetna.

Čista vezana prodaja

- 417 Komisija za čisto vezano prodajo predvideva, da bi lahko bil motor ali eden od letalskih in neletalskih proizvodov vezni proizvod, to je nujen sestavni del ali vsaj prva izbira, ki ga vezani subjekt ne bi hotel prodajati ločeno od svojih ostalih proizvodov (uvodni navedbi 351 in 415 izpodbijane odločbe).
- 418 Glede na to, da je iz zgoraj navedenih razlogov, zlasti v točkah od 408 do 410, čista vezana prodaja mogoča samo, če so stranke za vsak proizvod iste, je treba poleg tega ugotoviti, da je, če gre za platformo „iz več virov“ glede opremljanja z motorji in če so zadevni letalski proizvodi proizvodi BFE ali SFE-option, možnost za čisto vezano prodajo zelo majhna. Taka strategija bi namreč lahko letalsko družbo prisilila v nakup letalskega ali neletalskega proizvoda BFE pri združenemu subjektu samo, če

bi ta iz tehničnih ali drugih razlogov dajala izrazito prednost motorju združenega subjekta. Treba je opozoriti na to, da Komisija v izpodbijani odločbi ni posebej preučila, pri katerih platformah in/ali katerih posameznih proizvodih bi bila lahko taka komercialna politika učinkovita.

419 Prav tako je treba v zvezi s tem spomniti na to, da kot je bilo navedeno zgoraj – zlasti v točki 362 –, ni bilo analize učinkov koncentracije na posamezne trge letalskih in neletalskih proizvodov, ki jih je opredelila Komisija. Poleg tega bi bilo treba glede na to, da je dajanje prednosti posameznemu proizvodu pogosteje relativno kot absolutno, v okviru take analize upoštevati tudi morebitne škodljive komercialne posledice take čiste vezane prodaje, in sicer v tem smislu, da bi tak pristop lahko potencialno kupca odvrnil od motorja združenega subjekta, čeprav mu daje samo majhno prednost. Ker Komisija v izpodbijani odločbi ni opravila take podrobne analize, tudi ni dokazala, da bi bila čista vezana prodaja s strani združenega subjekta mogoča, če bi bil eden od njegovih motorjev za opremo platforme iz več virov vezni proizvod.

420 Komisija glede morebitne vezane prodaje motorja, s katerim je izključno opremljeno neko letalo, ter letalskih in nelatalskih proizvodov SFE, ni navedla nobenega konkretnega primera glede tega, kako bi delovalo ravnanje, ki ga predvideva. Ponovno, neobstoj posebne analize trgov jemlje njenemu razlogovanju natančnost, ki je potrebna za utemeljitev zaključka, do katerega je prišla. Čeprav je Komisija ugotovila obstoj prevladujočega položaja na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala, pa je kljub temu menila, da ostaja določena konkurenca na tem trgu, tako da bi lahko imelo to, da bi združeni subjekt „prisilil“ določenega proizvajalca letal, naj izbere letalske ali neletalske proizvode SFE, škodljive komercialne posledice zanj, saj bi lahko ta v določenih primerih izbral proizvod drugega proizvajalca. Glede na to, da Komisija v izpodbijani odločbi te možnosti ni analizirala, tudi ni dokazala, da bi čista vezana prodaja omogočila namestitvev proizvodov SFE na platforme velikih komercialnih letal.

- 421 Komisija glede možnosti, da bi bil določen letalski ali neletalski proizvod podjetja Honeywell vezni proizvod in bi prisilil stranke, da kupijo motor združenega subjekta, v uvodni navedbi 415 izpodbijane odločbe navaja samo en mogoč konkreten primer čiste vezane prodaje. Navaja namreč: „Združeni subjekt bo lahko prodajo proizvodov, glede katerih ima Honeywell stoddotni tržni delež (EGPWS na primer), pogojevalo s prodajo svojega reaktivnega motorja. Letalske družbe za to, da kupijo te proizvode, ne bodo imele druge izbire, kot da kupijo motor, ki ga ponuja združeni subjekt.“ Komisija je glede možnosti podobnega pritiska na proizvajalce letal manj odločna in v uvodni navedbi 416 navaja le, da „bo GE lahko s paketno ponudbo ali vezano prodajo okrepilo svoj prevladujoči položaj v razmerju do proizvajalcev letal“.
- 422 Treba je ugotoviti, da Komisijina teorija v zvezi s tem predvideva, da bi lahko združeni subjekt izvajal neke vrste komercialno izsiljevanje v razmerju do svojih strank, in sicer s tem, da ne bi hotel prodati določenega bistvenega, vendar cenejšega letalskega proizvoda, če te ne bi hotele kupiti njegovih reaktivnih motorjev. Čeprav je moč strank tožeče stranke na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala, da se ji uprejo – tako glede proizvajalcev letal kot letalskih družb – omejena (glej zgoraj navedeno točko 274 in naslednje ter uvodne navedbe od 224 do 228 izpodbijane odločbe), še bolj pa to velja v razmerju do združenega podjetja po izvedeni koncentraciji, pa Komisija v obravnavani zadevi ni dokazala, da bi njene stranke izgubile vso preostalo moč, da se uprejo takemu ravnanju.
- 423 Glede konkretnega proizvoda, ki ga v zvezi s tem navaja Komisija, to je EGPWS, iz uvodnih navedb od 253 do 256 izhaja, da so obstajali tudi drugi proizvodi, ki so zamenljivi s proizvodom nekdanjega podjetja Honeywell. Komisija ugotavlja, da na trgu noben od teh proizvodov ni bil prodan v velikih količinah, in navaja, da se je po mnenju Thales pomanjkanje ugleda njegovega proizvoda pokazalo za pomembno oviro za njegov vstop na ta trg. Vendar pa bi, če bi združeni subjekt ravnal izjemno komercialno s prakticiranjem čiste vezane prodaje, to je dejansko z grožnjo zavrnitve prodaje, stranke lahko dale prednost uporabi drugega proizvoda, čeprav slabšega, namesto EGPWS nekdanjega podjetja Honeywell, prej kot da bi sprejele reaktivni

motor, ki ni po njihovi izbiri. Kakor koli, Komisija bi morala to možnost preučiti. Natančneje, ni zanimala možnosti, da stranke izberejo sistem TAWS (Terrain Avoidance Warning System) družbe Universal Avionics, kot je to januarja 2001 storila družba Airborne, s tem da je navedla le, da se po mnenju Rockwell Collins družba Universal Avionics njemu ni pridružila za sklenitev te pogodbe (uvodna navedba 256). Ta okoliščina ni pomembna za vprašanje, ali je proizvod družbe Universal Avionics resna alternativa proizvodni podjetja Honeywell.

424 Končno, v skladu z zgoraj v točki 58 navedeno sodbo Tetra Laval proti Komisiji, ki jo je Sodišče glede tega po pritožbi potrdilo z zgoraj v točki 60 navedeno sodbo Komisija proti Tetra Laval, bi morala Komisija upoštevati tudi morebitni vpliv potencialno odvratilnega učinka prepovedi zlorabe prevladujočega položaja iz člena 82 ES na zadevnih trgih.

425 Ob upoštevanju komercialne izjemnosti zgoraj opisanega ravnanja, ki bi bilo potrebno za uresničitev strategije, ki v obravnavani zadevi temelji na čisti vezani prodaji, bi morala Komisija upoštevati potencialni vpliv prepovedi prevladujočega položaja v pravu Skupnosti na spodbudo združenemu subjektu, da tako ravna. Ker tega ni naredila, je storila pravno napako, katere posledica je to, da je njena analiza izkrivljena in ima zato očitno napako v presoji.

426 Glede na navedeno Komisija ni pravno zadostno dokazala, da bi imel združeni subjekt po koncentraciji možnost izvajati čisto vezano prodajo, njena analiza pa ima glede tega več očitnih napak v presoji.

Tehnična vezana prodaja

- 427 Komisija se glede tehnične vezane prodaje opira na integracijo različnih letalskih proizvodov in na prihodnji razvoj projekta „bolj električnega letalskega motorja“ (More Electrical Aircraft Engine, glej uvodno navedbo 291 izpodbijane odločbe), s tem da priznava, da „izrecne integracije motorja in sistemov še ni bilo“. Navaja, da je treba vedeti, da se bo taka integracija zgodila „v bližnji prihodnosti“ v okviru navedenega projekta, vendar pa ni predložila podrobnosti glede tega programa niti ne navaja datuma, do katerega predvideva, da se bi taka integracija po njenem mnenju zgodila. Kljub temu pa se za zaključek, da bo odstranitev podjetja Honeywell kot potencialnega partnerja za inovacije še okrepila prevladujoč položaj tožeče stranke na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala (uvodni navedbi 417 in 418 izpodbijane odločbe), opira izključno na prihodnji razvoj tega projekta.
- 428 Ta preprosti opis mogočega razvoja trga, brez navajanja – čeprav kratkega – podrobnosti projekta, zaradi katerega bi bil tak razvoj verjeten, ne zadošča za dokaz utemeljenosti teorije Komisije v zvezi s tem.
- 429 Po zgoraj v točki 58 navedeni sodbi Tetra Laval proti Komisiji (točka 155 in naslednje), ki jo je Sodišče po pritožbi potrdilo z zgoraj v točki 60 navedeno sodbo Komisija proti Tetra Laval (točka 39 in naslednje), mora Komisija na podlagi trdnih dokazov in z zadostno stopnjo verjetnosti glede prihodnjega razvoja trga dokazati, ne le da se bo morebitno ravnanje, ki ga predvideva, zgodilo v sorazmerno bližnji prihodnosti, ampak tudi, da bo zaradi tega ravnanja v sorazmerno bližnji prihodnosti nastal ali se okrepil prevladujoč položaj, česar pa v obravnavani zadevi ni storila. Neobstoj podrobne analize tehnične integracije, ki bi lahko nastala med reaktivnimi motorji ter letalskimi in neletalskimi proizvodi, kot tudi verjeten vpliv te integracije v smislu razvoja različnih obstoječih trgov, prav tako posega v verodostojnost Komisijine teorije. Ne zadostuje, da Komisija navaja več logičnih, vendar

hipotetičnih faz, za katere se boji, da bi njihovo uresničenje imelo škodljive posledice za konkurenco na več različnih trgih. Nasprotno, konkretno mora analizirati verjeten razvoj vsakega trga, na katerem želi dokazati nastanek ali okrepitev prevladujočega položaja zaradi priglašene koncentracije, in predložiti trdne dokaze.

- 430 Ob upoštevanju navedenega Komisija ni ustrezno dokazala, da bi bil združeni subjekt takoj po koncentraciji, to je v sorazmerno bližnji prihodnosti, dejansko sposoben prek tehničnih omejitev vezati prodajo svojih letalskih in/ali neletalskih proizvodov na prodajo svojih reaktivnih motorjev.

Mešana vezana prodaja

- 431 Glede mešane vezane prodaje je treba ugotoviti, da bi združeni subjekt, s pridržkom ugotovitev iz zgoraj navedenih točk od 408 do 411 glede identitete stranke in tistih iz točk 414 in 415 glede urnika, po katerem se naročajo različni sestavni deli letala, v določenih primerih in za določene proizvode lahko ponudil nižje cene za več proizvodov, če bi bili vsi izbrani. Gospodarski subjekt lahko namreč vedno izvede paketno ponudbo, ki zajema več proizvodov, ki se jih običajno prodaja ločeno.
- 432 Vendar pa taka ponudba ekonomsko učinkuje na trgu samo, če jo stranke sprejmejo, in zlasti, če ne zahtevajo njene razdružitve na posamezne proizvode. Komisija je morala torej dokazati, da bi bil združeni subjekt lahko vztrajal pri spoštovanju skupinskega značaja njegovih ponudb strankam. Poleg tega, kot je bilo že navedeno zgoraj, je morala Komisija dokazati obstoj verjetnosti, da bi združeni subjekt izvedel tak način vezane prodaje.

- 433 Treba je spomniti, da je bilo Sodišče zgoraj v točki 58 navedeni sodbi Tetra Laval proti Komisiji sorazmerno strogo glede vprašanja, katere dokaze mora Komisija predložiti, če se pri analizi opira na dejstvo, da bo določeno podjetje ravnalo na dani način, tako da bo nastal prevladujoč položaj, in zaključilo, da mora v takem primeru predložiti „trdne dokaze“ (glej zlasti točko 154 in naslednje te sodbe). Kot navaja Sodišče ob tem, ko je po pritožbi potrdilo ta del sodbe, Sodišče prve stopnje z uporabo teh besed nikakor ni dodalo pogoja v zvezi s stopnjo zahtevanega dokaza, ampak je samo spomnilo na temeljno funkcijo dokazovanja, ki je v tem, da se je mogoče prepričati o utemeljenosti določene teorije, ali kot v obravnavani zadevi, določene odločbe na področju koncentracij (zgoraj v točki 60 navedena sodba Komisija proti Tetra Laval, točka 41).
- 434 Komisija je v obravnavani zadevi v izpodbijani odločbi za dokazovanje verjetnosti, da bi združeni subjekt dejansko izvedel mešano vezano prodajo, v bistvu uporabila tri različne vrste razlogovanja.
- 435 Prvič, navaja da je bila praksa, podobna tej, ki jo predvideva, v preteklosti že uporabljena na zadevnih trgih, zlasti s strani Honeywell (glej zlasti uvodne navedbe od 361 do 370 izpodbijane odločbe). V tem kontekstu je treba tudi ugotoviti, da je Komisija v zvezi s tem „moč podjetja Honeywell pri integraciji [proizvodov]“ (uvodne navedbe od 289 do 292 izpodbijane odločbe) ocenila za pomembno, prav tako pa tudi „moč podjetja Honeywell pri vezani prodaji“ (uvodne navedbe od 293 do 297 izpodbijane odločbe).
- 436 Drugič, navaja da iz uveljavljene ekonomske teorije, zlasti „učinkov Cournot“ (glej med drugim uvodne navedbe od 374 do 376 izpodbijane odločbe), izhaja, da bi bil združeni subjekt ekonomsko spodbujen k ravnanju, ki ga predvideva Komisija, in da se ni bilo treba v zvezi s tem opirati na poseben ekonomski model.

- 437 Tretjič, Komisija navaja, da bo strateški cilj združenega subjekta povečati njegovo moč na različnih trgih, kjer je prisoten, ter da bo ob upoštevanju te namere vezana prodaja zanj ekonomsko razumno ravnanje in zato verjetno (glej zlasti uvedne navedbe 353, 379, 391 in 398 izpodbijane odločbe). Komisija je v odgovor na eno od pisnih vprašanj Sodišča prve stopnje na obravnavi navedla, da se je oprla na kombinirani učinek spodbude, ki je po njenem mnenju rezultat komercialnega položaja tožeče stranke in strateškega izbora združenega subjekta.
- 438 Te tri vrste razlogovanja, ki jih je uporabila Komisija v tem delu izpodbijane odločbe, bodo v nadaljevanju analizirane zaporedno.

— Pretekla praksa

- 439 Za preteklo prakso je treba najprej ugotoviti, da se primeri, ki jih je predstavila Komisija, v bistvu nanašajo na vezano prodajo letalskih in neletalskih proizvodov, ki jo je domnevno izvajalo Honeywell (glej zlasti uvedne navedbe od 362 do 365 in 367 izpodbijane odločbe). Tudi če bi bili ti primeri pravno zadostno dokazani, niso pomembni za dokaz verjetne sposobnosti združenega subjekta, da po koncentraciji prodajo motorjev veže na prodajo letalskih in neletalskih proizvodov, ter za komercialno spodbudo k takemu ravnanju. Gotovo je namreč, da je cena motorja precej višja kot cena vsakega letalskega ali neletalskega sestavnega dela, tako da je komercialna dinamika mešane vezane prodaje zelo različna glede na to, ali gre le za letalske in neletalske proizvode ali pa za te proizvode in določen motor. Tako na podlagi primerov, ki zadevajo samo letalske in neletalske proizvode, ni mogoče dokazati, da bi bila mešana vezana prodaja, ki bi vključevala tudi reaktivne motorje, verjetna in komercialno ugodna za združeni subjekt po koncentraciji.

- 440 Edini konkretni primer vezane prodaje, ki ga navaja Komisija, ki zadeva tako motor kot letalske in neletalske proizvode, se nanaša na [...], ki je poslovno letalo (glej uvodno navedbo 368 izpodbijane odločbe). Vendar pa Komisija v zadnjem stavku uvodne navedbe 368 priznava, da je zadevni proizvajalec letal [...] Tako ta primer, kot je predstavljen v izpodbijani odločbi, ne dokazuje, da bi bil lahko Honeywell učinkovito izvajalo vezano prodajo z motorji za poslovna letala in letalskimi/ neletalskimi proizvodi. Nasprotno, to, da je [...], je zanikanje Komisijine teorije v zvezi s tem.
- 441 Komisija v uvodnih navedbah 366 in 367 izpodbijane odločbe navaja tudi, da se je sposobnost Honeywell, da izvaja obširno vezano prodajo, ki vključuje motorje in letalske/neletalske proizvode, pojavila šele pred kratkim, zlasti po združitvi Honeywell in AlliedSignal leta 1999. Čeprav bi lahko ta okoliščina pojasnila, zakaj je Komisija lahko odkrila le en primer take vezane prodaje, pa ne more nadomestiti neobstoja prepričljivih primerov, na podlagi katerih bi lahko Sodišče prve stopnje na koncu zaključilo, da je pretekla praksa dokazovala verjetnost podobnega ravnanja v prihodnosti.
- 442 Poleg tega obstajajo precejšnje razlike med sektorjem velikih komercialnih letal, v katerem bi koncentracija združenemu subjektu v prihodnosti prvič omogočila vezano prodajo, in sektorjem poslovnih letal, zlasti kolikor so prvi glede motorjev včasih platforme „iz več virov“, pri katerih je stranka proizvajalca motorja letalska družba, medtem ko so poslovna letala vedno platforme „iz enega vira“, pri katerih je stranka proizvajalec letal.
- 443 Primeri, ki jih je v zvezi s preteklo prakso podjetja Honeywell navedla Komisija, ne dokazujejo, da je bilo verjetno, da bi združen subjekt po koncentraciji izvajal

mešano vezano prodajo, ki bi vključevala reaktivne motorje nekdanjega podjetja GE ter letalske in neletalske proizvode nekdanjega podjetja Honeywell.

— Ekonomske analize

- ⁴⁴⁴ Glede drugega dela Komisijinega razlogovanja v zvezi z ekonomskimi modeli tožeča stranka navaja, da se je Komisija v OUMK oprla na model Choi, po katerem bi imelo podjetje, kot je združeni subjekt, ki ima velik nabor proizvodov, sposobnost in potreben interes za mešano vezano prodajo. Poleg tega navaja, da je Komisija nato v izpodbijani odločbi ta model opustila. Nasprotno pa Komisija pred Sodiščem prve stopnje navaja, da tega modela ni niti sprejela niti zavrnila, glede na to, da spodbuda za združeni subjekt, da po koncentraciji izvaja vezano prodajo, v vsakem primeru izhaja iz besedila izpodbijane odločbe (glej zlasti uvodne navedbe od 374 do 376 izpodbijane odločbe o „učinkih Cournot“).
- ⁴⁴⁵ V zvezi s tem je treba ugotoviti, da Komisija v uvodni navedbi 352 izpodbijane odločbe navaja, da se ni bilo treba opirati na en ali drug model, predložen v upravnem postopku. Poleg tega je pooblaščenec za zaslišanje v svojem poročilu ugotovil, da se Komisija v osnutku svoje odločbe ne opira več na model Choi.
- ⁴⁴⁶ Komisija se poleg tega v izpodbijani odločbi ni sklicevala na model Choi, razen posredno, ko v uvodni navedbi 352 navaja, da „so bile različne ekonomske analize predmet teoretskih sporov, zlasti glede ekonomskega modela [mešane vezane prodaje], ki ga je pripravila ena od tretjih oseb“. Nasprotno pa je Komisija, kot navaja tožeča stranka, v OUMK podrobno opisala vsebino modela Choi ter se je izrecno sklicevala na ta model kot dokaz, ki podpira njeno teorijo glede prihodnjega ravnanja združenega subjekta in ekonomske posledice tega. V teh okoliščinah, čeprav

Komisija ni priznala, da model Choi nima dokazne vrednosti, pa se v izpodbijani odločbi ni dejavno opirala na ta model. Tako je treba v okviru tega postopka zaključiti, da se izpodbijana odločba ne opira na noben ekonomski model, ki na podlagi posebnih podatkov glede obravnavane zadeve analizira verjetne posledice priglašene koncentracije.

447 Treba je torej preučiti, ali je Komisija brez takega ekonomskega modela dokazala, da bi bil združen subjekt po koncentraciji spodbujen k izvajanju mešane vezane prodaje.

448 Komisija v uvodnih navedbah od 349 do 355 izpodbijane odločbe, kjer opisuje mehanizem, kako bi vezana prodaja ustvarila prevladujoče položaje na trgih letalskih in neletalskih proizvodov, v bistvu pojasnjuje le razloge, zaradi katerih bi lahko združen subjekt po njenem mnenju izvajal vezano prodajo po koncentraciji. Tako se glede proizvodov SFE-standard sklicuje na „sposobnost novega subjekta, da proizvajalcem letal ponudi paketno ponudbo“ (uvodna navedba 349). Glede proizvodov BFE in SFE-option navaja, da bo združen subjekt „sposoben ponuditi paket proizvodov, ki na trgu pred koncentracijo nikoli niso bili povezani in s katerimi noben drug posamični konkurent ne bo mogel konkurirati“ (uvodna navedba 350), da bo lahko „spodbudil izbiro Honeywellovih proizvodov BFE in SFE-option z njihovo integracijo v večji paket, ki vključuje motorje in pomožne storitve GE“ (uvodna navedba 350), ter da „bo sposoben določiti ceno svoje paketne ponudbe tako, da bodo stranke spodbujene k nakupu motorjev GE ter Honeywellovih proizvodov BFE in SFE-option, ne pa proizvodov konkurentov“ (uvodna navedba 353).

449 Kjer se Komisija v navedenih uvodnih navedbah od 349 do 355 sklicuje na spodbudo, v nasprotju s sposobnostjo, ki bi jo imel združen subjekt za izvedbo

svojega ravnanja, ni predloženega nobenega dokaza niti analize, ki bi lahko dokazala dejansko verjetnost, da bi taka spodbuda po koncentraciji obstajala. Tako Komisija v uvodni navedbi 349 navaja samo to, da „bo komplementarnost ponudb proizvodov GE in Honeywell, povezana z njunima obstoječim tržnima položajema, združenemu subjektu omogočila ter ga v skladu z ekonomsko logiko spodbudila k [vezani] prodaji ali navzkrižnemu subvencioniranju vse prodaje proizvodov obema kategorijama strank“, ne da bi pojasnila, čemu meni, da te okoliščine zadoščajo za nastanek take spodbude. V uvodni navedbi 354 navaja, da „se lahko spodbude združenemu subjektu, da izvaja pogojevano prodajo, kratkoročno in srednjeročno spremenijo, na primer ob razvoju nove generacije platform in opreme letal“, ne da bi pojasnila, kateri bi bili vzroki za take spodbude niti kakšne razlike bi obstajale med temi pred predvideno spremembo ali po njej.

450 Tako navedbe v uvodnih navedbah od 349 do 355 ne dokazujejo, da bi bil združeni subjekt spodbujen k izvajanju mešane vezane prodaje po koncentraciji. Vendar pa Komisija pod naslovom „2. Argumenti strank glede [paketne] ponudbe“ navaja tudi druge ugotovitve. Natančneje, naslov enega od poglavij pod tem naslovom je „Učinek Cournot [pri vezani prodaji]“. Pojem „učinek Cournot“ se nanaša na ekonomsko teorijo, ki v bistvu razlaga prednosti določenega podjetja, ki prodaja različne proizvode glede na njegove konkurente, katerih ponudba proizvodov je manjša, in sicer zato, ker če ponuja znižanja za vse proizvode iz svoje ponudbe in tako zniža svojo dobičkovno maržo za vsakega, kljub temu v celoti s takim ravnanjem pridobiva, saj prodaja večjo količino vseh proizvodov iz svoje ponudbe.

451 Komisija v uvodnih navedbah od 374 do 376 iz tega naslova v bistvu odgovarja na argumente priglasiteljev, po katerih „niso spodbujeni k znižanju cen svojih proizvodov zaradi neelastičnosti povpraševanja po letalih glede na cene motorjev in sestavnih delov ter zato, ker je skupna cena letala le eden od številnih dejavnikov, ki se jih upošteva pri odločitvi letalske družbe o nakupu dodatnega letala“.

- 452 Komisija, potem ko je v uvodni navedbi 375 navedla mnenje, da povpraševanje po opremi in sestavnih delih za letala ni povsem „neelastično“, v uvodni navedbi 376 nadaljuje z navedbo, da je povpraševanje po proizvodih posamičnih subjektov dejansko elastično. Iz tega sklepa, da „čeprav [praksa vezane prodaje] ne bi vplivala na skupno količinsko povpraševanje po letalih ali reaktivnih motorjih ali sestavnih delih, pa bi ta praksa povzročila novo porazdelitev in zato prenos tržnih deležev v korist združenega subjekta“.
- 453 Iz tega razlogovanja izhaja, da bi bil združen subjekt po mnenju Komisije zaradi učinka Cournot spodbujen k izvajanju mešane vezane prodaje po koncentraciji, pa naj je povpraševanje na ravni trga vsakega od proizvodov, s katerimi so opremljena letala, elastično ali ne. Vendar pa, kot v svojem biltenu iz avgusta 2001, priloženem tožbi, navaja Frontier Economics, svetovalno podjetje, ki ga je v obravnavani zadevi najelo Rolls-Royce, naj bi potrditev tega na podlagi učinkov Cournot predvidevala podrobno empirično analizo pričakovanega obsega cenovnih znižanj in prodajnih premikov ter stroškov in dobičkovnih marž različnih subjektov na trgu.
- 454 Prav tako je treba ugotoviti, da se zdi, da je Komisija v fazi upravnega postopka menila, da je bilo treba opraviti ekonomsko analizo za potrditev tega. Točke od 526 do 528 OUMK so namreč identične uvodnim navedbam od 374 do 376 izpodbijane odločbe, razen kolikor je v OUMK na strani 175 sprotna opomba, na katero se sklicuje ob koncu točke 528 OUMK in v kateri Komisija navaja, da je profesor Choi pripravil model, ki analizira hipotezo, po kateri bi bilo povpraševanje po zadevnih proizvodih neelastično in iz katere izhaja, da bi lahko vezana prodaja imela protikonkurenčne učinke.
- 455 Tožeča stranka se poleg tega sklicuje na poročila drugih ekonomistov, zlasti profesorjev Nalebuffa, Reya in Shapira, priložene OUMK ter tožbi, ki v bistvu v nasprotju s sklepom profesorja Choia navajajo, da združen subjekt verjetno ne bi bil spodbujen, da bi po priglašeni koncentraciji izvajal mešano vezano prodajo, vsaj

ne v znatni meri. Natančneje, profesorja Nalebuff in Rey kritizirata izhodiščne domneve profesorja Choia glede značaja trga, profesor Rey med drugim navaja, da bi lahko model Choi veljavno in na podlagi svojih kalibracijskih pogojev pripeljal do drugačnih rezultatov glede na izbrane izhodiščne parametre.

456 Ne da bi bilo treba v tem postopku podrobno presojati o utemeljenosti zaključkov, do katerih so prišli različni ekonomisti, niti o teži analiz profesorjev Nalebuffa, Reya in Shapira glede na analizo profesorja Choia, je mogoče iz tega zaključiti, da je vprašanje, ali bi v obravnavani zadevi učinki Cournot spodbudili združeni subjekt, da izvaja mešano vezano prodajo, sporno. Zaključek glede verjetnosti obstoja take spodbude, do katerega je prišla Komisija, gotovo ne izhaja neposredno in neizogibno iz ekonomske teorije učinkov Cournot.

457 Poleg tega pa je to, da je Komisijino teorijo v obravnavani zadevi mogoče dokazati s sklicevanjem na učinke Cournot, v nasprotju z neko drugo ugotovitvijo v zvezi z načinom izvedbe vezane prodaje.

458 Tožeča stranka je v zvezi s tem v upravnem postopku in pred Sodiščem prve stopnje utemeljeno navajala, da Snecma ne bi imelo nobenega interesa žrtvovati del svojega dobička, s tem da bi zagotovilo cenovna znižanja za spodbujanje prodaje proizvodov nekdanjega podjetja Honeywell, tako da mešana vezana prodaja motorjev CFMI ne bi bila mogoča. Komisija v izpodbijani odločbi ni ustrezno upoštevala komercialnega vpliva, ki bi ga ta okoliščina nujno imela na spodbudo združenemu subjektu, da po koncentraciji izvaja vezano prodajo, ko je v uvodni navedbi 393 izpodbijane odločbe navedla, da ni nobenega razloga, da Snecma, ki ne konkurira GE kot neodvisni proizvajalec motorjev, ne bi spodbujalo takega ravnanja.

459 Če bi Snecma res znižalo prodajno ceno določenega motorja CFMI, da bi, s tem ko bi ta motor vezal na letalske in neletalske proizvode združenega subjekta, povečal skupno prodajo, bi zaradi takega ravnanja užival koristi samo, kolikor bi se njegova prodaja motorja povečala. Torej ne bi bilo učinkov Cournot, ki bi povečevali dobiček podjetja Snecma za celotno ponudbo proizvodov. Čeprav so učinki Cournot glede na Komisijino teorijo dokaz obstoja spodbude za izvajanje vezane prodaje, pa je treba ugotoviti, da tako razlogovanje ne more utemeljiti zaključka iz uvodne navedbe 393 izpodbijane odločbe, da bi imelo Snecma enak komercialni interes kot združeni subjekt.

460 Tako bi moralo cenovna znižanja za motorje, ki jih ponuja strankam v okviru mešane vezane prodaje, ki vključuje motor CFMI, načeloma financirati izključno podjetje GE. Z drugimi besedami, glede na to, da Snecma ne bi imelo takega komercialnega interesa kot GE za precejšnje financiranje takega znižanja, bi moral biti znesek, ki ustreza absolutni vrednosti takega znižanja, odštet od približno polovice cene motorja CFMI, ki bi pripadala GE zaradi njegove udeležbe pri skupnem vlaganju. Tako bi bil „vzvod“ za spodbujanje vezane prodaje, s katerim bi razpolagal združeni subjekt na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala, načeloma manjši za motorjev CFMI kot za motorje, ki jih proizvaja podjetje GE.

461 Zato bi bila mešana vezana prodaja, ki bi vključevala motorje CFMI, z vidika združenega subjekta precej manj komercialno dobičkonosna, kot če bi tožeča stranka bila njihov edini proizvajalec. Tudi če bi domnevali, da bi bilo v obravnavani zadevi mogoče dokazati učinke Cournot za mešano vezano prodajo, ki bi vključevala motorje nekdanjega podjetja GE, bi morala Komisija opraviti ločeno analizo, ob upoštevanju dejavnika iz prejšnje točke, da bi preverila, ali bi tak učinek obstajal pri mešani vezani prodaji, ki bi vključevala motor CFMI.

462 Ob upoštevanju vsega navedenega samo kratko Komisijino omenjanje učinkov Cournot v izpodbijani odločbi ne omogoča zaključka – brez podrobne ekonomske analize, ki bi to teorijo preizkusila na posebnih okoliščinah zadeve –, da bi bilo verjetno, da bi združeni subjekt po koncentraciji izvajal mešano vezano prodajo. Komisija bi namreč z opiranjem na učinke Cournot lahko predložila trdne dokaze v smislu zgoraj v točki 58 navedene sodbe Tetra Laval proti Komisiji, samo če bi dokazala njihovo konkretno uporabljivost. Tako Komisija samo z opisovanjem ekonomskih pogojev, ki bi po njenem mnenju obstajali na trgu po koncentraciji, ni uspela z zadostno stopnjo verjetnosti dokazati, da bi združeni subjekt po koncentraciji izvajal mešano vezano prodajo.

— Strateški značaj predvidenega ravnanja

463 Tretjič, Komisija pred Sodiščem prve stopnje navaja, da je treba njen opis vezane prodaje in verjetnost, da bi se zgodila, presoјati ob upoštevanju dejstva, da bo združeni subjekt svojo sposobnost, da ponudi vezano ponudbo, uporabil strateško – kot „vzvod“ za marginalizacijo konkurentov. Tožeča stranka meni, da taka razlaga izpodbijane odločbe „ni dopustna“, saj gre za razlago, ki se je prvič pojavila pred Sodiščem prve stopnje. V bistvu pa Komisiji očita poskus nadomestitve nezadostne obrazložitve med sodnim postopkom. V zvezi s tem je dovolj ugotoviti, da je Komisija v izpodbijani odločbi navedla, da bi združeni subjekt svojo sposobnost vezanja prodaje v prihodnosti uporabil strateško, da bi tako izrinil konkurente, zlasti z navzkrižnim subvencioniranjem (glej zlasti uvodne navedbe 353, 379, 391 in 398). Zato je treba preučiti druge argumente tožeče stranke.

464 V zvezi s tem je treba najprej spomniti na to, da je Sodišče v zgoraj v točki 60 navedeni sodbi Komisija proti Tetra Laval enako kot Sodišče prve stopnje razsodilo,

da kadar se Komisija opira na prihodnje ravnanje, ki ga bo po njenem mnenju izvajal združeni subjekt po koncentraciji, mora na podlagi trdnih dokazov in z zadostno stopnjo verjetnosti dokazati, da se bo tako ravnanje dejansko zgodilo (glej tudi zgoraj navedeno točko 64).

465 V obravnavani zadevi je bilo že zgoraj v točki 462 ugotovljeno (glej tudi zgoraj navedeno točko 432), da Komisija s sklicevanjem na objektivne komercialne in ekonomske okoliščine ni dokazala, da bi bila mešana vezana prodaja po koncentraciji nujno v interesu združenega subjekta. Tako naj bi bile s komercialnega vidika združenemu subjektu po koncentraciji na voljo različne strategije. Čeprav je res, da bi bila strateška izbira, ki jo predvideva Komisija, ena od možnosti, ki bi mu bila na voljo, pa bi bila kratkoročna maksimizacija dobička, prek pridobitve največje mogoče dobičkovne marže za vsak posamičen proizvod, tudi ena od odprtih možnosti.

466 Zato je morala Komisija, ob neobstoju zadostnega pravnega dokaza za obstoj ekonomske spodbude združenemu subjektu, v izpodbijani odločbi predložiti druge dokaze, ki bi omogočali zaključek, da bi se združeni subjekt odločil za strateško žrtvovanje kratkoročnega dobička, da bi povečal svoj tržni delež na račun konkurentov, s ciljem pridobivati večji dobiček v prihodnosti. Tak dokaz bi lahko na primer bili interni dokumenti, ki bi dokazovali, da je bil to namen posloводства tožeče stranke ob začetku projekta prevzema podjetja Honeywell, odvisno od primera. V skladu z navedbami tožeče stranke je v zvezi s tem treba ugotoviti, da Komisija ni predložila nobenega dokaza, ki bi lahko dokazal, da bi se združeni subjekt dejansko tako strateško odločil. V izpodbijani odločbi namreč samo navaja, da bi bil združeni subjekt sposoben ponuditi paket proizvodov po strateški ceni ali da bi izvajal navzkrižno subvencioniranje in da bi dejansko tako ravnal, ne da bi pojasnila razloge, ki utemeljujejo tako navedbo (glej zlasti uvodne navedbe 353, 379, 391 in 398). Dejstvo, da bi se združeni subjekt lahko tako strateško odločil, pa ne zadostuje za dokaz, da bi tudi dejansko tako ravnal ter da bi zato na različnih letalskih in neletalskih trgih nastal prevladujoč položaj.

- 467 Končno, Komisija je pred Sodiščem prve stopnje opozorila na to, da je treba za presojo verjetnosti tega ravnanja upoštevati strateški namen prihodnjega ravnanja, ki ga je predvidevala v zvezi z združenim subjektom. Čeprav bi taka argumentacija morda lahko pojasnila to, da se Komisija ni oprla na noben določen ekonomski model, pa to ne more nadomestiti pomanjkanja dokazov glede verjetnosti, da bi združeni subjekt izvajal komercialno politiko s takim strateškim namenom.
- 468 Treba je dodati, da bi morala Komisija v skladu z zgoraj v točki 58 navedeno sodbo Tetra Laval proti Komisiji dejansko upoštevati odvračilni učinek, ki bi ga imela na združeni subjekt možnost sankcij zaradi zlorabe prevladujočega položaja po členu 82 ES (glej zgoraj navedeno točko 70 in naslednje). Neupoštevanje tega v izpodbijani odločbi dodatno vpliva na njeno presojo mešane vezane prodaje.
- 469 Ob upoštevanju navedenega je treba zaključiti, da razlogovanju Komisije, ki temelji na prihodnji „strateški“ komercialni politiki, ni mogoče slediti, saj ni trdnih dokazov za verjetnost te hipoteze.

Zaključek

- 470 Iz vsega navedenega izhaja, da Komisija ni pravno zadostno dokazala, da bi združeno podjetje po koncentraciji izvajalo vezano prodajo, ki bi vključevala motorje nekdanjega podjetja GE ter letalske in neletalske proizvode nekdanjega podjetja Honeywell. Ob neobstoju take prodaje dejstvo, da bi imel ta subjekt širšo ponudbo proizvodov kot konkurenti, ne zadostuje za utemeljitev zaključka, da bi nastal ali se okreplil njegov prevladujoč položaj na različnih zadevnih trgih.

- 471 Ob upoštevanju zaključka iz prejšnje točke ni treba preučiti argumentacije tožeče stranke v zvezi z domnevnim izrivanjem konkurentov s trga, ki ga je ugotovila Komisija, saj zaključki te glede vezane prodaje v vsakem primeru niso zadostni.
- 472 Poleg tega ni treba preučiti tega, kako je Komisija obravnavala zaveze glede tega vidika zadeve, zlasti to, da je zavrnila vedenjsko zavezo v zvezi z vezano prodajo. Glede na to, da prav tako ni treba preučiti strukturnih zavez glede dejavnosti Honeywell na različnih trgih letalskih in neletalskih proizvodov niti zavez v zvezi s prihodnjim ravnanjem GECAS (zgoraj navedena točka 365), vprašanje, katere od teh dveh vrst zavez bi morala Komisija upoštevati, ni pomembno. Tako kot je bilo že navedeno v točki 50, je namreč edina razlika med obema nizoma zavez zadevala vidika obveznosti, ki sta jih predlagala priglasiatelj.
- 473 Treba je zaključiti, da je Komisija, s tem ko je zaključila, da bi prihodnje izvajanje vezane prodaje združenega subjekta vodilo v nastanek ali okrepitev prevladujočih položajev na trgih letalskih in neletalskih proizvodov ali v okrepitev predhodno obstoječega prevladujočega položaja GE na trgih reaktivnih motorjev za velika komercialna letala, storila očitno napako v presoji.

E – Horizontalno prekrivanje

- 474 Tožeča stranka glede obrazložitve izpodbijane odločbe v zvezi s horizontalnim prekrivanjem proizvodov strank koncentracije za motorje velikih regionalnih letal, motorje poslovnih letal in majhne ladijske plinske turbine meni, da je Komisija

napačno sklepala o nastanku ali okrepitvi prevladujočih položajev s protikonkurenčnimi učinki.

1. *Reaktivni motorji za velika regionalna letala*

⁴⁷⁵ V Komisijini analizi horizontalnega prekrivanja v zvezi z reaktivnimi motorji za velika regionalna letala sta po mnenju tožeče stranke dve temeljni napaki, in sicer da je zaključila, da so reaktivni motorji za velika regionalna letala tožeče stranke in Honeywell del istega trga ter da ni pravilno presodila vpliva koncentracije na trg teh reaktivnih motorjev.

a) Trditve strank

Opredelitev trga in predhodni obstoj prevladujočega položaja na upoštevem trgu

⁴⁷⁶ Tožeča stranka meni, da pred koncentracijo ni imela prevladujočega položaja na trgu reaktivnih motorjev za velika regionalna letala.

⁴⁷⁷ Opozarja na to, da je ustrezna opredelitev upoštevne trga nujen predpogoj za vsako presojo učinka koncentracije na konkurenco (sodba Sodišča z dne 31. marca 1998 v združenih zadevah Francija in drugi proti Komisiji, C-68/94 in

C-30/95, Recueil, str. I-1375). V skladu z Obvestilom Komisije o opredelitvi upoštevne trga za namene konkurenčnega prava Skupnosti (UL 1997, C 372, str. 5, točka 13, v nadaljevanju: Obvestilo o opredelitvi trga) sta glavna dejavnika, ki ju je treba upoštevati pri opredeljevanju nekega trga, zamenljivost na strani povpraševanja in na strani ponudbe, ki ju je treba dokazati na podlagi empiričnih dokazov. Komisija naj določb navedenega obvestila v obravnavani zadevi ne bi uporabila.

478 Na področju letalskih motorjev naj bi, kot naj bi ugotovila Komisija v odločbi Engine Alliance, vsaka „družina“ motorjev splošno predstavljala edinstven niz potiska, teže in drugih značilnosti delovanja, ki jih opredelijo kot primerne za določeno platformo. Letalski motorji podjetja GE naj bi bili precej močnejši, težji in kompleksnejši kot motorji podjetja Honeywell.

479 Edino, kar naj bi omogočalo zaključek, da so motorji podjetij GE in Honeywell substituti, naj bi bilo to, da bi lahko določeni kupci letal Avro, ki jih opremlja slednje, kupili druga letala, opremljena z motorji GE. Taka vrsta posredne zamenljivosti na „drugi ravni“ naj bi predvidevala, da Komisija pojasni to novo metodologijo, zakaj je taka zamenljivost na drugi ravni pomembna in kako bi to vodilo v izrinjanje konkurentov. Poleg tega bi morala Komisija v skladu z Obvestilom o opredelitvi trga predložiti empirične dokaze za tako zamenljivost, česar pa v obravnavani zadevi naj ne bi storila.

480 Tožeča stranka navaja, da je kakor koli uporabnost tržnih deležev za presojo prevladujočega položaja na določenem trgu, kot je trg reaktivnih motorjev za velika regionalna letala, ki je podvržen razpisom, omejena. Navaja, da na tem trgu pred koncentracijo ni bila v prevladujočem položaju, saj pred njo ni mogla ravnati neodvisno od svojih konkurentov.

481 Komisija opozarja na zaključke odločbe, po katerih ima GE prevladujoč položaj v smislu vgrajenih motorjev in neizpoljenih naročil na velika regionalna letala. GE in Honeywell naj bi imela združena stoddstotni tržni delež glede motorjev za letala, ki so še v proizvodnji, ter od [90- do 100]-odstotni delež glede vgrajenih motorjev. Takega monopola ali kvazimonopola naj v predvidljivi prihodnosti ne bi bilo mogoče izzvati, zlasti zaradi čiste ali tehnične vezane prodaje.

Učinki koncentracije na upoštevni trg

482 Po mnenju tožeče stranke je Komisija, celo ob domnevi, da obstaja samo en trg za velika regionalna letala, priznala da je glede obstoječih platform „povečanje tržnega deleža zaradi koncentracije majhno“ (izpodbijana odločba, uvodna navedba 429). Navedla naj ne bi nobenega primera konkurence med motorji podjetij GE in Honeywell, niti dokaza o vplivu koncentracije na trg, medtem ko proizvodnja letal Avro, opremljenih z motorji podjetja Honeywell, ni večja od 20 enot na leto.

483 Dokazi, na katere se opira Komisija, naj ne bi bili pomembni. Dobiček zaradi položaja na tem trgu naj bi bil zanemarljiv zaradi majhne proizvodnje letal Avro. Komisija naj bi se, s tem ko se je oprla na obstoj družb GE Capital in GECAS, oprla na enake dejavnike, ki dokazujejo prevladujoč položaj, da bi dokazala tudi njegovo okrepitev.

484 Komisija naj glede prihodnjih platform ne bi predložila nobenega dokaza za slabitev konkurence. GE in Honeywell naj na eni strani ne bi bili medsebojno konkurenčna. Na drugi strani pa naj bi bila Rolls-Royce ter P&W upoštevna konkurenta, kot

kažejo primeri glede letal AI(R), Embraer in Fairchild Dornier. Komisija naj bi se v zvezi s tem omejila na ponavljanje svojih argumentov glede mešane vezane prodaje, navzkrižnega subvencioniranja in vertikalne integracije.

485 Komisija meni, da pravilo o izključnem opremljanju z motorji na obravnavanem trgu ne preprečuje konkurence med proizvajalci motorjev glede na končne kupce. Proizvajalci motorjev so spodbujeni k trženju platform, ki so opremljene z njihovimi motorji, zlasti s tem, da predstavljajo dobre motorje, privlačno ponudbo nadomestnih motorjev ter poprodajne proizvode in storitve. Zaradi koncentracije naj bi taka konkurenca izginila. Neizpolnjena naročila družbe Avro naj ne bi pomenila, da bi v vsakem primeru na drugi ravni s trga izginila vsakršna konkurenca.

486 Končno, kot je bilo že navedeno v izpodbijani odločbi, naj bi finančna moč in vertikalna integracija združenega subjekta Rolls-Royce in P&W izrinila s trga, s tem da bi omejila njuno željo po vstopu na trg, na katerem nista prisotna.

Zavrnitev strukturne zaveze v zvezi z reaktivnimi motorji za velika regionalna letala

487 Tožeča stranka navaja, da sta stranki koncentracije kljub nestrinjanju s Komisijo predlagali prenehanje dejavnosti podjetja Honeywell glede proizvodnje motorjev za sedanja in prihodnja letala serije Avro. Ugovori Komisije glede tega v izpodbijani odločbi naj ne bi bili utemeljeni.

488 Komisija opozarja, da se, zlasti v obravnavani zadevi, kritika GE v zvezi z zavrnitvijo zaveze omejuje na zatrjevanje in ne vodi v nobene zaključke glede veljavnosti izpodbijane odločbe.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

Opredelitev trga

489 Najprej je treba ugotoviti, da je vprašanje, ali ima glede na ugotovljena ali nesporna dejstva določeno podjetje prevladujoč položaj na nekem trgu, vprašanje ekonomske presoje v smislu sodne prakse, navedene zgoraj v točki 62 in naslednjih, po kateri ima Komisija široko območje proste presoje. V zvezi s tem je naloga Sodišča prve stopnje samo nadziranje, da v tej ekonomski presoji ni očitnih napak.

490 Nasprotno pa Komisija glede dejanskega stanja nima nobenega prostora za prosto presojo. Prav tako je treba v zvezi s tem ugotoviti, da kolikor tožeča stranka izpodbija določeno dejansko navedbo iz izpodbijane odločbe, načeloma ni mogoče ugovarjati, če Komisija na tako izpodbijanje dejstev odgovori, s tem da Sodišču prve stopnje predloži dokaz o utemeljenosti te navedbe, če se dejanski okvir iz izpodbijane odločbe zato ne spremeni.

491 V obravnavani zadevi je treba torej preučiti argumente tožeče stranke, ki izpodbijajo opredelitev trga motorjev za velika regionalna letala, ki jo je v izpodbijani odločbi navedla Komisija, da bi ugotovili, ali zadostujejo za dokaz obstoja dejanskih napak ali očitne napake v presoji.

492 Komisija v uvodni navedbi 9 izpodbijane odločbe v okviru splošnega opisa strukture trgov reaktivnih motorjev ugotavlja, da na teh trgih konkurenca poteka na dveh ravneh: prvič, proizvajalci motorjev si konkurirajo, da bi bili potrjeni za določeno letalsko platformo, ki se razvija (v nadaljevanju: konkurenca na prvi ravni), in drugič, kadar letalske družbe, ki kupujejo platforme letal, izberejo enega od razpoložljivih potrjenih motorjev ali kadar se odločijo za nakup letal, opremljenih z različnimi motorji (v nadaljevanju: konkurenca na drugi ravni). V prvem primeru si motorji konkurirajo na tehnični in komercialni ravni zaradi opremljanja določene platforme ter je treba ugotoviti, da je obstoj take konkurence v bistvu odvisen od obstoja zamenljivosti na strani ponudbe. V drugem primeru pa si motorji prav tako konkurirajo na tehnični in komercialni ravni, da bi bili izbrani s strani letalske družbe, ter je zato ta konkurenca nasprotno odvisna od zamenljivosti na strani povpraševanja.

493 V obravnavani zadevi ni sporno, da so vse vrste letal, za katere je Komisija menila, da sodijo na trg velikih regionalnih letal, na voljo samo z eno vrsto motorja, tako da končni kupec letala nima nobene neposredne in samostojne izbire med reaktivnimi motorji, saj je izbira reaktivnega motorja neločljivo povezana z izbiro letala. V takih okoliščinah je treba ugotoviti, da lahko konkurenca na drugi ravni, opredeljena v prejšnji točki, na navedenem trgu obstaja samo posredno, in sicer kot rezultat konkurence med letali, ki jih poganjajo različni reaktivni motorji.

494 Komisija v zvezi s tem v uvodni navedbi 9 ugotavlja, da sta letalo in reaktivni motor komplementarna proizvoda, saj nakup enega brez nakupa drugega iz očitnih razlogov nima smisla. Ugotavlja, da je treba zato trge reaktivnih motorjev opredeliti ob upoštevanju konkurence na trgih letal. Komisija je tako opredelila različne trge reaktivnih motorjev za letala glede na različne trge letal, ki jih opremljajo, ti pa so opredeljeni glede na „profile nalog“, za katere so zasnovani (uvodna navedba 10 izpodbijane odločbe).

495 Komisija je v ta namen upoštevala tri bistvene značilnosti letal, to je število sedežev, dolet in ceno. Najprej je regionalna letala opredelila kot tista, ki imajo od 30 do 90 sedežev (in več), dolet manjši od 2000 milj ter najvišjo ceno 30 milijonov USD (uvodna navedba 10 izpodbijane odločbe). Nato je ugotovila obstoj dveh ločenih trgov znotraj te kategorije, to je trg majhnih regionalnih letal, ki imajo od 30 do 50 sedežev, ter trg velikih regionalnih letal, ki lahko prepeljejo od 70 do 90 potnikov in več, in sicer zato, ker „se ti kategoriji [regionalnih letal] po številu sedežev, velikosti, doletu in zato stroških uporabe (to je ceni sedeža na kilometer) uporabljata za različne vrste nalog ter med seboj nista substituta“ (uvodna navedba 20 izpodbijane odločbe).

496 Tožeča stranka navaja, Komisija pa ji v zvezi s tem ne nasprotuje, da je potisk teh reaktivnih motorjev tako drugačen od potiska reaktivnih motorjev podjetja Honeywell, da je izključena vsaka neposredna konkurenca za opremljanje iste platforme na prvi ravni, saj lahko njeni reaktivni motorji opremljajo dvomotorna letala, motorji podjetja Honeywell pa lahko opremijo le štirimotorna letala.

497 Kljub temu pa je treba ugotoviti, da čeprav je res, da proizvajalec letal takrat, ko se odloči za določeno dvomotorno ali štirimotorno platformo, ne more več izbirati ponudnika motorja, pa iz izpodbijane odločbe izhaja, da sta ti rešitvi na trgu velikih regionalnih letal, kot ga je opredelila Komisija, dejansko obstajali. Ob upoštevanju obstoja take izbire je nujno obstajala tudi določena stopnja zamenljivosti na strani ponudbe med motorji tožeče stranke in motorji podjetja Honeywell, s tem da je proizvajalec letal, ki je želel razviti novo platformo, moral izbrati v zgodnji fazi zasnove platforme. Kakor koli, Komisija ni nikoli trdila, niti v izpodbijani odločbi niti pred Sodiščem prve stopnje, da je med tožečo stranko in podjetjem Honeywell glede opremljanja iste platforme obstajala neposredna konkurenca na prvi ravni. Zato teorija tožeče stranke o obstoju neposredne konkurence na prvi ravni, čeprav bi ji sledili, nima nobenega vpliva na zakonitost izpodbijane odločbe.

- 498 Zato je treba preučiti, ali je tožeča stranka dokazala Komisijino dejansko napako ali očitno napako v presoji, zato ker se je za zaključek, da so si reaktivni motorji GE in Honeywell konkurirali, oprla na posredno konkurenco na drugi ravni, navedeno zgoraj, to je konkurenco med letali, opremljenimi z reaktivnimi motorji podjetij GE oziroma Honeywell.
- 499 Tožeča stranka Komisijini teoriji o domnevnem obstoju posredne konkurence med reaktivnimi motorji na tem trgu na drugi ravni nasprotuje z dvema argumentoma. Prvič, navaja, da ta teorija ne sodi v okvir ustaljene teorije o zamenljivosti. Komisija bi morala tako razložiti to novo metodologijo, zlasti s tem da bi pojasnila, zakaj je taka zamenljivost na drugi ravni pomembna in kako bi to vodilo v izrinjanje konkurentov. Drugič, tudi če bi ta konkurenca na drugi ravni obstajala, naj Komisija v izpodbijani odločbi ne bi dokazala, da so v kritičnem času letala, opremljena z motorji GE, konkurirala letalom, opremljenim z motorji Honeywell.
- 500 Treba je ugotoviti, da je v okoliščinah obravnavane zadeve opis iz uvodne navedbe 9 izpodbijane odločbe (glej zgoraj navedeni točki 492 in 494) zadosten opis Komisijine teorije. Komisija je namreč ugotovila, da si motorji na drugi ravni konkurirajo „v tehničnem in komercialnem smislu, da bi bili izbrani s strani letalske družbe“. Očitno je, da če so tehnične značilnosti nekega bistvenega sestavnega dela letala, kot je motor, ki ga poganja, precej boljše od enakovrednih sestavnih delov, s katerimi je opremljena druga vrsta letal iste kategorije, bo imelo načeloma prvo navedeno letalo konkurenčno prednost pred drugimi.
- 501 Podobno je cena motorja dejavnik, ki lahko vpliva na ceno celotnega letala, Komisija pa je pri opisu učinkov koncentracije na konkurenco glede trga reaktivnih motorjev za velika regionalna letala v uvodni navedbi 429 izpodbijane odločbe izrecno

ugotovila, da bo združitev podjetij GE in Honeywell „strankam preprečila uživanje koristi cenovne konkurence (na primer v obliki popustov) med ponudniki“.

502 Tožeča stranka dvomi v možnost cenovne konkurence med proizvajalci motorjev na trgu velikih regionalnih letal in opozarja na to, da proizvajalec letal določi končno ceno celotne platforme/motorja. Vendar pa je Komisija v izpodbijani odločbi, in sicer v prvem stavku uvodne navedbe 391, ki je v delu izpodbijane odločbe, ki obravnava vezano prodajo v zvezi z velikimi regionalnimi letali in tudi velikimi komercialnimi letali, ugotovila, da čeprav ni izbire med motorji za dano platformo, kar vedno velja za velika regionalna letala, pa lahko proizvajalec motorjev vedno zniža ceno svojega motorja ali s tem povezane poprodajne storitve, da bi spodbudil prodajo celotne platforme/motorja.

503 Komisija je v odgovor na eno od pisnih vprašanj Sodišča prve stopnje, s katerim se je želelo preveriti obstoj navedene možnosti popustov iz uvodne navedbe 391, na obravnavi predložila tri interne dokumente tožeče stranke s številkami 120-CID-000167, 334-DOC-000827 in 321-DOC-000816. Ugotoviti je treba, da ti trije dokumenti podpirajo Komisijino teorijo glede obstoja konkurence med reaktivnimi motorji na drugi ravni.

504 Natančneje, dokument 321-DOC-000816 glede enega od velikih regionalnih letal, opremljenih z motorji GE, konkretno navaja, da je bilo [...] Tako je treba ugotoviti, da je konkurenca na drugi ravni, zlasti cenovna, ki jo je Komisija opisala v uvodni navedbi 9 izpodbijane odločbe, dejansko obstajala na trgih reaktivnih motorjev nasploh in med reaktivnimi motorji za velika regionalna letala posebej, kljub izključnosti enega motorja na vsako platformo.

505 V zvezi s tem je treba zavrniti argumente tožeče stranke iz zahteve za ponovno odprtje ustnega postopka z dne 8. junija 2004, ponovljene v njenih stališčih z dne 21. julija 2004, da trije dokumenti, navedeni zgoraj v točki 503, kot dokazi niso dopustni. Najprej je treba opozoriti na to, da tožeča stranka ni nasprotovala predložitvi dokumentov na obravnavi in torej njihova vložitev v spis ni bila sporna. Poleg tega to, da je Sodišče prve stopnje, kot je razsodilo Sodišče, upoštevalo odgovore ene stranke na vprašanja, postavljena v smislu ukrepov procesnega vodstva v skladu s členom 64(3) Poslovnika Sodišča prve stopnje, druga stranka pa je imela, po potrebi, možnost izjaviti se o teh dokumentih na obravnavi, ni v nasprotju s členom 48 navedenega Poslovnika (v tem smislu glej sodbo Sodišča z dne 14. maja 1998 v zadevi Svet proti De Nil in Impens, C-259/96 P, Recueil, str. I-2915, točka 31). Načelo kontradiktornosti je bilo v obravnavani zadevi spoštovano, saj je tožeča stranka lahko te dokumente komentirala ne le na obravnavi, ampak tudi pisno po ponovnem odprtju ustnega postopka, ki ga je zahtevala.

506 Vendar pa tožeča stranka navaja, da ti dokumenti niso bili vloženi v spis Komisije, do katerega je imela dostop, in se sklicuje na sodbo Sodišča z dne 25. oktobra 1983 v zadevi AEG proti Komisiji (107/82, Recueil, str. 3151, točke od 22 do 25) ter zaključuje, da je treba te dokumente zato izločiti. V zvezi s tem je treba ugotoviti, da je Komisija v svojih stališčih z dne 17. septembra 2004 navedla številko strani spisa, na kateri se vsak od teh dokumentov nahaja, ter v prilogi predložila izvlečke seznamov dokumentov, do katerih je omogočila dostop. Poleg tega je opozorila na to, da sta bila dva izmed teh dokumentov s številka 120-CID-000167 in 321-DOC-000816 celo izrecno navedena v OUMK. V teh okoliščinah je treba zavrniti argument tožeče stranke, da ti trije dokumenti niso bili vloženi v upravni spis.

507 Poleg tega argument tožeče stranke iz njenih zadnjih stališč z dne 15. oktobra 2004, ki se nanaša na to, da je Komisija z označbo „P“ označila, da sta te dokumente Komisiji predložili stranki koncentracije, pa čeprav so ti morali biti Komisiji dejansko predloženi s strani ameriškega pravosodnega ministrstva, ne zmanjšuje utemeljenosti navedene analize. Komisija ugotavlja, da je stranki koncentracije nista

zaposili, naj jima posreduje kopije teh dokumentov. Opozoriti je namreč treba na to, da bi tožeča stranka lahko zahtevala njihovo predložitev, če bi tako želela, saj so vpisani v seznam dokumentov, ki so v upravnem spisu in do katerih so imele stranke možnost dostopa.

508 Kakor koli, ti trije dokumenti so interni dokumenti tožeče stranke, ki jih je morala poznati. Ugotovitev kršitve pravice do obrambe ali prepoved Komisiji, da predloži določene interne dokumente ene od strank pred Sodiščem prve stopnje, ker Komisija tej stranki ni posredovala kopij njenih dokumentov, ne bi bilo logično.

509 Kolikor se Komisija sklicuje na te tri dokumente glede izključnega dejanskega vprašanja, ali proizvajalec letal določi ceno letala neodvisno od cene motorja ali pa, kot je to navajala Komisija v izpodbijani odločbi, ima proizvajalec motorja še možnost ponuditi popust za spodbujanje prodaje letala in zato svojega motorja, ki ga poganja, je treba zaključiti, da je imela pravico te dokumente predložiti pred Sodiščem prve stopnje ter tako odgovoriti na izpodbijanje zadevnih dejstev s strani tožeče stranke (v zvezi s tem glej zgoraj navedeno točko 490).

510 Ob upoštevanju navedenega Komisija ni storila niti dejanske napake niti očitne napake v presoji, kolikor se je v okviru opredelitve trga velikih regionalnih letal oprla na obstoj konkurence na drugi ravni med reaktivnimi motorji zaradi konkurence med letali, ki jih poganjajo.

511 Tožeča stranka v okviru drugega dela argumentacije, navedene zgoraj v točki 499, navaja, da je območje Komisijine presoje pri opredeljevanju trgov omejeno, prvič, z njeno predhodno prakso odločanja, zlasti z odločbo Engine Alliance, in drugič,

z Obvestilom o opredelitvi trga, ki ga je v zvezi s tem objavila. Razlogovanje, s katerim je Komisija zaključila, da si letala, ki jih poganjajo motorji GE in tisti, ki jih poganjajo motorji Honeywell, konkurirajo na istem trgu, po mnenju tožeče stranke ni združljivo z navedenima aktoma.

- 512 V zvezi s tem je treba spomniti na to, da gospodarski subjekti glede na ustaljeno sodno prakso svojega zaupanja v pravo ne morejo opreti na ohranjanje predhodne prakse odločanja, ki se lahko spremeni glede na pooblastilo za prosto odločanje institucij Skupnosti (glej zgoraj navedeni točki 118 in 119 ter navedeno sodno prakso).
- 513 Kolikor se tožeča stranka v zvezi s tem sklicuje na točko 15 sodbe Sodišča z dne 14. februarja 1990 v zadevi Delacre in drugi proti Komisiji (C-350/88, Recueil, str. I-395) v podporo teoriji, da ima Komisija posebno dolžnost obrazložitve, kadar se oddalji od predhodne prakse odločanja, je dovolj spomniti na to, da se navedena točka in tudi sodba Sodišča z dne 26. novembra 1975 v zadevi Fabricants de papiers peints proti Komisiji (73/74, Recueil, str. 1491, točka 31) nanašata na izjemo od običajnega pravila, po katerem lahko Komisija določeno odločbo, ki sodi v okvir verige ustaljene prakse odločanja, le kratko obrazloži, in sicer če razširi področje uporabe določene prakse. Čeprav mora Komisija dejansko tako odločbo izrecno obrazložiti, iz navedene sodne prakse ne gre zaključiti, da mora Komisija poleg obrazložitve svoje odločbe s sklicevanjem na spis zadeve konkretno navesti razloge, zaradi katerih je prišla do drugačnega zaključka, kot je bil tisti v eni od predhodnih zadev, ki se je nanašala na podoben ali enak položaj oziroma v kateri so bili isti gospodarski subjekti.
- 514 Tako se tožeča stranka v obravnavani zadevi ne more sklicevati na zaupanje v pravo zato, ker je Komisija trge v neki predhodni odločbi opredelila na določen način, zlasti kolikor je upoštevala potisk reaktivnih motorjev v odločbi Engine Alliance. Niti

Komisija niti *a fortiori* Sodišče prve stopnje namreč nista vezana na ugotovitve iz odločbe Engine Alliance.

515 Kakor koli, Komisija upravičeno opozarja na to, da je v odločbi Engine Alliance preučila sporazum, katerega cilj je bil omogočiti GE in P&W skupen razvoj reaktivnega motorja, ki naj bi poganjal platforme, ki so bile tudi same v fazi razvoja, to je tiste za letalo Airbus A380 in podaljšano različico letala Boeing 747-400. V teh okoliščinah je bila v tisti zadevi pomembna samo prva raven konkurence iz uvodne navedbe 9 izpodbijane odločbe, to je konkurenca med proizvajalci motorjev za pridobitev potrditve za določeno platformo. Ta razlaga je logičen in zadosten odgovor na argumentacijo tožeče stranke v zvezi s tem.

516 Glede domnevne neuporabe Obvestila o opredelitvi trga je treba najprej spomniti, da Komisija ne more odstopati od pravil, ki si jih je naložila (sodba Sodišča z dne 30. januarja 1974 v zadevi Louwage proti Komisiji, 148/73, Recueil, str. 81, točka 12, in po analogiji sodba z dne 5. junija 1973 v zadevi Komisija proti Svetu, 81/72, Recueil, str. 575, točka 9, sodba Sodišča prve stopnje z dne 17. decembra 1991 v zadevi Hercules Chemicals proti Komisiji, T-7/89, Recueil, str. II-1711, točka 53, potrjena po pritožbi s sodbo Sodišča z dne 8. julija 1999 v zadevi Hercules Chemicals proti Komisiji, C-51/92 P, Recueil, str. I-4235 in navedena sodna praksa). Tako mora Komisija, kolikor Obvestilo o opredelitvi trga zavezuječe nalaga metodo, po kateri želi Komisija v prihodnje opredeljevati trge, in ne prepušča nobenega območja proste presoje, dejansko upoštevati določbe navedenega obvestila.

517 Tožeča stranka ugotavlja, da je v skladu z Obvestilom o opredelitvi trga zamenljivost na strani povpraševanja eden od glavnih dejavnikov, ki jih je treba upoštevati, in da take zamenljivosti v obravnavani zadevi ni (glej zgoraj navedeno točko 496). V zvezi s tem je dovolj spomniti, da Obvestilo o opredelitvi trga, potem ko opredeli zamenljivost na strani povpraševanja, zamenljivost na strani ponudbe in potencialno

konkurenco kot tri velike vire konkurenčnih omejitev za podjetja, v točki 13 določa: „Z gospodarskega vidika predstavlja za opredelitev upoštevnega trga zamenljivost povpraševanja najneposrednejšo in najučinkovitejšo silo discipliniranja za ponudnike obravnavanega proizvoda, zlasti v zvezi z njihovimi odločitvami glede oblikovanja cen.“ V teh okoliščinah iz Obvestila o opredelitvi trga ne izhaja, da neobstoj neposredne zamenljivosti med motorji tožeča stranka in motorji podjetja Honeywell na strani ponudbe v obravnavani zadevi zmanjšuje utemeljenost opredelitve trga s strani Komisije v izpodbijani odločbi, saj je Komisija utemeljeno sklepala o obstoju zamenljivosti na strani povpraševanja.

518 Glede zamenljivosti na strani povpraševanja pa tožeča stranka Komisiji očita, da je ni dokazala z empiričnimi dokazi ali ekonomskimi študijami, kot naj bi to zahtevalo Obvestilo o opredelitvi trga. V zvezi s tem je treba spomniti, da Komisija v točki 25, pod naslovom „Dejavniki, na katerih temelji opredelitev upoštevne trgov“, navaja:

„Obstaja več dejavnikov, ki omogočajo presojo v takem obsegu, da bi se ugotovila zamenljivost. V posameznih zadevah bodo določene vrste dejavnikov določujoče, zelo odvisno od značilnosti ter posebnosti industrije in proizvodov ali storitev, ki se preučujejo. Enaka vrsta dejavnikov v drugih zadevah morda ni pomembna. V večini primerov mora odločitev temeljiti na upoštevanju številnih meril in različnih dejavnikov. Komisija upošteva odprt pristop k empiričnim dokazom, s ciljem učinkovite uporabe vseh razpoložljivih podatkov, ki so lahko pomembni v posameznih zadevah. Komisija ne upošteva toge hierarhije različnih virov podatkov ali vrst dokazil.“

519 Treba je ugotoviti, da si Komisija, kadar se v določenem obvestilu izrazi z besedilom, ki ji pušča možnost, da med več dokazi ali pristopi, ki so lahko teoretično pomembni, izbere tiste, ki najbolj ustrezajo okoliščinam danega primera, pridrži

veliko svobode pri odločanju (po analogiji glej sodbo Sodišča prve stopnje z dne 8. julija 2004 v zadevi Corus UK proti Komisiji, T-48/00, ZOdl., str. II-2325, točke od 179 do 182, in navedena sodna praksa). Tako je treba v obravnavani zadevi ugotoviti, da se Komisija v Obvestilu o opredelitvi trga ni zavezala uporabiti natančno določene metode za presojo zamenljivosti na strani povpraševanja. Nasprotno, ugotovila je, da se mora pristop, ki ga bo sprejela, prilagoditi okoliščinam vsakega posameznega primera, in si pridržala pomemben del svojega območja presoje, tako da lahko vsak primer ustrezno obravnava.

520 Ob upoštevanju tega širokega območja presoje, ki si ga je pridržala Komisija, je torej treba preučiti argumente, ki jih tožeča stranka želi opreti na druge dele Obvestila o opredelitvi trga.

521 Točka 36 Obvestila o opredelitvi trga, na katero se sklicuje tožeča stranka, določa:

„Analiza lastnosti proizvoda in namena uporabe omogoča Komisiji, da kot prvi korak omeji področje preučevanja mogočih substitutov. Vendar pa lastnosti proizvoda in namen uporabe ne zadostujejo za odločitev o tem, ali sta proizvoda nadomestljiva z vidika povpraševanja. Ni nujno, da zamenljivost načina uporabe ali podobnost lastnosti predstavlja zadostna merila, saj se lahko odzivnost kupcev na relativne spremembe v cenah določa tudi z upoštevanjem drugih stvari. Na primer, obstajajo lahko različne konkurenčne omejitve na trgu izvirne opreme avtomobilskih delov in rezervnih delov, kar vodi v opredelitev dveh ločenih upoštevanih trgov. V nasprotju s tem razlike v lastnostih proizvodov ne zadostujejo za izključitev zamenljivosti povpraševanja, ker je to v veliki meri odvisno od tega, kako kupci vrednotijo različne lastnosti.“

- 522 Komisija nato v točkah od 37 do 43 Obvestila o opredelitvi trga navaja različne vire informacij, ki jih namerava uporabiti za dokazovanje možnosti obstoja zamenljivosti.
- 523 Treba je ugotoviti, da če bi bilo treba točko 36 in naslednje Obvestila o opredelitvi trga razlagati tako, da mora Komisija v vsaki zadevi v zvezi s konkurenco zbrati ter upoštevati določene posebne vrste dokazov, potem bi prišlo do očitnega nasprotja med to dolžnostjo in območjem proste presoje iz zgoraj navedenih točk 518 in 519, ki ga ima Komisija za ugotovitev možnosti za zamenljivost v posamičnem primeru glede na posebnosti tega.
- 524 Kakor koli, kolikor točka 36 Obvestila o opredelitvi trga navaja, da „ni nujno, da zamenljivost načina uporabe ali podobnost lastnosti predstavlja zadostna merila, saj se odzivnost kupcev na relativne spremembe v cenah lahko določa tudi z upoštevanjem drugih stvari“, iz tega navedka *a contrario* izhaja, da so v določenih primerih, celo načeloma – razen v posebnih okoliščin, ki bi kazale nasprotno, kot so tiste v navedenem primeru v zvezi z rezervnimi deli iz nadaljevanja navedene točke —, proizvodi, ki so po načinu uporabe zamenljivi in imajo podobne lastnosti, substituiti.
- 525 Komisija je v izpodbijani odločbi opozorila na to, da je tožeča stranka med upravnim postopkom v zvezi z opredelitvijo trga navajala dva konkretna očitka (uvodna navedba 23 izpodbijane odločbe). Prvič, navajala je, da tista vrsta letal, ki jih proizvaja BAe Systems in jih poganjajo motorji Honeywell ter se imenujejo Avro, ni v celoti konkurent na trgu velikih regionalnih letal, saj gre za „nišni“ proizvod. Drugič, navedla je, da bi moral tak trg vključevati tudi majhno letalo Airbus in ozkotrupno letalo Boeing, to je A318 in B717.

526 Čeprav Komisija ni navajala določenih primerov konkurenčnega boja med velikimi štirimotornimi regionalnimi letali, ki jih poganjajo motorji Honeywell, in velikimi dvomotornimi regionalnimi letali, ki jih poganjajo motorji GE, pa se je v svojem odgovoru na prvega od očitkov, navedenega v prejšnji točki, vendarle sklicevala na posebne primere zamenljivosti po načinu uporabe med temi letali, in sicer s tem, da se je sklicevala na uporabo letala Avro, med drugimi s strani letalske družbe Sabena. Komisija je iz tega v uvodni navedbi 25 izpodbijane odločbe zaključila: „S preiskavo na trgu se je izkazalo, da čeprav letalske družbe brez dvoma cenijo posebne sposobnosti letala Avro, pa ga v resnici uporabljajo enako kot vsa druga [velika regionalna letala] in njegovih letov ne omejujejo le na okolje niše. V tem smislu je letalo Avro, ki ga poganja motor Honeywell, alternativna rešitev, ki konkurira drugim [velikim] regionalnim reaktivnim letalom, ki jih poganjajo motorji GE.“ Zato je treba ugotoviti, da je Komisija, daleč od tega, da bi se omejila le na teoretično analizo in trg opredelila glede na abstrakten profil nalog, preiskala dejansko zamenljivost letala Avro in letal, ki so jih poganjali motorji tožeče stranke. V tem smislu je njen zaključek glede opredelitve trga velikih regionalnih letal dejansko utemeljen na empiričnih dokazih, ki zadevajo konkretne primere.

527 Drugi očitek iz zgoraj navedene točke 525 je Komisija zavrnila v uvodnih navedbah od 27 do 29 izpodbijane odločbe, in sicer zato, ker je cena nakupa obeh v zvezi s tem navedenih letalskih platform s strani tožeče stranke precej višja kot cena drugih letal, ki se štejejo za velika regionalna letala.

528 Tožeča stranka pred Sodiščem prve stopnje ni izpodbijala dejanskih ugotovitev v zvezi z zamenljivostjo letala Avro in drugih velikih regionalnih letal, ki temeljijo na Komisijini preiskavi na trgu, niti se ni opirala na to, da sta A318 in B717 veliki regionalni letali. V zvezi s tem je opozarjala le na pomanjkanje konkretnih primerov zamenljivosti in ekonomskih študij s strani Komisije, in sicer zato, ker je Komisija sama predvidela izvedbo takih dokazov.

529 Zaključiti je treba, da to, da je tožeča stranka opozarjala na tako pomanjkanje, ne da bi konkretno pojasnila, v čem po njenem mnenju opredelitev trga s strani Komisije ni pravilna, ne more obrniti dokaznega bremena tako, da bi morala Komisija predložiti take primere, da bi dokazala utemeljenost svoje opredelitve trga. V obravnavani zadevi je bilo ob upoštevanju tega, da je Komisija načeloma navedla zadostno argumentacijo za utemeljitev svoje opredelitve zadevnega trga, zlasti s sklicevanjem na merila v zvezi s profilom nalog letal, na tožeči stranki, da dokaže, da ta merila niso bila ustrezna za opredelitev trga velikih regionalnih letal v obravnavani zadevi.

530 V teh okoliščinah se je Komisija lahko, ne da bi s tem storila očitno napako v presoji, oprla na svojo analizo profila nalog različnih platform za opredelitev trga velikih regionalnih letal v obravnavani zadevi. Zato je treba zaključiti, da je Komisija pravno zadostno dokazala svoj zaključek glede opredelitve trga velikih regionalnih letal.

531 Poleg tega je treba opozoriti na to, da je – kolikor je to lahko relevantno – na podlagi argumentov in dejstev, navedenih pred Sodiščem prve stopnje, jasno, da so bila letala iz družine Avro ne le teoretično, ampak tudi praktično konkurenčna velikim regionalnim letalom s pogonom na motorje GE.

532 Komisija pred Sodiščem prve stopnje navaja, ne da bi ji tožeča stranka glede tega nasprotovala, da so bila velika regionalna letala BAe Systems prva na trgu, in sicer okoli leta 1994. Tako so bila letala, opremljena z motorji Honeywell, nujno konkurenčna novim modelom, opremljenim z motorji GE, in to ob vstopu teh na trg. Kasneje so bili drugi modeli očitno tako uspešni, da se je tržni delež BAe System precej zmanjšal, zaradi česar je ta dala na trg nov model letala Avro, z imenom Avro

RJX, ki naj bi ga poganjal novi motor podjetja Honeywell AS 900. V teh okoliščinah ne bi bilo logično sklepati, da si letala Avro in velika regionalna letala s pogonom na motorje GE niso konkurenčna zato, ker so platforme Avro izgubile svoj močni položaj na trgu zaradi vstopa podjetja GE na trg in torej zaradi konkurence, ki jo pomenijo motorji tega.

533 V zvezi s tem je treba opozoriti tudi na to, da je Komisija v treh dokumentih, priloženih dupliki, predložila dokaze, ki kažejo na to, da so letala Avro dejansko konkurirala drugim velikim regionalnim letalom. Čeprav se Komisija na te dokaze za neposredno podporo utemeljenosti svoje presoje v izpodbijani odločbi ne more prvič sklicevati pred Sodiščem prve stopnje, pa se lahko nanje sklicuje v odgovoru, v smislu dejstev, na argumente tožeče stranke, da Komisija ni mogla predložiti primerov konkurence med letali Avro in drugimi velikimi regionalnimi letali, ker take konkurence ni bilo. Zato je treba na kratko preučiti vsebino teh dokumentov.

534 Prvi od teh treh dokumentov je sporočilo za javnost BAe Systems z dne 16. februarja 1999, v katerem to opisuje svoje novo letalo Avro RJX, ki ga poganja motor AlliedSignal, družbe ki se je kasneje združila s podjetjem Honeywell, kot „nizko tvegan projekt z vidika dobaviteljev ter potencialnih strank glede na milijardo USD in več vredne nove ambiciozne projekte drugih proizvajalcev“ („low risk for suppliers and potential customers compared with the ambitious, all new \$1 billion-plus airframe programmes which other manufacturers are proposing“).

535 Drugi dokument je več kratkih člankov o velikih regionalnih letalih družbe BAe Systems iz glasila „Smiliner“ za leto 2001. Iz enega od teh člankov z dne 29. januarja 2001 med drugim izhaja, da je po navedbah Flight International neka evropska letalska družba objavila razpis za naročilo do 100 velikih regionalnih letal, v zvezi s katerim je obravnavala letala Avro RJX (s pogonom na motorje Honeywell), Bombardier CRJ 700/900, Embraer 170/190 in Fairchild Dornier 728JET/928JET (vsi

s pogonom na motorje GE). Neki drug članek z dne 30. oktobra 2001 med drugim navaja, da je letalo Embraer 170 „neposredno konkurenčno letalu Avro RJX-70 (ki še ni bil predmet naročil) ter tudi s starejšima letaloma BAe 146-100 in Avro RJ70“.

536 Tretji dokument je prav tako več kratkih člankov iz glasila Smiliner za leto 1999. V enem od njih je navedeno, da „medtem ko BAe Regional Aircraft končuje z razvojem svojega letala Avro RJX z novimi motorji in ob pričakovanju uradne odločitve o dajanju na trg, so mu njegovi konkurenti izmaknili dve od njegovih glavnih strank“ („[w]hile BAe Regional Aircraft completes final design on the re-engined Avro RJX in anticipation of a formal launch decision, competitors have poached two of its high-profile customers“). Članek nato opisuje pomembni naročili s strani letalskih družb, eno za letalo družbe Fairchild Dornier 728 JET ter drugo za letali družbe Embraer ERJ-170 in ERJ-190/200

537 Če se navedene tri dokumente obravnava kot celoto, iz njih izhaja, da so bila letala iz družine Avro, ki jih poganjajo motorji Honeywell, dejansko konkurenčna letalom družb Embraer, Fairchild Dornier in Bombardier, ki jih poganjajo motorji GE. Zato je treba zaključiti, da trditev tožeče stranke glede domnevnega neobstoja konkurence med letalom Avro in drugimi velikimi regionalnimi letali ne le, da ni podprta z dokazi, ki bi jih predložila tožeča stranka, ampak jo izpodbijajo tudi dokazi, ki jih je pred Sodiščem prve stopnje predložila Komisija.

538 Ob upoštevanju vsega navedenega v obravnavani zadevi ni dokazano, da je Komisija, s tem ko je ugotovila, da si velika štirimotorna regionalna letala, ki jih poganjajo motorji Honeywell, in velika dvomotorna regionalna letala, ki jih poganjajo motorji GE, konkurirajo, storila dejansko napako. Prav tako ni dokazano, da je Komisija, s tem ko je za ugotovitev, da so reaktivni motorji podjetij Honeywell in GE del istega

trga reaktivnih motorjev za velika regionalna letala, uporabila svoj sistem opredelitve trgov glede na profil nalog, za katere je prilagojeno vsako letalo, storila očitno napako v presoji.

Predhodni prevladujoč položaj tožeče stranke

539 Komisija je, potem ko je torej opredelila trg velikih regionalnih letal, ugotovila, da je imela tožeča stranka na tem trgu prevladujoč položaj in da bi se ta položaj zaradi koncentracije še okrepil. V podporo tej ugotovitvi navaja – za vgrajene motorje na letalih te kategorije –, da bi koncentracija GE omogočila povečanje tržnega deleža z [od 40 do 50] % na [od 90 do 100] % za vsa letala ter z [od 60 do 70] % na 100 % samo za letala, ki so še v proizvodnji (uvodna navedba 84 izpodbijane odločbe). Glede neizpolnjenih naročil za letala, ki še niso bila operativna, naj bi tožeča stranka tržni delež povečala z [od 90 do 100] % na 100 % (uvodna navedba 85 izpodbijane odločbe).

540 Glede obstoja predhodnega prevladujočega položaja tožeče stranke v obravnavani zadevi je dovolj spomniti na to, da glede na ustaljeno sodno prakso velja, da čeprav se lahko velikost tržnih deležev med trgi razlikuje, pa zelo veliki tržni deleži že sami po sebi, razen v izjemnih okoliščinah, pomenijo dokaz obstoja prevladujočega položaja (zgoraj v točki 101 navedena sodba Hoffmann-La Roche proti Komisiji, točka 41, in zgoraj v točki 115 navedena sodba Endemol proti Komisiji, točka 134). To, kar navaja tožeča stranka glede predhodnega prevladujočega položaja, namreč da je trg motorjev za velika regionalna letala trg razpisov, na katerem so zgodovinski tržni deleži manj pomembni kot na drugih trgih, ne more zmanjšati utemeljenosti navedene ugotovitve, glede na obsežnost tržnega deleža GE glede letal, ki še niso bila operativna, ob sprejetju izpodbijane odločbe, to je [od 90 do 100] %. Tožeča stranka

v zvezi z velikimi regionalnimi letali ne izpodbija številke v zvezi z letali, ki še niso operativna, in se nanja posebej sklicuje pri argumentaciji glede učinka koncentracije na tem trgu. Treba je ugotoviti, da je bilo upoštevanje teh številke v vsakem primeru še posebej utemeljeno za trg velikih regionalnih letal, ob upoštevanju hitre rasti trga velikih regionalnih letal, kot je bilo ugotovljeno v uvodni navedbi 431 izpodbijane odločbe.

- 541 Glede argumentov tožeče stranke, da sta P&W in Rolls-Royce upoštevna konkurenta na trgu velikih regionalnih letal, je dovolj ugotoviti, da ta proizvajalca motorjev ob sprejetju izpodbijane odločbe na trgu velikih regionalnih letal nista ustvarila nobene prodaje motorjev. Njuna udeležba pri razpisih za opremljanje določenih velikih regionalnih letal očitno ni bila uspešna. Komisija je torej – ne da bi s tem storila očitno napako v presoji – utemeljeno zaključila, da čeprav je trg motorjev za velika regionalna letala trg maloštevilnih razpisov, potencialna prihodnja konkurenca s strani proizvajalcev motorjev, ki niso ustvarili nobene prodaje na tem trgu v kritičnem času, ni resna in dejanska omejitev, ki bi lahko utemeljila zaključek, da tožeča stranka na tem trgu ni imela prevladujočega položaja.
- 542 Komisija je v uvodnih navedbah 86 in 87 izpodbijane odločbe ob upoštevanju obsežnosti tržnega deleža tožeče stranke pred koncentracijo lahko utemeljeno zaključila, da je imela tožeča stranka na tem trgu prevladujoč položaj, ne da bi morale Sodišče prve stopnje preučiti vpliv različnih drugih dejavnikov, ki so po mnenju Komisije prispevali k temu prevladujočemu položaju pred koncentracijo (uvodne navedbe od 107 do 229 izpodbijane odločbe; v zvezi s tem glej zgoraj navedeno točko 114 in naslednje).

Okrepitev prevladujočega položaja

- 543 Tožeča stranka navaja, da naj v vsakem primeru okrepitev predhodnega prevladujočega položaja, ki izhaja iz povečanja [od 10- do 20]-odstotnega tržnega

deleža za obstoječe platforme – merjen v smislu naročil –, ki so še v proizvodnji, ne bi bila pomembna, in se v zvezi s tem opira na to, da je Komisija v uvodni navedbi 429 izpodbijane odločbe sama priznala, da je bilo to povečanje „zelo skromno“. Najprej je treba spomniti na to, da je [od 30- do 40]-odstotno povečanje tržnega deleža na tem trgu za vgrajene motorje v letalih, ki so še v proizvodnji, precej večje od navedenih števil, to je [od 10 do 20] %. Nadalje, [od 10- do 20]-odstotno povečanje tržnega deleža v zvezi z neizpolnjenimi naročili za obstoječe platforme, ki so še v proizvodnji, je treba šteti za veliko, saj za združeni subjekt pomeni povečanje na stoddotni tržni delež (glej uvodni navedbi 428 in 429). Enako velja za [od 0 do 10]-odstotno povečanje za neizpolnjena naročila v zvezi z letali, ki še niso operativna (zgoraj navedena točka 539). Kakor koli, povečanje *de minimis* v smislu člena 2 Uredbe št. 4064/89 zajema drugi in širši pogoj, ki se nanaša na to, da je posledica nastanka ali okrepitve prevladujočega položaja to, da bi bila učinkovita konkurenca na skupnem trgu ali njegovem precejšnjem delu bistveno ovirana. Glede velikih regionalnih letal bo ta pogoj preučen v nadaljevanju, pod naslovom „Vpliv na konkurenco“.

- 544 Ob upoštevanju navedenega je treba zaključiti, da Komisija, s tem ko je v obravnavani zadevi zaključila, da bi koncentracija okrepila predhodni prevladujoč položaj tožeče stranke na trgu velikih regionalnih letal, ni storila niti pravne napake niti očitne napake v presoji.

Vpliv okrepitve prevladujočega položaja na konkurenco

- 545 Kolikor tožeča stranka Komisiji očita, da ni preučila vpliva koncentracije na trg reaktivnih motorjev za velika regionalna letala v skladu z zahtevami, ki izhajajo iz drugega merila iz člena 2(3) Uredbe št. 4064/89 (glej zgoraj navedene točke od 84 do 91), je treba najprej opozoriti na to, da Komisija za horizontalno prekrivanje na

trgu reaktivnih motorjev za velika regionalna letala izrecno meni, da bi to imelo takojšen protikonkurenčni učinek za obstoječe platforme. Natančneje, v uvodni navedbi 429 izpodbijane odločbe navaja, da „čeprav bi bilo povečanje tržnega deleža zaradi koncentracije skromno ([od 10 do 20] % na podlagi neizpolnjenih naročil)“, bi bile stranke prikrajšane za koristi od cenovne konkurence med motorji za velika regionalna letala, ki so trenutno na trgu. Glede na to, da je Komisija v uvodnih navedbah od 84 do 87 izpodbijane odločbe že ugotovila, da bi imel združen subjekt stoo odstotni tržni delež za reaktivne motorje – merjen v smislu vgrajenih motorjev – ,ki opremljajo platforme, ki so trenutno v proizvodnji, in tudi za tiste motorje, s katerimi so opremljene platforme, v zvezi s katerimi je bil motor že izbran, vendar pa še ni bila operativna, ta navedba pomeni, da bi bilo to prikrajšanje, ki izhaja iz take konkurence, absolutno.

⁵⁴⁶ Kot je bilo že navedeno zgoraj v točki 502 in naslednjih v okviru opredelitve trga velikih regionalnih letal, je treba zavrniti argument tožeče stranke, po katerem vsakršna cenovna konkurenca med motorji skoraj ni mogoča, saj je vsaka platforma opremljena izključno z enim motorjem in je cena letala že določena. Iz listinskih dokazov (glej zlasti zgoraj navedeno točko 504) namreč izhaja, da lahko proizvajalec motorja tudi, če je bila za neko letalo izbrana le ena vrsta motorja in ceno motorja določi proizvajalec letala, še vedno za spodbujanje prodaje letala in zato svojega motorja ponudi popust, zlasti glede poprodajnih storitev in rezervnih delov (glej tudi uvodno navedbo 391 izpodbijane odločbe). Tako v nasprotju s tem, kar trdi tožeča stranka, Komisija ni storila niti dejanske napake, s tem ko je ugotovila obstoj dejanske možnosti posredne cenovne konkurence med motorji, ki opremljajo na trgu že obstoječa velika regionalna letala, ki pa bi bila izgubljena, če bi koncentracija uspela.

⁵⁴⁷ Poleg tega Komisija v uvodni navedbi 9 izpodbijane odločbe navaja, da se konkurenca na drugi ravni na različnih trgih reaktivnih motorjev kaže v

konkuriranju „v tehničnem in komercialnem smislu zato, da bi bili izbrani s strani letalske družbe“. Komisija pred Sodiščem prve stopnje opozarja na to, da je imelo Honeywell pred koncentracijo vse razloge za to, da stranke pritegne k letaloma Avro RJ in RJX, s tem da svoj motor v smislu cene in tehnološkega razvoja postavi v čim bolj konkurenčen položaj glede na velika regionalna letala, opremljena z motorji GE, vendar pa bi ta spodbuda zaradi koncentracije izginila. Tako iz izpodbijane odločbe izhaja, da bi imelo horizontalno prekrivanje na trgu reaktivnih motorjev za velika regionalna letala poleg učinkov na cenovno konkurenco iz zgoraj navedene uvodne navedbe 429 tudi splošnejše negativne učinke na konkurenco na tem trgu.

548 Argumentacijo tožeče stranke, po kateri vpliv koncentracije na zadevni trg ne bi bil pomemben, je treba zavrniti. V zvezi s tem, če je povečanje tržnega deleža sorazmerno majhno glede na že obstoječi tržni delež tožeče stranke, je to prav zato, ker je tožeča stranka že imela zelo visok tržni delež in je zato uživala zelo močan predhodni prevladujoč položaj, opisan zgoraj, ter ker je bilo Honeywell edini konkurent, ki je ob sprejetju izpodbijane odločbe prodajalo motorje na tem trgu. Okoliščina, na katero se upravičeno sklicuje Komisija, da bi koncentracija zaradi nastanka monopola združenega subjekta za letala, ki so trenutno v proizvodnji, ali tista, ki še niso operativna, vendar pa so zanje proizvajalci letal že izbrali motorje, nemudoma izničila vsakršno cenovno konkurenco, ima za posledico to, da bi vpliv koncentracije na ta trg presegal običajen vpliv povečanja tržnega deleža za [od 10 do 20] % od določenega manjšega tržnega deleža. Dokončno izginotje podjetja Honeywell kot neodvisnega proizvajalca motorjev s trga bi namreč spremenilo ne le razmerje sil, ampak zaradi dolgoročne, celo trajne, spremembe strukture trga tudi kakovost konkurenčnega položaja na trgu. Edina in povsem potencialna konkurenca, ki bi ostala, bi bila konkurenca v zvezi z opremljanjem prihodnjih platform za velika regionalna letala, in sicer s strani proizvajalcev motorjev, ki trenutno prodajajo samo na drugih sorodnih trgih. Ob upoštevanju trajanja procesa razvoja določenega letala pa bi lahko taka konkurenca hipotetično imela pozitivne učinke za kupce velikih regionalnih letal šele v nekaj letih po sprejetju izpodbijane odločbe.

549 Prav tako je treba spomniti na to, da po ustaljeni sodni praksi v zvezi z izvajanjem člena 82 ES ugotovitev obstoja prevladujočega položaja ne pomeni očitka v zvezi z zadevnim podjetjem, ampak pomeni le, da ima to, neodvisno od razlogov, za tak položaj posebno odgovornost, da s svojim ravnanjem ne posega v učinkovito in neizkrivljeno konkurenco na skupnem trgu (glej na primer zgoraj v točki 114 navedeno sodbo Michelin proti Komisiji, točka 57, ter sodbo Sodišča prve stopnje z dne 30. septembra 2003 v združenih zadevah Atlantic Container Line in drugi proti Komisiji, T-191/98, T-212/98 in T-214/98, Recueil, str. II-3275, točka 1109). Poleg tega je pojem zlorabe v smislu člena 82 ES objektivni pojem, ki zadeva ravnanje določenega podjetja v prevladujočem položaju, ki je tako, da vpliva na strukturo trga, na katerem je prav zaradi prisotnosti zadevnega podjetja raven konkurence že nizka in katerega učinek je oviranje ohranjanja še obstoječe ravni konkurence na trgu ali razvoja te z uporabo metod, ki se razlikujejo od tistih, ki so značilne za normalno konkurenco proizvodov ali storitev na podlagi poslov med gospodarskimi subjekti (zgoraj v točki 101 navedena sodba Hoffmann-La Roche proti Komisiji, točka 91).

550 V položaju, kakršen je ta v obravnavani zadevi ter v katerem je edina neposredna konkurenca na trgu posredna in je že šibka, je to, da določeno podjetje prevzame edinega konkurenta, ki še prodaja na tem trgu, še posebej škodljivo. V pravno sorodnem okviru nadzora nad koncentracijami je treba prav tako uporabiti zgoraj navedena načela iz konteksta prepovedi zlorabe prevladujočega položaja, in sicer s sklepanjem, da večja ko je prevlada nekega podjetja, večja je njegova posebna odgovornost, da se vzdrži vsakršnega ravnanja, ki bi lahko še bolj oslabilo ali celo odstranilo še obstoječo konkurenco na trgu.

551 Zato je treba načeloma zavrniti argumentacijo, po kateri to, da določeno prevladujoče podjetje prevzame svojega edinega obstoječega konkurenta na nekem trgu, ne bi okrepilo tega prevladujočega položaja tako, da bi bila učinkovita konkurenca na skupnem trgu bistveno ovirana, ker je položaj tega konkurenta na trgu že šibak in je konkurenca z njegove strani povsem posredna, to je na drugi

ravni. V takih okoliščinah sta morali stranki koncentracije predložiti dokaze, ki bi izkazali pomanjkanje vsakršne učinkovite konkurence na trgu pred koncentracijo. Glede na to, da takih dokazov ni, sodišče Skupnosti ne more zaključiti, da je Komisija, s tem ko se je za sklep, da bi bila učinkovita konkurenca na skupnem trgu bistveno ovirana, oprla na izginotje edinega obstoječega konkurenta, storila očitno napako v presoji.

552 Komisija je v uvodni navedbi 431 izpodbijane odločbe opozorila na močno rast trga velikih regionalnih letal in na pomen tega trga za prihodnost letalstva. Prav tako je v zvezi s tem v uvodni navedbi 20 ugotovila, da so ta letala predstavljala 14 % evropske flote leta 1992, leta 1998 pa že 33 %. Očitno je, da se ta rast trga letal neposredno kaže tudi na trgu reaktivnih motorjev, ki jih poganjajo. Komisija je ob tem, ko je ugotovila, da bi imela združitev precejšnje škodljive učinke na konkurenco na skupnem trgu, utemeljeno opozorila ter upoštevala rastoči pomen posebnega trga, na katerem bi nastal monopol, v širšem kontekstu letalskih trgov in trgov reaktivnih motorjev na splošno.

553 Ob upoštevanju vsega navedenega je treba zaključiti, da je Komisija v izpodbijani odločbi ustrezno pojasnila protikonkurenčne učinke koncentracije na trg reaktivnih motorjev za velika regionalna letala, predvsem v bližnji prihodnosti, in sicer zaradi horizontalnega prekrivanja dejavnosti strank koncentracije na tem trgu. V zvezi s tem izpodbijana odločba torej nima niti pravne napake v zvezi z uporabo obeh pogojev iz člena 2(3) Uredbe št. 4064/89 niti ni nezadostno obrazložena. Komisija, s tem ko je zaključila, da bi bila konkurenca na tem trgu zato bistveno ovirana, tudi ni storila dejanske napake ali očitne napake v presoji.

554 Torej ni treba preučiti uvodnih navedb od 432 do 434 izpodbijane odločbe, ki zadevajo učinke, zlasti konglomeratne, koncentracije na prihodnje razpise na

upoštevem trgu. Ker je Komisija v izpodbijani odločbi ločeno dokazala, da sta bila glede trga reaktivnih motorjev za velika regionalna letala zaradi takojšnjega vpliva horizontalnega prekrivanja iz naslova koncentracije oba pogoja iz člena 2(3) Uredbe št. 4064/89 izpolnjena, bi bila takšna presoja v tem postopku odveč.

Komisijina zavrnitev zaveze v zvezi z velikimi regionalnimi letali

555 Treba je opozoriti na to, da je Komisija v okviru Uredbe št. 4064/89 pooblaščen sprejeti samo zaveze, na podlagi katerih bi priglašena koncentracija postala združljiva s skupnim trgom (v tem smislu glej zgoraj v točki 85 navedeno sodbo Gencor proti Komisiji, točka 318). V zvezi s tem je treba zaključiti, da strukturne zaveze, ki sta jih predlagali stranki, izpolnjujejo ta pogoj samo, kolikor lahko Komisija z gotovostjo zaključi, da jih bo mogoče uresničiti ter da bo nova komercialna struktura, ki bi iz tega nastala, dovolj učinkovita in trajna, da v sorazmerno bližnji prihodnosti ne bo možnosti za nastanek oziroma okrepitev prevladujočega položaja ali oviranja učinkovite konkurence, ki naj bi ju te zaveze preprečevale.

556 Komisija v obravnavani zadevi v uvodni navedbi 519 izpodbijane odločbe ugotavlja, da če bi bilo mogoče uresničiti odsvojitve dejavnosti proizvodnje motorjev podjetja Honeywell za velika regionalna letala, ki ga predlagata stranki, potem bi bilo to načeloma dovolj za rešitev konkurenčnega problema, identificiranega na tem trgu.

557 Vendar pa zaključuje, da bi bilo tako odsvojitve v bistvu težko uresničiti, ker [...] temu nasprotuje iz praktičnih in komercialnih razlogov, ki zadevajo zlasti to, da podjetje, ki bi nastalo iz predvidene odsvojitve, ne bi bilo sposobno obstoja [...]

- 558 Komisija v zvezi s tem v uvodni navedbi 520 izpodbijane odločbe opozarja na [...] in da torej ni gotovo, da bi popravni ukrep lahko dejansko rešil ugotovljeni konkurenčni problem. Prav tako opozarja na to, da zaveza ne predvideva alternativne rešitve tej odsvojitvi. Komisija v uvodni navedbi 522 očitno podredno našteva določeno število praktičnih težav, ki jih v vsakem primeru ta zaveza ne rešuje zadovoljivo.
- 559 Glede na to, da je tožeča stranka pred Sodiščem prve stopnje le zatrjevala, da domnevne težave zaradi navedene zaveze, na katere se sklicuje Komisija, nimajo podlage, je treba ugotoviti, da ni navedla nobenih določenih argumentov niti dokazov, ki bi lahko zmanjšali utemeljenost Komisijine presoje glede neuresničljivosti predlagane odsvojitve.
- 560 Še posebej je treba izpostaviti okoliščino, ki jo Komisija navaja v uvodni navedbi 520 izpodbijane odločbe – ne da bi ji glede tega tožeča stranka nasprotovala –, po kateri [...] Iz točke [...] dokumenta, ki navaja zaveze, predlagane 14. junija 2001, namreč izhaja, da [...] Iz tega sledi, da bi bil pri [...] združen subjekt prost svoje obveznosti do Komisije, ne da bi bila odsvojitve uresničena, samo če bi [...]
- 561 Iz navedenega izhaja, da je Komisija lahko utemeljeno zaključila, da zaveze, kot je bila predlagana, ni mogoče sprejeti. Zato te zaveze v tem postopku ni treba upoštevati.

Horizontalno prekrivanje, ki vpliva na trg motorjev za velika regionalna letala

562 Glede trditve Komisije, da se elementi njenega razlogovanja medsebojno podpirajo, tako da presojanje vsakega trga ločeno ne bi bilo smiselno (glej zgoraj navedeni točki 40 in 48), je treba ugotoviti, da se ta splošna trditev v nobenem primeru ne more uporabiti v kontekstu elementov, preučenih v tem delu sodbe. Natančneje, kolikor je Sodišče prve stopnje zgoraj ugotovilo napake pri presoji Komisije v zvezi z vertikalnim prekrivanjem zaganjalnikov in motorjev za velika komercialna letala ter tudi v zvezi z različnimi konglomeratnimi učinki, nima nobena od teh napak nikakršnega vpliva na njegovo ugotovitev glede okrepitve prevladujočega položaja tožeče stranke na trgu motorjev za velika regionalna letala zaradi horizontalnega prekrivanja kot posledice koncentracije, posledica katere bi bilo bistveno oviranje učinkovite konkurence na skupnem trgu.

563 V okoliščinah tega postopka je treba zaključiti, da je tisti steber izpodbijane odločbe, ki zadeva okrepitev prevladujočega položaja tožeče stranke kot posledice horizontalnega prekrivanja dejavnosti proizvodnje obeh strank koncentracije na trgu motorjev za velika regionalna letala, posledica katere bi bila na tem trgu bistveno ovirana učinkovita konkurenca na skupnem trgu, pravno zadostno dokazan.

2. Motorji poslovnih letal

a) Trditve strank

564 Tožeča stranka meni, da vsebuje Komisijina analiza v zvezi z opredelitvijo trga za motorje poslovnih letal enake napake kot analiza v zvezi z motorji velikih

regionalnih letal. Motorji podjetij GE in Honeywell naj ne bi bili substituti, in sicer zaradi razlik v potisku in zasnovi, niti trenutno niti v prihodnje. Komisija naj bi se torej glede GECCAG oprla na nedokazane učinke vertikalne integracije. Poleg tega naj bi Komisija napačno zavrnila zaveze v zvezi s trgom reaktivnih motorjev za poslovna letala.

565 Komisija smiselno (*mutatis mutandis*) napotuje na svojo analizo glede motorjev za velika regionalna letala in ponovno navaja, da bi zaradi koncentracije nastal prevladujoč položaj na trgu poslovnih letal, zlasti zaradi razlike med tržnim deležem združenega subjekta in tržnimi deleži konkurentov. Komisija opozarja tudi na to, da se kritika tožeče stranke v zvezi z zavrnitvijo obveznosti glede tega trga omejuje na zatiranje in ne vodi v noben zaključek glede veljavnosti izpodbijane odločbe.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

566 Komisija je v obravnavani zadevi opredelila samo en trg vseh poslovnih letal, ob tem pa v uvodni navedbi 32 izpodbijane odločbe ugotovila, da „te tri kategorije letal [težka, srednja in lahka] z vidika povpraševanja niso medsebojno substitutivne, in sicer zaradi razlike v ceni in stroških uporabe ter različnih profilov nalog, ki jih lahko opravlja vsaka kategorija“. Čeprav ta trg deli na tri „kategorije“ (segmente), pa pojasnjuje, da se o tem vprašanju, ali so te kategorije ločeni trgi, ni nujno dokončno izjasniti, saj to ne vpliva na presojo z vidika konkurence.

567 Komisija je v uvodni navedbi 436 izpodbijane odločbe zavrnila argumente strank koncentracije v zvezi z opredelitvijo trga in navedla, da ti temeljijo na konkurenci, ki

obstaja glede na posamezno platformo. Komisija navaja, da „to kljub temu ni način, na katerega so bili opredeljeni trgi proizvodov pri poslovnih letalih, [ker] to ne ustreza načelom opredelitve trga, saj ne upošteva zamenljivosti [na strani] ponudbe in povpraševanja“.

568 Glavna argumentacija tožeče stranke pred Sodiščem prve stopnje je ponavljanje enake kritike kot pri opredelitvi trga velikih regionalnih letal in se v bistvu nanaša na to, da je Komisija trge reaktivnih letal opredelila glede na letala, ki jih poganjajo, ne pa glede na njihove značilnosti. Kot je bilo že navedeno zgoraj v točki 492 in naslednjih v okviru velikih regionalnih letal, je Komisija v uvodni navedbi 9 izpodbijane odločbe navedla razloge, zaradi katerih je bilo treba upoštevati konkurenco med letali pri opredelitvi trgov motorjev, ki jih poganjajo.

569 Ugotoviti je treba, da tožeča stranka pred Sodiščem prve stopnje ni navedla nič konkretnega v zvezi z opredelitvijo trga poslovnih letal. Glede na to, da je vsebinski obseg nadzora sodišča Skupnosti načeloma omejen z razlogi in argumenti, ki jih v vlogi predloži tožeča stranka, tega vprašanja v obravnavani zadevi ni treba obravnavati. Glede na to, da ni nobenega posebnega dokaza, ki bi zmanjšal utemeljenost uporabe Komisijine analize v zvezi s konkurenco na drugi ravni za poslovna letala, je treba v okviru tega postopka zaključiti, da Komisija, s tem ko je opredelila trg motorjev za poslovna letala, ni storila dejanske napake niti očitne napake v presoji. Kolikor tožeča stranka splošno napotuje na argumente, ki jih je navedla v zvezi z opredelitvijo trga motorjev za velika regionalna letala, je treba te argumente smiselno (*mutatis mutandis*) zavrnil iz istih razlogov (glej zgoraj navedeno točko 492 in naslednje).

570 Komisija se glede nastanka prevladujočega položaja na trgu reaktivnih motorjev za poslovna letala v uvodni navedbi 435 izpodbijane odločbe za zaključek, da bo na tem

trgu nastal prevladujoč položaj, opira izključno na številke v zvezi s tržnim deležem združenega subjekta. V navedeni uvodni navedbi navaja, da „bo takojšen učinek predvidene koncentracije na trgu reaktivnih motorjev za poslovna letala ta, da bo nastalo horizontalno prekrivanje, ki bo povzročilo nastanek prevladujočega položaja“. V zvezi s tem navaja številko [od 50 do 60] % (GE [od 10 do 20] %, Honeywell [od 40 do 50] %) za vse vgrajene motorje na tem trgu in tudi številko [od 80 do 90] % (GE [od 10 do 20] %, Honeywell [od 70 do 80] %) za vgrajene motorje samo v poslovnih letalih srednje kategorije, ki so še v proizvodnji, s tem da je tako merjenje tržnih deležev po mnenju Komisija ustrezno za presojo komercialne moči proizvajalcev motorjev na tem trgu.

571 V zvezi s tem je treba opozoriti na to, da številka [od 50 do 60] % za vse vgrajene motorje na trgu poslovnih letal načeloma pomeni prevladujoč položaj. Glede na ustaljeno sodno prakso namreč velja, da čeprav se lahko velikost tržnih deležev med trgi razlikuje, pa zelo veliki tržni deleži že sami po sebi, razen v izjemnih okoliščinah, pomenijo dokaz obstoja prevladujočega položaja (zgoraj v točki 101 navedena sodba Hoffmann-La Roche proti Komisiji, točka 41, in zgoraj v točki 115 navedena sodba Endemol proti Komisiji, točka 134). Poleg tega je Sodišče v zgoraj v točki 115 navedeni sodbi ALZO proti Komisiji (točka 60) razsodilo, da je tako tudi, če znaša tržni delež 50 %.

572 Tožeča stranka glede trga poslovnih letal ni niti dokazala niti zatrjevala obstoja „izjemnih okoliščin“ v smislu zgoraj v točki 115 navedene sodbe AKZO proti Komisiji, ki bi zmanjšale utemeljenost zaključka, do katerega je prišla Komisija v izpodbijani odločbi glede nastanka prevladujočega položaja na tem trgu, s tem da se je oprla na tržni delež, ki bi ga imel združen subjekt za vse vgrajene motorje.

573 Kolikor je to pomembno, je treba opozoriti na to, da številka [od 80 do 90] %, navedena v uvodni navedbi 88 izpodbijane odločbe za vgrajene motorje samo v poslovnih letalih srednje kategorije, ki so še v proizvodnji, s tem da je tako merjenje

tržnih deležev po mnenju Komisije še posebej primerno za presojo komercialne moči določenega proizvajalca motorjev (uvodna navedba 41 izpodbijane odločbe), jasno kaže na to, da bi združeni subjekt po koncentraciji prevladoval v tem sektorju. Glede na to, da Komisija te kategorije letal ni opredelila kot posebnega trga, ta ugotovitev ne dokazuje prevladujočega položaja, in sicer na ločenem trgu v smislu člena 2 Uredbe št. 4064/89. Kljub temu pa ta tržni delež kaže na to, da bi bil združeni subjekt v določenih segmentih upoštevne trga še močnejši kot na trgu nasploh, kar okrepi Komisijino ugotovitev glede obstoja prevladujočega položaja združenega subjekta na tem trgu po združitvi, gledano v celoti.

574 Ob upoštevanju navedenega je treba ugotoviti, da v tem postopku ni dokazano, da je Komisija, s tem ko je prišla do zaključka, da bi po koncentraciji nastal prevladujoč položaj zaradi horizontalnega prekrivanja dejavnosti proizvodnje motorjev za poslovna letala tožeče stranke in podjetja Honeywell, storila očitno napako v presoji.

575 Poleg tega tožeča stranka izrecno kritizira razlogovanje Komisije v zvezi s trgov poslovnih letal glede domnevnega vpliva GECCAG kot kupca, in sicer zaradi dajanja prednosti pri nakupih. Treba je ugotoviti, da bistveni empirični dokazi, ki so bili podlaga Komisijine analize ravnanja družbe GECAS (uvodna navedba 121 in naslednje izpodbijane odločbe ter zgoraj navedena točka 182 in naslednje), za GECCAG manjkajo. Ob neobstoju poglobljene analize, ki bi pokazala, da bi bilo v komercialnem interesu združenega subjekta, da GECCAG sprejme preračunljivo politiko nakupov letal z močno preferenco ali celo izključno nakupno politiko v korist letal na pogon njenih motorjev in da je bilo zato sprejetje take politike verjetno, je treba zaključiti, da ta del Komisijinega razlogovanja v obravnavani zadevi ni utemeljen.

- 576 Glede analize možnosti vezane prodaje poslovnih letal iz uvodnih navedb 443 in 444 izpodbijane odločbe, ki jo tožeča stranka prav tako kritizira, je treba ugotoviti, da je bila taka prodaja že mogoča pred koncentracijo in tudi po njej, saj je Honeywell že imelo močan položaj na trgu poslovnih letal ter tudi na več trgih letalskih in neletalskih proizvodov za ta letala. Nasprotno pa je bil tržni delež GE glede reaktivnih motorjev za poslovna letala pred koncentracijo majhen. Tako, tudi če bi bilo dokazano, da bi bila vezana prodaja v sektorju poslovnih letal v prihodnosti verjetna, ni dokazano, da bi bila koncentracija glavni razlog za to niti da bi imela v zvezi s tem pomembne učinke.
- 577 Kakor koli, treba je ugotoviti, da Komisija iz razlogov, navedenih zgoraj v točki 399 in naslednjih, ni zbrala trdnih dokazov, ki bi lahko dokazali, da bi združeni subjekt verjetno tako ravnal. Zato je treba zaključiti, da tega dela Komisijine teorije, ki se nanaša na prihodnjo vezano prodajo poslovnih letal, ni mogoče sprejeti kot posledice priglašene koncentracije, ki bi prispevala k nastanku prevladujočega položaja združenega subjekta na tem trgu.
- 578 Iz tistega dela izpodbijane odločbe, ki zadeva analizo vpliva na konkurenco na trgu poslovnih letal (uvodne navedbe od 435 do 444), in zlasti iz besedila uvodne navedbe 437, nedvomno izhaja, da je vsak od treh ločenih delov, ki se nanašajo na horizontalno prekrivanje (uvodne navedbe od 435 do 437), vertikalno integracijo (uvodne navedbe od 438 do 442) oziroma vezano prodajo (uvodni navedbi 443 in 444), po mnenju Komisije neodvisen in zadošča za utemeljitev njenega zaključka glede nastanka prevladujočega položaja na tem trgu zaradi koncentracije. Tako utemeljenost ugotovitve iz zgoraj navedene točke 574 v zvezi z utemeljenostjo Komisijine analize glede horizontalnega prekrivanja na tem trgu zaradi ugotovitev iz zgoraj navedenih točk od 575 do 577 ni zmanjšana.

579 Glede vprašanja, ali bi bila lahko posledica tako nastalega prevladujočega položaja to, da bi bila učinkovita konkurenca na skupnem trgu bistveno ovirana, je treba ugotoviti, da tožeča stranka, čeprav je abstraktno vztrajala pri neodvisnosti drugega pogoja (glej zgoraj navedeno točko 84 in naslednje), ni predložila nobenega dokaza za izpodbijanje precejšnjega učinka zgoraj opisanega horizontalnega prekrivanja na trg.

580 Kakor koli, iz splošnega zaključka iz uvodne navedbe 567 izpodbijane odločbe, ki izrecno omenja vsakega od trgov, ki jih priglašena koncentracija zadeva, izhaja, da je Komisija zaključila ne le to, da bi na vsakem od teh trgov nastal ali se okreplil prevladujoč položaj, ampak tudi, da bi bila zato „učinkovita konkurenca na skupnem trgu precej ovirana“ (glej zgoraj navedeno točko 90). Ob upoštevanju besedila te uvodne navedbe je Komisija nujno zaključila, da bi bila posledica nastanka prevladujočega položaja na trgu poslovnih letal, zato ker bi imel združeni subjekt [od 50- do 60]-odstotni tržni delež glede vgrajenih motorjev (uvodna navedba 88 izpodbijane odločbe), to, da bi bila učinkovita konkurenca na skupnem trgu precej ovirana. Ob neobstoju konkretnih argumentov ali dokazov, ki bi potrjevali neobstoj take ovire, je treba v okviru tega postopka zaključiti, da navedeni zaključek nima očitne napake v presoji.

581 Glede obveznosti tožeče stranke s 14. junija 2001 je treba ugotoviti, da je tista glede odsvojitve dejavnosti proizvodnje motorjev ALF502/507 s strani podjetja Honeywell pomembna tudi za presojo trga poslovnih letal, kot sta obe stranki potrdili pred obravnavo v odgovor na pisno vprašanje Sodišča prve stopnje, saj so z njimi opremljena ne le velika regionalna letala BAe Systems, ampak tudi poslovna letala [...]

582 V zvezi s tem je dovolj opozoriti na to, da je tožeča stranka tudi v tem primeru trdila samo to, da Komisijina kritika zadevne zaveze v izpodbijani odločbi ni utemeljena. Tako je Komisija iz razlogov, navedenih zgoraj v točki 555 in naslednjih, utemeljeno zavrnila to zavezo.

c) Zaključek glede horizontalnega prekrivanja, ki vpliva na trg motorjev za poslovna letala

583 Kljub trditvi Komisije, da se elementi njenega razlogovanja medsebojno ujemajo, tako da presojanje vsakega trga posebej ne bi bilo smiselno (glej zgoraj navedeni točki 40 in 48), je treba ugotoviti, da se ta splošna trditev v nobenem primeru ne more uporabiti v kontekstu elementov, preučenih v tem delu sodbe. Natančneje, kolikor je Sodišče prve stopnje zgoraj ugotovilo napake pri presoji Komisije v zvezi z vertikalnim prekrivanjem zaganjalnikov in motorjev za velika komercialna letala ter tudi v zvezi z različnimi konglomeratnimi učinki, nima nobena od teh napak nikakršnega vpliva na njegovo ugotovitev glede okrepitve prevladujočega položaja tožeče stranke na trgu motorjev za poslovna letala zaradi horizontalnega prekrivanja kot posledice koncentracije, posledica česar bi bilo precejšnje oviranje učinkovite konkurence na skupnem trgu.

584 Zato je treba v okviru tega postopka zaključiti, da je tisti steber izpodbijane odločbe, ki zadeva nastanek prevladujočega položaja združenega subjekta kot posledice horizontalnega prekrivanja dejavnosti proizvodnje obeh strank koncentracije na trgu motorjev za poslovna letala, posledica česar bi bila na tem trgu precej ovirana učinkovita konkurenca na skupnem trgu, pravno zadostno dokazan.

3. *Majhne ladijske plinske turbine*

a) *Opredelitev trga*

Trditve strank

585 Komisijina ugotovitev o nastanku prevladujočega položaja v tem sektorju ima po mnenju tožeče stranke napačno opredelitev trga. Turbine podjetij GE in Honeywell naj ne bi bile substituti. Komisija naj ne bi predložila nobenega dokaza o primerih konkurence med podjetjema GE in Honeywell.

586 Komisija opozarja na to, da izpodbijana odločba v uvodnih navedbah od 472 do 474 že vsebuje odgovor na te argumente tožeče stranke v zvezi s tem, in navaja, da argumenti le-te ne ustrezajo dejanskemu stanju. Komisija meni, da je treba trge plinskih turbin opredeliti le glede na njihovo moč, v obravnavanem primeru je ta manjša od 10/15 megavatov (MW), ter glede na njihovo uporabo v industriji in pomorstvu. Opredeljenega trga ni mogoče naprej deliti, zaradi koncentracije pa bi nastal veliko večji subjekt, kot je njegov največji konkurent.

Presoja Sodišča prve stopnje

587 Najprej je treba spomniti na to, da je vsebinski obseg nadzora sodišča Skupnosti načeloma omejen z razlogi in argumenti, ki jih v vlogi predloži tožeča stranka. Edini element Komisijinega razlogovanja, ki zadeva majhne ladijske plinske turbine, ki se v tožbi izpodbija, je opredelitev trga. Preučiti je treba, ali argumenti tožeče stranke v zvezi s tem dokazujejo obstoj Komisijine dejanske napake ali očitne napake v presoji glede opredelitve upoštevnega trga.

- 588 Nasprotno pa, kolikor želi tožeča stranka v dopisu z dne 21. julija 2004 razširiti razpravo s komentiranjem drugih vidikov tega dela Komisijinega razlogovanja, kot je opredelitev upoštevnega trga, so ta stališča nov razlog v smislu člena 48(2) Poslovnika in torej niso dopustna, kot je sicer Komisija utemeljeno navedla v svojih stališčih z dne 17. septembra 2004.
- 589 Komisija v uvodnih navedbah od 460 do 467 izpodbijane odločbe navaja razloge, zaradi katerih je zaključila, da je upoštevni trg svetovni trg majhnih plinskih turbin, to je tistih z močjo od 0,5 MW do 10 MW, ki se uporabljajo v pomorstvu. Nato je v uvodnih navedbah od 472 do 474 pojasnila, zakaj konkretni argumenti strank koncentracije iz upravnega postopka ne zmanjšujejo utemeljenosti tega zaključka.
- 590 Po mnenju tožeče stranke njene turbine in turbine podjetja Honeywell niso medsebojno zamenljive in med temi turbinami ni konkurence v smislu udeležbe teh dveh podjetij na istih razpisih.
- 591 Tožeča stranka v podporo svoji teoriji v opombi na strani 185 tožbe napotuje na prilogo 22 svojega odgovora na OUMK, ta odgovor pa se, skupaj z vsemi prilogami, nahaja v prilogi k tožbi.
- 592 Kolikor se tožeča stranka v tožbi sklicuje na navedeno prilogo, je treba spomniti, da morajo, če naj bo tožba dopustna, po ustaljeni sodni praksi zaradi zagotavljanja pravne varnosti ter dobrega vodenja sodnih postopkov vsi bistveni dejanski in pravni elementi, na katerih temelji, vsaj v izvlečku, vendar koherentno in razumljivo, izhajati iz besedila vloge (sodba Sodišča z dne 9. januarja 2003 v zadevi Italija proti Komisiji, C-178/00, Recueil, str. I-303, točka 6, sodbi Sodišča prve stopnje z dne 6. maja 1997 v zadevi Guérin automobiles proti Komisiji, T-195/95, Recueil,

str. II-679, točka 20, in z dne 24. februarja 2000 v zadevi ADT Projekt proti Komisiji, T-145/98, Recueil, str. II-387, točka 66, sklep Sodišča prve stopnje z dne 25. julija 2000 v zadevi RJB Mining proti Komisiji, T-110/98, Recueil, str. II-2971, točka 23 in navedena sodna praksa, sodbi Sodišča prve stopnje z dne 10. aprila 2003 v zadevi Travelex Global and Financial Services in Interpayment Services proti Komisiji, T-195/00, Recueil, str. II-1677, točka 26, in z dne 16. marca 2004 v zadevi Danske Busvognmænd proti Komisiji, T-157/01, Recueil, str. II-917, točka 45, v tem smislu glej tudi sodbi Sodišča z dne 15. decembra 1961 v združenih zadevah Fives Lille Cail in drugi proti Visoki oblasti, 19/60, 21/60 in 3/61, Recueil, str. 559, 588, ter z dne 5. marca 1991 v zadevi Grifoni proti ESAE, C-330/88, Recueil, str. I-1045, točki 17 in 18). V zvezi s tem, čeprav je mogoče vsebino tožbe glede posameznih vprašanj podpreti in dopolniti s sklicevanjem na izvlečke priloženih dokumentov, pa splošno sklicevanje na druga pisanja, celo priloge k tožbi, ne more nadomestiti pomanjkanja bistvenih elementov pravne argumentacije, ki jih mora v skladu z določbami, navedenimi zgoraj, vsebovati tožba (sklep Sodišča prve stopnje z dne 21. maja 1999 v zadevi Asia Motor France in drugi proti Komisiji, T-154/98, Recueil, str. II-1703, točka 49). Kolikor je torej kritiko tožeče stranke iz zadevnega dokumenta mogoče šteti za neodvisne očitke zoper druge vidike analize iz OUMK, kot je opredelitev upoštevnega trga, teh očitkov ne gre upoštevati.

593 Poleg tega je tožeča stranka na obravnavi podvomila v verodostojnost številke glede tržnega deleža tožeče stranke, ki jih v izpodbijani odločbi uporablja Komisija, in navedla, da številke [od 10 do 20] % za trg, ki naj bi bil, odvisno od primera, opredeljen glede na moč od 0,5 do 5 MW, na katero se sklicuje v uvodni navedbi 470 izpodbijane odločbe, ni mogoče uskladiti s številko od 25 do 30 % za večji trg od 0,5 do 10 MW (prav tako uvodna navedba 470, *in fine*), saj naj bi tožeča stranka proizvajala le eno turbino z obeh trgov, to je LM 500 z močjo 4,5 MW.

594 Dovolj je ugotoviti, da se ta argumentacija razlikuje od razloga iz tožbe, s katerim se je izpodbijalo opredelitev trga majhnih plinskih turbin, in da je ni v tožbi niti v zarodni obliki. Zato gre za samostojen razlog. Ta razlog, prvič predstavljen na obravnavi, pa v skladu s členom 48(2) Poslovnika, ki strankam prepoveduje navajanje novih razlogov med postopkom, ni dopusten. Kakor koli, Komisija si

v uvodni navedbi 470 izpodbijane odločbe ne nasprotuje, saj navedbo glede številke od 25 do 30 % tržnega deleža na trgu od 0,5 do 10 MW izrecno pripisuje konkurentom podjetja Honeywell.

595 Nasprotno pa se vprašanja, izpostavljena v prilogi 22 k odgovoru na OUMK, ki so povezana z opredelitvijo trga, lahko štejejo kot taka, ki podpirajo in dopolnjujejo razlog iz tožbe glede tega trga.

596 Stranki koncentracije sta za izpodbijanje opredelitve trga s strani Komisije v OUMK v prilogi 22 njunega odgovora na OUMK opozorili na razlike med modelom turbin GE, to je LM 500, in turbin Honeywell, v smislu cene, velikosti, teže in moči.

597 Iz uvodne navedbe 473 izpodbijane odločbe izhaja, da se je Komisija pri zavrnitvi argumentov tožeče stranke glede razlik med turbinami strank koncentracije oprla zlasti na svojo preiskavo trga. V uvodni navedbi 473 navaja zlasti to:

„Preiskava trga je izrecno pokazala, da sta GE in [Honeywell] konkurenta na zgoraj opredeljenem trgu. Ni pokazala, da so razlike med majhnimi plinskimi ladijskimi turbinami GE in [Honeywell] (z močjo, manjšo od 10 MW) dovolj velike, da bi upravičile razlikovanje med različnimi trgi proizvodov.“

598 Glede na to, da se zaključek, ki temelji na tej preiskavi, v tem postopku izpodbija, mora Sodišče prve stopnje v obravnavani zadevi preveriti, ali Komisija s sklepanjem na podlagi rezultatov svoje preiskave, da te razlike ne vplivajo na opredelitev trga, ni

morda storila dejanske napake ali očitne napake v presoji. Sodišče prve stopnje je v ta namen Komisijo prek ukrepa procesnega vodstva pozvalo, naj predloži tiste dokumente iz svojega spisa, do katerih je imela tožeča stranka dostop in ki podpirajo ali so na drug način pomembni za obe povedi, navedeni v prejšnji točki.

599 Komisija je v odgovor na to vprašanje predložila tri dokumente, to je odgovore podjetij Rolls-Royce, UTC oziroma Solar Turbines. Navaja, da ti odgovori „predstavljajo“ rezultate njene preiskave trga, saj izražajo mnenja treh glavnih konkurentov strank koncentracije na upoštevem trgu. Tožeča stranka v reprezentativnost teh odgovorov ni podvomila ter se je omejila le na navajanje razlik med njimi in na kritiko njihove dokazne vrednosti. Zlasti se ni sklicevala na odgovore drugih konkurentov, ki bi lahko zmanjšali utemeljenost te Komisijine navedbe.

600 Odgovor podjetja Rolls-Royce je, vsaj v nezaupni različici, predloženi Sodišču prve stopnje, dvoumen v tem smislu, da v odgovoru na vprašanje 38 iz tega dokumenta navaja, da sta na upoštevem trgu prisotna samo tožeča stranka in ono samo. Gotovo pa je, da je bilo prisoten tudi Honeywell in da je celo imelo na trgu majhnim ladijskih plinskih turbin velik tržni delež. Torej gre pri Rolls-Royce za očitno opustitev. Glede odgovora na vprašanje 40 iz istega dokumenta navaja, da konkurenca med tožečo stranko in podjetjem Honeywell obstaja izključno na trgu majhnih industrijskih plinskih turbin. Zaključiti je treba, da odgovori podjetja Rolls-Royce na ti vprašanja ne rešujejo vprašanja, ali sta si tožeča stranka in Honeywell konkurirala na trgu majhnih ladijskih plinskih turbin.

601 Vendar pa iz odgovorov podjetja Rolls-Royce na vprašanja Komisije št. 32, 34 in 36 izhaja tudi, da je bila opredelitev trga majhnih ladijskih plinskih turbin z močjo od 0,5 do 10 MW s strani Komisije razumna ter da po mnenju navedenega podjetja za opredelitev upoštevne trga ni bil pomemben noben „drug dejavnik“ in noben

„drug element“. Ti deli odgovorov Rolls-Royce torej podpirajo Komisijino teorijo glede opredelitve trga.

- 602 Odgovor UTC, obvladujoče družbe P&W, podpira Komisijino teorijo, saj potrjuje obstoj konkurence med strankama koncentracije. UTC v odgovoru na vprašanje št. 50 izrecno potrjuje, da sta si tožeča stranka in Honeywell pri ladijskih in industrijskih plinskih turbinah z močjo od 0,5 do 15 MW neposredno in posredno konkurirala.
- 603 UTC glede ustrezne opredelitve trga v odgovoru na vprašanje št. 43 navaja, da se industrijskih turbin ne da uporabljati v pomorstvu, v odgovoru na vprašanje št. 44 pa, da čeprav bi bil vsak prag za razlikovanje med majhnimi in velikimi ladijskimi plinskimi turbinami sorazmerno subjektiven in arbitraren, naj bi bila včasih uporabljena vrednost okoli 13 MW. V odgovoru na vprašanje št. 46 glede morebitnih „drugih elementov“, ki bi lahko vplivali na opredelitev trga, navaja, da so Komisijina merila v zvezi s končno uporabo in z močjo turbin pomembna za opredelitev trga. Tako ti odgovori podpirajo razlikovanje med majhnimi ladijskimi in industrijskimi plinskimi turbinami ter potrjujejo ustreznost razlikovanja med majhnimi in velikimi ladijskimi plinskimi turbinami glede na njihovo moč, s tem da je ustrezen prag malo nad 10 MW.
- 604 Končno, odgovor Solar Turbines ni združljiv z opredelitvijo trga s strani Komisije, saj to podjetje meni, da ni primerno razlikovati med ladijskimi in industrijskimi plinskimi turbinami (oštevilčena stran 03812) niti glede na njihovo moč (oštevilčena stran 03809). Nasprotno, treba je ugotoviti, da kolikor se Solar Turbines zavzema za zelo široko opredelitev trga, njegova teorija prav tako ni združljiva s tisto tožeče stranke, po kateri je posledica razlik v velikosti in teži med majhnimi turbinami tožeče stranke in podjetja Honeywell to, da ti proizvodi niso del istega trga.

- 605 Solar Turbines poleg tega v odgovoru na Komisijino vprašanje št. 8 navaja, da sta si bila tožeča stranka in Honeywell konkurenčna glede prodaje plinskih turbin za industrijo in pomorstvo. Glede argumenta tožeče stranke z obravnave, da je Solar Turbines pri naštevanju različnih turbin obeh strank koncentracije izpustilo edino majhno ladijsko plinsko turbino tožeče stranke, to je LM 500, je dovolj ugotoviti, da je ta seznam proizvodov izrecno ni izčrpen, saj se končuje z besedami „med drugimi proizvodi“. Iz te izpustitve torej ni mogoče sklepati, v nasprotju s tem, kar izrecno navaja, da se je Solar Turbines sklicevalo izključno na druge turbine in ne na tiste, ki jih je Komisija opredelila kot majhne ladijske plinske turbine.
- 606 Poleg tega iz zgoraj navedene priloge 22 k OUMK izhaja, da sta tožeča stranka in Honeywell enkrat v zadnjih petih letih sodelovala pri istem razpisu, s tem da je bila ponudba tožeče stranke zavrnjena zato, ker ni ustrezala zahtevanim tehničnim pogojem. V zvezi s tem je treba opozoriti na to, da je na upoštevem trgu zelo malo razpisov, saj je glede na isto prilogo Honeywell sodelovalo pri skupno šestih razpisih v istem obdobju in uspelo pri dveh. Zato dejstvo, da sta stranki le enkrat sodelovali pri istem razpisu, v teh okoliščinah ne kaže na to, da njuni proizvodi niso del istega trga.
- 607 Ob upoštevanju vsebine vseh treh odgovorov zgoraj, če se jih presoja kot celoto, kot tudi dokumenta iz priloge 22 k odgovoru na OUMK, v obravnavani zadevi ni dokazano, da je Komisija, s tem ko je na podlagi dokazov iz svojega spisa zaključila, da je obstajal svetovni trg ladijskih plinskih turbin z močjo od 0,5 do 10 MW ter da sta bila tožeča stranka in Honeywell dejavna na tem trgu, storila očitno napako v presoji.
- 608 Po vprašanju Sodišča prve stopnje na obravnavi in iz pisne izmenjave v okviru ponovnega odprtja ustnega postopka se je izkazalo, da Komisija ni zaslišala edine

stranke obeh strank koncentracije za majhne plinske turbine na svetovnem trgu, ki se je v EGP, čeprav je tožeča stranka opozorila na njen obstoj na obrazcu priglasitve „CO“. Vendar pa ta okoliščina, na katero je tožeča stranka opozorila po obravnavi, ne zmanjšuje utemeljenosti zaključka iz prejšnje točke, saj tožeča stranka ni dokazala niti zatrjevala, da bi lahko to, da njena stranka ali stranka podjetja Honeywell ni bila zaslišana, izkrivilo Komisijino opredelitev trga iz izpodbijane odločbe.

609 V obravnavani zadevi ni dokazano, da je Komisija storila očitno napako v presoji zaradi načina, na kateri je vodila preiskavo za opredelitev trga majhnih ladijskih plinskih turbin.

b) Zaveze

Trditve strank

610 Tožeča stranka je predlagala odsvojitve deleža podjetja Honeywell v Vericor, podjetju za trženje turbin podjetja Honeywell. Pred Sodiščem prve stopnje je v zvezi s tem v tožbi navajala le, da Komisijina kritika zaveze iz izpodbijane odločbe ni utemeljena. Ni pa pojasnila, zakaj ta kritika ni utemeljena, in v zvezi s tem ni predložila nobenega dokaza.

611 Komisija opozarja, da se kritika GE v zvezi z zavrnitvijo zavez omejuje samo na zatrjevanje in ne vodi v noben zaključek glede veljavnosti izpodbijane odločbe.

Presoja Sodišča prve stopnje

- 612 Kot je bilo navedeno zgoraj v točki 555, bi bilo mogoče strukturne zaveze, ki sta jih predlagali stranki, sprejeti samo, če bi Komisija menila, da jih bo mogoče izvesti.
- 613 Stranki koncentracije sta za majhne plinske turbine v prvem nizu zavez z dne 14. junija 2001 predlagali odsvojitvev 50-odstotnega deleža podjetja Honeywell v podjetju Vericor, skupnem vlaganju, prek katerega Honeywell trži svoje majhne ladijske plinske turbine in v katerem ima MTU 50-odstotni preostali delež (glej uvodno navedbo 494 odločbe).
- 614 Glede na to, da so bili ugovori Komisije glede te zaveze izključno praktične narave, je treba ugotoviti, da je Komisija v uvodni navedbi 518 izpodbijane odločbe implicitno priznala, da če bi Honeywell preneslo na MTU izključni nadzor nad podjetjem, ki trži njegove turbine, bi se s tem izognili nastanku prevladujočega položaja na trgu, ki bi imel škodljive posledice za konkurenco. V zvezi s tem argumentacija Komisije na obravnavi, po kateri ta zaveza ne bi odpravila horizontalnega prekrivanja na tem trgu, ne more spremeniti navedene razlage odločbe.
- 615 Vendar pa Komisija v uvodni navedbi 518 izpodbijane odločbe ugotavlja, da je treba za uresničitev z zavezo predvidene odsvojitve pridobiti „vsa potrebna dovoljenja“ v smislu ameriške ureditve izvozne kontrole. Zato meni, da zaveze, kot je bila predlagana, ni mogla sprejeti, saj bi bila, če ameriški pristojni organi ne bi izdali dovoljenja, ta zaveza izpolnjena, ker bi združeni subjekt storil vse, kar je moral storiti, čeprav se odsvojitvev ne bi uresničila. Komisija poleg tega opozarja na to, da

zaveza ne navaja značaja določb, ki urejajo podelitev zadevnega dovoljenja, zlasti, ali gre za vezanost organa ali pooblastilo za odločanje po prostem preudarku. Dodaja, da obstaja problem tudi glede „pričakovanega zvišanja proizvodnih stroškov odsvojenega podjetja, če pridobitelj ne proizvaja motorjev za helikoptere“, v nasprotju s podjetjem Honeywell.

⁶¹⁶ Glede na to, da je tožeča stranka pred Sodiščem prve stopnje le zatrjevala, da so domnevne težave zaradi navedene zaveze, na katere se sklicuje Komisija, povsem brez podlage, je treba ugotoviti, da ni navedla nobenih konkretnih argumentov niti dokazov, ki bi lahko zmanjšali utemeljenost Komisijine presoje glede uresničljivosti predlagane odsvojitve.

⁶¹⁷ Natančneje, treba je zaključiti, da je Komisija utemeljeno zavrnila s strani strank koncentracije predlagano zavezo, saj zaradi svoje hipotetičnosti nima nobene praktične vrednosti, ker je njena uresničitev povsem odvisna od odločitve organov neke tretje države. Če tožeča stranka ni mogla zagotoviti uresničitve tega pogoja, bi bila morala predlagati alternativno zavezo, če bi se odsvojitev izkazala za neuresničljivo.

⁶¹⁸ Ob upoštevanju navedenega v obravnavani zadevi ni dokazano, da je Komisija, s tem ko je ugotovila, da zaveze, ki sta jo predlagali stranki priglašene koncentracije, v okoliščinah obravnavane zadeve ni mogoče sprejeti, storila očitno napako v presoji. Zato te zaveze ni treba upoštevati in to, da je bila predlagana, torej ne more vplivati na Komisijino analizo trga majhnih ladijskih plinskih turbin v izpodbijani odločbi.

c) Zaključek glede horizontalnega prekrivanja, ki vpliva na trg majhnih ladijskih plinskih turbin

619 Kljub trditvi Komisije, da se elementi njenega razlogovanja medsebojno podpirajo, tako da presojanje vsakega posebej ne bi bilo smiselno (glej zgoraj navedeni točki 40 in 48), je treba ugotoviti, da se ta splošna trditev v nobenem primeru ne more uporabiti v kontekstu elementov, preučenih v tem delu sodbe. Natančneje, kolikor je Sodišče prve stopnje zgoraj ugotovilo napake pri presoji Komisije v zvezi z vertikalnim prekrivanjem zaganjalnikov in motorjev za velika komercialna letala ter tudi v zvezi z različnimi konglomeratnimi učinki, nima nobena od teh napak nikakršnega vpliva na njegovo ugotovitev glede nastanka prevladujočega položaja tožeče stranke na trgu majhnih ladijskih plinskih turbin zaradi horizontalnega prekrivanja kot posledice koncentracije, posledica česar bi bilo precejšnje oviranje učinkovite konkurence na skupnem trgu.

620 V okviru tega postopka je treba zaključiti, da je tisti steber izpodbijane odločbe, ki zadeva nastanek prevladujočega položaja tožeče stranke kot posledice horizontalnega prekrivanja dejavnosti proizvodnje obeh strank koncentracije na trgu majhnih ladijskih plinskih turbin, posledica česar bi bila na tem trgu precej ovirana učinkovita konkurenca na skupnem trgu, pravno zadostno dokazan.

F – Razlogi v zvezi s postopkovnimi nepravilnostmi

621 Tožeča stranka v tem postopku navaja štiri ločene očitke, ki zadevajo domnevno kršitev njene pravice do dostopa do določenih dokumentov, prepozen dostop

do določenih dokumentov, nezadosten čas za odgovor na OUMK in domnevne postopkovne nepravilnosti v zvezi z mandatom pooblaščenca za zaslihanje.

1. *Uvodne ugotovitve*

a) Trditve strank

⁶²² Tožeča stranka najprej opozarja na to, da je v skladu z zakonodajo Skupnosti, sodno prakso in Listino o temeljnih pravicah Evropske unije, razglašeno 7. decembra 2000 v Nici (UL C 364, str. 1, v nadaljevanju: Listina), spoštovanje pravice do obrambe eno od temeljnih načel prava Skupnosti, ki ga je treba zagotoviti v vsakem postopku, vključno s postopki s področja koncentracij pred Komisijo. Spoštovanje te pravice pomeni, da lahko zainteresirano podjetje v upravnem postopku učinkovito predstavi svoje stališče do resničnosti in pomembnosti dejstev, očitkov in okoliščin, ki jih navaja Komisija.

⁶²³ Dostop do spisa je ena od postopkovnih garancij, s katerimi se želi zagotoviti učinkovito izvrševanje pravice nekoga do tega, da se izjavi. Poleg tega načelo enakosti orožij predvideva, da zadevno podjetje enako dobro pozna spis kot Komisija, ta pa ne more odločati o tem, kateri so tisti dokumenti, ki so potencialno koristni za obrambo.

⁶²⁴ Postopkovne garancije naj bi bile na področju koncentracij poglobitnega pomena. Prvič, postopek s tega področja posega v temeljno pravico do lastnine. Drugič, odločba Komisije ima *de facto* dokončne posledice, saj je učinkovitost sodnega varstva zaradi dolgotrajnosti omejena, odločba Komisije pa v praksi tudi določi

uspeh ali neuspeh koncentracije. Tretjič, postopek s tega področja, s tem ko zadrži koncentracijo, negativno vpliva na interese strank. Četrtoč, stranke koncentracije so ranljive glede na očitke konkurentov, ki varujejo svoje interese. Petič, izgub zaradi nezakonite prepovedi koncentracije ni mogoče v celoti nadomestiti. Šestič, v praksi ni na voljo noben začasni ukrep, saj se podjetja ne morejo začasno združevati.

⁶²⁵ Odločbe, s sprejetjem katerih se kršijo te temeljne postopkovne garancije, bi bilo treba razglasiti za nične, če je strankam nastala potencialna škoda (sodba Sodišča prve stopnje z dne 20. aprila 1999 v združenih zadevah Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji, od T-305/94 do T-307/94, od T-313/94 do T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 in T-335/94, Recueil, str. II-931); brez tega bi prišlo do kršitve člena 6 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (EKČP). Na eni strani naj namreč Komisije na področju koncentracij ne bi bilo mogoče šteti za neodvisno in nepristransko, saj je hkrati zakonodajalec, izvrševalec, tožeča stranka in razsodnik v svoji zadevi. Na drugi strani pa naj postopkovnih nepravilnosti pred Sodiščem prve stopnje ne bi bilo mogoče popraviti, njegova vloga je namreč omejena na sodno varstvo (sodba Sodišča prve stopnje z dne 29. junija 1995 v zadevi Solvay proti Komisiji, T-30/91, Recueil, str. II-1775, točka 98).

⁶²⁶ GE v odgovor na Komisijin odgovor na tožbo opozarja na posebnost postopka s področja koncentracij, ki zahteva drugačno stopnjo varstva, ne nujno večjo ali manjšo od stopnje, ki se zagotavlja na področju kršitev. Komisija naj zlasti ne bi pravilno ocenila zadevnih interesov glede časa, v katerem bi bilo treba zaslišati zainteresirane tretje stranke, in ravnovesja, ki ga je treba vzpostaviti pri varstvu poslovnih skrivnosti.

⁶²⁷ Komisija priznava pomen pravice do obrambe v postopkih s področja konkurence. Opozarja pa na to, da se zdi, da tožečo stranko bolj motita postopek nadzora nad

koncentracijami in postopek sodnega varstva kot način, na kateri je Komisija vodila upravni postopek v obravnavani zadevi.

628 Po mnenju Komisije se GE napačno sklicuje na člen 6 EKČP. Načela iz EKČP se na eni strani zagotavljajo s splošnimi načeli prava Skupnosti. Na drugi strani pa pravica do izvedbe koncentracije ni temeljna pravica, in če je to treba razlikovati, taka pravica ne zahteva večje stopnje varstva, kot je tisto, ki se zagotavlja v postopku, ki vodi v sankcije.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

629 Najprej je treba opozoriti na to, da je namen postopka dostopa do spisa na področju konkurence omogočiti naslovnikom nekega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, da se seznanijo z dokazi iz spisa Komisije, tako da se lahko učinkovito izjavijo o zaključkih, do katerih je prišla Komisija na podlagi teh dokazov. Pravica do dostopa do spisa temelji na potrebi po zagotavljanju možnosti učinkovite obrambe zadevnih podjetij pred očitki zoper njih iz navedenega obvestila (zgoraj v točki 115 navedena sodba Endemol proti Komisiji, točka 65).

630 Vendar pa je mogoče dostop do določenih dokumentov zavrniti, zlasti do dokumentov ali njihovih delov, ki vsebujejo poslovne skrivnosti drugih podjetij, do internih dokumentov Komisije, do informacij, ki omogočajo identifikacijo tožečih strank, ki ne želijo razkriti svoje identitete, in do informacij, ki so bile Komisiji posredovane s pridržkom, da se zagotovi njihova zaupnost (zgoraj v točki 306

navedena sodba BPB Industries in British Gypsum proti Komisiji, točka 29, potrjena po pritožbi s sodbo Sodišča z dne 6. aprila 1995 v zadevi BPB Industries in British Gypsum proti Komisiji, C-310/93 P, Recueil, str. I-865, točki 26 in 27).

631 Nasprotno pa je Sodišče prve stopnje že razsodilo, da čeprav imajo podjetja pravico do varstva svojih poslovnih skrivnosti, je treba to pravico kljub temu pretehtati glede na pravico do obrambe (sodba Sodišča prve stopnje z dne 29. junija 1995 v zadevi ICI proti Komisiji, T-36/91, Recueil, str. II-1847, točka 98). Tako se lahko od Komisije zahteva, da nasprotno interese zadovolji s pripravo nezaupnih različic dokumentov, ki vsebujejo poslovne skrivnosti ali druge občutljive podatke (zgoraj navedena sodba ICI proti Komisiji, točka 103). Sodišče prve stopnje meni, da se lahko ista načela uporabijo tudi glede dostopa do spisa na področju koncentracij, ki se presojujejo v okviru Uredbe št. 4064/89, čeprav je mogoče uporabo teh načel razumno prilagoditi zahtevani hitrosti, ki je značilna za splošno shemo navedene uredbe (zgoraj v točki 84 navedena sodba Kaysersberg proti Komisiji, točka 113, ter zgoraj v točki 115 navedena sodba Endemol proti Komisiji, točki 67 in 68). V nasprotju s tem, kar trdi tožeča stranka, glede pravice do obrambe na področju nadzora nad koncentracijami ni treba uporabiti drugačne ali večje stopnje varstva kot na področju kršitev.

632 Poleg tega iz sodne prakse izhaja, da je pravica do obrambe kršena zaradi postopkovne nepravilnosti samo, če je imela slednja konkreten vpliv na možnost zadevnega podjetja, da se brani (v tem smislu glej sodbo Sodišča prve stopnje z dne 15. marca 2000 v združenih zadevah Cimenteries CBR in drugi proti Komisiji, imenovano „Cement“, T-25/95, T-26/95, od T-30/95 do T-32/95, od T-34/95 do T-39/95, od T-42/95 do T-46/95, T-48/95, od T-50/95 do T-65/95, od T-68/95 do T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 in T-104/95, Recueil, str. II-491, točke od 852 do 860). Tako lahko nespoštovanje pravil, katerih namen je varstvo pravice do obrambe, vpliva na upravni postopek samo, če se dokaže, da bi se ta lahko končal drugače, če tega ne bi bilo (v tem smislu glej zgoraj v točki 516 navedeno sodbo Hercules Chemicals proti Komisiji, točka 56, ter zgoraj v točki 548 navedeno sodbo Atlantic Container Line in drugi proti Komisiji, točki 340 in 430).

633 Kolikor so kršitve pravice do obrambe, na katere se sklicuje v obravnavani zadevi, v zvezi s tistimi stebri razlogovanja Komisiji, za katere je Sodišče prve stopnje zaključilo, da niso bili pravno zadostno dokazani, niso mogle vplivati na izid tega postopka. Tudi ob domnevi, da bi bile take kršitve pravice do obrambe dokazane, bi namreč lahko zmanjšale utemeljenost samo tistih stebrov razlogovanja Komisije, na katere se nanašajo in ki jih je Sodišče prve stopnje že zavrnilo iz drugih razlogov. Zato je treba določiti, na kateri vidik razlogovanja Komisije se nanaša vsaka od navedb tožeče stranke.

2. Dostop do določenih dokumentov

a) Trditve strank

634 Komisija po mnenju tožeče stranke ni omogočila dostopa do bistvenih dokumentov ali določenih njihovih delov, ker so bili ti zaupni. Izpodbijano odločbo naj bi oprla na dokumente, ki niso bili razkriti, oziroma naj ne bi omogočila dostopa do potencialno koristnih dokumentov za obrambo GE (zgoraj v točki 506 navedena sodba AEG proti Komisiji, točke od 24 do 30, in zgoraj v točki 632 navedena sodba Cement). Komisija naj bi bila dolžna sestaviti popoln seznam vseh pridobljenih dokumentov. Kljub zahtevam tožeče stranke pa Komisija nikoli ni mogla potrditi, da je spis popoln. Dopustno naj ne bi bilo, da Komisija omogoča dostop le do dokumentov, na katere se sama opira, in zavrača dostop do dokumentov, ki bi lahko potencialno služili obrambi.

635 Natančneje, prvič, Komisija naj bi razkrila obstoj pritožb šele po OUMK in naj bi omogočila dostop do njihove vsebine samo v obliki povzetka v enajstih vrsticah, ki navaja pritožbe nekaterih letalskih družb, ne pa drugih subjektov iz industrije. Ta povzetek anonimnih, domnevno obremenilnih, pritožb naj GE ne bi omogočal izpodbijanje njihove vsebine ali uporabe. Odločilna vloga teh pritožb v končni

odločbi pa naj bi jasno izhajala iz izjav Komisije in iz uvodne navedbe 391 izpodbijane odločbe. Poleg tega bi lahko te pritožbe vsebovale dokaze, ki bi jih bilo mogoče uporabiti za obrambo GE. GE pojasnjuje, da zanj ali za Sodišče prve stopnje ni mogoče določiti natančne vloge, ki so jo ti dokazi imeli v izpodbijani odločbi. Zato bi bilo treba samo zaradi tega izpodbijano odločbo razglasiti za nično (zgoraj v točki 625 navedena sodba Solvay proti Komisiji, točka 93 in naslednje).

636 Drugič, GE naj ne bi moglo imeti dostopa do stališč tretjih strank pred Komisijo, zlasti podjetja Rolls-Royce z dne 2. aprila 2001 ter družbe UTC z dne 30. januarja, 21. februarja in 22. marca 2001. Zdelo naj bi se, da so tudi druge tretje stranke podale taka stališča, o katerih pa GE ni bil obveščeno.

637 Tretjič, Komisija naj bi odobrila preširoko zaupnost glede številnih stališč tretjih, posredovanih tožeči stranki, ki so bila tako zakrita, da za tožečo stranko tako rekoč ni bilo mogoče, da bi te dokumente ustrezno preučila ali ocenila. Zlasti naj bi to veljalo za odgovor podjetja Rolls-Royce na dopis Komisije z dne 21. marca 2001, stališča družbe UTC z dne 24. aprila 2001 in stališča ILFC. Zelo dvomljivo naj bi bilo, da bi vse zakrite informacije lahko dejansko opredelili za poslovne skrivnosti.

638 Četrtrič, GE naj ne bi bil omogočen popoln dostop do poročila profesorja Choija, na katerem temelji Komisijina teorija glede mešane vezane prodaje. To, da je Komisija na koncu opustila ta model, naj ne bi upravičevalo takega ravnanja. Prvič, Komisija naj bi izpodbijani odločbi ohranila zaključke, ki temeljijo na tem modelu (uvodne navedbe od 349 do 355), čeprav ni predložila nobenega drugega alternativnega dokaza za to. Drugič, zaradi omejenega dostopa naj tožeča stranka, čeprav je lahko prepričala Komisijo, da je opustila ta model, te ne bi mogla prepričati o neuporabljivosti teorije mešane vezane prodaje, ki je temeljna za izpodbijano odločbo. Tretjič, model Choi naj bi bil podlaga za vprašanja tretjim strankam.

- 639 Tožeča stranka naj kljub večkratnim zahtevam in predlogom glede tega, da morajo njeni ekonomisti spoštovati zaupnost, nikoli ni mogla pridobiti sporočila o podatkih, uporabljenih v tem modelu, in sicer zaradi nasprotovanja podjetja Rolls-Royce, ki je navedeni model naročilo. Komisija pa naj v skladu s Sporočilom Komisije o notranjem poslovniku za obdelavo zahtevkov za dostop do spisa v primerih po členih [81] in [82] Pogodbe ES, členih 65 in 66 Pogodbe ESPJ in Uredbe št. 4064/89 (UL 1997, C 23, str. 3, v nadaljevanju: Sporočilo o dostopu do spisa), zlasti njegovimi točkami I.A.2, II.A.1.3 in I.B, zaradi zagotavljanja pravice do obrambe ne bi bila dolžna upoštevati zahteve za zaupnost podjetja Rolls-Royce.
- 640 Tožeča stranka naj poleg tega ne bi mogla pridobiti informacije o identiteti zunanjih ekonomistov, ki jih je Komisija pooblastila za preučitev modela Choi, niti informacije o njihovih poročilih, katerih obstoj naj bi dokazovala opomba na strani 175 ter točki 567 in 568 OUMK. Komisija je v odgovor na vprašanje Sodišča prve stopnje v okviru svojih odgovorov z dne 26. aprila 2004 predložila poročilo enega od ekonomistov, to je profesorja Vivesa, ki ga je najela za svetovanje v okviru upravnega postopka v obravnavani zadevi, kot tudi elektronsko pošto, izmenjano med profesorjem Vivesom in uslužbenci Komisije, in pogodbo, na podlagi katere ga je Komisija najela. Tožeča stranka je na obravnavi opozorila na to, da bi te dokumente lahko bila uporabila pri svoji obrambi, zlasti kolikor je profesor Vives kritiziral določene vidike Komisijinega razlogovanja.
- 641 Komisija naj bi tudi GE večkrat zavrnila dostop do podatkov (ali tržnih raziskav), ki izhajajo iz vprašanj konkurentom na podlagi modela Choi ter na katerih očitno temeljita točki 567 in 568 OUMK, ali celo zagotovitev dostopa do podatkov, ki razkrivajo občutljive informacije v določenem številskem razponu.
- 642 Petič, GE naj ne bi bilo zmožno ustrezno izvrševati pravice do dostopa glede dokumentov, ki so bili opredeljeni kot interni. Izkazalo naj bi se, da je med 96 dokumenti, ki jih je Komisija opredelila za nedostopne iz tega razloga, deset dokumentov opisanih kot faksi tretjih oseb in njihova zaupnost torej ni bila zakonita.

Komisija pa je 18. maja 2004 v odgovor na vprašanje Sodišča prve stopnje predložila enajst nezaupnih dokumentov in nezaupnih povzetkov treh zaupnih dokumentov, ki so bili napačno uvrščeni med interne dokumente. Tožeča stranka se je na določene od teh dokumentov sklicevala na obravnavi in opozorila na to, da je to, da v fazi upravnega postopka ni imela dostopa do njih, nedopustna kršitev njene pravice do obrambe, zaradi katere bi bilo treba izpodbijano odločbo razglasiti za nično.

⁶⁴³ Šestič, tožeča stranka naj med ocenjevanjem trga ne bi mogla predstaviti svojih stališč do stališč tretjih strank, na podlagi katerih je Komisija zavrnila strukturne obveznosti, zlasti glede motorjev za velika regionalna letala, majhne ladijske plinske turbine in zaganjalnike. V zvezi s tem poudarja, da so bile vse odsvojitve zavrnjene na podlagi navedb njenih konkurentov.

⁶⁴⁴ Komisija navaja, da se je GE lahko seznanilo z vsemi očitki zoper njega s strani njenih služb, zlasti v OUMK, kar naj bi zadostovalo za to, da se je v obravnavani zadevi lahko učinkovito branilo.

⁶⁴⁵ Tožeča stranka naj bi bila v zvezi s pritožbami, ki jih je prejela Komisija, obveščena o vsebini očitkov zoper njo. Komisija opozarja na to, da se v nobenem primeru ne bi mogla opreti na druge dokaze kot na tiste, ki jih je navedla. Poleg tega naj informacija o identiteti njihovih avtorjev in vsebini pritožb ne bi nič bistvenega prispevala k temu, da se stranke seznanijo z zadevo in da se branijo. To naj bi še posebej veljalo za omembo letalske družbe v uvodni navedbi 391 izpodbijane odločbe, pri kateri naj bi bila zanimiva le vsebina izjave.

⁶⁴⁶ Glede modela Choi naj se Komisija prav zaradi postopkovnih težav, ki jih je navajalo GE, ne bi oprla na ta model, saj so bili njegovi številčni podatki poslovna skrivnost.

- 647 Po stališčih tretjih strank nista bili ustni predstavitvi Rolls-Royce in UTC, na kateri se sklicuje tožeča stranka, nič drugega kot povzetek pomislekov, ki sta jih oba že izrazila in ne vsebujejo nobenega elementa, ki bi bil lahko dan na voljo GE. Komisija glede zakritja nekaterih zaupnih delov opozarja na to, da konkurenčno razmerje med strankama koncentracije na eni strani ter ILFC, Rolls-Royce in UTC na drugi strani pojasnjuje, zakaj so bile informacije poslovna skrivnost.
- 648 Komisija v zvezi z oceno trga, glede na neustreznost zavez, opozarja na to, da je opravila samo preprosto tehnično preverjenje, zlasti pri tretjih strankah, rezultati te pa so bili sporočeni GE. Tožeča stranka poleg tega ni odgovorila na pomisleke tretjih, ampak na tiste s strani Komisije.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

- 649 Komisija utemeljeno ugotavlja, da je treba glede dostopa do spisa razlikovati med izključno obremenilnimi dokazi in razbremenilnimi dokumenti ali tistimi, ki vsebujejo določene razbremenilne dokaze. Obremenilni dokazi so pomembni samo, kolikor jih Komisija upošteva in kolikor je v takem primeru pomembno, da se jih da na voljo, če pa jih ne upošteva, pa to, da niso bili dani na voljo, nima nobenega vpliva na zakonitost postopka. Nasprotno, če se izkaže, da določena tožeča stranka med upravnim postopkom ni imela dostopa do nekega razbremenilnega dokumenta, to je dokumenta, ki bi ji lahko koristil pri obrambi in zaradi katerega bi se lahko upravni postopek, če bi se tožeča stranka lahko oprla nanj, končal drugače, je treba razlogovanje iz izpodbijane odločbe, na katero ta dokument vpliva, načeloma šteti za napačno.

- 650 Prav tako je treba spomniti na to, da lahko v skladu s sodno prakso zahteva za zaupno obravnavanje utemelji zavrnitev dostopa do dokumentov tretjih, kot so na primer pritožbe v postopku s področja konkurence. Sodišče je namreč zgoraj v točki 630 navedeni sodbi BPB Industries in British Gypsum proti Komisiji ugotovilo, da lahko podjetje, ki prevladuje na trgu, sprejme povračilne ukrepe zoper svoje konkurente, dobavitelje ali stranke, ki so sodelovali pri Komisijini preiskavi, in da lahko v takih okoliščinah tretja podjetja, ki Komisiji med preiskovalnimi postopki, ki jih vodi, posredujejo dokumente, za katere menijo, da bi njihovo posredovanje lahko povzročilo povračilne ukrepe zoper njih, lahko to storijo samo, če se upošteva njihovo zahtevo za zaupno obravnavanje. Zaključilo je torej, da je Sodišče prve stopnje utemeljeno menilo, da je Komisija lahko zavrnila dostop do njih zaradi zaupnosti (v zvezi s tem glej tudi zgoraj v točki 115 navedeno sodbo Endemol proti Komisiji, točka 66 in naslednje).
- 651 Nadalje je treba preučiti konkretne navedbe tožeče stranke glede neomogočanja dostopa.
- 652 Prvič, glede pritožb letalskih družb je treba najprej ugotoviti, da so nujno vsebovale obremenilne dokaze. Tako so bile v skladu z razlikovanjem, navedenim zgoraj, pomembne le toliko, kolikor se je Komisija na njihovo vsebino oprla v OUMK. Komisija poleg tega pred Sodiščem prve stopnje, zlasti v svojih pisnih odgovorih na vprašanja tega z dne 26. aprila 2004, navaja, da so vse letalske družbe, brez izjeme, zahtevale anonimnost. Zato je dostop omogočen le do povzetka teh informacij (glej točko 3 poročila pooblaščenca za zaslišanje).
- 653 Treba je zaključiti, da je Komisija, kolikor so letalske družbe posebej zahtevale anonimnost in zaupnost svojih pritožb, priglasiteljem utemeljeno omogočila le dostop do njihovih povzetkov. Tak omejeni dostop je namreč uravnotežena rešitev, ki ima podlago tudi v sodni praksi in omogoča največjo mogočo uskladitev

nasprotnih interesov priglasiteljev na eni strani, ter Komisije in pritožnikov na drugi strani (glej po analogiji zgoraj v točki 632 navedeno sodbo Cement, točke od 142 do 144 in 147 ter navedena sodna praksa). Kolikor tožeča stranka navaja, da bi lahko te pritožbe med obremenilnimi dokazi vsebovale tudi dokaze, na katere bi se lahko bila oprla zaradi svoje razbremenitve, je treba zaključiti, da utemeljenosti teh navedb ni mogoče preveriti drugače kot s kršitvijo zaupnosti zadevnih pritožb in tako tudi zgoraj navedenega ravnovesja, saj bi njihova predložitev Sodišču prve stopnje načeloma pomenila tudi njihovo posredovanje tožeči stranki v skladu s členom 67(3), prvi pododstavek, Poslovnika.

654 Dejstvo, da tožeča stranka navaja, da bi lahko zadevne pritožbe vsebovale dokaze, na katere bi se bila lahko oprla za svojo razbremenitev, ne more zmanjšati utemeljenosti Komisijine uravnotežene rešitve v obravnavani zadevi, to je da je omogočila dostop do povzetka problemov, ki so jih navedli pritožniki. Podobno je treba, kolikor tožeča stranka izpodbija ustreznost enajstvrstičnega povzetka, do katerega je v obravnavani zadevi pridobila dostop 24. maja 2001, spomniti na to, da če bi Komisija eventualno opustila druge očitke iz navedenih pritožb, se nanje ne bi mogla opreti, saj jih ne bi vključila v povzetek. Tako nič v obravnavani zadevi ni preprečevalo Komisiji, da zaradi zaupnosti zavrne dostop do pritožb letalskih družb, ki načeloma vsebujejo obremenilne dokaze, ne da bi bilo treba sodišču Skupnosti preveriti njihovo vsebino.

655 Ob upoštevanju navedenega kratek povzetek očitkov letalskih družb iz njihovih pritožb, ki ga je predložila Komisija, ustreza zahtevam v zvezi s pravico do obrambe strank priglašene koncentracije, zlasti ob upoštevanju potrebe po uravnoteženju nasprotnih interesov teh in tretjih strank v takih okoliščinah.

656 Tožeča stranka pa kljub temu navaja določene očitke glede pritožb ene od letalskih družb, ki jih je treba preučiti ločeno. Tožeča stranka namreč navaja, da se je Komisija v uvodni navedbi 391 izpodbijane odločbe izrecno oprla na navedbe velike evropske

družbe (a major European airline) iz nekega dokumenta, do katerega ni imela dostopa in po katerem, „vsakič ko družba Boeing določi ceno letala B737, podjetje GE predlaga zanimivo ponudbo za pomožne proizvode in storitve v zvezi z motorji, rezervnimi deli, s finančno pomočjo in z drugimi proizvodi GE, da bi tako letalsko družbo prepričalo o tem, da izbere letalo, ki ga poganja motor podjetja GE.“ Glede na to, da se je Komisija odločila uporabiti to navedbo v izpodbijani odločbi, bi bila morala kot običajen del postopka v fazi upravnega postopka priglasiateljem predložiti nezaupno različico ali poseben povzetek dokumenta, iz katerega je pridobila to informacijo.

657 Kakor koli, treba je ugotoviti, da je Komisija na pisno vprašanje Sodišča prve stopnje v okviru svojega odgovora z dne 26. aprila 2004 predložila nezaupno različico zapisnika enega od uslužbencev Komisije o sestanku, na katerem je bila izrečena zadevna izjava predstavnika zadevne letalske družbe. Tožeča stranka pa je, ko je bila pozvana, naj navede, v čem je nezmožnost dostopa do tega povzetka vplivala na njeno sposobnost obrambe v obravnavani zadevi, na obravnavi opozorila na to, da je ta dokument veliko manj odločen kot izjava, ki naj bi jo podpiral.

658 Treba je namreč ugotoviti, da je Komisija v izpodbijani odločbi pretiravala glede pomena tega dokaza, saj je iz njega sklepala, da je tožeča stranka letalskim družbam, „vsakič“ ko je družba Boeing eni od njih sporočila ceno, predložila zanimivo ponudbo za več proizvodov in storitev. V resnici pa iz navedenega zapisnika izhaja samo to, da je CFMI ob naročilu B737 predložilo zanimivo ponudbo zadevni letalski družbi, in sicer za del nedoločenih pomožnih proizvodov in storitev, ter da izključnost v zvezi z motorjem ni nujno ovira za to, da proizvajalec motorja ob naročilu da popust ali ponudbo glede pomožnih elementov.

659 Glede na to pretiravanje je treba ugotoviti, da bi dostop do tega dokumenta v upravnem postopku tožeči stranki omogočil opozoriti na to, da Komisija ni imela pravice navesti prav tega glede B737.

660 Vendar pa je treba ugotoviti, da navedena trditev v širšem kontekstu izpodbijane odločbe kot celote ni pomembna in prav gotovo ni ključna za njen izrek, še toliko bolj, ker je v izpodbijani odločbi izrecno predstavljena tako, da temelji na samo enem dokazu, ter je torej bolj primer kot splošna ugotovitev. Tako je treba ugotoviti, ne da bi se Sodišče prve stopnje moralo izjaviti o vprašanju, ali je pomanjkanje širšega dostopa do tega dokaza v okoliščinah obravnavane zadeve lahko predstavljalo kršitev pravice do obrambe, da taka kršitev ne bi bila mogla vplivati niti na potek upravnega postopka niti na njegov izid.

661 Komisija je glede navedbo tožeče stranke, po kateri obstajajo tudi stališča „drugih subjektov iz industrije“ (other industry players), do katerih ni imela dostopa, v svojem pisnem odgovoru na vprašanja Sodišča prve stopnje z dne 26. aprila 2004 potrdila, da so bila vsa stališča dostopna priglasiateljem, vsaj v nezaupni različici, razen enega dokumenta, to je slikovne predstavitve enega od subjektov, ki ni hotel posredovati nezaupne različice te. Komisija je pred Sodiščem prve stopnje opozorila na to, da se ni posebej oprla na pomisleke zadevnega podjetja, ki pa so jih izrazile letalske družbe, in da je v navedenem odgovoru z dne 26. aprila 2004 predložila povzetek glede teh pomislekov. Tožeča stranka v zvezi s tem povzetkom ni navedla, v čem bi lahko pomanjkanje dostopa do tega povzetka med upravnim postopkom lahko spremenilo njegov potek ali *a fortiori* izid.

662 Drugič, Komisija glede dostopa do stališč tretjih strank pred Komisijo, zlasti podjetja Rolls-Royce z dne 2. aprila 2001 ter družbe UTC z dne 30. januarja, 21. februarja in 22. marca 2001, pred Sodiščem prve stopnje navaja, da te ustne izjave ne vsebujejo dodatnih dokazov glede na ostala stališča istih podjetij, do katerih je imela dostop tožeča stranka, saj so te izjave le povzetek pomislekov, sicer izraženih v njihovih pisnih stališčih. Komisija ponavlja, da se je od tožeče stranke zahtevalo le odgovor na očitke iz OUMK. Treba je namreč ugotoviti, da se na te izjave ni opiralo niti

OUMK niti izpodbijana odločba. Poleg tega pa iz dopisa UTC z dne 3. maja 2001, na katerega se sklicuje tožeča stranka, izrecno izhaja, da je ta izrecno zahtevala zaupno obravnavo zadevne predstavitve.

663 Ob upoštevanju vseh okoliščin obravnavane zadeve, navedenih v prejšnji točki, in ob upoštevanju dejstva, da sta zadevni podjetji konkurenta tožeče stranke, ki sta v svojih pisnih stališčih izrazili močno nasprotovanje koncentraciji, ni nobenega razloga za dvom v navedbo Komisije, da sta ti izjavi povzetka, ki ne prispevata ničesar k dokazom, do katerih je tožeča stranka imela dostop. Poleg tega ni nobenega razloga za ugotovitev, da bi lahko ta dva dokumenta vsebovala bolj razbremenilne dokaze kot le obremenilne. Tožeča stranka namreč tega ne trdi in nasprotno v svoji repliki navaja, da bi ji lahko te izjave škodile. Tako lahko Sodišče prve stopnje v obravnavani zadevi v okoliščinah te, ob upoštevanju zlasti dejstva, da bi lahko predložitev določenih od zadevnih dokumentov kršilo zaupnost, ki so jo od Komisije zahtevali njihovi avtorji, sprejme navedbo Komisije glede vsebine teh dokazov kot pravilno. V skladu z razlikovanjem med obremenilnimi in razbremenilnimi dokumenti iz zgoraj navedene točke 649 ni bilo nujno, da bi imela tožeča stranka dostop do teh dokazov, da bi se lahko učinkovito branila pred Komisijo, saj se ta nanje niti v OUMK niti kasneje v izpodbijani odločbi ni sklicevala.

664 Glede navedbe, da naj bi se zdelo, da so tudi ostale tretje stranke imele taka stališča, ne da bi bilo GE o tem obveščeno, je ta podprta le z nedoločnim sklicevanjem na eno od prilog k tožbi, ki vsebuje več kot 30 različnih dokumentov, tako da Sodišče prve stopnje ne more identificirati, na čem temelji ta navedba niti za katera podjetja gre. Tej navedbi, ki ni podprta z drugimi konkretnimi dokazi, ni mogoče slediti.

665 Tretjič, v zvezi s stališči tretjih, do katerih je Komisija omogočila dostop v nezaupni obliki, zlasti do odgovora Rolls-Royce na dopis Komisije z dne 21. marca 2001, stališča UTC z dne 24. aprila 2001 in stališča ILFC, je treba najprej ugotoviti, da je

Komisija v odgovoru na tožbo izrecno navedla, da sta se ustni izjavi Rolls-Royce in UTC (obvladujoče družbe P&W) nanašali na pomisleke teh družb ter torej nista obremenilna dokaza. Komisija je poleg tega v odgovoru na tožbo opozorila na to, da so te tri družbe, ki so vse konkurentke tožeče stranke, zahtevale zaupno obravnavo za zakrite podatke.

⁶⁶⁶ Treba je zaključiti, da sodna praksa na podlagi zgoraj v točki 630 navedena sodba BPB Industries in British Gypsum proti Komisiji ter razlogovanje iz zgoraj navedenih točk 650 in 652 ter naslednjih kažejo na to, da je Komisija utemeljeno omejila dostop do zadevnih dokazov na način, na kateri je to storila. Tako tudi s svojo obravnavo dostopa do teh izjav in drugih dokumentov tretjih ni kršila pravice do obrambe priglasiiteljev.

⁶⁶⁷ Četrtrič, kolikor tožeča stranka navaja, da ni imela popolnega dostopa do poročila profesorja Choija, na katerem temelji Komisijina teorija glede mešane vezane prodaje, je dovolj ugotoviti, kot je to storil pooblaščenec za zaslišanje v poročilu z dne 28. junija 2001, da se je Komisija odločila, da tožeči stranki ne more razkriti vseh uporabljenih podatkov zaradi zaupnosti z vidika njegovega konkurenta Rolls-Royce (glej točko 2 poročila pooblaščenca za zaslišanje z dne 28. junija 2001, UL 2004, C 42, str. 11). V teh okoliščinah je treba ugotoviti, da Komisijina zavrnitev dostopa do podatkov – na katerih temelji ta model –, ki je temeljila na zahtevi za zaupnost s strani podjetja Rolls-Royce, ni imela nobenega vpliva na izid upravnega postopka. Kakor koli, glede na to, da je Sodišče prve stopnje zgoraj razsodilo, da tisti del razlogovanja Komisije, ki zadeva model Choi, ni dokazan, ta navedba, čeprav bi bila pravno zadostno dokazana, ne bi mogla voditi v razglasitev ničnosti izpodbijane odločbe (glej zgoraj navedeno točko 633).

⁶⁶⁸ Tožeča stranka je pred Sodiščem prve stopnje tudi navajala, da ni mogla pridobiti informacije o identiteti zunanjih ekonomistov, ki jih je Komisija pooblastila v tej

zadevi, niti informacije o njihovih poročilih, katerih obstoj naj bi dokazovala opomba na strani 175 ter točki 567 in 568 OUMK. Komisija je v odgovor na vprašanje Sodišča prve stopnje v okviru odgovorov z dne 26. aprila 2004 predložila poročilo enega od ekonomistov, to je profesorja Vivesa, ki ga je najela za svetovanje v okviru upravnega postopka v obravnavani zadevi, in tudi elektronsko pošto, izmenjano med profesorjem Vivesom in uslužbenci Komisije, ter pogodbo, na podlagi katere ga je Komisija najela.

669 Tožeča stranka je na obravnavi opozorila na to, da bi bila lahko te dokumente uporabila pri svoji obrambi, zlasti kolikor je profesor Vives kritiziral določene vidike Komisijinega razlogovanja. V tem smislu so bili ti dokumenti razbremenilni dokazi.

670 Vendar pa iz besedila in tona zadevne elektronske pošte ter tudi iz pogodbe, s katero je Komisija najela profesorja Vivesa, zlasti njene priloge III, izhaja da je bila vloga tega ne le v tem, da ponudi dokaze, na katere bi se lahko Komisija ali celo ena od strank v upravnem postopku samostojno sklicevala, ampak bolj to, da komentira druge ekonomske dokaze in ekonomske ugotovitve iz OUMK. Kot je Komisija navedla na obravnavi, ima to vlogo zdaj njen glavni ekonomist, to je interni ekonomist, ki je zaposlen pri Komisiji, vendar pa v kritičnem času takega delovnega mesta ni bilo, zato se je Komisija za izvajanje te funkcije zatekla k zunanjemu ekonomistu. Komisija utemeljeno navaja, da bi bilo formalistično pogojevati status nasvetov, danih v obravnavani zadevi, samo z vprašanjem, ali je bil ekonomist, ki jih je dal, v razmerju do Komisije zunanji ali notranji.

671 V zvezi s tem je treba zaključiti, da lahko Komisija za preverjanje utemeljenosti svoje analize upravičeno pridobi različna mnenja, vključno z mnenji zunanjih strokovnjakov. Kolikor se Komisija na mnenje takega strokovnjaka v OUMK in

v izpodbijani odločbi ne opira kot na enega od elementov, ki podpirajo teorijo v zvezi z določenim podjetjem, potem ostane to samo mnenje nekega posameznika in nima nobenega posebnega pomena v okviru upravnega postopka. Takega mnenja, čeprav ga poda strokovnjak, zato ni mogoče šteti za obremenilni ali razbremenilni dokaz.

672 Kakor koli, če so se zadevni dokumenti šteli za del spisa Komisije, so bili glede na njihov status in vsebino razvrščeni kot interni dokumenti, tako da tožeča stranka do njih ni imela dostopa. Poleg tega je edini argument, na kateri se tožeča stranka pred Sodiščem prve stopnje opira na podlagi dokumentov v zvezi s profesorjem Vivesom v bistvu to, da se je oprl na nekatere argumente, ki sta jih sami navajali v upravnem postopku in pred Sodiščem prve stopnje. To, da bi imela tožeča stranka dostop do spisa, ji torej ne bi omogočilo navajati drugačnih vsebinskih argumentov od tistih, ki jih je dejansko navajala. Kakor koli, večina teh argumentov zadeva model Choi, ki ga je Komisija opustila, poleg tega pa se nanašajo na tisti del izpodbijane odločbe, ki zadeva vezano prodajo in v zvezi s katerim je Sodišče prve stopnje že razsodilo, da v obravnavani zadevi ni dokazan (v zvezi s tem glej zgoraj navedeno točko 633).

673 Ob upoštevanju vsega navedenega je treba zaključiti, da pravica do obrambe tožeče stranke ni bila kršena zaradi tega, ker ji med upravnim postopkom niso bili posredovani dokumenti s stališči profesorja Vivesa iz izmenjave z uslužbenci Komisije, vključno z njegovim poročilom.

674 Petič, glede internih dokumentov, kar naj bi bila obvestila tretjih, je Komisija 18. maja 2004 v odgovor na vprašanje Sodišča prve stopnje predložila enajst nezaupnih dokumentov in nezaupne povzetke treh zaupnih dokumentov, ki so bili vsi napačno razvrščeni kot interni dokumenti. Trije zaupni dokumenti naj bi bili obremenilni dokazi, saj gre za dokumente tretjih strank, ki so nasprotovale

koncentraciji. Komisija je glede enajstih nezaupnih dokumentov priznala, da bi nekatere izmed njih lahko opredelili kot razbremenilne dokaze, kolikor gre za dopise, ki so jih poslali proizvajalci letal in letalske družbe ter v katerih izražajo stališče, da naj koncentracija ne bi imela škodljivih učinkov na konkurenco. Vendar pa opozarja, da ti dokumenti niso podprti s konkretnimi dokazi, ki bi konkretno kazali na to, da takih učinkov ni, v glavnem so to zelo kratki dopisi, napisani na skoraj enak način.

675 Sodišče prve stopnje je na obravnavi tožečo stranko vprašalo, katere argumente bi lahko navedla med upravnim postopkom, če bi bila imela dostop do zadevnih dokumentov. Navedla je, da se, razen pri eni izjemi, ne opira na argumente, ki bi jih lahko bila navedla, ampak na to, da Komisija ni upoštevala dokumentov, kot so ti v obravnavani zadevi in ki nasprotujejo njeni teoriji glede nezdržljivosti koncentracije s skupnim trgom. Natančneje, tožeča stranka je na obravnavi navedla [...], v nasprotju s tem, kar se zdi Komisiji [...], v uvodni navedbi [...] izpodbijane odločbe.

676 V zvezi s tem je dovolj ugotoviti, da so bili zadevni dokumenti del spisa Komisije, navedba tožeče stranke, da jih Komisija ni upoštevala, pa ni podprta z nobenim dokazom. Iz okoliščine, da so bili dokumenti v fazi vzpostavitve spisa, do katerega je bil omogočen dostop, razvrščeni kot interni dokumenti, ne pa kot dokumenti tretjih, ni mogoče sklepati, da jih Komisija ni upoštevala. Čeprav bi lahko ta napaka pri razvrščanju tožečo stranko prikrajšala za možnost navajanja določenih argumentov, pa ni prikrajšala možnosti za Komisijo, da te dokumente obravnava enako kot vse druge dokumente iz spisa. Tako navedena argumentacija tožeče stranke ne dokazuje kršitve pravice do obrambe.

- 677 Glede konkretne navedbe iz uvodne navedbe [...] izpodbijane odločbe, pa se ta nanaša na dejstvo, katerega pravilnosti tožeča stranka ne zanika, da [...] To, da [...], kot navaja tožeča stranka [...], ne zmanjšuje utemeljenosti Komisijinega navajanja zadevnega člena v izpodbijani odločbi, da bi tako podprla tisti del svoje teorije, ki zadeva [...]
- 678 Tožeča stranka pa glede dopisa [...], naslovljenega na člana Komisije, ki je bil takrat pristojen za konkurenco, trdi, da bi ta lahko konkretno pomagal tožeči stranki, da se brani v upravnem postopku. Navaja, da je v tem dopisu pomembna stranka tožeče stranke in podjetja Honeywell izrazila stališče, da je vedenjska zaveza, ki jo je Komisija sprejela v okviru koncentracije med podjetjema Allied Signals in Honeywell leta 1999, dejansko Honeywell preprečila izvajati vezano prodajo po tej koncentraciji.
- 679 V zvezi s tem je dovolj spomniti na to, da je bilo v zgoraj navedeni točki 470 glede tistega dela razlogovanja Komisije, ki zadeva vezano prodajo, razsojeno, da kot celota ni dokazan. Tako, glede na to, da je bilo v zvezi z razlogovanjem Komisije, glede katerega tožeča stranka navaja, da bi ga lahko bolje izpodbijala, če bi bila imela dostop do dopisa [...], že razsojeno, da ni dokazano, kršitev pravice do obrambe, na katero se sklicuje tožeča stranka, nima vpliva na izid tega postopka.
- 680 Šestič, tožeča stranka navaja, da ni imela dostopa do stališč tretjih strank, zbranih med postopkom tehničnega preverjenja obveznosti in ocene trga, na podlagi katerih je Komisija zavrnila strukturne zaveze, zlasti glede motorjev za velika regionalna letala, majhne ladijske plinske turbine in zaganjalnike. Navaja, da torej ni imela možnosti odgovoriti na navedbe svojih konkurentov iz njihovih odgovorov,

po katerih naj podjetja, ki bi nastala na podlagi izvršitve nekaterih strukturnih zavez, ne bi mogla zaživeti.

- 681 Najprej je treba ugotoviti, da je Komisija izvedla samo preprosto tehnično preverjenje obveznosti in ne ocene trga, saj je menila, da obveznosti kot celota očitno niso bile zadostne za rešitev konkurenčnih težav zaradi priglašene koncentracije.
- 682 Komisija poleg tega navaja, da je tožeči stranki z elektronsko pošto 22. junija 2001 posredovala povzetek, priložen odgovoru na tožbo v obravnavani zadevi, ki je navajal rezultate njenega tehničnega preverjenja glede različnih zavez, ki sta jih predlagali stranki priglašene koncentracije, zlasti strukturnih zavez v zvezi s horizontalnim prekrivanjem. Tožeča stranka v zvezi s tem navaja, da je 26. junija 2001 na navedeno elektronsko pošto odgovorila z dokumentom na šestnajstih straneh, in dodaja, da je z dokumentoma z dne 14. in 22. junija 2001 odgovorila tudi na vprašanja Komisije iz postopka tehničnega preverjenja.
- 683 V teh okoliščinah je treba zaključiti, da je tožeča stranka dejansko imela možnost, da odgovori na te vidike kritike zavez s strani tretjih, ki jih je Komisija sprejela, in to preden jih je ta vnesla v izpodbijano odločbo. Ta kritika je, kot utemeljeno navaja Komisija, pomembna samo, kolikor jo je Komisija sprejela in uporabila, odvisno od primera, za utemeljitev zavrnitve zavez.
- 684 Poleg tega je treba, ob upoštevanju pozne faze postopka, v kateri so bila predložena zadevna stališča, to je po zadnjem dnevu za predložitev zavez, zaključiti, da Komisiji v tej fazi postopka ni bilo treba omogočiti dostopa do novih dokazov v pisu. V skladu s strogim urnikom iz Uredbe št. 4064/89 in ob upoštevanju zahtevane hitrosti, ki je značilna za postopke na njeni podlagi, obstaja namreč z naložitvijo take

obveznosti po zadnjem dnevu za predložitev zavez nevarnost, da Komisija nima dovolj časa za analizo celotnega spisa in pripravo končne odločbe. Komisija je s predložitvijo navedenega povzetka strankam koncentracije tem omogočila ustrezno braniti njihove interese v tej zadevi in je torej polno spoštovala pravico do obrambe.

685 Poleg tega je treba opozoriti na to, da tožeča stranka Sodišču prve stopnje ni predložila nobenega od treh dokumentov, ki so navedeni zgoraj v točki 682 in za katere sicer navaja, da jih je predložila med upravnim postopkom. Poleg tega Sodišču prve stopnje tudi ni predložila, kot je bilo navedeno zgoraj (glej zlasti točko 555 in naslednje, 581 in naslednje ter 612 in naslednje), argumentov, ki bi pojasnili, v čem zavrnitev strukturnih argumentov, zlasti tistih v zvezi s trgov motorjev za velika regionalna letala, majhne ladijske plinske turbine in zaganjalnike, ni utemeljena, ter je v zvezi s tem le zatrjevala, da ta zavrnitev ni bila utemeljena.

686 V teh okoliščinah je treba v okviru tega postopka zaključiti, da nedostop do navedenih stališč tretjih ni vplival na zmožnost tožeče stranke, da se brani, saj ta Sodišču prve stopnje ni predložila argumentov, ki bi zmanjšali utemeljenost razlogov iz povzetka tehničnega preverjenja, ki so bili v bistvu povzeti v izpodbijani odločbi za zavrnitev zadevnih strukturnih zavez.

687 Tako v obravnavani zadevi zaradi domnevnih nepravilnosti, ki jih v zvezi s svojim dostopom do upravnega spisa Komisije navaja tožeča stranka, ni bila dokazana nobena kršitev pravice do obrambe, ki bi lahko vplivala na izid upravnega postopka.

3. *Pozen dostop do spisa*

a) Trditve strank

⁶⁸⁸ Tožeča stranka najprej navaja, da Uredba št. 4064/89, zlasti pa njen člen 18(1) in (3), določa pravico nekoga do tega, da se izjavi, in torej, da ima v vseh fazah postopka, to je od odprtja postopka v skladu s členom 6(1)(c) navedene uredbe, dostop do spisa. V zvezi s tem opozarja na to, da odločitev o odprtju ni le pripravljeno dejanje, ampak pravna odločitev s pravnimi učinki. Ta pravica nekoga do tega, da se izjavi v vseh fazah postopka, naj bi ustrezala dolžnosti Komisije v skladu s členom 10(2) Uredbe št. 4064/89, da vodi postopek samo tako dolgo, kolikor je potrebno, splošnemu načelu prava Skupnosti glede odločitev, ki negativno vplivajo na posameznika, in načelu enakosti orožij.

⁶⁸⁹ Komisijina zavrnitev zahtev GE za dostop dva meseca pred sprejetjem OUMK, naj bi bila kršitev pravic GE s potencialno velikimi negativnimi posledicami. Prvič, zlasti v prvi fazi postopka po njegovi uvedbi naj bi prišlo do neenakosti orožij, kar je GE onemogočilo predložiti ustrezne dokaze ali obveznosti, ki bi omogočili hiter zaključek postopka. Drugič, ta neenakost orožij naj bi bila še povečana z zahtevo Komisije, po kateri je morala tožeča stranka predložiti popoln odgovor na odločbo o uvedbi postopka, ne da bi imela dostop do spisa in s tem da Komisija ni odgovorila na vprašanja tožeče stranke. Tretjič, nepoznavanje stališča Komisije in vsebine spisa naj bi GE onemogočilo predložiti ustrezne zaveze ter tako zaključiti postopek. Četrto, v kritičnem času od marca do aprila 2001 naj bi imeli konkurenti neposredne stike s Komisijo, čeprav so njihove pravice bolj omejene kot pravice strank v skladu s členom 18(4) Uredbe št. 4064/89. Petič, OUMK naj bi temeljilo na odgovoru GE na odločbo o uvedbi postopka, ki pa je bila sprejeta, čeprav GE ni imelo dostopa do spisa. To OUMK je bilo v obravnavani zadevi dejansko končna

odločba, kot naj bi to potrjevala njegova skoraj identična vsebina glede na končno odločbo. Zato naj bi se postopkovne garancije, ki so bile na voljo GE, izkazale le za spoštovanje tehnične zahteve, v praksi pa ni šlo za dejansko možnost spremeniti Komisijino mnenje.

⁶⁹⁰ Komisija naj bi, čeprav je imela veliko dokumentov, ki so ji jih posredovali tretji pred sprejetjem odločbe o uvedbi postopka, te dokumente razkrila šele po 8. maju 2001, in to kljub predhodnim zahtevam GE. Komisija se v zvezi s tem ne more sklicevati na Sporočilo o dostopu do spisa, po katerem „načeloma vsaka zahteva za dostop, ki se predloži pred dnevom obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, ni dopustna“, saj mora spoštovati določbe Uredbe št. 4064/89.

⁶⁹¹ Komisija meni, da argumenti GE zanemarjajo značaj in namen dostopa do spisa na področju koncentracij. Pravica nekoga do tega, da se izjavi, se v zakonodaji in sodni praksi Sodišča prve stopnje nanaša samo na ugotovitve o možnih kršitvah, ki jih Komisija namerava upoštevati. Namen odločitve o odprtju ni v tem, da se stranke obvesti o ugotovitvah o možnih kršitvah, ampak samo, da se začasno predstavi resne dvome, ki jih ima Komisija in so jo vodili k uvedbi druge faze preiskave.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

⁶⁹² Za zavrnitev tega razloga je dovolj spomniti na to – kot je to storila Komisija –, da se po ustaljeni sodni praksi pravica nekoga do tega, da se izjavi, na področju konkurence nanaša le na ugotovitve o možnih kršitvah, ki jih Komisija namerava upoštevati (v tem smislu glej sodbo Sodišča prve stopnje z dne 18. decembra 1992

v združenih zadevah Cimenteries CBR in drugi proti Komisiji, od T-10/92 do T-12/92 ter T-15/92, Recueil, str. II-2667, točka 38, in zgoraj v točki 115 navedeno sodbo Endemol proti Komisiji, točka 65).

- 693 Tako tožeča stranka glede na to, da namen odločbe o uvedbi postopka na podlagi člena 6(1)(c) Uredbe št. 4064/89 ni v tem, da se stranke obvesti o ugotovitvah o možnih kršitvah, ampak samo, da se začasno predstavi resne dvome, ki jih ima Komisija in so jo vodili k uvedbi druge faze preiskave, ne more trditi, da je to, da pred prejemom obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah ni imela dostopa do spisa, posegalo v njeno možnost, da se brani. To, da je imela namreč tožeča stranka v obravnavani zadevi, potem ko je pridobila dostop do upravnega spisa Komisije, možnost, da predstavi svoja pisna in ustna stališča o OUMK, ji je omogočilo pravočasno izraziti svoje stališče o ugotovitvah o možnih kršitvah.
- 694 Argument tožeče stranke, ki temelji na tem, da imajo na podlagi člena 18(1) in (3) Uredbe št. 4064/89 ter zgoraj v točki 84 navedene sodbe Kaysersberg proti Komisiji (točke od 105 do 107) stranke koncentracije pravico izraziti svoje stališče v vseh fazah postopka nadzora nad koncentracijami, je treba zavrniti. Čeprav določbe člena 18(1) navedene uredbe dejansko pomenijo, da morajo imeti stranke možnost, da predstavijo svoja stališča od uvedbe postopka naprej, pa to ne pomeni, da mora Komisija v tej zgodnji fazi omogočiti dostop do svojega upravnega spisa. Tega, da morajo imeti dostop do upravnega spisa Komisije, da se lahko v končni fazi branijo pred ugotovitvami o možnih kršitvah s strani Komisije v OUMK, ni mogoče razlagati tako, da Komisijo zavezuje, da jim zagotovi delni dostop do spisa skozi ves postopek, kar bi pomenilo nesorazmerno breme za to institucijo.
- 695 Glede podobnosti med OUMK in izpodbijano odločbo, ki jih je opazila tožeča stranka, iz tega ne gre sklepati, da je bilo OUMK dejansko končna odločba. Taka domneva bi namreč pomenila, da Komisija ob sprejetju končne odločbe nikoli ne more oceniti, da je treba ohraniti stališče, ki ga je začasno sprejela v fazi prejema OUMK.

696 Glede argumenta tožeče stranke, da zato, ker prej ni mogla dostopiti do spisa, ni imela možnosti, da predloži ustrezne zaveze in tako konča postopek, je treba najprej ugotoviti, da je bila tožeča stranka predvsem po sprejetju odločbe o uvedbi postopka na podlagi člena 6(1)(c) že obveščena o glavnih pomislekih Komisije glede združljivosti koncentracije s skupnim trgov, tako da je že lahko začela pripravljati ali celo predstavila predloge zavez. Tožeča stranka poleg tega trdi, da je te predloge dejansko predložila v zgodnji fazi postopka. Nadalje, tožeča stranka je imela možnost predložiti zaveze, potem ko je prejela OUMK in potem ko je pridobila dostop do upravnega spisa, ko je v ta namen po svojih navedbah po dnevu zaslišanja pridobila tudi dodatni trinajstdnevni rok.

4. *Kratkost roka, ki je bil dan GE za preučitev spisa*

a) *Trditve strank*

697 Rok, ki je bil določen za odgovor na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, je bil po mnenju tožeče stranke nesprejemljivo kratek glede na to, da je pozno pridobila dostop do spisa, glede na obsežnost dokumentacije, ki jo je bilo treba preučiti, in glede na širino zadeve. Komisija je dala GE na voljo enajst delovnih dni in en dan za preučitev stališče tretjih v spisu Komisije, ki je obsegal več kot 3500 strani, štiri dodatne dni za pripravo na ustno zaslišanje ter trinajst dodatnih dni za predložitev ustreznih zavez. Učinkovitost tega roka naj bi bila še zmanjšana zaradi časa, izgubljenega zaradi pridobitve popolnega dostopa do spisa, saj je Komisija tak dostop zavrnila, zaradi neujemanja kazala dokumentov z dokumenti, tudi zaradi velikega števila manjkajočih strani v spisu in tega, da Komisija ni spoštovala svojega internega postopka v zvezi z razvrščanjem dokumentov iz Obvestila o dostopu do spisa, vključno z nepredložitvijo povzetka z opisom vsebine dokumentov iz tiste kategorije dokumentov, ki niso bili dostopni.

698 Po mnenju GE naj ta rok ne bi bil zadosten za odgovor na OUMK, za pripravo na zaslišanje in za predložitev ustreznih zavez. Kratkost tega roka naj ne bi bila pravična in naj bi bila v nasprotju z načelom enakosti orožij, saj naj tožeča stranka v vseh fazah postopka ne bi mogla izvrševati svoje pravice do obrambe. GE v zvezi s tem meni, da Komisija pred Sodiščem prve stopnje ni utemeljila kratkosti zadevnega roka.

699 Komisija opozarja na potrebo po hitrosti v postopkih s področja koncentracij. Dva tedna, ki sta bila dana na voljo GE in sta bila na njegovo zahtevo podaljšana za en dan, bi bilo treba presojati v tem okviru, ta rok pa naj ne bi bil kršitev pravice do obrambe. Navedba GE, po kateri bi morala Komisija svoje ugotovitve o možnih kršitvah predstaviti prej, naj ne bi bila združljiva s tem, da je bil velik del Komisijinih pomislov znan že pred prigrisavitvijo in da je GE odgovorilo na odločbo o uvedbi postopka.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

700 Treba je opozoriti na to, da uredba št. 4064/89 določa Komisiji stroge roke za sprejetje dokončne odločitve pri vsaki priglašeni koncentraciji. Natančneje, odločbe iz člena 6(1) o uvedbi postopka „faza II“ v zvezi z določeno priglašeno koncentracijo je treba v skladu s členom 10(1) navedene uredbe sprejeti v največ enomesečnem roku. Poleg tega je treba odločbe, sprejete na podlagi člena 8(3) ob koncu takega postopka, sprejeti najpozneje v štirih mesecih od dneva njegovega začetka.

701 Da lahko Komisija spoštuje v Uredbi št. 4064/89 določen urnik, je nujno, da so tudi vmesni roki, določeni v vsaki fazi postopka, kratki. Ta okoliščina že v osnovi poslabšuje pogoje, v katerih morajo delati vsi udeleženci postopka, vendar pa je zakonodajalec menil, da časovni prihranek v smislu hitrosti celotnega postopka

upravičuje te pomanjkljivosti, zlasti zaradi upoštevanja komercialnega interesa strank priglašene koncentracije, da koncentracijo zaključijo, kolikor hitro je mogoče. Sodišče prve stopnje je v zvezi s tem že opozorilo na to, da je treba pri presoji domnevnih kršitev pravice do obrambe v kontekstu postopka na podlagi Uredbe št. 4064/89 upoštevati zahtevo po hitrosti, ki je značilna za splošno shemo navedene uredbe (v tem smislu glej zgoraj v točki 84 navedeno Kaysersberg proti Komisiji, točka 113, in zgoraj v točki 115 navedeno sodbo Endemol proti Komisiji, točka 68).

702 Prav tako je treba opozoriti na to, da mora Komisija na podlagi člena 21 Uredbe št. 447/98, ki se uporablja med drugim za rok za odgovor na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, določen v skladu s členom 13 iste uredbe, upoštevati čas, ki je potreben za pripravo izjav in nujnost zadeve. Tako mora Komisija, kolikor je mogoče, uskladiti pravico do obrambe priglasiiteljev in navedeno potrebo po hitrem sprejetju dokončne odločbe.

703 V teh okoliščinah se lahko stranke določene priglašene koncentracije sklicujejo na kratkost rokov, ki so jim bili na voljo v okviru tega postopka, samo kolikor ti roki niso sorazmerni glede na trajanje celotnega postopka.

704 V obravnavani zadevi ni sporno, da sta imela stranki koncentracije za pripravo pisnega odgovora na OUMK enajst delovnih dni in en dodaten dan, ki jima je bil odobren na zahtevo. Prav tako je treba v zvezi s tem opozoriti na to, da je imela tožeča stranka pred zaslišanjem 29. in 30. maja 2001 štiri dodatne delovne dni za pripravo svojih argumentov. Če bi v tem dodatnem času ugotovila, da je pri pripravi pisnega odgovora na OUMK izpustila neki bistven element, bi se nanj lahko sklicevala ustno.

- 705 Prav tako pa je bil, kot na to opozarja Komisija, velik del Komisijinih pomislekov znan že pred prigrasitvijo ali vsaj po sprejetju odločbe na podlagi člena 6(1)(c) Uredbe št. 4064/89. Tako se je imela tožeča stranka možnost na podlagi dokumentov, ki jih je takrat imela, nanje najprej odzvati v odgovoru na to odločbo, ki je podroben dokument z več kot 100 stranmi. Iz tega sledi, da je treba rok dvanajstih delovnih dni za odgovor na OUMK presojeti v smislu nadaljevanja razprave med Komisijo in tožečo stranko, ki je trajala že nekaj časa, in ne kot roka za odgovor na ugotovitve o možnih kršitvah, ki pred vročitvijo tega dokumenta niso bile znane in pričakovane.
- 706 Ob upoštevanju vseh navedenih okoliščin je treba zaključiti, da ti roki niso bili nesorazmerni glede na štirimesečno obdobje, v katerem je bilo treba opraviti ves postopek druge faze.
- 707 Tožeča stranka poleg tega ni pojasnila, kako konkretno ji je kratkost roka, ki ga je imela na voljo, v obravnavani zadevi preprečila učinkovito obrambo.
- 708 Natančneje, v pisnih vlogah ni navedla tistih vidikov OUMK, ki jih v svojem odgovoru nanje ni mogla učinkovito komentirati. Ponovno, v odgovor na ustno vprašanje Sodišča prve stopnje, s katerim se je želelo izvedeti, v katerih točkah je bilo tožeči stranki onemogočeno braniti se, je na obravnavi navedla le to, da je njen razlog zadeval splošno neustreznost zadevnega roka.
- 709 Prav tako je treba v zvezi s tem ugotoviti, da je odgovor strank koncentracije na OUMK podroben dokument na 47 straneh, ki so mu priložene obsežne priloge, med katerimi mnogi dokumenti vsebujejo dodatne argumente strank koncentracije

o posameznih trgih. Ta okoliščina načeloma in ob neobstoju konkretnih navedb, ki bi dokazale nasprotno, ni združljiva z navedbo, po kateri tožeča stranka ni mogla ustrezno odgovoriti na OUMK.

710 Tožeča stranka glede argumentov v zvezi z domnevno Komisijino slabo organizacijo dostopa do spisa tudi ne navaja primerov ali konkretne argumentacije v podporo svojih navedb, po katerih je neujemanje kazala dokumentov z dokumenti in „veliko število manjkajočih strani v spisu“ dejansko skrajšalo rok, ki ga je imela na voljo za odgovor na OUMK.

711 Glede argumentov v zvezi z dostopom do spisa in neobstojem povzetka vsebine nedostopnih dokumentov, so ti v okviru tega razloga pomembni samo, kolikor tožeča stranka iz tega sklepa, da je zaradi poskusov rešitve teh težav izgubljala dragocen čas, ki ga bi ga lahko posvetila študiju spisa. Vendar, čeprav je pisanje različnih dopisov in elektronske pošte, na kar se sklicuje tožeča stranka, dejansko moralo za določen čas zaposliti enega od njenih odvetnikov, pa ji to ni onemogočilo hkratnega preučevanja številnih dokumentov, do katerih je že imela dostop, po potrebi s strani drugih odvetnikov.

712 Edini dokument, na kateri se tožeča stranka v zvezi s tem izrecno sklicuje, je izjava [...], ki jo je prejela šele 17. maja 2001, to je tri dni pred iztekom roka za predložitev njenega odgovora na OUMK. Poleg tega, da bi lahko tožeča stranka ta dokument učinkovito komentirala morda že v svojem odgovoru na OUMK oziroma vsaj na zaslišanju pred Komisijo, je dovolj ugotoviti, da se Komisija na ta dokument v izpodbijani odločbi ni sklicevala. Tako celo ob domnevi, da bi bilo dokazano, da tožeča stranka ni imela dovolj časa za preučitev spisa pred odgovorom na OUMK, ta okoliščina z njenega vidika ni škodljivo vplivala na izid upravnega postopka.

713 Tako je treba ponovno opozoriti na to, da tožeča stranka ni konkretno pojasnila, katerih zadev ali argumentov v fazi upravnega postopka ni mogla učinkovito predložiti zaradi domnevnih posegov v njeno obrambo, na katere se v zvezi s tem sklicuje. Torej ni dokazala, da je bila njena pravica do obrambe zaradi kratkosti roka, ki ji je bil dan na voljo za odgovor na OUMK, v okoliščinah obravnavane zadeve kršena.

5. *Spoštovanje mandata pooblaščenca za zaslišanje*

a) Trditve strank

714 Tožeča stranka meni, da so za obravnavano zadevo veljala nova pravila v zvezi s pooblaščenca za zaslišanje, ki jih je Komisija sprejela s Sklepom 2001/462/ES, ESPJ o mandatu pooblaščenca za zaslišanje v nekaterih postopkih o konkurenci (UL L 162, str. 21) 23. maja 2001, kot naj bi to potrdil tudi pooblaščenec za zaslišanje v dopisu z dne 19. junija 2001. Konkretna uporaba teh novih pravil naj bi tožeči stranki omogočila boljšo obrambo njenih pravic, ne le v smislu objektivnosti postopka, ampak tudi glede ustreznega dostopa do vseh potrebnih dokumentov. Razlog nedopustnosti, ki ga v zvezi s tem uveljavlja Komisija, naj ne bi imel nobene pravne podlage in bi ga bilo torej treba zavrniti.

715 To, da je pooblaščenec z zaslišanje ravnal v skladu s starimi pravili in naj bi, še posebej, odločal po teh pravilih, naj bi pomenilo nezakonitost in ničnost njegovih odločb. Taka nezakonitost naj bi povzročila neobstoje izpodbijane odločbe ali vsaj njeno ničnost. Uporaba starih pravil naj bi GE prikrajšala do varstva po Listini in EKČP, ki zagotavljata njeno pravico do tega, da se izjavi.

716 Komisija meni, da ta razlog ni dopusten, saj GE ne opredeli pravil, ki naj ne bi bila uporabljena, niti kako naj bi mu ta pravila omogočila učinkovitejšo obrambo. Kakor koli, navedena nova pravila so veljala in so bila uporabljena. Sprejetje Sklepa 2001/462 ni pomenilo konca mandata pooblaščenecv za zaslišanje, ki so bili zadolženi za posamezno zadevo. Kakor koli, pooblaščenec za zaslišanje mora zagotavljati spoštovanje materialnih pravil, kršitev v zvezi s tem pa je treba dokazati, kar pa ni bilo storjeno. Dejansko naj bi to napako povzročila opustitev, v zadnjem trenutku, določbe v Sklepu 2001/462, ki določa svoj začetek veljavnosti po dnevu objave v Uradnem listu. Zato je Sklep v nasprotju s predvidevanji služb Komisije začel veljati z dnem sprejetja.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

717 Najprej je treba ugotoviti, da ta razlog ustreza zahtevam iz člena 44(1)(c) Poslovnika in ga ni mogoče zavriniti kot nedopustnega. Čeprav je namreč predstavitev razloga v tožbi splošna, je vsebina razloga jasna, v fazi replike pa je bil tudi dopolnjen, zlasti z nekaterimi dejanskimi navedbami.

718 V obravnavani zadevi ni sporno, da je Sklep 2001/462 začel veljati na dan svojega sprejetja, to je 23. maja 2001, Sklep 94/810/ESPJ, ES z dne 12. decembra 1994 o mandatu pooblaščenecv za zaslišanje v postopkih konkurence pred Komisijo (UL L 330. str. 67) pa je bil torej isti dan razveljavljen. Čeprav Sklep 2001/462 v členu 1 določa, da Komisija „imenuje enega ali več pooblaščenecv za zaslišanje“, pa njen člen 2(1) pojasnjuje, da mora „za vsako prekinitev, prenehanje funkcije ali premestitev po kakšnem koli postopku [...] Komisija dati obrazloženo odločitev“. Ta odločitev ne določa prehodnih ukrepov v zvezi s pooblaščenecem za zaslišanje, ki deluje od začetka njene veljavnosti.

719 Čeprav se je položaj pooblaščenca za zaslišanje z začetkom veljavnosti Sklepa 2001/462 spremenil, zlasti kolikor je v skladu z njegovim členom 2(2) od takrat naprej za upravne namene dodeljen članu Komisije, ki je posebej pristojen za konkurenco, namesto generalnemu direktoratu za konkurenco, iz navedene določbe jasno izhaja, da nova funkcija pooblaščenca za zaslišanje neposredno nadomešča staro funkcijo z enakim imenom iz Sklepa 94/810. V teh okoliščinah je treba zaključiti, da je stari pooblaščenec za zaslišanje ob neobstoju odločitve o prenehanju njegovega mandata v skladu s členom 2(1) Sklep 2001/462 – v nasprotju z argumentacijo tožeče stranke – ohranil funkcijo tudi po začetku veljavnosti tega sklepa.

720 Tako razlago zgoraj navedenih aktov glede funkcije pooblaščenca za zaslišanje dodatno krepí objektivna potreba po zagotavljanju funkcionalne kontinuitete v skladu z načelom dobrega upravljanja. Opozoriti je treba na to, da je Sklep 2001/462 neizogibno začel veljati, ko so določeni postopki že potekali. Če je bil učinek začetka veljavnosti Sklepa 2001/462 v kombinaciji z neobstojem imenovanj novega pooblaščenca za zaslišanje ta, da ni bil nihče pooblaščen za opravljanje te funkcije, ne bi bilo mogoče nadaljevati te postopke, kar bi pomenilo neučinkovanje določb Uredbe št. 4064/89 in tudi tistih iz Sklepa 2001/462 glede teh postopkov. Zato je treba zaključiti, da je tisti pooblaščenec za zaslišanje, ki je opravljal svojo funkcijo ob začetku veljavnosti Sklepa 2001/462, ostal pooblaščen za opravljanje te funkcije do nadaljnega, vsaj do konca postopka, kot je ta v obravnavani zadevi, ki ga je že vodil.

721 Komisija glede uporabe določb Sklepa 2001/462 ne zanika, da je pooblaščenec za zaslišanje v zvezi s tem storil pravno napako glede veljavnih pravil med zaslišanjem. Vendar pa se opira na neobstoj pravnih ali dejanskih posledic te napake, saj je bil

postopek, ki ga je uporabljal pooblaščenec za zaslišanje, v praksi skladen s starimi pravili, za katera je misli, da jih je uporabljal, in tudi z novimi, ki bi jih bil moral uporabiti.

722 Komisija utemeljeno opozarja na to, da tožeča stranka ni mogla identificirati konkretne določbe Sklepa 2001/462, ki naj bi jo pooblaščenec za zaslišanje kršil, niti določbe, na podlagi katere bi lahko ta, če bi bil vedel, da bi bil moral uporabiti Sklep 2001/462, sprejel drugačno stališče od tistega, ki ga je dejansko sprejel.

723 Edini konkretni vprašanja, ki ju je v zvezi s tem postavila tožeča stranka, zadevata to, da je pooblaščenec za zaslišanje zavrnil odreditev popolne predložitve modela Choi in podatkov, ki so v njem uporabljeni, ter tudi pritožb in stališč, pridobljenih od tretjih strank. Treba je zaključiti, da je bilo za dostop do spisa iz razlogov, navedenih zgoraj v točki 649 in naslednjih, zaključeno, da je bil v okoliščinah zadeve glede pritožb in stališč ustrezen. Zato stališče pooblaščenca za zaslišanje v zvezi s tem nikakor ni onemogočilo tožeči stranki, da se brani v obravnavani zadevi. Za model Choi je pooblaščenec za zaslišanje v poročilu z dne 28. junija 2001 ugotovil, da se Komisija takrat ni več sklicevala na navedeni model (v zvezi s tem glej tudi točki 2 in 3 poročila pooblaščenca za zaslišanje z dne 28. junija 2001). V zvezi s tem je treba spomniti na to, da je Sodišče prve stopnje že v zgoraj navedeni točki 399 in naslednjih zavrnilo razlogovanje Komisije glede vezane prodaje, tako da morebitna ugotovitev nepravilnosti pri dostopu do tega modela ne more vplivati na izid tega postopka.

724 Tožeča stranka navaja, da Sklep 2001/462 v uvodni navedbi 2 navaja, da mora Komisija „zagotoviti, da je ta pravica v njenih postopkih o konkurenci zajamčena, zlasti ob upoštevanju [Listine]“. V zvezi s tem se sklicuje zlasti na svojo pravico do tega, da se izjavi v skladu s členom 41(2) Listine, pravico do dostopa do dokumentov v skladu s členoma 41 in 42, pravico do pravičnega sojenja v skladu s členom 47, ter končno, na izrecno dolžnost spoštovanja načela sorazmernosti pri vsakem omejevanju temeljnih pravic iz člena 52.

725 V zvezi s tem je dovolj ugotoviti, da je pravo Skupnosti vsebinsko varovalo vse navedene pravice iz prejšnje točke že pred sprejetjem Listine, ki jih glede na njeno preambulo le ponovno potrjuje. Glede na ustaljeno sodno prakso so namreč temeljne pravice sestavni del splošnih pravnih načel, katerih spoštovanje zagotavlja sodišče Skupnosti (glej zlasti mnenje Sodišča 2/94 z dne 28. marca 1996, Recueil, str. I-1759, točka 33, in sodbo Sodišča z dne 29. maja 1997 v zadevi Kremzow, C-229/95, Recueil, str. I-2629, točka 14). Sodišče in Sodišče prve stopnje v ta namen izhajata iz ustavne tradicije, skupne državam članicam, kot tudi iz usmeritev iz mednarodnih instrumentov, ki zadevajo varstvo človekovih pravic in pri katerih so države članice sodelovale ali so jih podpisale. Evropska konvencija o človekovih pravicah ima v zvezi s tem poseben pomen (sodba Sodišča z dne 15. maja 1986 v zadevi Johnson, 222/84, Recueil, str. 1651, točka 18, in zgoraj navedena sodba Kremzow, točka 14). Poleg tega v skladu s členom F(2) Pogodbe o Evropski uniji (zdaj člen 6(2) EU) „Unija spoštuje temeljne pravice, kakršne zagotavlja Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin in ki kot splošna načela prava Skupnosti izhajajo iz skupnih ustavnih tradicij držav članic“.

726 Podobno je tudi načelo sorazmernosti, ki je del splošnih načel prava Skupnosti in zahteva, da akti institucij Skupnosti ne presegajo tistega, kar je primerno in potrebno za doseganje zakonitih ciljev zadevne zakonodaje, s tem da se razume, da če je treba izbirati med več ustreznimi ukrepi, je treba izbrati najmanj omejujoč, ukrep in da povzročeni poseg ne sme biti nesorazmeren glede na zasledovane cilje, trdno uveljavljeno v pravu Skupnosti (glej na primer sodbo Sodišča z dne 13. novembra 1990 v zadevi Fedesa in drugi, C-331/88, Recueil, str. I-4023, točka 13; z dne 5. oktobra 1994 v združenih zadevah Crispoltoni in drugi, C-133/93, C-300/93 in C-362/93, Recueil, str. I-4863, točka 41, ter z dne 5. maja 1998 v zadevi National Farmers' Union in drugi, C-157/96, Recueil, str. I-2211, točka 60).

727 Tako v obravnavani zadevi iz sklicevanja na Listino v uvodni navedbi 2 Sklepa 2001/462 ni mogoče sklepati, da je moral pooblaščenec za zaslišanje pravice,

ki jih uveljavlja tožeča stranka, po začetku veljavnosti tega sklepa uporabljati drugače.

728 Tožeča stranka se sklicuje tudi na splošne navedbe Komisije glede okrepitve pravice do obrambe, ki naj bi izhajala iz reforme mandata pooblaščenca za zaslišanje, zlasti na tiste iz Zelene knjige, ki je bila sprejeta pred sprejetjem Sklepa 2001/462. Iz teh navedb pa ne izhaja, da bi pooblaščenec za zaslišanje na zaslišanju pred Komisijo ravnal drugače, kot je bil dejansko ravnal. Pooblaščenec za zaslišanje je v dopisu tožeči stranki z dne 19. junija 2001 navedel, da je bilo zaslihanje organizirano tako, da so bile upoštevane zahteve iz Sklepa 2001/462 glede spoštovanja pravice do obrambe. Posebej je treba opozoriti na to, da je pooblaščenec za zaslihanje strankama koncentracije v skladu s členom 12(4) Sklepa 2001/462 dal možnost, da po zaslišanju predložita pisna stališča.

729 Edina konkretna navedba tožeče stranke v zvezi s tem zadeva možnost, da bi lahko pooblaščenec za zaslihanje sklenil, da bi bilo treba model Choi v fazi zaslihanja pred Komisijo izključiti iz razprave, in sicer zaradi tega, ker stranki koncentracije nista mogli preučiti podatkov, ki so bili v njem uporabljeni. Ta argument je treba zavrniti, ker ni bilo nobenega sklicevanja na konkretne določbe Sklepa 2001/462, ki so spremenile merila, ki bi jih bil moral pooblaščenec za zaslihanje upoštevati pri odločitvi v zvezi s tem. Sicer pa je, kot je bilo že opozorjeno zgoraj v točki 723, Komisija model Choi pred sprejetjem izpodbijane odločbe opustila.

730 Čeprav se je med zaslihanjem v tej zadevi, to je 29. in 30. maja 2001, pooblaščenec za zaslihanje dejansko zmotil glede veljavnih pravil, pa v obravnavani zadevi ne gre zaključiti, da je imela ta napaka kakšne posledice za sposobnost tožeče stranke, da se brani, in sicer tako, da bi bil potek postopka lahko drugačen.

731 Pooblaščenec za zaslišanje je glede poteka upravnega postopka po zaslišanju uporabil nove določbe iz Sklepa 2001/462, ko je pripravil svoje poročilo z dne 28. junija 2001. Glede na to, da je v tem poročilu ponovno preučil vprašanje, ali je bila pravica do obrambe v obravnavani zadevi spoštovana in, zlasti, ali je bil dostop do spisa skladen z veljavnimi pravili, je treba zaključiti, da je s tem pred sprejetjem izpodbijane odločbe popravil morebitne nepravilnosti iz svoje predhodne napake.

Splošni zaključek

732 V okviru tega postopka je treba zaključiti, da je Komisija v izpodbijani odločbi utemeljeno zaključila, da bi se predhodni prevladujoč položaj tožeče stranke na trgu motorjev za velika regionalna letala okrepil ter in da bi na trgih motorjev za poslovna letala in majhne ladijske plinske turbine nastali prevladujoči položaji združenega subjekta (glej točko 489 in naslednje, 566 in naslednje oziroma 587 in naslednje). Prav tako iz izpodbijane odločbe izhaja, da bi bila posledica nastanka ali okrepitve prevladujočega položaja na vsakem od teh trgov to, da bi bila učinkovita konkurenca na skupnem trgu bistveno ovirana. Poleg tega nobeden od postopkovnih očitkov tožeče stranke v tej zadevi ne vpliva na te zaključke (zgoraj navedene točke od 621 do 731).

733 Nasprotno pa, čeprav je Komisija v izpodbijani odločbi utemeljeno zaključila, da je imela tožeča stranka pred koncentracijo na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala prevladujoč položaj, ni pravno zadostno dokazala, da bi zaradi

horizontalnega prekrivanja zaganjalnikov podjetja Honeywell in reaktivnih motorjev za velika komercialna letala tožeče stranke niti zaradi kombinacije letalskih in neletalskih proizvodov podjetja Honeywell ter finančne in komercialne moči skupine GE niti, končno, zaradi možnosti vezane prodaje motorjev tožeče stranke z letalskimi in neletalskimi proizvodi podjetja Honeywell, nastali ali se okrepili prevladujoči položaji združenega subjekta (glej točko 286 in naslednje, 325 in naslednje oziroma 399 in naslednje).

734 V zvezi s tem je treba spomniti, da odločbe, ki ugotavlja nezdružljivost priglašene koncentracije s skupnim trgom, ni treba razglasiti za nično zato, ker je tožeča stranka dokazala obstoj ene ali več napak v opravljeni analizi enega ali več trgov, saj kljub temu iz iste odločbe izhaja, da priglašena koncentracija v zvezi z enim ali več drugimi trgi izpolnjuje pogoje za nezdružljivost s skupnim trgom iz člena 2(3) Uredbe št. 4064/89 (glej zlasti zgoraj navedene točke od 45 do 48). Tako glede na to, da je Komisija v izpodbijani odločbi utemeljeno zaključila, da so bili navedeni pogoji izpolnjeni na treh različnih trgih, to je na trgu reaktivnih motorjev za velika regionalna letala, trgu reaktivnih motorjev za poslovna letala in trgu majhnih ladijskih plinskih turbin, v obravnavani zadevi izpodbijane odločbe ni treba razglasiti za nično. Zato je treba tožbo zavrniti.

Stroški

735 V skladu s členom 87(2) Poslovnika se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. Ker tožeča stranka s predlogi ni uspela in ker so tožena stranka ter intervenienta Rolls-Royce in Rockwell predlagali, naj se ji naloži plačilo stroškov, tožeča stranka nosi svoje stroške ter stroške tožene stranke in intervenientov.

Iz teh razlogov je

SODIŠČE PRVE STOPNJE (drugi razširjeni senat)

razsodilo:

- 1. Tožba se zavrne.**
- 2. Tožeča stranka nosi svoje stroške ter stroške Komisije in intervenientov.**

Pirrung

Tiili

Meij

Vilaras

Forwood

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourggu, 14. decembra 2005.

Sodni tajnik

Predsednik

E. Coulon

J. Pirrung

Stvarno kazalo

Pravni okvir	II - 5598
Dejansko stanje	II - 5599
Izpodbijana odločba	II - 5600
Postopek	II - 5603
Predlogi strank	II - 5606
Pravo	II - 5606
A – Uvodna vprašanja	II - 5607
1. Zaposilo za združitev	II - 5607
2. Razmerje med različnimi stebri, na katerih temelji zaključek Komisije glede nezdržljivosti koncentracije s skupnim trgom	II - 5608
a) Trditve strank	II - 5608
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 5609
3. Predlagane zaveze	II - 5611
4. Dokazni standard in obseg nadzora sodišča Skupnosti	II - 5614
a) Trditve strank	II - 5614
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 5615
Splošne ugotovitve	II - 5615
Obravnava konglomeratnih učinkov	II - 5616
Obravnava dejavnikov, ki bi lahko združeni subjekt odvrnili od določenega ravnanja, predvidenega z izpodbijano odločbo	II - 5618

5. Nedokazanost resnega oviranja učinkovite konkurence	II - 5620
a) Trditve strank	II - 5620
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 5622
B – Predhodni obstoj prevladujočega položaja na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala	II - 5625
1. Uvod	II - 5625
2. Trditve strank	II - 5626
3. Presoja Sodišča prve stopnje	II - 5633
a) Uvodne ugotovitve	II - 5633
b) Tržni deleži	II - 5636
Pripisovanje tržnega deleža CFMI tožeči stranki	II - 5637
– Uvod	II - 5637
– Analiza notranje organizacije CFMI	II - 5638
– Analiza konkurenčnega položaja GE, CFMI in Snecma	II - 5640
– Povzetek in zaključek glede pripisovanja tržnega deleža CFMI tožeči stranki	II - 5641
Tržni deleži, na katere se Komisija opira pri presoji moči proizvajalcev, prisotnih na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala	II - 5643
– Ugotovitve v zvezi z značajem trga reaktivnih motorjev za velika komercialna letala	II - 5643
– Ugotovitve v zvezi s poprodajnimi trgi (aftermarkets)	II - 5644
	II - 5833

— Ugotovitve v zvezi s „standardizacijo“ na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala	II - 5646
— Izračun tržnega deleža, na kateri se Komisija opira pri presoji moči tožeče stranke na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala	II - 5648
— Obravnava letala Boeing 737	II - 5652
Zaključek glede tržnih deležev	II - 5654
c) Vertikalna integracija – GE Capital in GECAS	II - 5655
Uvod	II - 5655
Komercialni vpliv GECAS	II - 5658
— Politika družbe GECAS „GE-only“	II - 5658
— Komercialni položaj GECAS	II - 5660
Finančna moč GE Capital	II - 5662
Ugotovitve v zvezi z vplivanjem GECAS in GE Capital na stranke tožeče stranke na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala	II - 5662
— Vpliv GE na proizvajalce motorjev zaradi moči njenih odvisnih družb	II - 5663
— Vpliv GE na letalske družbe zaradi moči njenih odvisnih družb	II - 5667
— Zaključek glede vpliva GE zaradi moči njenih odvisnih družb	II - 5670
Ugotovitve v zvezi s števkami glede spremembe tržnega deleža tožeče stranke, potem ko je GECAS začela s kupovanjem in z lizingom letal	II - 5671
Zaključek glede vertikalne integracije	II - 5674

GENERAL ELECTRIC PROTI KOMISIJI

d) Konkurenčno stanje na trgu reaktivnih motorjev za velika komercialna letala	II - 5675
e) Neobstoj ali šibkost konkurenčnega in komercialnega pritiska	II - 5678
Pritisk konkurentov	II - 5678
— Položaj P&W	II - 5679
— Položaj Rolls-Royce	II - 5681
Pritisk kupcev	II - 5683
f) Zaključek glede prevladujočega položaja	II - 5685
C – Vertikalno prekrivanje	II - 5685
1. Trditve strank	II - 5685
2. Presoja Sodišča prve stopnje	II - 5687
3. Zaključek	II - 5696
D – Konglomeratni učinki	II - 5697
1. Finančna moč in vertikalna integracija	II - 5697
a) Trditve strank	II - 5697
Finančna moč	II - 5697
Vertikalna integracija	II - 5698
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 5700
Uvod	II - 5700
Verjetnost prihodnjega ravnanja, ki ga je predvidela Komisija	II - 5701
— Proizvodi SFE-standard	II - 5701
— Proizvodi BFE in SFE-option	II - 5705
Nastanek prihodnjih prevladujočih položajev na trgih letalskih in neletalskih proizvodov	II - 5709
Zaključek	II - 5712
	II - 5835

2. Vezana prodaja	II - 5713
a) Trditve strank	II - 5713
Uvodne ugotovitve	II - 5713
Obstoj čiste ali tehnične vezane prodaje	II - 5716
Mešana vezana prodaja	II - 5717
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 5721
Uvodne ugotovitve	II - 5721
Splošno o vezani prodaji	II - 5724
Čista vezana prodaja	II - 5727
Tehnična vezana prodaja	II - 5731
Mešana vezana prodaja	II - 5732
— Pretekla praksa	II - 5734
— Ekonomske analize	II - 5736
— Strateški značaj predvidenega ravnanja	II - 5742
Zaključek	II - 5744
E – Horizontalno prekrivanje	II - 5745
1. Reaktivni motorji za velika regionalna letala	II - 5746
a) Trditve strank	II - 5746
Opredelitev trga in predhodni obstoj prevladujočega položaja na upoštevnem trgu	II - 5746
Učinki koncentracije na upošteveni trg	II - 5748
Zavrnitev strukturne zaveze v zvezi z reaktivnimi motorji za velika regionalna letala	II - 5749
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 5750
Opredelitev trga	II - 5750

GENERAL ELECTRIC PROTI KOMISIJI

Predhodni prevladujoč položaj tožeče stranke	II - 5766
Okrepitev prevladujočega položaja	II - 5767
Vpliv okrepitve prevladujočega položaja na konkurenco	II - 5768
Komisijina zavrnitev zaveze v zvezi z velikimi regionalnimi letali	II - 5773
Horizontalno prekrivanje, ki vpliva na trg motorjev za velika regionalna letala	II - 5775
2. Motorji poslovnih letal	II - 5775
a) Trditve strank	II - 5775
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 5776
c) Zaključek glede horizontalnega prekrivanja, ki vpliva na trg motorjev za poslovna letala	II - 5782
3. Majhne ladijske plinske turbine	II - 5783
a) Opredelitev trga	II - 5783
Trditve strank	II - 5783
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 5783
b) Zaveze	II - 5790
Trditve strank	II - 5790
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 5791
c) Zaključek glede horizontalnega prekrivanja, ki vpliva na trg majhnih ladijskih plinskih turbin	II - 5793
F – Razlogi v zvezi s postopkovnimi nepravilnostmi	II - 5793
1. Uvodne ugotovitve	II - 5794
a) Trditve strank	II - 5794
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 5796

2. Dostop do določenih dokumentov	II - 5798
a) Trditve strank	II - 5798
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 5802
3. Pozen dostop do spisa	II - 5815
a) Trditve strank	II - 5815
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 5816
4. Kratkost roka, ki je bil dan GE za preučitev spisa	II - 5818
a) Trditve strank	II - 5818
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 5819
5. Spoštovanje mandata pooblaščenca za zaslišanje	II - 5823
a) Trditve strank	II - 5823
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 5824
Splošni zaključek	II - 5829
Stroški	II - 5830